

Engler og demonisering

Politiretorikkens gjennomslagskraft

Asbjørn Olsen

Mastergrad i journalistikk ved Institutt for medier og kommunikasjon

UNIVERSITETET I OSLO

Desember 2015

Engler og demonisering

Politiretorikkens gjennomslagskraft

En studie av pressens dekning av motorsykelklubben Hells Angels Norway
i perioden 01.01. 2010 – 31.12. 2013

«Få av de om lag 100 norske deltagerne, ei heller noen av de om lag 20 norske journalistene, dro uberørt hjem. Ingen forlot konferansen uten å se for seg og frykte tilsvarende utvikling her til lands.»

Journalist Frank Brandås i en kommentarartikkel i Hamar Arbeiderblad 01.04. 2011

© Asbjørn Olsen

2015

Engler og demonisering. Politiretorikkens gjennomslagskraft.

Asbjørn Olsen

<http://www.duo.uio.no>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Hovedproblemstilling i masteroppgaven er om pressens dekning av Hells Angels i perioden 2010 til 2013 kan leses som del av en moralsk panikk. I oppgaven foretas en innholdsanalyse av tre kriminalpolitiske dokumenter, 436 avisartikler hentet fra tre ulike aviser gjennom en fireårsperiode, samt dokumentarfilmene «Engler uten grenser» og «Broderskapet», produsert av NRK Brennpunkt, som alle handler det såkalte «kriminelle MC-miljøet» og spesielt om MC-klubben Hells Angels. Deretter nøstes det opp «kriminalpolitiske spor» knyttet til begrepet «organisert kriminalitet», straffeloven § 60a (mafiaparagrafen) og Hells Angels i perioden 2010 – 2014. Det er samspillet mellom politiet, kriminaljournalistikk og kriminalpolitikk som det fokuseres på i denne studien. Dette samspillet er i masteroppgaven belyst gjennom teorien om moralsk panikk, gjennom en kritisk vurdering av pressens «samfunnsoppdrag» samt teori knyttet til kilder, kilderelasjoner og tolkningsrammer.

Abstract

A central question in this thesis is to analyze whether the media's coverage of Hells Angels from 2010 to 2013 can be seen as a part of a moral panic. In this master's degree, a content analysis is conducted of three penological documents, 436 news articles from three different newspapers through a four year span, and the documentaries "Angels without borders" and "Brotherhood" produced by NRK Brennpunkt, which are all about the so-called "criminal 1% clubs", although the main focus was on Hells Angels. Then *penological clues* are linked to the term *organized crime*, the penal code § 60a (the mob section) and Hells Angels in the period from 2010 to 2014. The focus of this thesis is the interaction between the police, crime journalism, and crime politics. In this thesis, this interaction is illustrated through the theory of moral panic, through a critical assessment of the media's *social responsibility*, as well as through theories linked to sources, source relations and framing.

Forord

Jeg jobber som journalist. Journalistikk kan utgjøre en forskjell, men det er, når sant skal sies, ikke derfor jeg er i bransjen. Jeg har ingen store illusjoner om å bidra til å skape en bedre verden gjennom jobben min. Fast inntekt og gleden ved å omdanne en historie til en fortelling har vært den viktigste drivkraften. I tillegg har jeg muligens et par egenskaper som passer til yrket: Jeg er nysgjerrig. Og jeg er skeptisk. Det siste høres pompøst ut og skyldes mer personlighet enn ideologi. Jeg er egentlig ikke så skeptisk til «makta». Jeg tror ikke på de store konspirasjonene. Jeg er like skeptisk til fattigfolk og tapere. Ofre, i min verden gjerne omtalt som case, tar mange ganger feil selv om de i mediene blir fremstilt som sannhetsbevis når makta skal konfronteres. Men jeg er skeptisk til alle former for «fakta». Og særlig når fakta blir pakket inn i retorikk og dramaturgi. Trolig har det med oppveksten på Sørlandet å gjøre. Motivasjonen bak oppgaven beskriver jeg i innledningskapittelet men det kanskje nødvendig allerede her å nevne spørsmålet som utløste en ny studenttilværelse: *Hva gjør en journalist som får behov for å gjøre undersøkende journalistikk på journalistikk?* For min del ble svaret å betale semesteravgiften til UiO, og deretter lese meg opp på teori og metode for så å gå i gang med det som skulle vise seg å bli en svært tidkrevende analyse. Resultatet ble denne oppgaven.

Først og fremst vil jeg takke min sønn Håkon (14) for den tålmodighet han har vist med en arbeidende og studerende far. Deretter fortjener veileder Sigurd Allern (2012- 2015) honnør for kritiske spørsmål under veis, og ikke minst for at han har pushet på når studiene tidvis stoppet opp grunnet jobb. Mitt reisefølge gjennom 20 år, Mariann Aronsen, hjalp til med korrektur i innspurten, og medstudent Gita Simonsen ryddet kyndig opp i layout tre timer før deadline. En varm takk til dere begge to. Birgit Eie skal også ha stor takk for hjelp med kvalitetssikring av tall i Excel. Takk også til TV2 som skaffet til veie en måneds permisjon med lønn i innspurten. Stian Steinsvik i Hamar Arbeiderblad hjalp til med arkivsøk da avisen på Hamar ikke er tilgjengelig i Retriever. Oppgaven vil jeg dedikerer til min far Håkon (1922 – 2006) som i over 20 år var sosialsjef i en liten innlandskommune på Sørlandet. Han lærte meg at man ikke skal skue hunden på hårene. En lærdom som kommer godt med i jobben som journalist.

Oslo, 1. desember 2015

Asbjørn Olsen

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	1
1.1	OPPGAVENS TEMA.....	1
1.2	HELLS ANGELS – ET INTERNASJONALT FENOMEN.....	4
1.3	HELLS ANGELS I DEN NORSKE OFFENTLIGHETEN.....	7
1.4	BEGREPSMESSIG AVKLARING.....	11
1.5	OPPGAVENS PROBLEMSTILLING.....	12
1.6	OPPGAVENS OPPBYGGING.....	13
2	TEORETISKE PERSPEKTIVER OG BEGREPER	15
2.1	FORSKNING PÅ MEDIER OG KRIMINALITET.....	15
2.2	ORGANISERT KRIMINALITET.....	17
2.3	PRESSENS SAMFUNNSOPPDRAG.....	21
2.4	KRIMINALJOURNALISTIKKENS NYHETSVERDI.....	25
2.5	KILDER OG KILDERELASJONER.....	27
2.6	MORALSK PANIKK.....	32
2.7	TOLKNINGSRAMMER.....	38
3	DATAGRUNNLAG OG METODER	41
3.1	UTVALG AV KRIMINALPOLITISKE TEKSTER.....	41
3.2	VALG AV TIDSPERIODE OG MEDIETEKSTER.....	43
3.3	KRIMINALPOLITISK TIDSLINJE.....	47
3.4	UTTALELSENE TIL PRESSENS FAGLIGE UTVALG (PFU).....	47
3.5	BRUK AV ULIKE METODER.....	47
3.6	ARGUMENTASJONSRETORIKK.....	48
3.7	KVANTITATIV INNHALDSANALYSE AV JOURNALISTISKE TEKSTER.....	50
3.8	SELVREFLEKSJON.....	54
4	ANALYSE AV KRIMINALPOLITISKE DOKUMENTER	56
4.1	TEKSTENES OPPONENT.....	56
4.1.1	<i>Analyse av Handlingsplan (2011-2015)</i>	57
4.1.2	<i>En troverdig avsender</i>	58
4.1.3	<i>Hvem er de MC-kriminelle?</i>	59
4.1.4	<i>Hvorfor er de MC-kriminelle organiserte kriminelle?</i>	60
4.1.5	<i>Hells Angels kobles til kvinneforakt, rasisme og nynazisme</i>	61
4.1.6	<i>Et ord kan utgjøre stor en forskjell</i>	64
4.1.7	<i>Frykt som argument</i>	65
4.1.8	<i>Straffeloven må endres</i>	66
4.2	ANALYSE AV «HELLS ANGELS NORWAY OG KRIMINALITETEN».....	68
4.2.1	<i>Kriminalstatistikk som argument</i>	71
4.2.2	<i>Eksempler som argument</i>	72
4.3	ANALYSE AV BLADET NORSK POLITI.....	74
4.3.1	<i>Makten i de små ordene</i>	76
4.3.2	<i>Bladets dramaturgi</i>	77
5	KVALITATIV ANALYSE AV BRENNPUNKT	79
5.1	BRENNPUNKT OG SAMFUNNSOPPDRAGET.....	79
5.2	BRENNPUNKT OG SAMFUNNSPROBLEMET.....	81
5.3	BRENNPUNKTS ROLLEGALLERI.....	83
5.4	BRENNPUNKT OG NOEN FORTELLERGREP.....	85
5.5	INNSIKT ELLER FRYKT?.....	86
5.6	EN ANONYM KILDE MED NYE PÅSTANDER.....	87
6	HELLS ANGELS-DEKNINGEN I TRE AVISER	90

6.1	DIAKRONT PERSPEKTIV: NORSKE AVISER 2006 – 2015	90
6.2	DEKNINGEN I TRE AVISER 2010 - 2013.....	91
6.3	KVALITATIVE EKSEMPLER PÅ ØKNINGEN I 2011	91
6.4	SJANGERMESSIGE FORSKJELLER I TRE AVISER.....	99
6.5	VINKLING I NYHETSKATEGORIEN.....	100
6.6	HOLDNING I LEDERARTIKLENE	103
6.7	KILDENE I NYHETSKATEGORIEN (371 ARTIKLER).....	105
6.8	TILSVAR I NYHETSARTIKLENE (243 STK.).....	107
6.9	FOREKOMSTEN AV UTVALGTE ORD OG BEGREPER.....	107
6.9.1	<i>MC-klubber i Pressens Faglige Utvalg (PFU)</i>	<i>110</i>
7	MYNDIGHETENES FORNYEDE KAMP MOT HELLS ANGELS.....	114
7.1	KRIPOS TOK DISSENS	114
7.2	PRESSEN SATT DAGSORDEN.....	115
7.3	FRYKTEN SPREDTE SEG TIL KOMMUNENE.....	117
7.4	FRYKTEN SPREDTE SEG TIL REGJERINGEN.....	118
7.5	1% MC-KLUBBER BLE ERKLÆRT UØNSKET	118
7.6	STRAFFELOVEN ENDRES.....	121
7.7	LITEN INTERESSE FOR DIALOGMODELLEN	122
8	KONKLUSJONER.....	124
8.1	ETHOS- OG PHATOSARGUMENTENE DOMINERER.....	124
8.2	PRESSEN SVIKTET SITT MAKTKRITISKE IDEAL	126
8.3	MORALSK PANIKK?	128
9	LITTERATURLISTE.....	137
10	VEDLEGG/APPENDIKS.....	151
	VEDLEGG 1: KODESKJEMA.....	148
	VEDLEGG 2: TRANSKRIPSJON: ENGLER UTEN GRENSER	154
	VEDLEGG 3: TRANSKRIPSJON: BRODERSKAPET	169

LISTE OVER TABELLER, FIGURER OG FAKSIMILER:

FIGUR 1.1: MEDIEOPPSLAG KNYTTET TIL HELLS ANGELS 2006-2015.....	2
FIGUR 2.1: BYTTEFORHOLDET MELLOM KILDER OG JOURNALIST.....	29
TABELL 3.1: PRESSEDEKNING HELLS ANGELS I ET UTVALG AVISER	44
FAKSIMILE 4.1: FOTOGRAFI AV POLITIDIREKTØR INGELIN KILLENGREN	58
FAKSIMILE 4.2: PLAKAT FRA COFFIN CHEATERS MC	62
FAKSIMILE 4.3: BILDER FRA HANDLINGSPLANEN «POLITIETS BEKJEMPELSE AV KRIMINELLE MC-GJENGER I PERIODEN 2011 TIL 2015.....	67
FAKSIMILE 4.5. ILLUSTRASJON I KRIPOSRAPPORTEN	73
FAKSIMILE 4.6 FORSIDEN AV BLADET NORSK POLITI, NR. 2 JUNI 2012.....	74
FAKSIMILE 4.7 MYTER OG FAKTA OM KRIMINELLE MC-GJENGER.....	76
FAKSIMILE 4.8 FOTOGRAFI FRA BLADET NORSK POLITI.....	78
TABELL 6.1. DEKNINGEN I TRE AVISER FRA 01.01. 2010 – 31.12. 2013.....	91
FAKSIMILE 6.1 FIRE OPPSLAG I STAVANGER AFTENBLAD	98
TABELL 6.2 ARTIKLER PER AVIS OG SJANGER.	99
FIGUR 6.1 VINKLING «NYHETSKATEGORIEN» I TRE AVISER.	101
TABELL 6.3 VINKLING I NYHETSKATEGORIEN (371 ARTIKLER)	102
TABELL 6.4: VINKLING, FAKTARAMMER.	103
TABELL 6.5: KILDER I NYHETSKATEGORIEN.....	105
TABELL 6.6 KILDER ETTER AVIS.....	107
TABELL 6.7 TILSVAR I NYHETSARTIKLER ALLE AVISER.....	107
TABELL 6.8: FOREKOMSTEN AV UTVALGTE ORD I ALLE ARTIKLER	108
FAKSIMILE 6.2 EKSEMPLER PÅ DAGBLADETS FØRSTESIDER.	109
FIGUR 6.2: DAGBLADETS BRUK AV ORD MÅLT MOT TO ANDRE AVISER.....	110
FAKSIMILE 7.1. FOTOGRAFI FRA NETTARTIKKELEN I HAUGESUNDS AVIS.....	116

1 Innledning

I dette kapittelet presenteres oppgavens tema og problemstilling, som tar utgangspunkt i mediedekningen av Hells Angels og kriminalpolitiske debatter om «mc-kriminalitet» og «organisert kriminalitet». Deretter beskrives noen sentrale trekk ved den såkalte bikerkulturen. Kapittelet inneholder et historisk tilbakeblikk på Hells Angels og tar for seg ulike tolkninger av begrepet «énprosent motorsykelklubb» – ofte bare omtalt som «1 % -klubb» eller «1 % -miljøet». Videre beskriver jeg hvordan begrepet «organisert kriminalitet» kom inn i den kriminalpolitiske debatten i Norge på 1990-tallet og hvordan dette begrepet da, og senere, er blitt koblet til «kriminelle MC-gjenger». Deretter følger en kronologisk gjennomgang av norske myndigheters kamp mot «1 % -miljøet» fra begynnelsen av 1990-tallet og frem til 2009. Dette er nødvendig for å sette oppgavens tema inn i en historisk kontekst. Til slutt i kapittelet presenteres oppgavens problemstillinger og en beskrivelse av hvordan oppgavens er strukturert.

1.1 Oppgavens tema

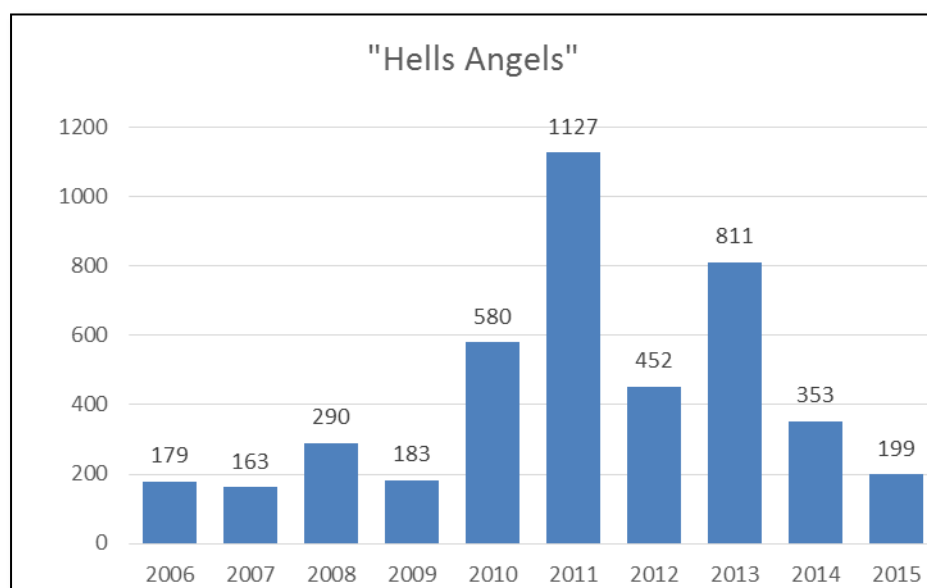
Interessen for en maktkritisk analyse knyttet til forholdet mellom presse og politi oppsto i kjølvannet av en dokumentarfilm som NRK Brennpunkt sendte våren 2010 om motorsykelklubben Hells Angels. Filmen var svært negativt vinklet mot Hells Angels og kildene var i all hovedsak politietaten. I en metoderapport innlevert til Stiftelsen for en kritisk og uavhengig presse (SKUP) har programskaperne selv beskrevet det første programmet:

Programmet avdekker hvordan både politiet og det vanlige MC-miljøet står maktesløse mot Hells Angels' strategiske bruk av frykt, hierarkiske oppbygging, norske nettverksbygging og internasjonale nettverk (Nielsen og Ytreberg 2010: 6).

I ukene og månedene etter publiseringen økte pressens interesse for Hells Angels. I desember 2010 utga Politidirektoratet en egen handlingsplan mot MC-kriminalitet.¹ I 2011 økte presseoppslagene knyttet til Hells Angels ytterligere.

¹ https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/politidirektoratet/Vedlegg_1096.pdf, lest 30.11. 2015.

Et enkelt søk i Retriever på «Hells Angels» (alle norske papirkilder²) gir følgende treff – som i praksis vil si antall artikler der ordene «Hells Angels» forekommer:³

Figur 1.1 Medieoppslag knyttet til Hells Angels registrert av mediebyrået Retriever. (Kolonnen for 2015 er til og med 31.10.2015).

Som figur 1.1 viser tredobler oppmerksomheten knyttet til Hells Angels seg fra 2009 til 2010, for deretter å doble seg fra 2010 til 2011. En observasjon som fanget min interesse var at mange presseoppslag ikke dreide seg om kriminelle hendelser eller en akutt fare for «krig» mellom ulike MC-klubber. Tvert imot hadde det i mange år, helt siden 1997, vært stille og relativt rolig i det norske MC-miljøet.⁴ Likevel ble Hells Angels, med Kripos og Politidirektoratet som hovedkilder, fremstilt som en betydelig organisert kriminell trussel i flere kriminalpolitiske dokumenter og gjennom intervjuer i pressen: «MC-gjengene er Norges største kriminelle trussel» het det for eksempel i Stavanger Aftenblad i 31. oktober 2011, med Kripos som avsender og kilde. I Politidirektoratets handlingsplan «Politiets bekjempelse av kriminelle MC-gjenger i perioden 2011 – 2015» (heretter kalt Handlingsplan (2011 – 2015)), utgitt 30. november 2010, legges det vekt på samarbeid med andre institusjoner:

² Jeg velger dette kildesøket siden den videre analysen er begrenset til papiravisenes artikler.

³ Tabellen gir et noe skjevt bilde da antall kilder som er søkbar i databasen har økt siden 2006. For eksempel ble Bergensavisen ikke søkbar før 1.7. 2009.

⁴ Se Oslo tingretts 13-176606MED-OTIR/08 side 3, eller Larsson 2016b, under utgivelse.

Ansvar for å bekjempe de kriminelle MC-gjengene er ikke forbeholdt politiet og påtalemyndigheten: (...) Politiet må derfor videreføre og styrke samarbeidet med alle sektorer som kan delta i bekjempelsen (Politidirektoratet 2010:21)⁵

Pressen ble i likhet med andre «sektorer» utpekt som en arena og aktør politiet skulle ha et strategisk forhold til: «Politiet må derfor ha et strategisk forhold til media og bidra til at publikum får god og korrekt informasjon om MC-kriminaliteten» (ibid s. 22).

I mai 2011 ble «Meld. St. 7 (2010–2011) «Kampen mot organisert kriminalitet - en felles innsats» (heretter kalt Meld. St. 7 (2010-2011)) bifalt av et samlet Storting. Bekymring for de «kriminelle MC-gjengene» var en vesentlig del av argumentasjonen.

Stortingsmeldingen ble fulgt opp av en proposisjon til Stortinget med forslag til lovvedtak den 7. mai 2013:

Departementet foreslår at definisjonen av organisert kriminell gruppe i straffeloven 1902 § 60 a annet ledd og 162 c annet ledd endres slik at bestemmelsen i større grad rammer det som i dag regnes som organisert kriminalitet (Prop.131 L (2012–2013) s. 76).

Tidligere hadde straffeloven § 60a (mafiaparagrafen), ifølge sentrale aktører innen justisfeltet, ikke fungert som et verktøy for å ramme MC-gjengene:

Det er et mål for oss å sette slike miljøer under press. Dette gjelder selvsagt ikke bare for MC-gjengene, men det er ikke til å legge skjul på at ønsket om å endre den såkalte mafiaparagrafen i straffeloven blant annet er begrunnet i erfaringer fra politiets arbeid med dette miljøet, sier Jan Bøhler (Ap) i Stortingets justiskomité (...) - Det viser seg at det er for vanskelig å få personer dømt for organisert kriminalitet i Norge, slik loven er utformet i dag, sier Bøhler (Stavanger Aftenblad 1.5.2012).

Det går etter min mening noen interessante politiske linjer fra NRKs Brennpunkt-satsing våren 2010 til Stortingets vedtak om å skjerpe mafiaparagrafen sommeren 2013. Disse linjene kan etter min mening leses som et samspill mellom politi, presse og politikere. Dette samspillet vil i denne oppgaven bli belyst gjennom teorien om moralsk panikk, gjennom en kritisk vurdering av pressens «samfunnsoppdrag» og teori knyttet til kilder, kilderelasjoner og tolkningsrammer. Moralsk panikk innebærer en overreaksjon på en utpekt «samfunnsfiende». Cohen (1972) beskriver denne panikken som en «selvforsterkende avviksspiral» hvor journalister, autoritetspersoner, opinionsledere og såkalte «moralske entreprenører» påskynder prosessen og girer hverandre opp.

⁵ https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/politidirektoratet/Vedlegg_1096.pdf, lest 30.11. 2015

For Cohen var mediene den dominerende «aktøren», selve navet, i avviksspiralen. Pressens rolle i en moralsk panikk bryter med pressens idealer knyttet til det maktkritiske «samfunnsoppdraget», et begrep som blir problematisert i oppgaven. Samspillet mellom presse, politi og politikk kan også beskrives gjennom pressens forhold til sine kilder. Politiet er blant kriminaljournalistikkens viktigste kilder ved å tilby attraktivt stoff (Brurås og Røssland 2003). Dette gir politiet et godt forhandlingsutgangspunkt når politietaten ønsker tilgang til pressens definisjons- og dagsordenmakt. Ved å påvirke kriminaljournalistikkens innhold kan politiet bidra til å styre kriminalpolitiske prioriteringene i en gitt retning. Castellano og McGarell (1991) har pekt på hvilken sentral plass kriminaljournalistikken har når for eksempel straffelovgivningen skal endres.

I masteroppgaven foretar jeg en innholdsanalyse av tre kriminalpolitiske dokumenter, 436 artikler hentet fra tre ulike aviser gjennom en fireårsperiode som handler om MC-klubben Hells Angels og dokumentarfilmene «Engler uten grenser» og «Broderskapet» produsert av NRK Brennpunkt. Deretter nøster jeg opp kriminalpolitiske spor knyttet til begrepet «organisert kriminalitet», straffeloven § 60a (mafiaparagrafen) og Hells Angels i perioden 2010 – 2014. Det er *samspillet* mellom politiet, kriminaljournalistikk og kriminalpolitikk som det fokuseres på i denne studien, og motivasjonen har vært å belyse hvorvidt pressen oppfyller sin rolle som maktens kritikere. De presseetiske idealene nedfelt i Vær Varsom-plakaten (VVP) skal, eller bør være, en skranke mot at pressen blir styrt og brukt av sine kilder.

1.2 Hells Angels – et internasjonalt fenomen

Hells Angels er verdens største, eldste og mest innflytelsesrike motorsykelklubb og er beskrevet av en rekke forskere, overveiende med en etnologisk tilnærming (Wolf 1991, Harris 1986, Quinn 1983, Bay 1997a og b, 1998a, Charpentier, 1996, alle sitert i Rørhus 1999:47). Hells Angels er i dag lokalisert i åtte norske byer og har, ifølge Kripos ca. 100 medlemmer (Kripos 2012)⁶. Oslo er representert med to avdelinger, deretter følger Drammen, Hamar, Stavanger, Skien, Bergen, Trondheim og Tromsø (Leliënhof og Jenssen 2012). Tallene på verdensbasis endrer seg raskt og øker. Ifølge Europol regner man med at klubben i dag har minst 354 avdelinger med til sammen rundt 5000 medlemmer (Kripos 2012:6).

⁶ I et brev til Justis- og politidepartementet datert 15.12.2011 opplyser Hells Angels Norway at de er 93 medlemmer (pr 25.05. 2010)

Ifølge Willis (1979) kan man teoretisk dele motorsyklisterne inn i kategoriene konvensjonell motorsyklister eller livstilsbiker.

Den konventionella motorcyklisten ser motorcykelåkningen som ett berikande fritidsintresse, medan livstilsbikeren tenderar att låta stora delar av livsinnehåll kretsa kring motorcykeln och den gemenskap som uppstår (Grunnvall 2005:10).

En del av livstilsbikerne tilhører det såkalte 1 % -miljøet. Den internasjonale MC-klubben Hells Angels kan spore sin historie tilbake til California i 1947, og hører til i den siste kategorien. 1 % -begrepet står svært sentralt i politiets og i klubbens egen forestilling av det å være medlem av Hells Angels. Opprinnelsen til begrepet er lite omstridt: Etter et motorsykkeltreff i Holister i California i 1947 ble det fra myndighetshold uttalt at de som laget bråk under treffet «ble forårsaket av den ene prosenten avvikere som svertet publikums syn på motorsyklar og motorsykkelenusiaster.»⁷ Hells Angels og andre outlawklubber adopterte senere 1 % -begrepet som et kompliment. Mannen som regnes for å være klubbens gudfar, Sonny Barger, sier det på denne måten:

Ved å stemple klubber som Hells Angels som bråkmakere var det at American Motorcyclist Association forsøkte å gjøre seg selv prektige. (...) Etter dette så vi det som en oppgave å være en flis i ræva på AMA (Barger 2000:342).

Barger beskriver hvordan 1 % -identiteten innebærer at klubbiv og motorsykkel er noe mer enn en hobby; «helvetesenglene spiller rollen sju dager i uka» (Barger 2000:99). Rørhus (1999:16) skriver dette om 1 % -begrepet:

1 % -benevnelsen, enten den er sydd på mc-vesten eller ikke, har etter hvert blitt en felles logo for de delene av bikermiljøet som definerer seg utenfor det etablerte og regulerte motorsykkelmiljøet. «Outlaw» - navnet refererte opprinnelig til at disse klubbene ikke var omfattet av lovene til The League of American Wheelmen (LAW), de var utenfor det borgerlige Amerikas «motorsykkelskodeks» altså nærmest «outLAW», fredløse (Sernhede 1997:34). Denne betegnelsen passet for det imaget de ønsket å skape og den selvoppfatning klubbene hadde. Dette har fulgt bevegelsen frem til i dag.

⁷ Bladet Politi, nr. 2, 2012

I et brev til justisminister Knut Storberget (05.10. 2011) reagerer Hells Angels MC Norway på politiets 1 % -definisjon i dokumentet «Politiets bekjempelse av kriminelle MC-gjenger i perioden 2011 – 2015» (Politidirektoratet 2010):

Det henvises til at vi er den delen som definerer oss utenfor det etablerte samfunnet, eller de lovlydige motorsykelklubber. Denne definisjonen har aldri vi gjort. Dette er politi og medieskapt. Vi reagerer på at det skal være de som arbeider mot oss, som skal få lov til å definere hva som skal legges i utsagnet 1%. Dette har blitt misbrukt og tillagt meninger som HAMC Norway aldri har uttalt.

(Brev fra sekretær i Hells Angels MC Norway, Øyvind Våge, til justisminister Knut Storberget 05.10. 2011)

Fotograf Marcel Leliënhof har fulgt medlemmene av norske Hells Angels gjennom fem år. Sammen med forfatter og journalist Hugo Lauritz Jensen ga han ut boken «Helvetes Engler» i 2014. Dette er det nærmeste man kommer en etnologisk studie av det norske énprosentmiljøet:

Hells Angels forsøker iherdig på noe så umulig som å rydde seg plass helt på randen av samfunnet – ja, helt ute mot lovløsheten, dersom det er nødvendig. *Friheten* kommer først og sist. Dypest sett er Hells Angels noe så utopisk som å definere et eget stammesamfunn, kanskje i større grad enn et ønske om å stå utenfor det store samfunnet (Leliënhof og Jenssen 2014:15).⁸

Begrepet «*One Percenters*» har vært brukt av amerikanske justismyndigheter siden 1960-tallet og da «for å brennmerke 1 % -klubber som kriminelle organisasjoner» (ibid:31). Begrepet ble brukt om Hells Angels i en amerikansk etterretningsrapport i 1965. Rapporten, skrevet av statsadvokat Thomas C. Lynch i California, ble gitt til pressen og skapte store overskrifter i USA på 60-tallet. Kritikken av rapporten, og hvordan den ble brukt av pressen, utgjør et viktig bakteppe i journalisten og forfatteren Hunter S. Thompsons berømte bok *Hell's Angels: The Strange and Terrible Saga of the Outlaw Motorcycle Gang* (Thompson 1967). Rapporten førte til «en ren medieorgie» ifølge Thompson, som konkluderte med at «Dagens Hells Angels så å si ble skapt av Time, Newsweek og The New York Times» (Thompson 2012:55).

⁸ Som en del av Universitetet i Oslos grunnlovsjubileum åpnet Historisk museum utstillingen «Ja, vi elsker frihet» 16. mai 2014 hvor Leliënhofs bilder av Hells Angels var ett av temaene. <http://www.khm.uio.no/besok-oss/historisk-museum/utstillinger/frihet/helvetes-engler.html>.

Justismyndighetene i Norge tolker også 1 % -begrepet utelukkende negativt (Larsson 2008, 2016 in print). For Kripos og Politidirektoratet innebærer 1 % -symbolet at klubbene har definert seg utenfor samfunnet med egne lover og regler: «Livsstilen som énprosjenter innebærer per definisjon (min understrekning) et brudd med samfunnets lover og regler», heter det i Handlingsplan (2011 – 2015) (Politidirektoratet 2010:18). Kripos og Politidirektoratet definerer *outlaw bikers* som «kriminelle MC-klubber», innen sfæren av «organiserte kriminalitet»: «De kriminelle énprosjent-klubbene er blant nettverkene som representerer den største trusselen innen organisert kriminalitet i dagens Norge» heter det i bladet Norsk Politi om utgis av Politidirektoratet (Norsk Politi nr. 2, 2012). Dette er i samsvar med «den amerikanske forståelsen av «outlaw bikers» som «organisert kriminalitet» (Hill 1980, Mc Guire 1986, sitert i Bay 1998).

Inkludert de øvrige internasjonale MC-klubbene som er representert i Norge, samt de såkalte supportklubbene, utgjør det norske 1 % -miljøet, ifølge Kripos, et sted mellom 500 og 1000 personer i 2013. (Politidirektoratet 2014:4)⁹

1.3 Hells Angels i den norske offentligheten

Helt siden Hells Angels etablerte seg i Norge på begynnelsen av 90-tallet har det vært et anstrengt forhold mellom klubben på den ene siden – og politi, politikere og også medier, på den andre siden (Leliëhof og Jenssen 2014). Krav om strengere straffer, bedre politimetoder og endring av lovverket har stått sentralt i debatten. Hells Angels på sin side mener seg urettferdig behandlet og forfulgt av både politi og presse:

- Kampanjen mot oss er gått for langt. Det rammer uskyldige. I alle miljøer finnes det kriminelle elementer. Hvorfor skal politiet på død og liv ta MC-klubbene?

(Hells Angels-medlem til Dagbladet 15.5. 2011).

⁹ https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/politidirektoratet/Vedlegg_2456.pdf, lesedato 30.11. 2015

I forordet til boken «*Hells Angels MC Scandinavia – The True Story*» – skriver redaktør og talsmann for Hells Angels i Danmark, Jørn «Jønke» Nielsen:

Ingen har tjent mere penge på Hells Angels MC World end myndighederne og deres snyltende følgesvende. Historien om Hells Angels er forsøgt fortalt af mange. Ofte har der været tale om anløbne journalister og forfattere, der har læst og genfortalt hvad andre har skrevet. De er blevet fodret med fordrejede og overdrevne historier fra politimyndigheder, selvudnævnte eksperter, tidligere og udstødte medlemmer (...) samt andre med naturlige hadforhold til klubben. (Nielsen 2012: 5)

Den offentlige oppmerksomheten om, og mediedekningen av, Hells Angels i Norge kan etter min mening deles inn i fire faser:

1) Etableringsfasen

Denne fasen varer fra slutten av 1980-tallet da de første norske lokale MC-klubbene med internasjonale ambisjoner oppsto, og frem til 1994. Norge fikk sin første Hells Angels-avdeling i Trondheim i 1992. Trondheims-klubben Rowdies MC ble da tatt opp som medlemmer i Hells Angels med danske Hells Angels som faddere (Leliëhof og Jenssen 2014). To år senere satte Justisdepartementet ned et utvalg for å utrede organisering og etterforskningsmetoder for bekjempelse av «MC-kriminalitet». «Ønskes det bedre politiinnsats mot de kriminelle MC-miljøene, må nye metoder vurderes og romavlytting fremstår som særlig aktuelt», var konklusjonen i 1994. (NOU 1997:15, s.43)

2) Den nordiske MC-krigen

Fase to - det som er blitt kalt «den store nordiske MC-krigen» varte fra 1994 til 1997.¹⁰ Politiet knytter 11 drap og 74 drapsforsøk direkte til denne interne konflikten i deler av mc-miljøene¹¹. I Norge kulminerte konflikten i juni 1997 da klubbhuset til Bandidos MC i Drammen ble utsatt for et bombeattentat, og en tilfeldig forbipasserende kvinne ble drept. I denne fasen kom det en rekke politiske utspill om å forby både 1 % -klubber og klubbssymboler.¹²

¹⁰ http://no.wikipedia.org/wiki/Den_store_nordiske_MC-krigen

¹¹ Et tall jeg mener er ufullstendig dokumentert.

¹² <http://tux1.aftenposten.no/nyheter/forste/s30780.htm>

Daværende statsminister Torbjørn Jagland kalte gjerningspersonene bak Drammensbomben, som ennå var på frifot, for «satans mordere» (Dagbladet 09.06. 1997) og lanserte en rekke ad hoc-tiltak i kampen mot MC-kriminaliteten, som å totalforby MC- klubbene, utvide adgangen til romavlytting, telefonavlytting og strengere våpenkontroll¹³. Mafiametaforene ble hentet frem: «Det er en ny type kriminalitet som må bekjempes med nye midler. Vi kan ikke ha Chicago-tilstander i Norden» (Statsminister Torbjørn Jagland til Dagbladet 09.06.1997). Den nordiske MC-krigen medførte at de nordiske justisministrene ble enige om en felles nordisk handlingsplan mot MC-kriminalitet i 1997. Her het det at «i kampen mot MC-kriminaliteten er det viktig at heile lokalsamfunnet vert mobilisert. Det gjeld så vel kommunale styresmakter, som organisasjoner og einskildpersonar» (Brev fra Justis- og politidepartementet datert 4. august 1997)¹⁴

3) Perioden etter fredsavtalen

Denne fasen startet den 25. september 1997 da det ble inngått en fredsavtale mellom Hells Angels og den rivaliserende motorsykelklubben Bandidos.¹⁵ Dermed var den «store nordiske MC-krigen» over. I en dom avsagt i Oslo tingrett den 24.4. 2014, og der de tiltalte var medlemmer av Hells Angels, heter det:

Etter inngåelsen av denne avtalen har det ikke vært alvorlige episoder mellom Hells Angels og andre MC- klubber i Norge. Retten finner derfor at situasjonen på 1990-tallet er historie som ikke har sentral betydning for vår sak (Oslo tingrett: Saksnr:13-176606MED-OTIR/08)¹⁶

Politidirektoratet mener derimot at en fredsavtale ikke er det samme som fred, og bruker metaforen «kald krig»:

Fraværet av krig er imidlertid ikke det samme som at fred og fordragelighet hersker. Siden 2000 har klubbene utkjempet en kald krig om størst mulig ekspansjon av territorier og medlemsmasse/supportere (Handlingsplan (2011 – 2015), s. 14).

¹³ Dagbladet 09.06.1997. se også <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Sporsmal/Skriftlige-sporsmal-og-svar/Skriftlig-sporsmal/?qid=14625>

¹⁴ Utdrag av brev kan leses her: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-63-1996-97-/id133671/?ch=1>, lesedato 30.11. 2015

¹⁵ Handlingsplan 2010:14

¹⁶ Politioverbetjent Jon Sivert Langmoen fra Kripos står oppført på aktorats vitneliste den 28.03. 2014 i sak 13-176606MED-OTIR/08 med temaet; «Om Hells Angels».

10. januar 2001, i denne fredsperioden, alternativt *kaldkrigperioden*, ble Politidirektoratet opprettet den for å styrke kampen mot organisert kriminalitet. Direktoratet skulle «styrke den sentrale ledelse av politiet og møte utfordringene i kriminalitetsutviklingen» og ha en «sentral rolle i innsatsen mot internasjonal og organisert kriminalitet».¹⁷ 17. desember 2003 fikk Politidirektoratet i oppdrag fra Justisdepartementet å «foreslå en ny organisasjonsløsning for en spisset nasjonal innsats mot alvorlig organisert kriminalitet» (Politidirektoratet 2004:6). Resultatet kom et drøyt år senere. Den 1.januar 2005 ble Kriminalpolitisen (forkortet til KRIPOS) erstattet med et nytt organ; «Kripos - den nasjonale enhet for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet». Kampen mot organisert kriminalitet står dermed sentralt for både Politidirektoratet og Kripos. Fra å være et lite særorgan på 1990-tallet har Kripos i dag 560 ansatte og kommunikasjonssektoren består av 8 ansatte.¹⁸ Politidirektoratet har rundt 130 ansatte. Kommunikasjonsstaben i Politidirektoratet består av 11 faste ansatte pluss 4 - 5 på engasjement.¹⁹

I 2003 ble den først norske handlingsplanen om bekjempelse av kriminelle MC-miljøer i perioden 2003-2008 utgitt av Politidirektoratet (Politidirektoratet 2003). Handlingsplanens hovedmål var å redusere antall eksisterende kriminelle MC-klubber, hindre ny rekruttering til disse klubbene, og hindre etablering av nye kriminelle MC-klubber. Ifølge denne handlingsplanen oppfylder énprosentklubbene samtlige kriterier i EU-definisjonen av organisert kriminalitet. (Politidirektoratet 2003, s.13 -14)²⁰

Hovedstrategien for å nå målene i handlingsplanen skulle følge to spor. Det ene var tradisjonelt politiarbeid. Det andre var å drive holdningsskapende arbeid – blant annet gjennom «informasjonspakker» til mediene:

Politidirektoratet vil også ta initiativ til at det blir utarbeidet en informasjonspakke til bruk for politiets informasjonsarbeid (kvalitetssikret informasjon med bilder og kommentarer) som er pedagogisk oppbygget og tilpasset ulike målgrupper (Politidirektoratet 2003:18).

Handlingsplan mot MC-kriminalitet 2003 – 2008 ble evaluert av en prosjektgruppe nedsatt av Politidirektoratet i juni 2009. Sju politidistrikter var representert i prosjektgruppen.

¹⁷ https://www.politi.no/politidirektoratet/om_pod/historie/, lesedato 10.11. 2013

¹⁸ Opplyst i mail 24.11. 2015 fra fungerende seksjonsleder i Kripos, Ida Dahl Nilssen,

¹⁹ Opplyst i en SMS fra pressevakten i Politidirektoratet den 19.11.2013

²⁰ EUs definisjon av organisert kriminalitet finnes i Meld. St. 7 (2010-2011), s. 9, og kan leses her: <http://www.regjeringen.no/nn/dep/jd/dok/regpubl/stmeld/2010-2011/meld-st-7-20102011/1.html?id=629114>, lesedato 01.05. 2014

«Utviklingen i handlingsplanens virketid har vært særdeles negativ i forhold til de tre hovedmålsettingene», heter det i rapporten. Ett hovedmål var å redusere antall énprosentklubber og hindre rekruttering. Utviklingen i Norge hadde imidlertid gått feil vei, fra 11 énprosentklubber i 2003 til 25 énprosentklubber i 2008. Evalueringsrapporten konkluderte imidlertid med at det ikke var noen tegn til en ny «MC-krig», og flertallet i arbeidsgruppen mente det ikke var nødvendig å videreføre en egen strategi rettet spesifikt mot MC-kriminalitet: «Flertallet i arbeidsgruppen ser på MC-kriminalitet som en del av fenomenet gjeng» (Politidirektoratet 2009:14). Gjeng ble i evalueringsrapporten definert på denne måten:

En gruppe (ofte aldersavgrenset) som holder sammen over tid, og som utøver straffbare handlinger og/eller ordensforstyrrende og aggressiv atferd i det offentlige rom. Gjengen har et eller annet symbolsk uttrykk for gruppetilhørighet som for eksempel navn, symboler, klesstil, språk osv. (Politidirektoratet 2009:14)

Kripos tok dissens i arbeidsgruppen og mente de kriminelle MC-klubbene har særtrekk som gjorde at de falt utenfor denne gjengdefinisjonen. Kripos ønsket å videreføre satsingen, de ønsket en «revisjon av dagens handlingsplan og en implementering av denne» (ibid:15), noe som ble bifalt av Politidirektoratet. Resultatet ble en fortsatt politisatsing mot MC-klubbene. Dermed var det duket for en ny fase i kampen mot Hells Angels.

4) Denne fasen, som er denne oppgavens tidsspenn, kan vi kalle **myndighetene fornyede kamp mot Hells Angels**. Den startet, som jeg har nevnt ovenfor, ved at Kripos med støtte fra Politidirektoratet fikk gjennomslag for en fortsatt satsing mot MC-klubbene i 2009. Den kriminalpolitiske aktiviteten fra 2010 – 2014 er en del av oppgavens funn og blir derfor beskrevet senere i oppgaven, i kapittel 7.

1.4 Begrepsmessig avklaring

Diskursen knyttet til organisert kriminalitet og Hells Angels inneholder ladete ord og begreper. Politiet bruker f. eks ganske konsekvent «MC-kriminalitet» og «kriminelle MC-klubber». Jeg bruker de nøytrale begrepene MC-klubb, MC-gjeng eller MC-miljø. De gangene jeg referer til politiet eller politikere settes ordene i anførselstegn.

Énprosentmiljøet» – noen ganger bokstavert som «1 % -miljøet» eller «1 % -klubb» brukes både av politiet og av klubbene, men (mot)partene fyller begrepet med ulikt innhold. Jeg definerer begrepet i tråd med Rørhus (1999) de gangene jeg selv bruker begrepet. Jeg veksler også mellom å bruke politi, justismyndighetene, politietaten etc. når jeg omtaler aktørene som skal «bekjempe» «MC-kriminaliteten». Hvorvidt det dreier seg om Justisdepartementet, Politidirektoratet, lokalt politi eller Kripos vil forhåpentligvis være selvforklarende, men det bør understrekes at domstolene er ikke en del av justismyndighetene slik begrepet blir brukt i denne oppgaven. Presse og medier brukes om hverandre i teksten, men jeg referer i begge tilfeller utelukkende til redaksjoner som har forpliktet seg til å følge Vær varsom-plakatens (VVPs) etiske regelverk. Med journalistisk «tekst» menes også innholdet i de journalistiske dokumentarfilmene som er analysert i denne oppgaven. Kommunenes Sentralforbund skiftet navn til «KS» i 2004. KS samarbeider tett med justismyndigheten i å «forebygge og bekjempe kriminalitet fra énprosentmiljøet og kriminelle MC-gjenger». (Politidirektoratet 2014:3)²¹ I avisartikler brukes fortsatt det gamle navnet på denne interesse- og arbeidsgiverorganisasjon for kommunesektoren. I oppgaven forsøker jeg å være tro mot navneskiftet, men i sitater vil det gamle navnet finnes.

1.5 Oppgavens problemstilling

Det jeg undersøker i oppgaven er hvilke argumenter, i retorikken kalt «bevis», som politiet bruker når Hells Angels skal beskrives og forklares. Deretter foretar jeg en komparasjon med medietekstene om samme tema for å vurdere om innholdet og kildeutvalgene er influert av politiets retorikk og tolkningsrammer. Én motivasjon bak studien har vært å undersøke hvorvidt pressen har vært kritisk til politiets argumentasjon, slik VVPs normative paragraf 3.2 oppfordrer til (Vær kritisk i valg av kilder, og kontroller at opplysninger som gis er korrekte), eller om pressen har fungert som et talerør for politiet. En ytterligere motivasjon har vært å undersøke så langt det er mulig, om politiets «bevis», kan verifiseres. I denne sammenhengen er det interessant med en kildekritisk analyse, ikke bare av pressens-, men også av politiets kilder, når temaet er Hells Angels og organisert kriminalitet.

²¹ Kan leses her: https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/politidirektoratet/Vedlegg_2456.pdf, lesedato 30.11. 2015

Jeg har formulert følgende forskningsspørsmål som blir forsøkt besvart og drøftet i oppgavens analysedeler.

- Hvordan beskrives Hells Angels i sentrale kriminalpolitiske dokumenter og i et utvalg journalistiske tekster?
- Hvilke retoriske «bevis» er det som presenteres i disse tekstene?
- Hvilke kilder kommer til ordet når pressen skriver om Hells Angels?
- Hvilket samband er det mellom retorikken i de kriminalpolitiske dokumentene og i de journalistiske tekstene?
- Har kildene hatt innflytelse på de journalistiske tekstene?
- Overholdes de presseetiske idealene knyttet til kildekritikk, når Hells Angels er tema i pressen?
- Inngår mediedekningen av Hells Angels som del av en moralsk panikk?

En underliggende problemstilling i oppgaven er å undersøke hvorvidt pressens beskrivelse av Hells Angels gjennom visse tolkningsrammer kan ha bidratt til et justispolitisk klima som medførte en endring av straffelovens § 60a.

1.6 Oppgavens oppbygging

Kapittel 2 innledes med et kritisk blikk på det som er blitt kalt pressens samfunnsoppdrag. Deretter tar jeg for meg fire teoretiske perspektiver som kan kaste lys over oppgavens problemstillinger. Teori rundt begrepet nyhetsverdier kan belyse hvorfor kriminaljournalistikk er en sjanger som blir prioritert og viet stor plass i pressen. Teori knyttet til kildenes innflytelse over journalistikkens innhold kan belyse det tette samspillet mellom journalister og politi innen kriminaljournalistikken. Moralsk panikk tilbyr et teoretisk perspektiv på den dynamikken som oppstår når pressen, i samspill med sine kilder, identifiserer en «fiende» som de i felleskap mener truer vesentlige samfunnsverdier. Teori knyttet til tolkningsrammer gir et grunnlag for å si noe om språk og makt. Gjennom bruk av tolkningsrammer kan både politiet, politikere og pressen utøve sin definisjonsmakt.

I kapittel 3 beskriver jeg hvilke kriminalpolitiske dokumenter og medietekster (data) jeg har valgt å analysere, og hvorfor akkurat disse tekstene er av interesse. Kapittelet beskriver også de to metodene som brukes i studien; retorisk innholdsanalyse med utgangspunkt i Toulmins forenklete modell, og en kvantitativ innholdsanalyse som innebærer at man kan måle egenskaper ved tekstene som til slutt kan kvantifiseres. Kapitelet avsluttes med etiske refleksjoner knyttet til min dobbeltrolle som journalist og forsker.

I kapittel 4 foretar jeg en analyse de kriminalpolitiske dokumentene. I kapittel 5 analyserer jeg hvordan Hells Angels fremstilles i to dokumentarfilmer produsert av NRK Brennpunkt og hvilke «bevis» som blir presentert i filmene. I kapittel 6 beskrives funnene i den kvantitative analysen av avisartiklene. Dette kapittelet avsluttes med å kommentere noen sentrale uttalelser fra PFU som omhandler MC-miljøet. Kapittel 7 tar for seg hovedlinjene i den polisiære og kriminalpolitiske aktiviteten knyttet til Hells Angels, organisert kriminalitet og straffelovens § 60 a i perioden 2009 - 2014. Denne tidslinjen er sammenfallende med det jeg i kapittel 1.3 kalte «myndighetenes fornyede kamp mot Hells Angels».

Grunnen til at denne tidslinjen plasseres etter analysekapitlene er delvis fordi den utgjør en del av oppgavens funn, men også for bedre å tydeliggjøre et eventuelt samspill mellom politi, presse og politikk.

I kapittel 8 oppsummerer jeg de mest sentrale funnene i analysen og svarer på forskningsspørsmålet om de presseetiske idealene knyttet til kildekritikk overholdes når Hells Angels er tema, og om pressedekningen av Hells Angels kan sies å være del av en moralsk panikk.

2 Teoretiske perspektiver og begreper

I dette kapittelet presenteres noen teoretiske perspektiver som jeg mener er egnet til å belyse oppgavens problemstillinger. Kapittelet starter med et overblikk over forskning, eventuelt mangel på forskning, som finnes innen feltet medier og kriminalitet, herunder forskning på den såkalte outlawkulturen. Videre drøftes teorier knyttet til begrepet «organisert kriminalitet» og jeg går inn på hvordan dette begrepet kom inn i den kriminalpolitiske debatten på 90-tallet. Deretter følger noen kritiske betraktninger knyttet til pressens «samfunnsoppdrag», etterfulgt av perspektiver på nyhetsverdier og kildeinnflytelse som kan knyttes til sjangeren kriminaljournalistikk. Tilslutt beskriver jeg de sentrale elementene innen teorien moralsk panikk, samt tolkningsrammenes betydning i et kildekritisk perspektiv.

2.1 Forskning på medier og kriminalitet

Forskning på medier og kriminalitet har vært et lite område i Norge. Brurås (2009) har tatt for seg kriminaljournalistikkens etikk i en doktoravhandling der analyseobjektet var PFUs uttalelser i kriminalsaker fra 1972 til 2006, samt de innklagede nyhetsredaksjonenes tilsvarende svar til PFU i de samme sakene. I kjølvannet av Orderudsaken kom forskningsrapporten «Kompiser i krim» (Brurås og Røssland 2003), hvor pressens kilder og de mange lekkasjene i Orderudsaken var tema. Senere ble rapporten bygd ut med flere perspektiver og gitt ut i boken «Morderjakt og mediemakt» (Brurås, Røssland og Østbye 2006). Røssland har analysert krimoppdrag i VG, Dagbladet og TV2 i perioden rundt år 2000 og presentert sine funn og refleksjoner i boken *Kriminelt* (2003). Thomas Mathiesen (1986) har belyst mediemakten i et kriminologisk perspektiv med vekt på stemping og avvik. I tillegg finnes flere masteroppgaver som tar for seg kriminaljournalistiske problemstillinger. Aasgaard (2012) har undersøkt hvordan Dagbladet og VG sine journalister forholdt seg til Anders Behring Breivik (ABB) etter 22. juli-terroren, mens Bull (2012) undersøkte hvordan ABB ble dekket av Aftenposten og Dagbladet. Også Kjølstad (2013) har undersøkt presseetiske dilemmaer i kjølvannet av 22. juli-terroren. Kårbø (2010) og Odden (2011) har analysert ulike deler av pressedekningen i den såkalte Kongo-saken (Moland og French). Drager (2011) har sett på voldtektsfremstillinger i norsk presse fra 1992 og 2007. Frenningsmoen (2006) har undersøkt pressens rolle i to konkrete kriminalsaker som til slutt viste seg å føre til justismord (et drap og en incest-sak). Og Glomlien (2003) har analysert Dagbladets dekning av Orderud-saken.

Internasjonalt har derimot medier og kriminalitet i flere tiår vært en del av medieforskningen. Pollack (2001) trekker frem 1970-tallet som en forskningsmessig gullalder da flere epokegjørende studier ble produsert. Med henvisning til den britiske kriminologen David Kidd-Hewitt (1995) deler Pollack forskningen inn i følgende hovedområder:

1. Hvorvidt vold i mediene fører til (mer) vold i virkeligheten.
2. Medienes konstruksjon av virkeligheten og problemstillinger knyttet til stigmatisering og stereotypisering av visse grupper og individer, som igjen er forbundet med mediens forhold til samfunnets mektige aktører, (for eksempel politiet).
3. Spørsmål knyttet til moralpanikk, sensasjonsjournalistikk og overrapportering av kriminalitet og vold, som igjen er knyttet til hvilken fryktskapende effekt dette har på folk. Hva gjør denne type journalistikk med folks oppfatning av kriminaliteten i samfunnet?
4. Allmennhetens oppfatning av (den virkelige) kriminaliteten i samfunnet, kontra fiksjonsvolden (film, TV).
5. Mediegenerert frykt for kriminalitet og vold. Punkt 5 overlapper delvis de fire første, skriver Pollack, men hun mener det fortjener eget punkt siden det har utviklet seg et stort og eget forskningsfelt innen «massemediegenerert redsla for brott» (Pollack 2001:31).

Det finnes ingen forskning om énprosentkulturen i Norge, men både Larsson (2008), Fahsing og Gottschalk (2008) og Bjørgo (2015) beskriver fenomenet i sammenheng med analyser av «organisert kriminalitet». Rørhus (1999) foretok på oppdrag fra Justisdepartementet en gjennomgang og presentasjon av internasjonal forskning på det han kaller «*outlawbiking*». Hans forklaring på manglende forskning er at énprosentmiljøet er krevende å analysere med tradisjonelle metoder: «Miljøet er preget av stor skepsis overfor forskere (som) søker å finne ut noe om det indre liv i disse outlaw-klubbene» (Rørhus 1999:8). Det meste som finnes av utredninger på dette feltet i Norge er derfor det Rørhus kaller «kriminalpolitiske partsytringer» (ibid:8). En stor del av dette er produsert av Kripos og Politidirektoratet. I fjor fikk en forskertrio på Politihøgskolen, ledet av professor Helene O.I. Gundhus, tildelt 11 millioner kroner fra Norges Forskningsråd til prosjektet «Politimetoder i endring/New trends in modern Policing».

I prosjektet, omtalt på Politihøyskolens hjemmeside, skal fire ulike caser, deriblant MC-kriminalitet, kartlegges for å utforske trender i moderne politiarbeid. En av disse trendene er såkalt «proaktivt» politiarbeid, altså det politiarbeid som finner sted før lovbrudd blir begått.²² En vesentlig del av politistategiene som beskrives i de dokumentene jeg har samlet inn til denne studien har proaktiv karakter.

Internasjonalt finnes det imidlertid flere etnologiske studier knyttet til outlawkulturen. Disse er foretatt av forskere som enten er, eller har vært, en del av miljøet. Rørhus nevner blant annet doktoravhandlingen til Daniel R. Wolf (1991) som levde med canadiske Rebels MC i tre år, og Ian Richard Harris (Maz Harris), en av grunnleggeren av Hells Angels i Storbritannia, og hans doktoravhandling «*Bikers. Birth of a modern day outlaw*» (1986). Wolf beskriver blant annet starten på bikerkulturen i USA og hvordan den spredte seg til Europa. Andre lignende arbeider er Quinn (1983), Hopper & Moore (1990) og Dulaney (2005). I Danmark har Joi Bay levert en rekke forskningsbidrag om outlawkulturen (Bay 1987, 1989, 1990, 1992, 1994, 1997, 1998). I Sverige har Stig Grundvall (2005) foretatt en studie av den svenske MC-klubben «Vagabond MC».

2.2 Organisert kriminalitet

Hva organisert kriminalitet er, eller hvordan det skal defineres, er i seg selv en stor diskusjon (Larsson 2008, Bjørgo 2015). En fellesnevner som ofte går igjen er at det dreier seg om «profittorienterte kriminelle aktiviteter med flere deltagere som samarbeider over tid ut fra en grad av struktur og rollefordeling» (Bjørgo 2015:125). Den italiensk-amerikanske mafiaen har lenge fremstått som en arketype for en hierarkisk kriminell organisasjon (Cressey 1969). Ifølge Larsson vil alle forsøk på å definere organisert kriminalitet støte på en rekke problemer:

Hva som kalles organisert kriminalitet og hva som ikke kalles det, handler i større grad om *hvem* lovbrysterne er og *hvilke* former for kriminalitet snarere enn grad av organisering» (...) Organisert kriminalitet har i stor grad blitt et begrep man bruker om noe man ikke liker, det har blitt «det ondes navn» (Larsson 2008: 33-34).

²² Søknad med prosjektbeskrivelse er unntatt offentligheten (Offentlighetsloven § 26, 4. ledd jf. § 12) men Politihøyskolen har lagt en lenke: <http://www.phs.no/om-phs/nyheter/nyhetsarkiv/2014/august/politimetoder-i-ending-innvilget-forskningsmidler/>, lesedato 30.11. 2015

Det var først da Hells Angels ble etablert i Trondheim i 1992, at organisert kriminalitet som begrep kom til Norge (Larsson 2008:12).

Mediene ble snart fylt med stoff og debatter om klubben, Hells Angels og organisert kriminalitet. Mange ble overrasket. Frem til da hadde det stort sett rådet en oppfatning om at organisert kriminalitet ikke var noe man hadde i Norge (ibid:13).

Trondheims politimester Ivar Oftedal, er ofte sitert med mafiametaforer i pressen i denne perioden:

De er definert som en gjeng som driver organisert kriminalitet. I USA vurderes Hells Angels på linje med Costa Mostra- mafiaen og de syd-amerikanske kokainkartellene. Det er en farlig faenskap vi setter maksimalt inn på å knuse (VG 1.9.1991).

Før 1992 finner Larsson kun én kort setning i en Stortingsmelding (St.meld. nr. 23 (1991-92) «Om bekjempelsen av kriminaliteten») hvor begrepet så vidt blir nevnt:

... og da under rubrikken narkotikakriminalitet. Videovold, doping og trafikkriminalitet får egne overskrifter under headingen *særlige satsingsområder*, men altså ikke den organiserte kriminaliteten» (ibid:15)

Bay (1998) har, i likhet med Larsson (2008), beskrevet hvordan velkjente former for kriminalitet i løpet av noen få år på 1990-tallet i Danmark ble redefinert som organisert kriminalitet. Også i Danmark var Hells Angels en sentral del av retorikken. Danske justismyndigheter konkluderte i 1995 med at «organiserte kriminalitet befandt sig på et relativt beskedent stade set i forhold til situationen i visse andre lande» (Justisministeriet, 1995:4, sitert i Bay 1998, 175) Men året etter oppsummerte Justisministeriet likevel at det fantes en ganske omfattende organisert kriminalitet innenfor de fleste kriminalitetsområdene. Økningen skyldes, ifølge Bay, ikke et hastig endret kriminalitetsbilde «men var udelukkende et resultat af ændret opgørelsesmetoder og nye begreber for organisert kriminalitet» (Bay 1998:177: ff). Ganske umiddelbart ble begrepet tatt inn i den kriminalpolitiske debatten i Danmark og brukt som argument for flere metoder, mer ressurser og utvidet myndighetsområde.

Ifølge Bay sto «rockerproblemet»²³ helt sentralt når begrepet organisert kriminalitet ble introdusert i Danmark på 90-tallet:

Via det internasjonale samarbejde omkring bekæmpelse af rockerkriminalitet og danske politifolks efteruddannelse i USA er dansk politi blevet præsenteret for den amerikanske forståelse af «outlaw bikers» som organiseret kriminalitet (Hill 1980; McGurie, 1996), og denne forståelsen er blevet formidlet til og accepteret af den danske presse, den danske offentlighet og retspolitikere (Bay 1998:197).

Organisert kriminalitet er et «begrep med høy kriminalpolitisk potens», ifølge Larsson (2008:9). Han skiller mellom tre ulike betydninger av begrepet:

1. Et **akademisk** « hvor man spør etter hva som på en analytisk og logisk måte kan benyttes for å avgrense begrepet».
2. En **folkelig** som i stor grad gjenspeiler medias fasinasjon av begrepet.
3. Den siste betydningen av begrepet er **politisk**, ifølge Larsson.

Larsson (2008) viser til at det blant forskere er uenighet om hvorvidt 1 % -klubbene rettmessig kan defineres som organiserte kriminelle. Svaret avhenger av hvordan man definerer organisert kriminalitet, men ofte vil svaret være negativt fordi gruppene *i seg selv* ikke planlegger eller står bak lovbruddene» (ibid 57). Rørhus mener «man må ta klare forbehold om at det som avdekkes om amerikanske outlawbikere (...) ikke nødvendigvis gjelder for Norge» (Rørhus 1999:11).

En egen paragraf om organisert kriminalitet, straffeloven paragraf 60 a, ble tatt inn i den norske straffeloven i 2003, ni år etter at Hells Angels kom til Norge. Her heter det i første ledd: «Dersom en straffbar handling er utøvet som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe, forhøyes maksimumsstraffen i straffebudet til det dobbelte, likevel ikke med mer enn 5 års fengsel». Organisert kriminell gruppe ble i lovteksten fra 2003 definert slik:

Med organisert kriminell gruppe menes en organisert gruppe på tre eller flere personer som har som et hovedformål å begå en handling som kan straffes med fengsel i minst 3 år, eller hvor en vesentlig del av virksomheten består i å begå slike handlinger. (Lovdata: Almindelig borgerlig Straffelov (Straffeloven § 60a, tilføyd ved lov 4 juli 2003 nr. 78).

²³ . En «rocker» oversettes i Norge ofte med «MC-kriminell» – eller «bande»

Kristin Karlsrud Larsen (2008) skriver i en masteroppgave i kriminologi hvor hun undersøkte hvilke begrunnelser som ble gitt for opprettelsen av paragrafen:

MC-klubber (trekkes) ofte frem som et typisk eksempel på organisert kriminalitet, for eksempel i trusselvurderingen (Politidirektoratet 2003) og i forarbeidene til paragraf 60a (Larsen 2008:82).

Den første domfellelsen etter den nye lovparagrafen kom snaue 10 måneder etter at loven trådte i kraft. Flere medlemmer av Hells Angels var tiltalt for narkotikaforbrytelse med et betydelig kvantum (straffeloven 162, første og tredje ledd). I tiltalen, referert i dommen, heter det:

Ved planlegging og gjennomføring av den beskrevne innførsel utgjorde de en organisert kriminell gruppe gjennom sin tilknytning til motorsykelklubben Hells Angels.

(Oslo og Bærum tingrett, saksnr 03-014857MED-AHER/1).

Medlemmene ble idømt fengselsstraffer på mellom 5 og 9 år, men senere frifunnet i lagmannsretten. Ordene «hovedformål» og «vesentlig del» i lovteksten fra 2003 har vist seg å skape problemer for påtalemyndigheten som har ønsket å bruke paragrafen mot MC-gjengene og deres ledere. «For fjerde gang har politiet måtte trekke mafi tiltalen mot den antatte Hells Angels-sjefen Leif Ivar Kristiansen» (Dagbladet 28.04. 2011). I rettsalen har det vært en utfordring for påtalemyndighetene å føre tilstrekkelige bevis for at hovedformålet med f. eks Hells Angels har vært å planlegge og begå alvorlig kriminalitet, og ingen MC-klubber i Norge er så langt dømt for organisert kriminalitet. 17. juni 2013 ble derimot flere enkeltmedlemmer av Hells Angels dømt etter paragraf 60a for første gang.²⁴ 21. juni 2013 ble straffeloven paragraf 60 a endret. I pressemeldingen fra Justis- og beredskapsdepartementet het det:

Den såkalte «mafiaparagrafen» utvides for å bli mer anvendelig på løsere grupperinger og nettverk. Bestemmelsen skal i større grad ramme det som mange i dag regner som (min understrekning) organisert kriminalitet, det vil si små og store grupperinger, nettverk og ulike organisasjonsformer, fra det strengt hierarkiske med en klar leder til de løse strukturene uten en klar, fast ledelse.²⁵

²⁴ Pga. av anke til Høyesterett ble dommen først rettskraftig i mai 2014.

²⁵ <http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/jd-2/nyheter-og-pressemeldinger/pressemeldinger/2013/nye-tiltak-mot-terror-og-organisert-krim.html?id=726713>

Mens den forrige paragraf 60 a definerte en organisert kriminell gruppe som en «organisert gruppe på tre eller flere personer ...» het det nå: «Med en organisert kriminell gruppe menes et samarbeid mellom tre eller flere personer...» Og mens det før juni 2013 het at gruppen måtte ha som «hovedformål å begå» en kriminell handling heter det nå at «en ikke ubetydelig del av aktivitetene består i å begå slike handlinger».

I forarbeidene til lovendringen finner vi denne presiseringen om begrepet «samarbeid»:

Samarbeidet skal heller ikke lenger bestå utelukkende eller i det vesentligste av å begå alvorlig kriminalitet. (...) Det må kunne påvises et kriminelt mønster, men ikke at dette nødvendigvis er den dominerende aktiviteten.

(Prop. 131L (2012-2013) s. 77).

Endringen vil muligens gjøre det enklere å ramme personer som er med i en MC-klubb der kriminalstatistikken viser at mange, kanskje flertallet, av medlemmene er straffedømt. Dermed kan påtalemyndigheten påvise et «kriminelt mønster» samtidig som kriminalitet ikke nødvendigvis er «den dominerende aktiviteten» i klubben (som de selv hevder er bikerliv og brorskap). Hvorvidt loven vil fungere slik vil kun fremtidige rettsavgjørelser vise.

2.3 Pressens samfunnsoppdrag

Når pressen skal feire seg selv, forsvare seg selv, eller når pressen blir offentlig utredet, henvises det gjerne til at den journalistiske institusjonen utøver en viktig maktkritisk funksjon i samfunnet. Denne maktkritiske funksjonen blir ofte omtalt som en samfunnskontrakt, der pressen har påtatt seg et «samfunnsoppdrag» (Sjøvaag 2010:36). I et historisk perspektiv kobles ideen om samfunnsoppdraget til ideologien om pressen som en fjerde statsmakt som skal holde et kritisk øye med de tre ordinære statsmaktene; den lovgivende, den utøvende og den dømmende statsmakt. (Roppen og Allern 2010:13). Det nærmeste vi i dag kommer en beskrivelse av hva samfunnsoppdraget består av, sett fra pressens ståsted, finner vi i VVP punkt 1.1 - 1.5 under tittelen «Pressens samfunnsrolle». Her heter det innledningsvis: «En fri, uavhengig presse er blant de viktigste institusjoner i demokratiske samfunn». Punktene 1.4 og 1.5 omtales gjerne som vaktbikkjeparagrafene (Allern 1992:39):

1.4 Det er pressens rett å informere om det som skjer i samfunnet og avdekke kritikkverdige forhold. Det er pressens plikt å sette et kritisk søkelys på hvordan mediene selv fyller sin samfunnsrolle.

1.5 Det er pressens oppgave å beskytte enkeltmennesker og grupper mot overgrep eller forsømmelser fra offentlige myndigheter og institusjoner, private foretak eller andre.

En vesentlig maktfaktor i samfunnet er politiet. Politiets oppgaver er nedfelt i politiloven²⁶. For at politiets skal kunne utføre sine oppgaver er politiet gitt relativt vide fullmakter til å utøve makt overfor borgerne, inkludert fysisk makt. I politiloven settes det samtidig opp viktige skranker mot maktmisbruk, og i Politiloven § 6 heter det at politiet «ikke (skal) ta i bruk sterkere midler uten at svakere midler må antas utilstrekkelige» og politiet skal i tillegg opptre «saklig og upartisk». Et vesentlig prinsipp knyttet til politiets myndighetsutøvelse er derfor proporsjonalitet og likebehandling: Alle borgere, enten de går med dress, bærer hijab eller MC-vest, skal være like for loven. «Like tilfeller skal behandles likt» (Auglend m fl. 2004:419). Det er dermed pressens erklærte oppgave å overvåke politiet og påtalemyndigheten (Allern 1996: 262). Samfunnet har akseptert og til dels applaudert pressens «samfunnsoppdrag». «En opplyst, aktiv og kritisk offentlighet er demokratiets grunnvold» heter det f eks i Ytringsfrihets-kommisjonens innstilling (NOU:1999:27 s.3). Nestor i norsk strafferett, Johs. Andenæs, trakk frem pressens samfunnsoppdrag da han holdt et foredrag om pressen og rettsvesenet i 1984: «Vi er alle tilhengere av ytringsfrihet. Det mangfoldige spektrum av nyhetsreportasje og meninger i Vestens massemedia er en umistelig del av det åpne, demokratiske samfunn» (Andenæs 1984:454). Tidligere Dagbladet-journalist Ottar Jakobsen har beskrevet sitt samfunnsoppdrag i et språk som fører tankene i retning av et *kall*:

Pengene og profitten og all den grådigheten som i dag hører med var ikke hovedpoenget og drivkraften (...) Drivkraften var å ha en misjon; å opplyse og informere leserne så sannferdig og gjerne så underholdene som mulig om hva som faktisk foregikk rundt dem. Av smått og stort. Foran åpen mikrofon og bak lukkede dører. Uten en misjon, ingen grunn til å gi ut avis» (Jakobsen 2010:32).

Ordene «faktisk» og «bak lukkede dører» viser til en oppfatning om at noen holder noe skjult, og da gjerne i forståelse av at «makten» holder noe skjult for «folket» (Raaum 1999). Journalistens «misjon» blir dermed å «avdekke kritikkverdige forhold» for å beskytte folket mot maktovergrep. Spor av denne presseideologien finner Raaum allerede i norske opposisjonsaviser i første halvdel av 1800-tallet (Raaum 1999:65).

²⁶ Politiloven § 6.: Tjenesteoppdragets mål skal søkes nådd gjennom opplysning, råd, pålegg eller advarsel eller ved iverksettelse av regulerende eller forebyggende tiltak. Politiet skal ikke ta i bruk sterkere midler uten at svakere midler må antas utilstrekkelige eller uhensiktsmessige, eller uten at slike forgjeves har vært forsøkt. De midler som anvendes, må være nødvendige og stå i forhold til situasjonens alvor, tjenestehandlingens formål og omstendighetene for øvrig. Politiet skal opptre saklig og upartisk og med omtanke for personers integritet, slik at den som er gjenstand for inngrep fra politiet, ikke utsettes for offentlig eksponering i større grad enn gjennomføringen av tjenestehandlingen krever. Politiet kan anvende makt under tjenesteutførelsen i den utstrekning det er nødvendig og forsvarlig.

Den svenske maktutrederen Olof Petersson har plassert denne tankegangen i en ideologi han kaller «journalisme» (Petersson 1994). I denne ideologien består samfunnet av tre klasser; makthavere, vanlige mennesker – og journalister. Ut fra sin mellomposisjon skal journalistene granske makthaverne og forsvare de svake (Brurås 2009:45). Hvilken plass har så kriminaljournalistikken sett i lys av pressens samfunnsoppdrag?

Nyhetsmediene er den fremste informasjonskilden om kriminalitetsutvikling, kriminalpolitikk og politiarbeid. Dette betyr at de medierte virkelighetsbeskrivelsene har stor betydning for hvordan allmennheten, blant dem også politikere som mediekonsumenter, oppfatter politiet (Allern og Pollack i NOU 2009:247)

Kriminaljournalistikken kan i tillegg ha en funksjon knyttet til rettssikkerheten (Kvam og Røssland 1998:16). I boken «Dommerne og mediene. Håndbok om regelverk og god praksis for dommernes forhold til mediene» (Den norske dommerforening 2012) trekkes dette perspektivet frem:

Allmennhetens mulighet for innsyn i statsmaktenes anvendelse av tvangsmakt er av stor betydning for rettssikkerheten. Slikt innsyn ivaretas først og fremst gjennom den formidling som skjer gjennom mediene (ibid: s. 53).

Tidligere kriminaljournalist i Bergens Tidene, nå førsteamanuensis ved Det juridiske Fakultet ved Universitet i Bergen, Bjarne Kvam, har beskrevet lekkasjer som «en grunnleggende forutsetning for god krimjournalistikk (...) Lekkasje er samfunnets sikkerhetsventil – en viktig rettssikkerhetsfunksjon» (Kvam 2002:126). Begreper som «rettssikkerhet», «sikkerhetsventil» og «pressens overvåking» viser til at kriminaljournalistikken kan ha et maktkritisk samfunnsoppdrag.

Men den kan også ha en annen funksjon, og da tenker jeg ikke på den mulige kommersielle verdien av krim-oppdrag, som jeg skal beskrive i neste kapittel. Inspirert av Petersson lanserer Røssland begrepet *kriminaljournalisme*:

Moderne kriminaljournalistikk i populærmedia synes, sett på spissen, å dela inn samfunnet i tre grupper: - makthaverne (inkludert de kriminelle) – vanlege folk (ein som gjer kriminelle handlingar blir, etter dette, definert ut frå «vanlege folk») – journalister (Røssland 2003:22)

Røsland plasserer altså «de kriminelle» i samme bås som «makthaverne». En tilsvarende perspektiv finner vi også hos Raaum:

Pressen legger mye energi å avsverge ethvert slektskap eller interessefellesskap med den tredje statsmakt, men det kan likevel ikke underslås at rettsvesenet og pressen i hvert fall har det til felles at de driver med avvikskontroll. Personer som avviker fra det normerte og akseptable ved å bryte regler eller andre autoritative regler, blir etterforsket og idømt straff (rettsvesenet) eller etterforsket og idømt publisitetsstraff (pressen). Dessuten skinner det ofte gjennom at en journalistisk avsløringssak for alvor får demonstrert sin verdi når den gir støtet til en politimessig etterforskning med fellende dom som kronen på verket (Raaum 1999:69)

Røsland kaller dette for «kriminaljournalistikkens ibuande problem»:

«(...) når kriminaljournalistane set sitt fokus inn på dei kriminelle som problem for borgarane, får dei straks samanfallande interesser med politi og påtalemakt (...) Ein er både med og mot makta, med og mot folket. Ein vil fungere som vaktbikkje og 4. statsmakt, men vil også, når det er opportunt, spela på lag med makta og makthavarane, med politi og påtalemakt»
(Røsland:2003:23)

Resultatet blir ifølge Røsland og Raaum at avvikere havner i pressens gapestokk. Ifølge Raaum legitimeres denne straffen, som han kaller «publisitetsstraff», med «avsløringshjemler» og «hjelpedommere». Disse skal «overbevise omverdenen om at hensikten er god nok til å hellige det journalistiske midlet» (Raaum 1999:70). Den overordnede avsløringshjemmelen er, ifølge Raaum, «den historiske myte om den fjerde statsmakt, som gir pressen et kontrolloppdrag på samfunnets vegne». Deretter følger et sett av underhjemler som i «hovedtrekk (faller) sammen med samfunnets lover, regler og sedvaner» (ibid: 72). Brudd på disse underhjemlene vil kunne legitimere «publisitetsstraff». Brudd på straffeloven kan legitimere publisitetsstraff, men også misforhold mellom liv og lære kan medføre at man havner i pressen gapestokk, noe en rekke politikere har fått erfare (Allern og Pollack: 2009). Hjelpedommere er også en viktig legitimitetsfunksjon når pressen «straffer»: Slike hjelpedommer er gjerne en ekspertkilde eller en politiker, ifølge Raaum (1999:71). Det er «personer som kan uttale seg med autoritet om hvordan synderens handlinger forholder seg til hjemmelen» (ibid: 71).

Røsland viser til at «*det allmenne rettsmedvitet*» (2003:29) kan bli brukt av krimredaksjonene i når de (også) går inn i rollen som aktør:

I kriminaljournalistikkens kamp for å gjenoppretta orden blir det stilt krav overfor styresmakter og politikarar. Ein står ikkje sjeldan i fare for å skapa urealistiske forventningar i ålmenta om politikarane si evne til å handtera dei kriminalpolitiske problem, på same vis som ein har sett det i helse- og sosialpolitikken. Dette byggjer opp om ein misnøyekultur, der det er forventninga om det perfekte samfunn som ligg til grunn, og der dei med makt og mynde i samfunnet er dømt til å mislykkast. Denne forma for kriminaljournalistikk byggjer på ei redsle for kriminalitetsutviklinga og ei medfølgjande misnøye med kriminalpolitikken (ibid: 29).

Så må det avslutningsvis tilføyes at presseetikken ikke bare handler om etikk: «Ønsket om å unngå inngrep fra lovgivningen har vært en vesentlig drivkraft ved etableringen av pressens selvjustis», ifølge Andenæs (1985:457). I et slikt perspektiv må presseetikken leses inn i en historisk frigjøringsprosess som handler om å gjøre «krav på en omfattende rett til å bestemme den offentlige dagsorden» (Raaum 1999:72).

2.4 Kriminaljournalistikkens nyhetsverdi

Nyhetsverdier har tradisjonelt handlet om **nyhetskriterier**, altså «hva som gjør en nyhet til en nyhet». Tradisjonelt har dette vært forstått som de klassiske nyhetsverdiene som f. eks; nærhet, aktualitet, vesentlighet, identifikasjon, sensasjon og konflikt (Njaastad 2012, Eide 2011:22 ff). Nærhet, aktualitet, identifikasjon og sensasjon vil f eks være kriterier som gjør at forbrytelser ender opp som nyheter (Nyland 1993). I tillegg kan andre kriterier spille inn. Røsland (2003) har satt opp en liste som peker på hvorfor krimjournalistikk har fått en dominerende plass i kommersielle fjernsynskanaler: Kriminelle handlinger er offentlige handlinger. Krimjournalistikk krever ingen eller svært lite research. Journalistene, fotografene og redigererne kan bruke standardformularer. Det er billig, det går raskt, det blir kort og konsist, og det er risikofritt. Og ikke minst, det får et stort publikum (it bleeds, it leads») (Røsland 2003:178). Allern (2001) har, som et tillegg til mer allmenne nyhetskriterier, beskrevet kommersielle nyhetskriterier som også bør nevnes her. I kortform kan de oppsummeres slik: Jo større redaksjonelle ressurser som skal til for å dekke eller avsløre en sak, desto mindre er sjansen for at den blir en nyhet. Jo dyktigere en sak er journalistisk tilrettelagt av en kilde, desto større er sjansen for at den blir prioritert som en nyhet. Jo mer eksklusivt et slikt nyhetstilbud tildeles en journalist, desto lettere blir det en nyhet (Allern 2001:66).

Da John Hille på oppdrag fra Fremtiden i våre hender ble bedt om å lage et «tabloidbarometer» (Hille 1995) var konklusjonen at Dagbladet i 1995 la dobbelt så stor vekt på krim, sport og underholdning som i 1965, en økning fra 26 prosent av nyhetsarealet til 51 prosent (Allern 2001:139-140). I samme periode økte VG sin andel av dette stoffet fra 37 til 44 prosent, mens det for Aftenposten Aften gikk fra 13 til hele 40 prosent. Seks år etter Hilles tabloidbarometer foretok Allern en kvantitativ innholdsanalyse av 10 norske aviser, blant annet for å undersøke samsvar mellom pressens idealer slik de fremkommer i Vær Varsom-plakaten og pressens praksis. Allern fant at nyheter om kriminalitet og rettsvesen i gjennomsnitt omfattet syv prosent av nyhetsarealet i de ti avisene. I VG fant Allern at 15 prosent av det samlede nyhetsstoffet kunne defineres som kriminaljournalistikk. Med riktig innpakning (dramaturgi/tabloidisering) skaffer kriminaljournalistikken lesere og seere, og dermed inntekter:

Det finnes tre grunnleggende menneskelige känslor som ger extra god uttelning när de kommersialiseras: redslän for brottslingar, längtan efter den perfekte kärleken, lockelsen i skildringarna av en gudaskara, en överklass, en kändisvärld (...) men av dessa tre känslor är den forsta, skräcken for brottslingar farligast att kommersialisera» (Gadd 1994:7-8).

Pierre Bourdieu (1998) har kalt underholdning, sport og krim for sensasjonspressens foretrukne beitemarker. Under det «Nordiske juristmøtet» i april 1984, et drøyt år etter at Dagbladet hadde gått over til tabloidformat, holdt nestor innen norsk strafferett, Johs. Andenæs, et foredrag hvor han formulerte seg på denne måten: «Å utgi aviser er å drive forretning. (...) åpenbart slår forbrytelser og skandaler godt an hos det aviskjøpende publikum» (Andenæs 1984:454). Politidirektoratet har selv formulert «salgsverdien» av kriminaljournalistikk i Handlingsplan (2011 – 2015): «Slikt nyhetsstoff selger godt, og samfunnet engasjeres av temaer som politi, straff, rett og galt» (Politidirektoratet 2010: 22). Et «bevis» som ofte trekkes frem på at denne stoffkategorien «selger godt» er VG som bygde seg opp til å bli Norges største avis (nå slått av Aftenposten) ved å satse på kriminaljournalistikk (Eide 1995:271, Røssland 2006:31).

Kriminaljournalistikk består ikke bare av å dekke forbrytelser og hendelser. Den kan bestå av kriminalpolitiske utspill knyttet til f eks MC-miljøet, eller behovet for nye metoder, paragrafer eller fengselsplasser. Innen journalistikken skiller man gjerne mellom hendelsesnyheter og saker som ikke direkte knytter seg til hendelser, men som likevel ender opp som nyheter.

Slike nyheter kan være «nøye forhåndsvurdert og prefabrikkert» (Allern 1997:40). Med henvisning til Boorstin (1961/1992) bruker Allern begrepet «pseudobegivenheter» om slike regisserte nyheter. Kjennetegn på en pseudobegivenhet kan være at «nyheten» ikke er spontan, men skjer fordi noen har planlagt, plantet eller tilskyndet den. To pseudobegivenheter som senere beskrives i denne oppgaven er en presskonferanse i Kristiansand i mai 2010 og et MC-seminar i København i mars 2011.

2.5 Kilder og kilderelasjoner

Et av journalistikkens mest kritiske områder er hvordan pressen forholder seg til sine kilder og sitt kildemateriale (Fossum og Meyer 2008). De norske nyhetsmedienes egne idealer for god kildebehandling er beskrevet i Vær Varsom-plakaten (VVP). Redaksjoner og journalister skal verne om sin integritet og ikke la seg påvirke av kilder «som av ideologiske, økonomiske eller andre grunner vil øve innflytelse på det redaksjonelle innhold.» (VVP 2.3). Et annet viktig ideal er at fremstillingen skal være korrekt, balansert og saklig: «Vær spesielt aktsom ved behandling av informasjon fra anonyme kilder og informasjon fra kilder som tilbyr eksklusivitet», heter det blant annet i VVP 3.2. En kilde kan defineres som en person som gir opplysninger, altså kildemateriale, til en journalist (Allern 2001:161).

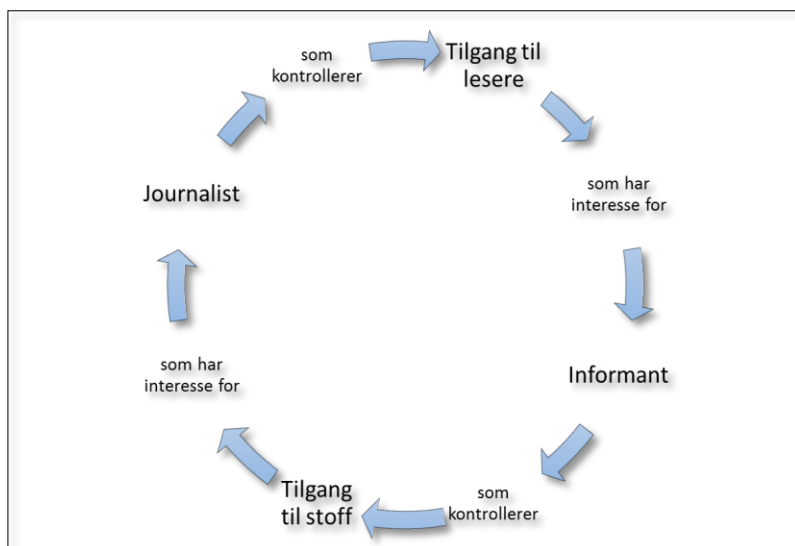
Hvem er så pressens kilder? Ifølge Olsen (1980:38) er massemediene først og fremst en arena for *institusjonelitene*, og en av hans forklaringer er at mediene trenger «stabile tilførselslinjer» for nyheter, samtidig som mediene «ønsker å unngå usikkerhet og (i hvert fall visse typer) kritikk» (ibid:40). Sjansene for kritikk er, ifølge Olsen, «betydelig større når avvikergrupper slipper til» (ibid: 40). Høyer (1989) oppsummerer journalistenes viktigste kilder på denne måte; Kildene er gjennomgående viktige ressurspersoner som innehar betydningsfulle roller og posisjoner, med høy formell status». De samme funnene finner vi hos Allern (2001) da han analyserte kildene i 10 norske aviser. Kildene var i første rekke politikere, byråkrater, eksperter og organisasjonsledere, samt talsmenn for rettsvesen, politi og helsevesen. Ericson, Baranek og Chan (1989) har undersøkt kildenes innflytelse i ulike nyhetsprosesser i Canada, deriblant innen kriminalitetsfeltet, og oppsummerte sine funn på denne måten: «News is a representation of authority. In the contemporary knowledge society news represents *who* are the authorized knowers and *what* are their authoritative versions of reality» (Ericson, Baranek & Chan 1989:3).

Ericson & al omtaler pressen hovedkilder som «*authorized knowers*». Innen kriminaljournalistikken er politietaten den helt dominerende kilden. Forfatterne viser blant

annet til at «*the police beat*» (som kanskje kan oversettes med «blålysnheter» på norsk?) har vært «*a prime locus of news coverage*» helt siden tabloidjournalistikkens barndom på 1800-tallet (ibid: 91). Hendelser fra politiloggen er fortsatt egnet til å fylle spalter og minutter i den daglige nyhetsproduksjonen. Men en slik kildeavhengighet, hvor politiet ofte er enekilden, representerer en fare for mediernes uavhengighet fordi pressen kan ende opp med å svikte sitt maktkritiske samfunnsoppdrag (Allern 1996:262, Røssland 2006:31).

Politiet har på sin side interesse av å pleie kontakt med nyhetsorganisasjonene. Skal de nå offentligheten med et budskap vil de i mange tilfeller være avhengig av mediene fordi mediene gir tilgang på et stort publikum (Riksadvokaten 2000). Det kan dreie seg om hjelp til å finne en ettersøkt person, advare om en potensiell fare, eller få hjelp til å spore opp vitner som kan bidra til å oppklare en forbrytelse. Men i andre tilfeller kan politiets behov for å ha kontakt med pressen dreie seg om å ha et «strategisk forhold til media» (Politidirektoratet 2010:22). Dermed går politiet inn i den politiske sfæren, noe som er beskrevet i flere studier av den britiske kriminologen Robert Reiner (2007, 2010). Da handler det om muligheten til å påvirke tolkningsrammene når en sak skal presenteres. (Begrepet «tolkningsrammer» blir beskrevet nedenfor i kapittel 2.7). Pressens behov for «stabile tilførselslinjer» innen kriminalitetsfeltet er isolert sett ikke problematisk. «Det problematiske kjem inn når vi skal diskutere kor mykje han (altså journalisten, min kommentar) må gi frå seg av kontroll for å få den informasjonen han søker» (Halse 1975:84). Kildene vil gjerne ha noe tilbake i form av oppmerksomhet, eller ved å sette sitt avtrykk på hvordan et sakskompleks skal presenteres for offentligheten (tolkningsrammer). Dette bytteforholdet - hvor to parter har nytte av hverandre – er formulert gjennom tesen om at informasjon byttes mot oppmerksomhet. (Allern 1997:48).

Halse har illustrert bytteforholdet mellom kilde og journalist gjennom en forenklet illustrasjon (Figur 2.1):

Figur 2.1 Bytteforholdet mellom kilder og journalist. Kilde: Halse (1975)

Ordet «kontrollerer» er sentralt i denne sammenhengen. Både informanten, altså kilden, og journalisten, ønsker kontroll. For den redaksjonelle troverdigheten er det avgjørende å kunne opptre «fritt og uavhengig overfor personer eller grupper som av ideologiske, økonomiske eller andre grunner vil øve innflytelse på det redaksjonelle innhold», slik det er formulert i VVP 2.2. På den andre siden; profesjonelle kildeorganisasjoner ønsker kontroll med hvilken informasjon som kommer ut, hvordan den blir presentert, og når informasjon skal publiseres: «The control of sign and their meanings is crucial to control of the organizational environment» (Erikson & al. 1989:8).

Ericson, Baranek og Chan bruker uttrykket *forhandling om kontroll* om den prosessen som finner sted mellom de profesjonelle kildeorganisasjonene og mediene: «Regarding the negotiation of control between source organizations and news organizations, it is not a straightforward matter to answer the question «who controls»? (Ericson & al 1989:378). Forhandlingssituasjonen er også beskrevet av Eide (2001) som et komplekst «*relasjonelt fenomen*» der ulike aktørers handlinger skjer i et vekselspill (ibid:16-17). Kildene har makt til å gjøre seg utilgjengelig eller stenge igjen informasjonskranen, mens mediene har makt til å finne alternative kilder og vinklinger og dermed presentere virkeligheten på en måte som kan skade kilden. Dette innebærer at kilden i mange tilfeller vil ha strategisk interesse av å spille på lag med mediene for å unngå negativ eller uønsket publisitet: «The trick of the trade is to turn bad news into good news» (Ericson & al 1989:379).

Og motsatt; journalister eller redaksjoner kan opptre strategisk ved å la det være

underforstått at de vil «kjøre saken» eller «grave videre» uansett. «The news organization retains the ultimate power, the last word (ibid: 380) – en makt som er erobret gjennom pressens historisk frigjøringsprosess (Raum 1999:72).

Nøkkelordet i prosessen som oppstår mellom kilde og journalist er *tillit*. Ifølge Grimen (2009) er tillit en uskrevet kontrakt om at noen uskrevne regler skal overholdes. «Noen stoler på noen med henblikk på noe» (Grimen 2009:13). I praksis innebærer dette at kilden bygger tillit blant annet ved å gi journalisten tilgang til informasjon fra de lukkede rom, mot et løfte om at informasjonen, eventuelt deler av informasjonen, ikke skal publiseres før kilden gir klarsignal. «Trust takes the form of having the good sense, and common sense, not to publicize something at a time when it might affect the organization negatively (Ericson & al :381). Ifølge Eide (2001) kan dette tillitsforholdet få karakter av symbiose i kriminaljournalistikken:

Journalister og redaktører legger på den sidene stor flid i å understreke at politi og presse har helt ulike oppgaver, og at pressen på ingen måte skal opptre som politiets forlengede arm. På den annen side er journalister like avhengig av politiet som kilde, som politiet er avhengig av pressen som kanal til allmenheten. Det er med andre ord et symbiotisk forhold som heller krever samarbeid enn konfrontasjon i det daglige arbeidet (Eide 2001:71).

Reinton mener «det er (...) spesielt for Norge at pressen og politiet er så samspist» (Reinton 1990:65): «Mellom politi og journalister er det et ekte komplimentært forhold, et forhold mellom interessen i å lekke og interessen for lekkasjer» (ibid 69). Med henvisning til Scholz Nærø (1990) skriver Allern:

For å få tilgang på nødvendig informasjon må en journalist ha gode kontakter i politietaten. Men det krever gjerne et rykte som «pålitelig» og «grei». Det er ikke gunstig å bli betraktet som uavhengig og kritisk (1997:79).²⁷

Politisk kommentator i Dagbladet har også beskrevet forholdet mellom journalister og politifolk: «Drivkraften er bytte av informasjon mot omtale.

²⁷ Selv har jeg erfart politiets sanksjonsmuligheter. Etter et (kritisk) intervju med politimesteren i Oslo politidistrikt (OPD) ble det sendt ut en mail til samtlige politijurister hvor det blant annet het: «OPD vurderer å ta til motmæle mot TV 2 i den forstand at journalist Asbjørn Olsen ikke er velkommen hit til å intervju, mao at tv-kanalen må sende andre hvis de ønsker uttalelser herfra»: Kan leses her: <http://journalisten.no/story/2364>, lesedato 30.11. 2015

Denne «kontrakten» har medført at mediene behandler politiet som et kosedyr, dvs, som en gjenstand hevet over kritikk og konflikt» (Egeland 2012). I en undersøkelse blant journalister som jobber med kriminal- og rettsreportasjer svarte 60 prosent at de hadde inngått en avtale med politiet om å holde tilbake informasjon av hensyn til etterforskningen det siste året. Og andelen som svarte at de holdt tilbake opplysninger var størst blant de rene kriminaljournalistene (Høst og Bodahl-Johansen 2001:40).

Inspirert av Goffmann (1952) presenterer Ericson & al. en modell som belyser (profesjonelle) kildeorganisasjoners strategi i forhold til offentligheten. De sentrale begrepene er *Front regions*, *Back regions*, *Enclosures* og *Disclosures* (1989:8 ff).

Back regions er «de lukkede rom» hvor viktige strategiske og taktiske avgjørelser tas. Dette rommet er forbeholdt «those who are officially authorized». I en organisasjon vil antall «offisielle autoriserte» ofte være svært begrenset. Journalister vil normalt være avhengig av lekkasjer (styrte og ikke styrte) dersom de skal få tilgang til informasjon fra back regions. «An obvious way to maintain secrecy is to exclude from back regions those persons whom one wants to keep knowledge away from» (ibid:10). *Enclosure* er tiltak som skal sikre hemmelighet: «... gjennom hemmelighet og fortielser sørger institusjoner, bedrifter og organisasjoner for at visse soner og aktiviteter er vanskelig å trenge inn i uten bruk av store journalistiske ressurser» (Allern 1996:147). *Enclosure* er organisasjons *informasjonshindre* og kan komme til syne gjennom dokumenter unntatt offentligheten (etter «Lov om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd (offentleglova)»²⁸, eller «utilgjengelige» intervjuobjekter. Nesten 40 prosent av innsynssakene som Justisdepartementet mottok i perioden september til desember 2012, ble avslått helt eller delvis (Aftenposten 11.03. 2013).

Front regions er organisasjonenes fasader/portåpninger. Dette er den åpne delen av virksomheten. Her finnes blant annet ledere og eksperter som uttaler seg og informasjons- og kommunikasjonsavdelinger. Ansatte i disse avdelingene har enten lært seg de journalistiske verktøyene, eller de er rekruttert fra pressen. (Allern 2001)

Disclosures er de tiltakene som skal sørge for at det som kommer ut av informasjon fra organisasjonen er *kontrollert informasjon*. Dette kan være nyhetsmateriale produsert av, eller med bistand av, informasjonsavdelingen og som stilles til fri disposisjon for mediene, eventuelt for en bestemt redaksjon eller journalist.

²⁸ Offentleglova: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2006-05-19-16>, lesedato 30.11. 2015

«Formålet med slike *informasjonssubsidier* er å senke nyhetsterskelen, slik at organisasjonens nyhetssak lettere får gjennomslag i mediene» (Allern 1997:70-79).

Det er ofte gjennom organisasjonens «portåpning» styrte lekkasjer kan finne veien til pressen. Også styrte lekkasjer er en del av informasjonssubsidiene. Tilbud til en journalist om en «eksklusiv sak» blir gjerne presentert som informasjon eller fakta hentet fra bakregionen. Men en lekkasje vil som regel ha et motiv og «... muligheten for å bli brukt i en strategisk sammenheng er stor, spesielt hvis det er *kilden* som tar initiativet til transaksjonen» (Allern 1997:78). Gjennom å kombinere informasjonssubsidier med informasjonshindre kan institusjonelle kilder aktivt påvirke mediernes dagsorden og prioriteringer (Allern 1996:147)

Ericson & al (1989) viser til at politietaten har en forkjærlighet for «inner-circle reporters from popular news outlets, who are mandated to feed their newsrooms with a steady supply of copy to fill the available news space, and to embrace the police as the embodiment of consensus»(ibid 391). Dette i delvis motsetning til «outer-circle reporters from quality news outlet: (...) They are mandated to uncover procedural strays among the police, as the police in turn pursue stray members of the population» (ibid: 391-392). Ericson & al mener likevel at begge kategorier journalister dypest sett er med på å reprodusere politiets legitimitet fordi; «They are all after using the police in the symbolic politics of order and consensus, even if they use different routes for accomplishing this»(ibid 392).

Så kan det avslutningsvis tilføyes at det selvsagt ikke bare er politiet som belønner eller sanksjonerer journalister: «Aftenpostens journalist Arild M. Jonassen ble kastet ut fra Hell's Angels pressekonferanse mandag. Begrunnelsen var at han har skrevet «ufine» ting om MC-klubben», heter det i en NTB-artikkel. (publisert i Dagbladet den 28.5. 2001)²⁹

2.6 Moralsk panikk

Spørsmålet om hvorfor visse former for atferd defineres - eller «stempler» - som avvik står sentralt i kriminologien. Stemplingsteori (*labeling theory*) føres gjerne tilbake til Howard S. Becker bok «Outsiders» (1963). For Becker var avvik ikke en medfødt uforanderlige størrelse, men avvik ble produsert og deretter opprettholdt av «noen». Disse «noen» kaller han moralske entreprenører. De moralske entreprenørene deler han inn i to kategorier: Den ene kategorien er *regelskaperne*. Det er den eller de som tar initiativ til å definere handlinger og miljøer som sosialt uønsket.

²⁹ Artikkelen kan leses her: <http://www.dagbladet.no/nyheter/2001/05/28/260569.html>, lesedato 30.11. 2015

Becker omtaler dem som *korsfarere*:

The existing rules do not satisfy him, because there is some evil which profoundly disturbs him. He feels that nothing can be right in the world until rules are made to correct it. [...] It is appropriate to think of reformers as crusaders because they typically believe their mission is a holy one (Becker 1963:147, 148 f).

Becker beskriver videre en type korsfarere som finner ut at «they have a taste for crusades and seek new problems to attack» (Becker 1963:155). Den mest åpenbare konsekvensen av et vellykket korstog «is the creation of a set of rules» (ibid:155). Den andre kategorien moralske entreprenører er «*the rule enforcers*» – håndheverne, de som skal utføre det praktiske arbeidet med å identifisere og sanksjonere avvikene. I Beckers studie er dette politiet: «the final outcome of the moral crusade is a police force» (ibid:156). Mediene spiller en vesentlig rolle i stempingsteorien. Røsland hevder at avviksrapportering, altså journalistisk dekning av avvikere og subkulturer, er en sentral del av den kriminaljournalistiske virksomheten:

I avviksrapporteringa gjeld ikkje normale balansereglar, ein kviler seg ikkje på kravet om at det ein skriv, skal vera sakleg. Her kan ein ta i bruk teknikkar som latterleggjering, marginalisering og trivialisering» (Røsland 2003:21-22).

Den britiske sosiologen Stanley Cohen tok stemplings og avviker-perspektivet videre og analyserte samspillet mellom de moralske entreprenørene og mediene. Studieobjektet til Cohen var to ungdomsgjenger ; «*The mods*»- velklede ungdommer på scooter og «*The Rockers*» - arbeiderklasseungdom på motorsykkel (Goode and Ben-Yehuda 2009:21). De to gruppene barket sammen i badebyen Clacton i England en påskehelg i 1964. Tumultene fikk en voldsom pressedekning. Cohen observerte at mediene ikke bare var rapportør men også en aktør som bidro til å skape og forsterke de kollektive reaksjonene gjennom en aggressiv pressedekning. I Cohens bok «*Folk Devils and Moral Panics*» (1972) skapte han teorien om «moralsk panikk», og beskrev de tre sentrale aktørene i den moralske panikken; *mediene, en utpekt fiende, og entreprenørene*: Mediene er «navet» i den moralske panikken. Fienden, som er den andre aktøren, må ifølge Cohen kunne fylle rollen som den personifiserte ondskap, derav bokens tittel; «*Folk Devils*». Disse «folkedjevlene» er personer eller grupper som blir tildelt rollen som sydebukk for den antatte eller påståtte trusselsituasjonen som brått oppstår i et samfunn.

De moralske entreprenørene fant Cohen i roller som politi, politikere og redaktører. Hells Angels er nevnt innledningsvis i boken:

One of the most recurrent types of moral panic in Britain since the war has been associated with the emergence of various forms of youth culture (originally almost exclusively working class, but often recently middle class or student based) whose behavior is deviant or delinquent. To a greater or lesser degree, these cultures have been associated with violence. The Teddy Boys, The Mods and Rockers, The Hells Angels, The Skinheads and the Hippies have all been phenomena of this kind (Cohen 1972:9).

Cohen beskriver fenomenet som oppstår når mediene, i samspill med entreprenørene, griper fatt i en hendelse, eller en «fiende», ofte på forhånd utpekt av entreprenørene, og deretter blåser dette opp ved hjelp av retoriske grep. Dermed starter det Cohen kaller en «*deviant amplification*» – en selvforsterkende avviksspiral. Journalister og moralske entreprenører påskynder prosessen: «This snowballing effect is identical to deviant amplification, and is characteristic of moral panics at their height» (ibid: 82). Snøballeffekten fører til enda mer oppmerksomhet og kontroll fra politiets side, som igjen fører til mer oppmerksomhet fra mediene, fra allmennheten og fra politikerne. Noe som igjen bidrar til å intensivere pressedekningen som igjen førte til enda mer oppmerksomhet og kontroll osv. I kjølvannet av dette havner de utpekte sydebukkene, «avvikerne», enda lengre ut i kulden. Selve navet i den moralske panikken er, som nevnt, mediene. Mediene kan ha en egeninteresse i å overdrive trusselen fra den utpekte fienden, balnt annet fordi moralske panikker kan fylle spaltene og dermed bli en «stabil tilførselslinje»:

The fact is, the mass media thrive on moral panics; typically, they are «the prime movers and ... beneficiaries» of moral panic episodes «since the sensation they create – a kind of collective effervescence – sells papers, entertains readers, and generates further news and commentary as the story unfolds, the spokesmen take sides, and the deviant phenomenon develops (Garland 2008:12, sitert Goode and Ben-Yehuda 2009:90)

Mediene kan både utløse en moralsk panikk – eller de kan forsterke den - gjennom en overdreven pressedekning. Etter hendelsene i Clacton kom slike overdrevne fremstillinger til syne gjennom overdrivelser, falske påstander og ved bruk av gjentatte fraser som «*riot*», «*orgy of destruction*», «*battle*» and «*screaming mob*» (Cohen 1972: 31).

Cohen oppdaget at pressedeckningen av ungdomsopptøyer og vandalisme på 1960-tallet fulgte et stereotypt mønster bestående av et visst antall faste elementer, slik at en ny historie nærmest kunne bli skrevet bare ved sette sammen de faste elementene.

Pressen rolle i en moralsk panikk har likhetstrekk med teori knyttet til «mediedrev». Ordet «drev», hentet fra revejaktvokabularet, kjennes igjen på intens kritisk rapportering rettet mot én eller flere personer, organisasjoner eller institusjoner, og hvor flere dominerende redaksjoner deltar over en viss tid med en ganske lik hovedvinkel (Allern 2009:11). Mediedrev knyttes gjerne til skandaler. En skandale inntreffer når en person eller organisasjon bryter normer og moralske koder. Hells Angels, eller andre «avvikere», vil i en slik kontekst, neppe kunne utløse en skandale. Det kan derimot en politiker som blir avslørt med dobbelt moral. (Allern 2009:12-ff). Objektet i en moralsk panikk er derimot en allerede utpekt og definert «fiende», som på et mer symbolsk plan kan fylle rolle som samfunnets sydebukk. Og «frykt» har en helt sentral plass i den moralske panikken, i motsetning til skandalisering gjennom mediedrev.

Goode and Ben-Yehuda (2009) har i en studie sammenfattet forskningen på moralsk panikk. De skisserer fem faktorer som må være på plass for at en moralsk panikk skal oppstå. Den første faktoren er nettopp *bekymring* eller *frykt* (2009:37). Bekymringen kan være skapt av en rekke faktorer, inkludert mediene, men det vesentligste er at bekymringen er til stede: «Moral panics usually generate widespread anxiety» (ibid: 37).

Den andre faktoren er at det må oppstå *fiendtlighet* mot en gruppe som majoritetssamfunnet mener utgjør en trussel mot samfunnet. Det må oppstå et skille mellom «oss» og «dem»: Dichotomization includes stereotyping: generating «folk devils» or villains and folk heroes in this morality play of evil versus good (ibid: 38). Cohens beskrivelsen av *folk devils* har mange fellestrekk med Christie og Bruuns syv kjennetegn på «den gode fiende» (1985:55 ff), hvor de to første, i kortform, er: «Fienden bør ikke defineres slik ta en mektig gruppe i samfunnet stiller seg bakom denne fienden og protesterer. Man må kunne betegne fienden som farlig, gjerne som djevlesk, umenneskelig» (s.56).

Den tredje faktoren handler om *konsensus*. Deler av samfunnet må være samstemte i at trusselen er reell:

... moral panics are a matter of degree; they come in different sizes – some gripping the vast majority of the members of a given society at a given time, others creating concern only among certain of its groups or categories (Goode and Ben-Yehuda 2009: 38-39).

Den fjerde og viktigste faktoren er at det må foreligge et *misforhold* eller *disproporsjonalitet* i forhold til virkeligheten.

Dette kan dreie seg om å skape et inntrykk av at antall medlemmer som truer samfunnsmoralen er flere enn de er, og at skadene de forårsaker er større:

In moral panics, the generation and dissemination of figures or numbers is extremely important - addicts, deaths, dollars, crimes, victims, injuries, illnesses - and most of the figures cited by moral panic «claims-makers» are wildly exaggerated (ibid:40).

Den femte og siste faktoren som kjennetegner en moralsk panikk er *flyktighet*. Moralske panikker oppstår temmelig brått, og like brått dør de hen, ifølge forfatterne. Noen moralske panikker kan derimot ligge i dvale i lange perioder og gjenoppstå fra tid til annen. Andre blir borte for godt, uten å etterlate seg spor. Det finnes korte og det finnes lange moralske panikker. Goode and Ben-Yehuda viser til frykten for LSD på 1960-tallet som en kort moralsk panikk, mens hekseprosessene i middelalderen var en typisk lang moralsk panikk. Noen moralske panikker blir institusjonalisert, for eksempel i form av endret/ny lovgivning på området og gjennom implementering av handlingsplaner og politiske resolusjoner:

Some moral panics may become *routinized* or *institutionalized*, that is, after the panic has run its course, the moral concern about the target behavior results in, or remains in place in the form of, social movement organizations, legislation, enforcement practices, informal interpersonal norm or practices for punishing transgressors (ibid: 41).

Cohen deler den moralske panikken inn i tre faser; *diffusion*, *escalation* og *innovation* (Cohen 1972: 86 ff). Bekymringen som den moralske panikken utløser fører til en mobilisering av sentrale samfunnsaktører som politi og politikere. Denne mobiliseringen kaller Cohen *diffusion*. I denne fasen oppstår det forventning, ofte formulert som krav, til justismyndighetene og politikerne om at de må foreta seg noe. Resultatet er at politi på lokalt og nasjonalt nivå etablerer tettere bånd med hverandre. Målet er en mer effektiv bekjempelse av den antatte trusselen (ibid:86).

Etter *diffusion* kommer *escalation*, opptrappingen. I denne fasen vil både politiet og politikere foreslå nye kontrollmetoder, nye lover og strengere straffer. Den siste fasen kaller Cohen *innovation*, hvor nye tiltak og kontrollmetoder blir tatt i bruk (ibid:87).

Bak moralske korstog vil det ifølge Goode and Ben-Yehuda alltid være moralske entreprenører; «no entrepreneur, no crusade» (ibid:126). Moralske korstog er derimot ikke det samme som moralsk panikk.

Et korstog kan utløse en moralsk panikk, men et korstog kan også finne sted uten at det fører til moralsk panikk. Hvem er det så som *utløser* en moralsk panikk?: «It may have been initiated anywhere - by crusaders, by the general public, by political or economic elites, by the media» (ibid:126). Dermed kan spørsmålet bare besvares gjennom empiri. Forhold knyttet til motiv *kan* være et sted å begynne. Mediene er allerede nevnt som en aktør som kan dra fordeler av at en gruppe, en person eller sak blir definert som en samfunnstrussel. Politiet, en politiavdeling og/eller politikere vil også kunne ha motiver:

Organisert kriminalitet har skapt karrieremuligheter både i politikken og politiet. (...) Den organiserte kriminaliteten girt penger i kassa, ikke bare for lovbrøyttere, men også for de som arbeider med bekjempelsen av den (Larsson 2008: 152)

Goode and Ben-Yehuda (2009), skriver, med henvisning til Cohen (1972) at politikernes interesse i en moralsk panikk ligger i å kunne plassere seg på den riktige siden i det moralske universet:

Politicians and other groups aligned themselves against the devil and on the side of angels; the fact is, they picked an «easy target», one that «hardly existed». What counted was not the nature of the target but what side they were on and what they were against. Such symbolic alignments represent one defining quality of the moral panic (Goode and Ben-Yehuda 2009:26).

Mange teoretikere har vært skeptisk til muligheten for å måle og «kvantifisere» moralsk panikk (Peter Vasteman 2005, Waddington 1986, Cornwell and Linders 2002). For hvordan skal man måle misforhold og overdrivelse? Er det mulig å måle en objektiv trussel mot en subjektiv frykt? Er ikke slike analyser altfor sensitive for forskerens personlige synspunkter og ideologiske preferanser? Goode and Ben-Yehuda (2009) argumenterer på sin side for at *overdrivelser*, det at saken blir blåst ut av proporsjoner i mediene kan måles spesifikt gjennom en kvantitativ innholdsanalyse, og dermed oppfylle kravet til reliabilitet. Forfatterne viser til fem målbare størrelser av om det foreligger manglende proporsjonalitet (ibid:44 ff):

1. Inneholder tekstene overdrevne tall og overdreven statistikk? «if the figures that are cited to measure the scope of the problem are grossly exaggerated, we may say that the criterion of disproportion has been met» (ibid:44).
2. Inneholder tekstene fabrikkerte eller usanne opplysninger?
3. Inneholder tekstene vandrehistorier (urbane legender)?
4. Dersom oppmerksomhet om et fenomen er mye større enn det som blir et annet fenomen til del, og det siste fenomenet medfører like mye, eller mer skade, er kriteriet for misforhold oppfylt.
5. Dersom oppmerksomhet om et fenomen er mye større enn det som det samme fenomenet er blitt til del *tidligere* (eller senere) er kriteriet for misforhold oppfylt.

I kapittel 8 («Konklusjoner») vil jeg hente frem igjen disse kriteriene.

2.7 Tolkingsrammer

Nyheter, slik de blir presentert i mediene, er et resultat av mange mer eller mindre bevisste valg. Valgene kan handle om hvilket stoffområde som skal prioriteres, hvilken del av dette stoffområde det skal fokuseres spesielt på, hvilke kilder som skal brukes og hvordan saken til slutt skal presenteres og vinkles (Allern 2001). Summen av disse valgene utgjør en ramme som i kommunikasjonsforskningen kalles *medieramme* eller *tolkningsramme*. Begrepet kommer fra det engelske «*frames*» (substantiv) og «*framing*» (verb), og teorien står sentralt også i innen kriminologien (stempling) og i analyser av moralske panikker.

Tolkingsrammer er beslektet med det man innen journalistikkfeltet kaller «vinkling», men Ihlen (2007) mener en måte å poengtere forskjell mellom vinkling og tolkningsramme på, er knyttet til kognisjon. Iakttakelser av enkeltord, bilder og konkrete hendelser – slik de for eksempel fremkommer i en reportasje - starter en (kognitiv) prosess som setter informasjonsbitene inn i en større sammenheng. Bilde av en MC-vest med logoen til Hells Angels kan for eksempel føre tankene hen til «organisert kriminalitet». En rekke forskere, som sosiologen Ervin Goffman (1974) mener tolkningsrammer er en nødvendighet for at mennesket skal klare å organisere sanseinntrykk og erfaringer, og dermed gjøre verden begripelig. En måte å forstå verden på er gjennom «fortellinger». Van Gorp (2007, 2010) mener mediene drar veksler på dramaturgien slik den fremkommer i eventyr, sagn og myter hvor en helt skal overvinne en hindring, og hvor persongalleriet ellers består av ofre og hjelpere.

Moralen i denne type fortellinger handler dypest sett ofte om kampen mellom det gode og det onde. Det kritiske punktet knyttet til tolkningsrammer innen journalistikkforskningen er altså ikke rammen i seg selv, men at rammen er en konstruksjon som er utsatt for påvirkning fra kilder. Tolkningsrammer legger premisser for hvordan en sak – eller et problem – bør eller skal oppfattes: «... *framing influences thinking*», skriver Entman (1993:51) og definerer innramming på denne måten:

Framing essentially involves *selection* and *salience*. To frame is to *select some aspects of a perceived reality and make them more salient in a communicating text, in such a way as to promote a particular problem definition, causal interpretation, moral evaluation, and / o r treatment recommendation* for the item described (ibid: s.52).

Profesjonelle kildeorganisasjoner vil derfor ha interesse av å påvirke den journalistiske innrammingen. Dette kan blant annet skje gjennom informasjonssubsidier som vist i kapittel 2.5. Såkalt «rammesponsing» kan også ha «strategisk politisk karakter» (Allern 2015:195). En profesjonell kildeorganisasjon som politietaten vil for eksempel kunne ha interesse av å kontekstualisere nyheter rundt Hells Angels slik at de havner i medierammen «farlige kriminelle» eller «organiserte kriminelle». Identifisering av tolkningsrammer i en tekst, og identifisering av hvem som kan ha påvirket tolkningsrammen, står dermed sentralt i maktkritiske analyser av journalistikken. Makten, slik den kommer til syne gjennom tolkningsrammer er en del av det kriminolog Cecile Høigård (2007) kaller kampen om definisjonene. «Det er ideer det kjempes om, ideer om hva som skal være riktig og galt, akseptabelt og uakseptabel, lovlig og ulovlig» (Høigård 2007:14).

Innen journalistikken skilles det gjerne mellom *generiske* og *saksspesifikke* rammer (Allern 2015). En saksspesifikk ramme kan gjenfinnes ved å se på hva teksten konkret handler om. Rammen kan være en rettssak eller politiaksjon for å holde oss innen kriminalitetsfeltet. Den generiske rammen vil derimot referere til «mer allmenne typer av innramming som ikke er knyttet til noen bestemt type eller et bestemt tidspunkt» (ibid:190). Slike generiske rammer vil dermed kunne ligge som en ytre ramme rundt en nyhetssak; de «etablerer (...) en kontekst som påvirker hvordan vi som publikum inviteres til «å se på saken»» (Allern 2015:188). Med utgangspunkt i Sementko & Valkenburg (2000) presenterer Allern fem generiske rammer som ofte blir brukt av nyhetsorganisasjonene:

1) *Konfliktrammen* legger vekt på konflikter mellom individer, regioner eller organisasjoner. 2) Den menneskelige *interesserrammen* består av et case, en person, det er mulig å få sympati med, og som danner utgangspunkt for å drøfte et problem.

3) Den økonomisk *konsekvensrammen* vektlegger de økonomiske konsekvenser av en hendelse. 4) *Moralrammen* vil kunne gjenfinnes i den moralske panikken. Den plasserer en hendelse eller et problem inn en kontekst knyttet til religiøse læresetninger eller moral, og det kan skje ved hjelp en såkalt «stedfortreder»:

Når journalisten selv - ut fra yrkesnormer om objektivitet – har problemer med å heise det moralske flagget skjer innrammingen ved hjelp av stedfortreder. Det vil si gjennom intervjupersoner som representerer en spesiell moralsk synsvinkel (Allern 2015:193).

Det er slike stedfortredere Raaum (1999) kaller «hjelpedommere».

5) *Ansvarsrammen* presenterer saken eller problemet på en måte som gjør det mulig å tilskrive ansvaret for noe som har skjedd hos regjering, organisasjoner eller individer.

En annen innfallsvinkel til generiske rammer er å se på dem som «*episodiske*» eller «*tematiske*» (Shanto Yyengar 1994). Episodiske rammer er konkrete og uten forsøk på å kontekstualisere nyheten. En tematisk ramme derimot gir en mer sammenhengende forståelse, siden journalisten presenterer flere bakgrunnsopplysninger og trekker frem både allmenne og abstrakte sider ved saken» (Ihlen 2007:30). Her kan man tenke seg at en konkret trafikkulykke ikke bare blir behandlet som en enkeltstående «episode», men havner i den tematiske rammen «dødsveiene» – hvor mediet (eller kildene) vil rette søkelyset mot norsk veistandard. Dermed kan saken også plasseres i en generiske «ansvarsramme». Et kjennetegn på om en bestemt tolkningsramme har etablert seg er om den løpende dekningen av et fenomen tar form som en føljetong – altså er «tematisk». Det kan skje ved at en konkret sak blir lenket til tidligere saker og at den utstyres med en egen vignett, faktarammer og gjenkjennbare illustrasjoner (Allern 2001, Allern 2015). Vignetten kan for eksempel være «MC-kriminaliteten» eller «Den organiserte kriminaliteten» eller «Mafiaen i Norge». Allern viser til eksempelet «Krigen mot terror» som i årene etter 11. september 2001 endte opp som en lang, nærmest sammenhengende nyhetsfortelling. (Allern 2001).

3 Datagrunnlag og metoder

I dette kapitlet beskriver jeg hvilke data jeg har valgt å analysere, og hvilke metoder jeg bruker i innholdsanalysen. Jeg argumenterer for nødvendigheten av å bruke ulike metoder for ulike typer data. Kapitlet avsluttes med refleksjoner knyttet til min dobbeltrolle som forsker og journalist.

3.1 Utvalg av kriminalpolitiske tekster

De kriminalpolitiske tekstene jeg har samlet inn til denne studien består av til sammen 35 dokumenter. Sjangermessig tilhører de kategorien sakprosa (Syvertsen 2004:215 ff.). Tekstene er produsert av Justisdepartementet (på oppdrag fra Regjeringen), Politidirektoratet, Kripos, Oslo politidistrikt, og KS, og mange av dem er en del av det politi- og justismyndighetene kaller strategiske virkemidler (Politidirektoratet 2010:22). Tekstene er argumenterende, og politiet legger heller ikke skjul på at de inngår i en strategi som skal overbevise leseren: «For å lykkes er det nødvendig med en felles forståelse av problemet» (ibid:11). Dokumentene er dermed reelt sett ment å legge premisser for politisk debatt og lovgivning. Med unntak av to dokumenter har samtlige vært offentlig tilgjengelig. Ett dokument var unntatt offentlighet³⁰, men etter søknad til Politidirektoratet ble det innvilget innsyn i dokumentet «Politiets bekjempelse av kriminelle MC-miljøer 2003 til 2008» (Politidirektoratet 2003). Et annet dokument – «Hells Angels Norway og kriminaliteten» (Politidirektoratet 2012). er fortsatt unntatt offentlighet, men har i sin helhet (med unntak av personopplysninger/navn) vært publisert av TV2 gjennom en lekkasje.³¹ Et interessant dokument er «Evalueringen av Politiets bekjempelse av kriminelle MC-miljøer 2003 til 2008» (Politidirektoratet 2009). Dokumentet er ikke unntatt offentlighet, men har tidligere ikke vært offentlig omtalt. Konklusjonen i evalueringsrapporten, om at det ikke er behov for fortsatt spesifikk MC-satsing, fremstår som et særlig interessant «dokument-funn», og er beskrevet i kapittel 1.3. En fullstendig oversikt over dokumentene finnes i litteraturlisten. I mange dokumentanalyser vil det være viktig å identifisere de mest autoritative dokumentene i dokumentkjeden (Syvertsen 2004:219). De to mest autoritative dokumentene er etter min mening Politidirektoratets Handlingsplan (2011 – 2015) og Meld. St. 7 (2010-2011).

³⁰ Begrunnet i offentlighetens §5a, jfr politilovens §24, 2.ledd.

³¹ Rapporten «Hells Angels Norway og kriminaliteten» kan leses her: <http://www.tv2.no/a/5756902>, lesedato 30.11. 2015

Handlingsplan (2011-2015) markerer både starten på politiets nye nasjonale strategi mot énprosentmiljøene og den foreskriver metoder som skal brukes i kampen mot dette miljøet (Politidirektoratet 2010, s 22). I Meld. St. 7 (2010–2011) forslår regjeringen en fremtidig politikk for å kunne bekjempe organisert kriminalitet, herunder «MC-kriminalitet»:

Regjeringen mener det er nødvendig med en helhetlig tilnærming for å kunne bekjempe organisert kriminalitet. Denne meldingen representerer derfor en overordnet strategi for (...) hvordan regjeringen mener at politiet, påtalemyndigheten og andre myndighetsorganer skal samarbeide og utvikle sine spesielle og avledede strategier (Meld. St. 7 (2010–2011), s. 8).

Mens Handlingsplan (2011 – 2015) foreskriver en polisiær strategi³², så foreskriver altså Meld. St. 7 (2010–2011) en overordnet politisk strategi mot énprosentmiljøet. Premissene, «faktaopplysninger», ja deler av ordlyden i Meld. St. 7 (2010–2011), er blant annet hentet fra Handlingsplan (2011 – 2015). Jeg har derfor valgt å analysere tre dokumenter hvor politiet står som avsender og hvor man samlet sett finner argumentene som danner premissene i de øvrige dokumentene. Det er politiets argumenter som skal analyseres og derfor konsentrere jeg meg om følgende tre dokumenter:

- Politidirektoratets Handlingsplan (2011 – 2015).
- Hells Angels Norway og kriminaliteten, Kripos 30. juni 2012.
- Bladet Norsk politi, nr. 2 juni 2012.

Handlingsplan (2011 – 2015) inngår i en serie lignende publikasjoner som Politidirektoratet har publisert de siste årene, for eksempel «Politiets bekjempelse av narkotikakriminalitet 2011 – 2015» (Politidirektoratet 2010b), eller «Tendenser i kriminaliteten. utfordringer i Norge 2014» (Politidirektoratet 2014b). Opplaget er på 4000 eksemplarer. Handlingsplan (2011 – 2015) består av 26 sider inkludert omslagssider og vedlegg. Den ble publisert 30. november 2010.

Hells Angels Norway og kriminaliteten er en rapport utgitt av Kripos 30. juni 2012, altså noen dager før Bladet Politi publiserte et temanummer om det samme (se nedenfor).

Rapporten er unntatt offentlighet etter offentlighetsloven §13 og mottagere av rapporten er derfor, må vi tro, ansatte i politietaten.

³² Om dette begrepet, se f eks Reiner (2009)

Den 28. juni 2014 publiserte TV2³³ rapporten i sladdet versjon på nett i forbindelse med Oslo tingretts dom i saken mot Hells Angels MC Oslo Norway og selskapet Capitol Eiendom AS.

Bladet Norsk politi er produsert av kommunikasjonsstaten i Politidirektoratet. Det utkommer vanligvis fire ganger i året og kaller seg et «fagblad for politi- og lensmannsetaten». Opplaget er 18.000 eksemplarer (2012). Antall ansatte i Politietaten består av rundt 13.000 personer³⁴. 5000 eksemplarer av bladet er dermed tilgjengelig for eksterne lesere som vi må anta i første rekke er ansatte i offentlig forvaltning, politikere og journalister. I juni 2012 kom bladet med et temanummer der 35 av 47 sider var viet «Énprosent mc-kriminalitet.» Sjangermessig trekker bladet veksler på journalistikken med titler, ingress, bilder, og med undertitler som «leder», «kronikk» «portrettet» etc. Det blir likevel feil å behandle dette bladet som en journalistisk tekst. Det er ikke «informasjon, debatt og samfunnskritikk» (jfr. VVP) som utgjør bladets legitimitet, men det inngår i Politidirektoratets informasjonsstrategi.

3.2 Valg av tidsperiode og medietekster

Tidsperioden for den kvantitative analysen er 01.01. 2010 – 31.12. 2013. Perioden er valgt fordi jeg ønsker å undersøke hvilke spor «Myndighetene fornyede kamp mot Hells Angels» har satt i pressen. Handlingsplanens virkeperiode er 2011 – 2015. Av ressurs hensyn er innholdsanalysen av de journalistiske tekstene begrenset til papirutgavene i en periode på fire år, fra 01.01 2010 til 31.12. 2013. Som det fremgår av Figur 1.1. så faller interessen for Hells Angels i pressen i 2014 og 2015.

Hells Angels er lokalisert i, eller i nærheten av, åtte norske byer (Oslo, Drammen, Skien, Hamar, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø). Inkluderes andre klubber som Kripos definerer inn i énprosent sfæren vil svært mange byer og tettsteder ha en slik klubb i sitt nærområde (Kripos 2012)³⁵. Det ideelle ville selvsagt være å analysere pressedekningen i alle de lokale/regionale mediene som har Hells Angels i sitt dekningsområde, men manglende forskningsressurser har ikke gjort dette mulig.

³³ <http://www.tv2.no/a/5756902>

³⁴ https://www.politi.no/om_politiet/organisasjon/, lesedato 30.11. 2015

³⁵ TV2 presenterte et kart med en oversikt 21.10.2013 med Kripos som kilde:

<http://tv2nyhetenestatic.s3.amazonaws.com/mckrigen/index.html>, lesedato 30.11. 2015

For å finne frem til et utvalg aviser foretok jeg en forundersøkelse gjennom et søk i databasen Retriever på «Hells Angels» i papiraviser³⁶ som har Hells Angels i sitt nærrområde³⁷ i perioden 2010 – 2013. Her kan det tilføyes at ikke alle artikler som har stått på trykk i en papirutgave automatisk blir overført til Retriever grunnet opphavsrettslige eller avtalemessige forhold. En kvantitativ undersøkelse vil følgelig ikke gi et 100 prosent korrekt bilde (Srebrowska 2005), men ifølge Retriever dreier det seg om en feilmargin på «promiller».³⁸ Tabell 3.1. viser til antall artikler. Det er ikke korrigert for artikler der Hells Angels er brukt som metafor, derfor vil tallene for Dagbladet og Stavanger Aftenblad være noe forskjellig fra de tabellene som er brukt senere i analysen – hvor disse artiklene er luket ut. Tabellen er likevel anvendelig i en forstudie for å finne frem til et utvalg aviser.

	2010	2011	2012	2013	Sum
Nordlys	52	43	27	46	168
iTromsø	66	108	28	52	254
Adresseavisen	3	81	25	11	148
BT	35	29	14	30	108
BA	6	49	13	13	81
St. Aftenblad	8	65	49	27	149
Telemarksavisa	66	20	10	12	108
Hamar Arbeiderblad	14	75	28	13	130
VG	18	26	11	14	69
Dagbladet	27	59	26	45	157
Aftenposten	26	41	19	37	123

Tabell 3.1 Pressedekning Hells Angels i et utvalg aviser i perioden 2010 – 2013.

Med unntak av Telemarksavisen og BT er det en økning i alle avisenes dekning av Hells Angels fra 2010 til 2011. De to avisene i Tromsø (Nordlys og iTromsø) har publisert flest artikler om Hells Angels. En stor del av forklaringen er to rettsaker som ble gjennomført i analyseperioden, hvor pressedekningen også inkluderte bred omtale av siktelser og tiltaler i forkant av rettsaksbehandlingen (se f. eks Nordlys 19.01.2011 og Nordlys 16.11.2013). Sentrale ledere i Hells Angels var blant de tiltalte. Også i Trondheim tingrett ble det gjennomført rettsaker i den aktuelle analyseperioden som involverte sentrale ledere i Hells Angels.

³⁶ Kilden «papiraviser» er også her valgt for å gjøre søket mest mulig komparativt med den kvantitative analysen i oppgaven.

³⁷ Drammen Tidene og Hamar Arbeiderblad er ikke søkbar i Retriever for den aktuelle perioden. Hamar Arbeiderblad har selv oppgitt tallet som fremkommer i tabellen.

³⁸ I en mail fra Retriever 09.11. 2015 heter det blant annet: «Event. mangler er uansett veldig lite, det dreier seg i så fall om promiller i forhold til det totale antallet artikler.»

Også dette ble dekket bredt i pressen (se f. eks Adresseavisen 01.11.2011). Siden en del av pressedekningen i Tromsø og Trondheim kan knyttes til domstolsbehandling, valgte jeg bort disse avisene. Delvis fordi mange artikler vil være rettsreferater, men først og fremst fordi jeg har ønsket å analysere pressedekningen i aviser hvor Hells Angels lokalt ikke har vært involvert i langvarige straffesaker. Det er politiets «kamp» mot «samfunnsproblemet» Hells Angels og pressens dekning av dette - jeg har ønsket å analysere. Hadde jeg valgt aviser i Trondheim og Tromsø ville muligens andre aspekter ved pressedekningen kommet frem, for eksempel knyttet til mulig forhåndsdomming av de tiltalte gjennom påvirkning av rettens medlemmer.³⁹

Jeg har valgt ut to regionaviser, Hamar Arbeiderblad og Stavanger Aftenblad, hvor Hells Angels har vært en del av lokalmiljøet, politiet vil muligens si utenfor lokalmiljøet, siden 90-tallet. Hamar Arbeiderblad er den største avisen i Hedmark og er en stor lokalavis hvor det økonomiske fundamentet er basert på annonser og abonnement. Avisen har et opplag på 23.231 (2013⁴⁰). Hells Angels Hamar ble etablert i 1999. Stavanger Aftenblad er en storbyavis med lokal forankring. Opplaget er på 59.262 (2013). Hells Angels i Stavanger ble etablert i 1996, som den andre Hells Angels-avdelingen i Norge. Mens Stavanger Aftenblad har en egen (liten) krimredaksjon⁴¹, dekkes kriminalitetsfeltet av allmennreportere i Hamar Arbeiderblad

Riksavisen Dagbladet er valgt som en representant for den «populær-journalistiske tabloidjournalistikken».⁴² Dagbladet har kriminalitet som prioritert stoffområde (Allern 2001, Røssland 2003) med egen krimredaksjon. Den er i tillegg en løssalgsavis og «*oppsiktsvekkende kriminalsaker hører generelt til løssalgsavisenes prioriterte beitemarker*» (Allern 2001:17)

Som det fremgår av tabell 3.1 har Dagbladet satset adskillig sterkere på å dekke Hells Angels, eller mer presist, kampen mot «de kriminelle MC-gjengene» enn VG. En innvending mot analysen kan være at jeg har valgt en avis som volummessig fremstår mest aktiv (aggressiv), for derved å underbygge forhåndsoppfatninger og «yndlingsforklaringer» (Gentikow 2005:38 ff.). Jeg ser ikke bort fra at dette har spilt inn i valg av avis.

³⁹ «En av forutsetningene for et betryggende rettssystem antas å være at domstolene er upartiske og nøytrale. Videre er det et prinsipp at de som dømmer bare skal bygge på bevis og argumenter som har blitt framført i retten» (Ytringsfrihetskommisjonen, NOU 1999:27, s. 219).

⁴⁰ Tall fra MBL: <http://www.medienorge.uib.no/statistikk/medium/avis/190>, lesedato 30.11.2015

⁴¹ Kriminaljournalist Hans Petter Aass gikk fra VG til Stavanger Aftenblad i 2011:

<http://nmd2014.dev.sixty.no/program/speakers/hans-petter-aass/>, lesedato 30.11.2015

⁴² Allern bruker dette begrepet om VG (2001:72)

Fra et kildekritisk perspektiv kan den store forskjellen mellom Dagbladet og VG også peke i retning av at politiet har satset sterkere på Dagbladet som kanal til allmennheten, enn på VG, selv om en slik påstand neppe lar seg verifisere på grunn av kildevernet. Dagbladet fremstår uansett som et interessant studieobjekt i en retorisk analyse nettopp fordi journalistikk rundt Hells Angels ser ut til å ha vært prioritert i redaksjonen. Dagbladets opplag er på 80.028 eksemplarer (2013).

Artiklene i Dagbladet og Stavanger Aftenbladet er funnet gjennom søk i Retriever. Hamar Arbeiderblad var på tidspunktet jeg gjorde studien ikke søkbar hos Retriever og heller ikke på nett.⁴³ Jeg har derfor vært avhengig av hjelp fra en av avisens ansatte for å finne fram til tekstmaterialet.

Jeg har i tillegg foretatt en kildekritisk og retorisk analyse av NRK Brennpunkts to dokumentarfilmer om Hells Angels; «Engler uten grenser» og «Broderskapet», begge sendt våren 2010. Programmene samlet stor offentlig interesse og stor medieinteresse og er av den grunn interessant å analysere som premissleverandør. Publiseringen av disse programmene sammenfaller i tid med den nye strategien til Politidirektoratet og deler av det redaksjonelle innholdet er brukt både som kildehenvisninger og som argumenter i politidokumentene, i den øvrige pressen, og av lokal- og rikspolitikere. Brennpunktprogrammene ble etter relativt kort tid fjernet fra nettet.⁴⁴ Ifølge programskaper Frode Nielsen i NRK Brennpunkt ble programmene fjernet av hensyn til kildene.⁴⁵ NRK var ikke villig til å utlevere en kopi av programmene, men jeg fikk se programmene på en laptop i NRK-resepsjonen mens Nielsen overvåket seansen. Senere har jeg fått sett programmene på lukket visning i Nasjonalbiblioteket. På grunn av programmenes vanskelige tilgjengelighet har jeg vedlagt transkripsjon av programmene bakerst oppgaven.

Pressens Faglige Utvalg (PFU)⁴⁶ har flere ganger behandlet klager fra MC-miljøet. Uttalelsene trekker grensene for hva som er «presseetisk akseptabelt» når det gjelder omtale av énprosentklubbene. Jeg har sjekket uttalelsene til PFU i perioden 2010 – 2014 og funnet 17 klager hvor klagerne er MC-klubber som politiet definerer inn i, eller i tilknytning til, 1 % -miljøet. Enkelte av uttalelsene vil bli kommentert i kapittel 6.9.1.

⁴³ Hamar Arbeiderblad opplyser at deres historiske arkiv blir digitalisert og gjort tilgjengelig for abonnenter i løpet av høsten 2014.

⁴⁴ Også nettsidene (15.10.2015 lesedato) er fjernet fra NRKs nettsider.

⁴⁵ Opplysning gitt til meg i samtale med Frode Nielsen i NRKs resepsjon 15.10.2014.

⁴⁶ Pressens Faglige Utvalg (PFU) er opprettet av Norsk Presseforbund og har til formål å overvåke og fremme den etiske og faglige standard i norske medier,

3.3 Kriminalpolitisk tidslinje

Som nevnt i kapittel 1.5 er en underliggende problemstilling hvorvidt pressens beskrivelse av Hells Angels gjennom visse tolkningsrammer kan ha bidratt til et justispolitisk klima som medførte en endring av straffeloven § 60a. Jeg har derfor kartlagt en kriminalpolitisk tidslinje fra 2010 til 2014 knyttet til dokumentene Handlingsplan (2010-2015), Meld. St. 7 (2010–2011) og «Stortingsproposisjon 131 L (2012–2013)», heretter kalt Prp. 131 L (2012-2013). Dette er gjort gjennom søk på nettsidene til Stortinget, departementene, politiet, Politidirektoratet og Kripos og gjennom søk i Retriever og offentlige brevjournals, herunder også i kommunesektoren. I tillegg har jeg også kontaktet kilder på mail.

3.4 Uttalelsene til Pressens Faglige Utvalg (PFU)

Jeg har foretatt et søk i PFU-basen på ord som «MC», «Hells Angels», «motosykkelklubb». PFU-basen inneholder alle uttalelsene til Pressens Faglige Utvalg (PFU) tilbake til 1991. Tilsammen har jeg funnet 17 uttalelser som er relevante i denne sammenhengen. Et utvalg av disse uttalelser vil bli kommentert i analysekapitlet for å vurdere det PFU vurderer som presseetisk akseptabelt opp mot det presseetiske idealet.

3.5 Bruk av ulike metoder

De journalistiske tekstene og de kriminalpolitiske dokumentene tilhører to ulike teksttyper og det kan derfor by på utfordringer å sammenligne dem. Men samtlige tekster kan plasseres under fellesbegrepet sakprosa, og skal ideelt sett leses som «direkte utsagn om virkeligheten» (Detlef 1988:6). Kravet om sannhet står dermed sentralt i analysemateriale.

Trine Syvertsen (1998) har i et notat i medievitenskapen satt opp en sjekkliste til bruk i dokumentanalyse:⁴⁷ Hva er dokumentets hensikt? Hvorfor er det utgitt? Hva vil senderen oppnå? Hvordan ble opplysningen samlet inn? Metode? Reliabilitet? Validitet? Hvor godt stemmer opplysningene fra denne kilden med opplysninger fra andre kilder? (Syvertsen 1998:18). I de kriminalpolitiske dokumentene vil jeg derfor se på kvaliteten i argumentasjonen. Hvordan argumenter politiet? Hvilke kilder støtter politiet seg på?

⁴⁷ Sjekklisten er ifølge Syvertsen er modifisert utgave at David W. Stewarts kategorier slik han har beskrevet dem i *Secondary Sources: Information Sources and Methods* (1984). Syvertsens notat fra 1998 er senere i en oppdatert og forkortet versjon trykt i boka *Mediemangfold* (2004).

Et hovedproblem i offentlige dokumenter er, ifølge Syvertsen at *reliabiliteten* kan variere mye når det gjelder faktaopplysninger. Derfor må tallmateriale, herunder statistikk, «vurderes spesielt» (ibid:11). For å søke svar på oppgavens problemstillinger er det nødvendig å bruke både kvantitative og kvalitative metoder. Dette er allment akseptert fremgangsmåte innen humanistiske fag (Bergström og Boréus 2005; Gentikow 2005; Finstad og Høigård 2007). Man tenker da at et prosjekts validitet kan styrkes ved at en metodes svakhet kan oppveies av en annen metodes styrke og fordi data fra de ulike metodene vil gi svar på ulike delproblemstillinger (Østbye et. al. 2007). Jeg har valgt en retorisk argumentasjonsanalyse av de kriminalpolitiske dokumentene og NRK Brennpunkts to dokumentarfilmer, mens de journalistiske tekstene analyseres hovedsakelig gjennom en kvantitativ innholdsanalyse supplert med kvalitative eksempler.

3.6 Argumentasjonsretorikk

Retorikk er læren om det overbevisende argument, om kunsten å overbevise. Ordet overbevise kommer fra det latinske «persuadere» som ifølge Mølster (2007:25) rommer mer enn det norske «overbevise». Med henvisning til Andersen (1977) mener hun ordet best kan oversettes med «å ha avgjørende innvirkning på» eller «få noen til å føye seg» (Mølster 2007:25). Ifølge Gentikow er retorisk analyse «særlig god (...) til å belyse kommunikasjonsstrategier» (2005:146). Hvilke argumenter og virkemidler tar politi- og justismyndighetene de kriminalpolitiske dokumentene i bruk for å overbevise leserne. De sentrale begrepene i retorikken er *logos*, *ethos* og *pathos* og har sitt opphav hos Aristoteles. Disse «appellformene» regnes som de «bevismidler» avsender har til rådighet.

Logos er de rasjonelle argumentene som appellerer til intellektet. «Argumenterande texter där inslag logos är dominerande gör ett saklig intryck ock innehåller få värdeladdade ord och uttryck» (Bergström & Boréus 2005:89). Ethos er avsenderens, talerens, troverdighet, som avsenderen besitter på grunn av sin moralske karakter. «Man appellerer till motagaren i kraft av den trovärdighet man själv besitter» (ibid:90). Ethos er ifølge Aristoteles (2009) særlig viktig når det er rom for tvil, når logos ikke strekker til, altså når de rasjonelle argumentene er svake:

Vi er nemlig tilbøyelig til å feste lit til hva en hedersmann sier. Det gjelder i sin store alminnelighet, men det er særlig aktuelt der det hersker usikkerhet slik at det er rom for tvil. (...) Det er ikke langt fra at talerens personlighet (ethos) utgjør det aller sterkeste av alle bevismidler (Aristoteles 1983:34).

Pathos er den delen av kommunikasjonen som aktiverer følelser. «En pathospræglad text framstår som känsloladdad och värdeorden står tätt» (Bergström & Boréus 2005: 90). Ifølge Roksvold (2007) blir fakta blir «fortegna» ved bruk av pathos-argumenter:

Pathos-argumenter vekker gjerne affekt – gjennom overdrivelser, kraftsatser og språklige bilder som skaper assosiasjoner og emosjoner. Saker blir ikke fremstilt i all sin kompleksitet. En velger ut, og fokuserer de momentene som kan skape de affekter en ønsker. I pathos-retorikken blir fakta enten fremstilt ufullstendig eller fortegna (Roksvold 2007:32).

Aristoteles var ikke tilhenger av å «gripe tilhørerne følelsesmessig» (Johansen 2002:32). «Rettferdigheten krever at man forfekter sin sak med rene fakta, slik at alt ut over det strenge bevis er overflødig» (Aristoteles 1983:201). En retning innen retorikkanalyse som fokuserer på logos-argumentene spores tilbake til den britiske filosofen Stephen Toulmin (1958). For Toulmin inngår argumentene i prosess der avsender forsøker å flytte mottaker fra en posisjon til en annen. Modellen han utviklet gjør det mulig å redusere teksten til et slags skjelett slik at påstandene og argumentene trer tydelig frem. Dermed blir det enklere å vise kvaliteten på argumentene og ikke minst; tekstenes argumentasjons-strategier. Boréus og Bergström (2005) har beskrevet modellen i en «lätt modifierad form» (s. 109 ff.).

Det første elementet i Toulmins modell, eller skjema, er «*claim*». Dette er den påstanden som teksten argumenterer for. I den videre analysen brukes ordet **påstand**. I Toulmins skjema eksisterer det en «tenkt opponent» som presser motstanderens argumenter og som spør; hva bygger du denne påstanden på? Avsenderen må da produsere «*data*» som kan oversettes med fakta eller belegg. Belegget skal altså fungere som et argument for påstanden – og derfor kan man ofte si «fordi», før belegget. I den videre analysen brukes ordet **belegg**. En tenkt opponent kan akseptere belegget – altså de faktaopplysningene som legges frem, men ikke nødvendigvis som et argument for påstanden. En mottaker kan for eksempel akseptere en faktaopplysning om at mange medlemmer av Hells Angels er straffedømte, men ikke nødvendigvis som et argument for påstanden om at Hells Angels er organiserte kriminelle. Den som argumenterer blir da presset til å svare på spørsmålet; hvordan kommer du fra belegget (at mange er straffedømte) til påstanden (de er organiserte kriminelle)? Toulmins tredje byggstein, kalles «*warrant*», som Boréus og Bergström oversetter med premiss. I den videre analysen brukes ordet **premiss**. Toulmin beskriver premisset som noe usagt. Boréus og Bergström mener dette innebærer at premisset «i de fleste argumentationer är implicita» (s. 109).

Mølster (2007) beskriver premisset som «den allmenne regel som gjør at man kan foreta en slutning fra belegg til påstand; «ofte dreier (det) seg om generelle, hypotetiske utsagn, ofte lette å være enig i, som kan danne en bro fra belegg til påstand» (s. 31). Men også premissene må det argumenteres for. Den skjulte opponenter vil da spørre; hvilke argument har du for at den allmenne regelen som premisset utgjør gjelder i dette tilfellet? Den argumenterende personen blir da presset til å komme med belegg også for premisset. Dette kaller Toulmin for «*backing*». I den videre analysen oversettes *backing* med **premissargument**. For at man skal kunne snakke om en argumentasjon må påstand, belegg og premiss være tilstede. Toulmins modifiserte skjema er et anvendelig verktøy for å skille ut argumenter (inkludert premissargumentene), beskrive argumentenes oppbygging, og ikke minst, identifisere (de skjulte) premissene. Toulmins skjema er logosfokusert og dermed primært opptatt av saklige (logos) argumenter. Dette er metodens styrke, men også svakhet. Jeg vil derfor også analysere de kriminalpolitiske dokumentenes bruk av phatos- og ethosargumenter – herunder den visuelle retorikken. Analyse av Brennpunkt vil av ressurs hensyn hovedsakelig begrense seg til det verbale i filmen, altså hva reporter og intervjuobjektene uttaler. Musikk, tonefall, klippertyme etc., svært vesentlige retoriske elementer, er av kapasitetsgrunner utelatt fra denne analysen.

3.7 Kvantitativ innholdsanalyse av journalistiske tekster

De journalistiske avistekstene er analysert gjennom en kvantitativ innholdsanalyse, supplert med kvalitative eksempler. Den kvantitative analysen innebærer at jeg måler noen egenskaper ved tekstene som kan telles. Det dreier seg primært om bestemte ord og begreper som finnes i tekstene, og hvilke kilder som blir sitert.

Artikkel er kodingsenhet og variablene jeg har brukt er en operasjonalisering av det teoretiske grunnlaget knyttet til moralsk panikk og stempelingsteori (ord, begreper, nyhetsrammer) og kildenes innflytelse (hvilke kilder kommer til ordet). Metodens styrke er først og fremst at den gir oversikt over et stort materiale og et vidt perspektiv på det som skal undersøkes (Allern 2001:76).

En mye brukt definisjon på kvantitativ innholdsanalyse er «dataregistrering og analyseteknikker som søker mot en systematisk, objektiv og kvantitativ beskrivelse av innholdet i et budskap» (Østbye & al 2007:210). Systematikken i analysen er beskrevet i kodeinstruksen (vedlegg 1) som oppstiller regler for hvordan artiklene – og særlig «gråsoner» skal behandles i kodeskjemaet (Allern 2001:78).

Disse reglene skal gjøre det mulig for andre å rekode materialet og - ideelt sett - komme frem til et noenlunde likt resultat (kravet om høy reliabilitet). Metoden er valgt for å kunne belyse oppgavens problemstilling, som handler om å kunne måle hvilken oppmerksomhet Hells Angels har fått i pressen innen et gitt tidsrom, samt å identifisere noen særtrekk ved innholdet: Hvordan beskrives Hells Angels i de journalistiske tekstene og hvilke kilder kommer til ordet når pressen skriver om Hells Angels?

Kritikken mot kvantitative innholdsanalyser har blant annet vært rettet mot påstanden om at metoden er «objektiv» (Reiner and Greer 2012:217). Skal man måle særtrekk ved en tekst vil valg av variabler og verdier nødvendigvis påvirkes av forskerens forkunnskaper og oppfatninger av hva som er viktig å analysere: «They necessarily embody theoretical presuppositions by the researcher» (ibid:247). En annen innvending har vært at leserne, eller seerne, ikke er en ensartet gruppe, og at avsender- og mottakssituasjonen for et budskap aldri vil være likt. En kvantitativ innholdsanalyse vil derfor ikke kunne si noe eksakt hvordan tekstene blir tolket og oppfattet: «The «same» image may have very different meanings within particular narratives and context of reception» (ibid:247). «Hells Angels», «kriminelle MC-klubber», og «organisert kriminalitet» er ord og begreper med «høy kriminalpolitisk potens» for å låne en karakteristikk fra Larsson (2008), og kan bli tolket ulikt av ulike lesere. Disse innvendingene betyr ikke at metoden ikke skal brukes mener Reiner and Greer, men den bør være en påminnelse om at *kvantifiseringen «must be interpreted reflexively and tentatively as one possible reading»* (ibid:274). Reiner and Greer viser til at en rekke innholdsstudier innen feltet medier og kriminalitet har benyttet kvantitative metoder, bl a Ericson, Baranek and Chan (1987) omtalt i kapittel 2.5.

Jeg har foretatt en kvantitativ analyse av samtlige artikler i papirutgavene til Dagbladet, Stavanger Aftenblad og Hamar Arbeiderblad der ordet «Hells Angels» er nevnt i tidsperioden 2010 - 2014.⁴⁸ Til sammen dreier det seg om 436 artikler som er kodet med tilsammen 29 variabler.

Artiklene er i kodeskjemaet registret med navn på avis og dato. Dermed vil det være mulig å se om noen aviser skiller seg ut, og eventuelt om det skjer en endring over tid.

En variabel som står sentralt i analysen, er artiklenes «vinkling». Vinkling kan være vanskelig å definere, men jeg støtter meg på Allerns definisjon som viser til hva det fokuseres på i artikkelen, og fra hvilket perspektiv (Allern 2009:76).

⁴⁸ Artikler som ikke handler om Hells Angels, men der Hells Angels finnes i teksten, men er brukt som metafor for noe annet (gjørne noe skummelt, farlig) er luket ut av analysen.

Analyse av vinkling krever nærlesning og tolkning av hver artikkel siden det er flere elementer som samlet vil danne grunnlag for avgjøre hvilken vinkel artikkelen har. Grafiske elementer som bruk av illustrasjoner, overskrifter og ingress må vurderes, sammen med ord, uttrykk og påstander i teksten. Fravær av tilsvar i artikkelen vil også være et sentralt element. I denne variabelen opererer jeg med tre verdier: Positiv, nøytral og negativ. Jeg bruker variabelen nøytral for artikler som har en saksorientert framstilling, vanligvis med flere kilder. Sett fra Hells Angels synsvinkel fremstår utvilsomt en del av de nøytrale artiklene også som negative i betydningen «negativ oppmerksomhet». Men de inneholder blant annet tilsvar og har fravær av sterkt negative karakteristikk eller beskyldninger. Tematikken tatt i betraktning (alvorlig kriminalitet, organisert kriminalitet) må denne nøytralkategorien tolkes romslig; det vi si, i de tilfellene jeg har vært i tvil om artikkelen er nøytral eller negativ, er den konsekvent kodet nøytral.⁴⁹ Negativ vil si at artiklene presenterer et udiskutabelt negativt og svært ofte demoniserende bilde av Hells Angels, vanligvis uten tilsvar, og med sterke visuelle og grafiske virkemidler. Her repeteres politietatens énprosentdefinisjon uten motforestillinger. Positiv er brukt om artikler med en vinkling der Hells Angels, klubbens advokat eller andre kilder fremstiller Hells Angels innenfor tolkningsrammen *bikerkultur* (motersykkel og broderskap).

Variabelen vinkling vil likevel i noen grad være sårbar for forskerens skjønn. Dermed svekkes intersubjektiviteten. Ideelt sett burde deler av materialet vært kodet av en annen koder, og resultatet vurdert mot min koding av samme materiale. Manglende forskningsressurser har gjort dette vanskelig. For å bøte på dette har jeg selv rekodet variabelen vinkling i materialet tre ganger med noen ukers mellomrom. En detaljert kodeinstruks vil forhåpentligvis redusere betydningen av denne svakheten.

Med henvisning til Anders Sahlstrands avhandling om nyhetskilder (Sahlstrand 2000) skriver Allern: «Antallet kilder kan derfor, forsiktig tolket, fungere som en første indikasjon på informasjonskvaliteten i journalistikken» (Allern 2001:163). Vel så viktig som å registrere antall kilder, er en analyse av hvem kildene er. Jeg har skilt mellom følgende ni verdier på variabelen kilde: 1) Politi, 2) Kripos, 3) Politiker, 4) Ekspert, 5) KS, 6) Hells Angels 7) Advokat, 8) Andre medier, 9) Ingen oppgitt kilde, 10) Andre.

⁴⁹ Cecilie Høigård beskriver en lignende strategi i sin studie av taggermiljøet i Oslo: «I forhold til tallmaterialet har jeg i valgsituasjoner konsekvent valgt løsninger som svekker konklusjoene i denne boka» (2002:29).

Identifisering av sjanger kan si noe om den redaksjonelle prioriteringen. Domineres deknningen av notiser eller blir stoff om Hells Angels viet større redaksjonelle flater og utstyrt med foto? Løftes temaet opp på lederplass? Brukes faktarammer når tema er Hells Angels? Variabelen sjanger inneholder ni verdier: 1) Nyhetsartikkel, 2) Notis, 3) Faktaramme 4) Portrett, 5) Leder, 6) Leserinnlegg, 7) Featur, 8) Humor (kuriosa) og 9) Annet. Alle elementene i en større anlagt artikkel er kodet hver for seg. Jeg kunne valgt å analysere dette som én artikkel, men da hadde jeg mistet muligheten til å analysere kildebruk, ordvalg og vinkling i for eksempel faktarammene.

De øvrige variablene er dikotomier hvor verdiene er enten ja eller nei. Er artikkelen utstyrt med foto? Gjengir artikkelen politiets definisjon av 1 %-miljøet? Finnes det tilsvar i artikkelen? Er dialogmodellen, Oslopolitets noe mindre konfronterende strategi mot MC-miljøene,⁵⁰ nevnt?

En kvantitativ metode er «lämplig för at finna mönster i större material» (Bergström & Boréus 2010:45). Jakten på et «mønster» i tekstene dreier seg om få frem «underliggende former og meninger» (Allern 2001:77), som igjen kan lede oss i retning av å identifisere mulige tolkningsrammer. I jakten på slike mønstre i tekstmaterialet har jeg kodet 17 ulike ord eller begreper i hver artikkel. Ordene er valgt ut fra en deduktiv tilnærming ikke ulik den som brukes innen rammeanalyser. Det betyr at jeg har kunnskaper om hva jeg kan *forvente* å finne i tekstene. For eksempel teller jeg hvor ofte ordene «motersykkel» eller «brorskap» forekommer i tekstene ut fra en antagelse om at Hells Angels selv ønsker å plassere seg inn i en positiv kontekst. Eller jeg teller forekomsten av begrepet «organisert kriminalitet» fordi det kan si noe om hvor ofte Hells Angels kobles til nettopp dette begrepet. Hvor ofte forekommer f eks det ladede ordet «kriminell MC-bande» eller «mafia» i tekstene? En svakhet er at ordene kan forekomme som negasjoner (for eksempel; - Vi er ikke en kriminell bande...).

Kodeskjemaet har i tillegg en kolonne hvor jeg har kopiert tekstutdrag for å kunne supplere den kvantitative analysen med kvalitative eksempler. Som analyseverktøy har jeg brukt dataprogrammet Excel.

⁵⁰ Dialogmodellen: https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/oslo/Vedlegg_1548.pdf, lesedato 30.11. 2015.

3.8 Selvrefleksjon

Selvrefleksivitet er en grunnleggende kvalitet innen kvalitativ forskning fordi *fortolkning* av data og funn står helt sentralt. Forhåndsoppfatninger, fordommer og forutinntatthet kan øke faren for å få bekreftet egne «yndlingsforklaringer» (Gentikow 2005). Det er derfor nødvendig «kritisk å evaluere dine valg fortløpende» (ibid: 38- ff.).

Kriminolog Cecilie Høigård reflekterer over sin egen forskerrolle i boken «Gategallerier» (2002) hvor hun langt på vei tok taggere i forsvar. Dette «klare ståstedet» som hun kaller det, er basert på at «grafittmiljøet ikke er slik det fremstilles i den offentlige debatten» (ibid: 29). Men et slikt ståsted åpner, ifølge Høigård, også for muligheten «til å se på egne metoder og egne valg med mistenksomhet» (s. 29). Selvrefleksiviteten er knyttet dels til validitet og reliabilitetskravene, og dels til forskningsetikk. Kvale og Brinkmann (2010:184) problematiserer for eksempel hvor langt man skal eller bør gå i å sitere uttalelser fra et intervjuobjekt når forskeren, med sin kunnskap, kan anta at intervjuobjektet holder vesentlig informasjon tilbake. Åpenhet rundt min egen rolle kan bidra til styrke validiteten og reliabiliteten i denne studien. Under vil jeg derfor kort redegjøre for mitt eget ståsted.

Parallelt med studiene har jeg jobbet som reporter og blant annet dekket kriminalfeltet for nyhetene i TV2. Et medium som ifølge Røssland (2003) er en sentral «aktør» innen den norske kriminaljournalistikken. I oktober 2013 deltok jeg også i en debatt i regi av Bergen journalistlag der temaet var «Er journalister for feige i møte med Hells Angels?» Som debattant ble jeg presentert som både student ved UiO og som krimjournalist i TV 2.⁵¹ Jeg hadde som mål å unngå å lage journalistikk rundt Hells Angels, siden man da kan bli «aktør» innenfor et felt man forsker på, noe som åpenbart ikke er ideelt med tanke på faren for å påvirke det man studerer, og sett hen til at det kan gå ut over en nødvendig kritisk distanse. For min egen del skulle dette vise seg å bli vanskelig. En nyhetsredaksjon har begrensede ressurser og med min tilgang på informasjon knyttet til dette spesifikke feltet ble det tatt en redaktøravgjørelse på at jeg ikke kunne velge bort nyhetsproduksjon knyttet til MC-klubbene som i analyseperioden ble en del av dagsorden for alle de store riksmidlene. Som journalist har jeg fulgt en rettsak mot Hells Angels i to rettsinstanser hvor en del av påtalemyndighetens bevisgrunnlag var «ekspertvitner» som for retten presenterte de klassiske «politiargumentene» brukt for å beskrive Hells Angels som en «kriminelle MC-gjeng». Siktelsen dreide seg om oppbevaring av ulovlige våpen i klubbhuset til Hells Angels i Oslo.

⁵¹ Bergen journalistlag: <https://www.facebook.com/events/692334434128000/> (lesedato: 25.11.1014)

Politiets argumenter har gjennom rettsbehandlingen dermed vært gjenstand for en viss kontradiksjon, og dommene vil bli nevnt og kommentert i mine konklusjoner. Det finnes lydopptak fra begge rettsrundene. Det er, slik jeg ser det, både fordeler og ulemper ved denne dobbeltrollen. Fordelen er at jeg som journalist har god kjennskap til de journalistiske prosessene jeg beskriver i denne studien. Utfordringen, eller ulempene, er at jeg som journalist har fått tilgang til lukkede rom (*back regions*) både innen journalistikken, i politietaten og i politikken. Jeg har for eksempel snakket med flere aktører innen politisektoren som har vært medforfattere av de kriminalpolitiske dokumentene. Denne kildetilgangen og journalistikkens krav til kildebeskyttelse kan komme i konflikt med forskningens krav til transparens. TV2s nettartikler ligger åpent tilgjengelig på nett og det er således en god transparens rundt det journalistiske sluttprodukt. Flere av disse reportasjer har hatt en annen tolkningsramme og vinkling enn den som har vært den dominerende i norsk presse (for eksempel www.tv2.no 28.6.2014)⁵²

⁵² <http://www.tv2.no/a/5756217>

4 Analyse av kriminalpolitiske dokumenter

I dette kapittelet skal jeg besvare forskningsspørsmålet; hvordan beskrives Hells Angels i tre sentrale kriminalpolitiske dokumenter og hvilke retoriske «bevis» er det som presenteres i disse tekstene? For og lette lesbarheten blir dokumentenes analysert kronologisk: 1) Handlingsplan (2011- 2015), 2) «Hells Angels Norway og kriminaliteten» (Kripos 2012), 3) Bladet Norsk politi, nr. 2 juni 2012. Kapittelet innledes med å identifisere «tekstenes opponent».

4.1 Tekstenes opponent

En diskurs som ikke har en opponent er ikke kommunikativ, skriver Jill Merethe Loga i *Maktens tekster* (Loga i Berge, Meyer, Trippestad (red) 2003:75). Hvem er så opponenten, det som i retorikken benevnes *refutatio*, i de kriminalpolitiske dokumentene? Hvem er det tekstene argumenterer mot? (jf. den skjulte opponenten hos Toulmin). Et gjennomgående argument fra politiets side er at «Klubbene synes aktivt å profilere seg i media for å skape et positivt bilde av klubben» (Politidirektoratet 2010:16), eller; «Det kan synes som klubbene har en klar mediestrategi for å skape et positivt bilde av klubben» (Politidirektoratet 2003:11). Et tredje eksempel finner vi i Bladet Politi (2012 nr. 2): «Énprosent-klubbene (mener) selv at de ikke er kriminelle, og gjør det de kan for å fremstå som entusiaster med interesse for motorsykler, skinnvester og tatoveringer» (s. 3). Den skjulte opponenten trer kanskje tydeligst frem i Kriposrapporten som kom halvannet år etter Handlingsplan (2011 – 2015). Her skriver leder for Taktisk etterforskningsavdeling i Kripos, Atle Roll-Matthiesen (mine understrekninger):

De aller fleste har nå akseptert at de kriminelle MC-gjengene er tungt involvert i alvorlig kriminalitet, og således representerer en alvorlig trussel mot det norske samfunnet. Likevel er det viktig at vi synliggjør og konkretiserer dette slik at vi på saklig og objektivt vis kan imøtegå Hells Angels sin forutsigbare mediestrategi som bygger opp under at; «medlemmer av Hells Angels er barske mannfolk som kun er opptatt av motorsykler og brorskap» (...) det (er) viktig at politi og påtalemyndighet fortsatt deltar aktivt i samfunnsdebatten og særlig når vi står overfor en aktør som har en bevisst og offensiv strategi for å gi opinionen et bedre bilde av seg selv enn hva som faktisk er tilfelle (s. 2).

Den skjulte opponenter i tekstene er altså mindretallet (motsatsen til «de aller fleste»), som ennå ikke har akseptert politiets tolkningsramme eller de som kan bli påvirket av mediestrategien til Hells Angels.⁵³

4.1.1 Analyse av Handlingsplan (2011-2015)

Handlingsplan (2011-2015) (i dette kapittelet, for å lette lesbarheten, bare kalt Handlingsplanen) er datert 30. november 2010. Handlingsplanen er ganske lik forgjengeren (Handlingsplan (2003 – 2009), som i utgangspunktet var unntatt offentligheten.

Handlingsplan (2011 -2015) skiller seg imidlertid fra den gamle handlingsplanen på et vesentlig punkt; den nye planen er mer visuell og inneholder tilsammen 18 fotografier, de fleste i farger. Seks fotografier er relatert til Hells Angels. Dersom man ekskluderer alle bildene i handlingsplanen består tekstdelen av 16 sider. 10 av disse beskriver utviklingen, organisering, struktur, intern disiplin, historikk og «dagens situasjon» i énprosentmiljøet - hovedsakelig Hells Angels, siden dette er den dominerende klubben i Norge og fordi; «over 90 % av de øvrige énprosentklubbene i Norge støtter Hells Angels» (s. 6). Det er mulig å identifisere fire hovedargumenter i Handlingsplanen

1. **Troverdig avsender:** Politidirektøren (forord, s. 1).
2. **Kriminalstatistikk:** 75 prosent av medlemmene i Hells Angels er straffedømt (s. 13).
3. **Énprosent-ideologien:** «Livsstilen som énprosent innebærer per definisjon (min understrekning) et brudd med samfunnets lover og regler» (s. 18).
4. **Strukturen:** Hells Angels sin struktur (klubbstruktur og internasjonal struktur) blir et selvstendig argument for at de er «organiserte» (kriminelle). «Énprosent-klubbene har en hierarkisk organisering, tilsynelatende langt ut over det en vennegjeng av motorsykkelenusiaster krever»⁵⁴(s. 11).

⁵³ I et foredrag sendt på mail til meg den 9.4. 2013 fra Søren Kragh Pedersen, Chief of Media and Public Relations i Europol, med tittel «The Outlaw Motorcycle Gangs (OMCG) and their PR efforts» heter det: «No matter how many PR advisers the OMCGs ask to help portray them as “friendly bikers”, they make it difficult for themselves since even the most lazy journalist can easily learn about their crimes through a simple search on Google».

⁵⁴ Strukturen i Hells Angels skiller seg ikke nevneverdig fra andre såkalte «three patch-klubber». Se for eksempel <http://www.ironpigs.info/bilder.html> - som er en MC-klubb for politiet) eller den kristne MC-klubben Holy Riders. http://www.holyriders.no/modules/module_123/proxy.asp?D=2&C=111&I=186. Begge klubbene har regler, og «betingelser» for å være medlem, de har klubbhus, jakkemerker og internasjonale forgreininger

Hovedpåstanden i Handlingsplanen er at Hells Angels er en kriminell organisasjon som bør defineres inn i sfæren av organisert kriminalitet. Dette uttrykkes ikke eksplisitt men implisitt, gjennom bruk av metonymier som «kriminelle nettverk» (s. 3), «basisorganisasjonen (...) for kriminalitet» (s. 21), og gjennom utstrakt bruk av fotnoter, detaljert beskrivelse av klubbens struktur, og ved retoriske spørsmål som dette:

Hvordan ville samfunnet sett på et aksjeselskap hvis daglig leder, styremedlemmene og aksjonærene var kriminelle, og der aksjeselskapet gjennom sin organisering og virksomhet la til rette for deres kriminalitet? Ville samfunnet sondret mellom aksjeselskapet og medlemmene? (s.18)

4.1.2 En troverdig avsender

La oss først starte med å se hvordan politiet som avsender iscenesetter seg selv. Forordet (s. 3) er utstyrt med et portrett av en smilende politidirektør, Ingelin Killengren, i et halvnært utsnitt, hun ser rett i kamera, sittende bak sitt skrivebord, høyrehånden er plassert under haken.

Faksimile 4.1 Fotografi av politidirektør Ingelin Killengren i forordet til Handlingsplan (2011 – 2015).

Begge skulderdistinksjonene, bestående av fire stjerner og et eikeblad i gull, er fremtredende. Det samme er politologoene (tre stk.) på uniformskjorten. Den forrige handlingsplanen hadde forord av politidirektøren, men ikke bilde/portrett. Det finnes en rekke undersøkelser som viser at tilliten til politiet gjennomgående har vært høy.⁵⁵ Politidirektoratet og politidirektøren innehar svært høy *ethos*.⁵⁶ Forordet er i tillegg utstyrt med håndsignaturen til politidirektøren.

⁵⁵ https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/politihogskolen/Vedlegg_1784.pdf, lesedato 30.11. 2015

⁵⁶ Handlingsplanen er skrevet før politiet og politidirektøren fikk kritikk i kjølvannet av 22.juli. Se f.eks. NOU 2012:14 Rapport fra 22.juli-kommisjonen

Det er den troverdige, sympatiske og personifiserte politimakten som taler gjennom teksten. Avsenderens ethos er et av tekstens sterkeste retoriske virkemidler.

4.1.3 Hvem er de MC-kriminelle?

Tolkningsrammen knyttet til begrepet énprosjenter står sentralt i politiets argumentasjon. Ordet énprosjent/énprosjentklubb/énprosjenter) nevnes 32 ganger i Handlingsplanen, mens MC-kriminalitet/MC-kriminell nevnes til sammen 8 ganger. Et vesentlig spørsmål som bare underforstått blir besvart i Handlingsplanen er: Hva er en énprosjenter? Og hva er MC-kriminalitet?

I kapittel 2 stilles følgende spørsmål: «*Hvem er de kriminelle MC-gjengene som skal bekjempes?*» Svaret er at det dreier seg om «*de nettverkene som helt eller delvis består av MC-kriminelle. MC-kriminalitet begås som oftest av de såkalte énprosjenterne*» (s. 6): Handlingsplanen definerer altså ikke «MC-kriminalitet», men det er en type kriminalitet som «oftest» begås av «énprosjentere». Hvem er så énprosjenterne? Svaret er at «*det er klubber og personer som tilhører den delen av MC-miljøet som definerer seg ut av det etablerte samfunnet (...), og som følger sine egne lover og regler.*» Énprosjenterne består altså av personer som selv har definert seg «ut av det etablerte samfunnet». Som vist i kapittel 1.2 definerer ikke medlemmene i Hells Angels seg ut av samfunnet. Tvert i mot fremhever de selv i flere intervjuer⁵⁷ at de betaler skatt, har jobb og er familiefedre (se også Leliénhof og Jenssen 2012). Det er politiet som definerer dem ut av samfunnet, og argumentasjonen er slik: Dersom en person tilhører et miljø politiet definerer som énprosjentmiljøet, så vil (antagelig) all kriminalitet denne personen blir mistenkt, siktet, tiltalt eller dømt for, være å regne som «MC-kriminalitet». Personen er dermed «MC-kriminell». Og tilsvarende; dersom en MC-klubb består «helt eller delvis» av personer som er mistenkt, siktet, tiltalt eller dømt for «MC-kriminalitet» (altså all kriminalitet) så kan klubben defineres som en «kriminell MC-gjeng». I retorikken kalles dette for et *sirkelargument* der premissene ikke støtter, men bare gjentas i konklusjonen.

⁵⁷ - Politiet har valgt seg ut en lett synlig motstander og kaller oss samfunnsfiende nummer én. De kommer med sine statistikker, vi kommer med våre tall. Og så er det et evig tilbakevendende tema at vi har meldt oss ut av samfunnet. Gi meg oppskriften! Hvordan kan jeg melde meg ut? Jeg betaler skatt, moms og avgifter, har huslån og henter unger i barnehagen. Er det å melde seg ut? (HA-medlem til Stavanger Aftenblad 29.05.2012)

4.1.4 Hvorfor er de MC-kriminelle organiserte kriminelle?

Hvordan argumenterer teksten for at de «kriminelle MC-gjengene», altså Hells Angels, er «organisert kriminalitet», slik det er definert i straffeloven? La oss se på et avsnitt på side 16:

Ingen énprosentklubber er i Norge domfelt etter straffeloven § 48a om foretaksstraff. Det har heller ikke blitt lagt til grunn at medlemmer har utgjort en organisert kriminell gruppe etter straffeloven § 60a bare fordi de er medlemmer av en MC-gjeng. Klubbene vil – for enhver pris – unngå dårlig reklame ved å kunne knyttes til kriminalitet. Samtidig er 2/3 av medlemmene straffet for lovbrudd (s. 16)

Dersom vi setter avsnittet inn i Toulmins skjema finner vi Handlingsplanens viktigste belegg: Kriminalstatistikk:

- **Påstand:** Hells Angels er en organisert kriminell gruppe.
- **Belegg (fordi):** 2/3 av medlemmene er straffet for lovbrudd.
- **Premiss:** Klubbene vil, for enhver pris, unngå dårlig reklame ved å kunne knyttes til kriminalitet. (Medlemmene er smarte?) og derfor er de ikke dømt etter straffeloven § 60a.
- **Premissargument:** Ingen énprosentklubber er i Norge domfelt etter straffeloven § 60a.

Hvor holdbart er belegget kriminalstatistikk? Empirien i Handlingsplanen er et svært kort avsnitt viet kriminalstatistikk:

Av Hells Angels' 113 medlemmer og prøvemedlemmer i Norge er 85, det vil si 75 %, domfelt for straffbare forhold. Av Bandidos' 48 medlemmer og prøvemedlemmer er 30, altså ca. 62 %, domfelt. I Coffin Cheaters er 14 av 25 medlemmer – 56 % – straffet. I 2007 undersøkte Kripos rullebladet til 184 medlemmer og prøvemedlemmer i Hells Angels, Bandidos og Outlaws. Undersøkelsen viste at 126 var straffedømte, i alt 69 % av medlemsmassen. Av disse 126 var 111 dømt for forbrytelser, mens 15 var dømt for forseelser. I alt 74 var domfelt i løpet av de fem siste årene. Mange av de straffede har begått kriminalitet de siste 20 årene (s. 13 og 14).

Statistikken sier ikke noe om *hvilken* kriminalitet medlemmene er domfelt for, eller *når* de er domfelt. Statistikken går derimot (minst) 20 år tilbake i tid- altså lengre enn det som er normal foreldelsesfrist i straffeloven.⁵⁸

⁵⁸ Se Straffelovens § 86

I tillegg har man for hovedtallet (75 % og 69 %), slått sammen kategoriene forbrytelser og forseelser. Statistikken har heller ikke med en referansegruppe man kan sammenligne med. I kapittel 4.2.1 «Kriminalstatistikk som argument» kommer jeg tilbake til denne problemstillingen. I Handlingsplanen argumenteres det for at det ikke er kriminaliteten isolert sett som er det mest alvorlige, men at kriminalitet koblet til «ideologi og god organisering» innebærer et «betydelig kriminelt potensial»:

Noen kan hevde at énprosentklubbene ikke er kriminelle, og at kriminaliteten de begår, ikke er samfunnstruende. Dagens MC-kriminalitet er typisk torpedooppdrag, utpressing, narkotikainnførsel osv. Men med etableringen i samfunnet, ideologi og god organisering har klubbene et betydelig kriminelt potensial (s. 19).

Hva slags «ideologi» er det handlingsplanen sikter til?

4.1.5 Hells Angels kobles til kvinneforakt, rasisme og nynazisme

Hells Angels blir i rapporten primært koblet til vold og narkotika, men blir også tildelt tre andre karakteristikk knyttet også til moral, nemlig at klubben representerer rasisme, nynazisme og kvinneforakt. Fenomen som rasisme og nazisme er svært stigmatiserende og «forhold som ein så godt som samla opinion meiner ein skal arbeida mot (Røsland 2003:107). Det er altså snakk ytterligere stempling:

De internasjonale énprosentklubbene tilbyr først og fremst motorsykelinteresserte et ideologisk fellesskap. Coffin Cheaters fremhever bruddet med velferdssamfunnet til fordel for det frie og ubundne liv i beskrivelsen av seg selv (fotnote 33). Ordet «motorsykel» nevnes ikke i denne beskrivelsen. Ideologien til Coffin Cheaters er i det vesentlige den samme som for Hells Angels, Bandidos og Outlaws. Øvrige idealer er brorskap, mannlig dominans (fotnote 34). I tillegg til at medlemmene i énprosentklubbene regner seg som «eliten» innenfor motorsykkelmiljøet, anser de seg ofte som en rasemessig elite, og flørting med rasistisk tankegods er ikke uvanlig (fotnote 35) (s. 12).

Dette avsnittet har tre fotonotehenvisninger som kobler énprosentklubbene til kvinneforakt, rasisme og nynazisme.

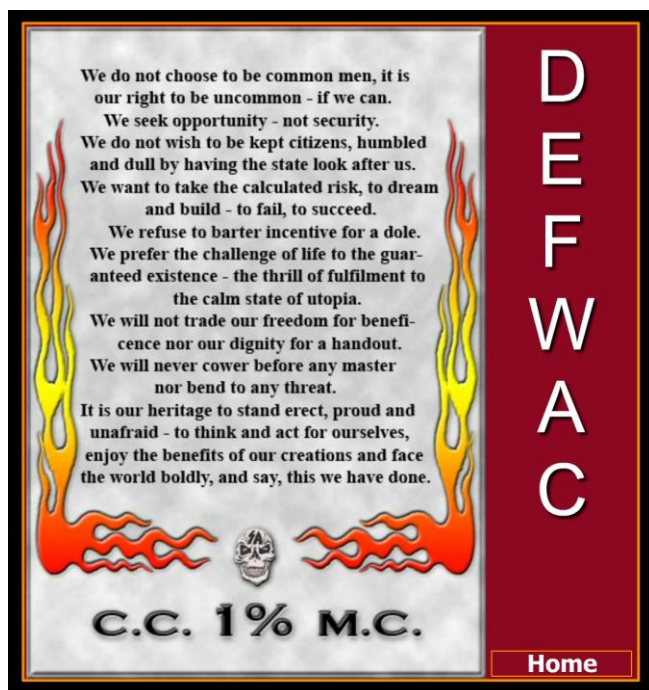
Fotnotene må siteres i helhet siden notene utgjør belegg for påstandene.

Fotnote 33: «www.coffincheatersmc.org 13. april 2010.»

Fotnote 34: «I NRK-dokumentaren Brennpunkt 18. mai 2010 uttaler et medlem av Hells Angels at det ikke er uvanlig å tilby kvinnelige samboere og venninner til andre.»

Fotnote 35: «På hjemmesider er det ikke uvanlig å se nazistisk-liknende symbolikk hos tilknyttede grupperinger. Hells Angels er også alliert med Aryan Brotherhood – en «white supremacist» (hvit overlegenhet) kriminell gruppe i USA med utspring i amerikanske fengsler.»

En kildekildekritisk analyse av fotnote 33 viser at den 13. april 2010 har politiet, ifølge fotnoten, fanget opp denne artikkelen på nettsiden www.coffincheatersmc.org hvor ordet motorsykkel *ikke* nevnes:

Faksimile 4.2 Plakat fra Coffin Cheaters MC,⁵⁹

Dette er det eneste belegget Politidirektoratet bruker for å påstå at motorsykkel ikke er viktig for medlemmer i «de internasjonale énprosentklubbene», og medlemskap først og fremst dreier seg om «et ideologisk fellesskap». En kildekildekritisk analyse av fotnote 34 viser at belegget til påstanden om at det «ikke er uvanlig å tilby kvinnelige samboere og venninner til andre» er NRK Brennpunkt.

⁵⁹ Kan sees her: http://www.coffincheatersmc.org/about_us.htm, lesedato 30.11. 2015

Denne påstanden kommer jeg tilbake i analysen av NRK Brennpunkts program «Broderskapet» nedenfor i kapittel 5.6; «En anonymisert kilde som dokumentasjon». Her kan det kort nevnes at det ikke er mulig å verifisere påstanden i programmet fordi kilden er anonym. En kildekritisk analyse av fotnote 35 viser at belegget til påstander om rasemessig elite «og «rasistisk tankegods» er det helt generelle «På hjemmesider», altså ingen nettadresse. Koblingen til Aryan Brotherhood, Cali-kartellet i Colombia, gjengen Indian Posse i Canada og de kriminelle MC-klubbene Iron Horsemen og Warlocks i USA, er tidligere i Handlingsplanen oppgitt å være; «Ifølge www.en.wikipedia.orgs beskrivelse av Hells Angels» (s. 6). Det finnes ingen referanse til disse grupperingene på hjemmesiden det vises til i Wikipedia⁶⁰

Dersom avsnittet inkludert fotnotene settes inn i Toulmins skjema får vi øye på premisset som politiet ønsker å kommunisere, nemlig at medlemskap i MC-klubbene ikke handler om interessen for motorsykler:

- **Påstand:** De internasjonale énprosentklubbene tilbyr først og fremst motorsykelinteresserte et ideologisk fellesskap.
- **Belegg (fordi):** Coffin Cheaters fremhever bruddet med velferdssamfunnet til fordel for det frie og ubundne liv i beskrivelsen av seg selv.
- **Premiss:** Fellesskapet til énprosentene har ikke noe med motorsykelinteresse å gjøre.
- **Premissargument:** Ordet «motsykel» nevnes ikke av Coffin Cheaters og ideologien til Coffin Cheaters er i det vesentlige den samme som for Hells Angels, Bandidos og Outlaws.

Den andre påstanden som fremmes i avsnittet er ikke kontroversielt: Hells Angels er først og fremst et maskulint brorskap. Men igjen er det belegget – denne gang i fotnote 34 - som setter klubben i nok et negativt lys (kvinneforakt):

- **Påstand:** De internasjonale énprosentklubbene tilbyr (først og fremst) brorskap, mannlig dominans og rå styrke.

⁶⁰ Det finnes 69 fotnotehenvvisninger på https://en.wikipedia.org/wiki/Hells_Angels - deriblant rapporter fra FBI og US Department of Justice. Jeg har ikke sjekket innholdet i alle fotnotehenvisingene.

- **Belegg (fordi):** I NRK-dokumentaren Brennpunkt 18. mai 2010 uttaler et anonymt (angivelig) medlem av Hells Angels at det ikke er uvanlig å tilby kvinnelige samboere og venninner til andre.
- **Premiss:** Fellesskapet til énprosjenterne har ikke noe med motorsykelinteresse å gjøre.
- **Premissargument:** NRK Brennpunkt er en troverdig avsender (høy ethos).

Hvilke andre kilder er brukt i Handlingsplanen? Politiet, og da særlig Kripas, som en «ethos-kilde» er sentral. «Kripas har (...) spisskompetansen i Norge om kriminelle MC-gjenger» (s. 21). Det vises to ganger til Kripas sin publikasjon «MC-håndbok» av 29. november 2006 (s. 6 og 11). Det finnes tre kildehenvisninger til Europol (s. 6 og 7). Ifølge Handlingsplanen har Europol, i likhet med norsk politi, «de kriminelle MC-miljøene som et av sine hovedsatsningsområder» (s. 8). Hjemmesider til MC-klubbene er nevnt som kilde fem ganger (s. 6, 12, 13). Foretaksregisteret er (trolig) kilde en gang (s.14). Boken «Hvordan forstå organisert kriminalitet» (Fahsing og Gottschalk 2008) er nevnt en gang (s. 9). Det samme er «Handlingsplan Hells Angels MC – Västra Götaland och Halland» (s. 11). «Svensk politi» (side 18), Facebook (side 11) og Berlinske Tidene, sitert i Dagbladet, er oppgitt som kilde en gang hver. NRK er derimot oppgitt som kilde fire ganger (s. 12, 13, 18 og 22) og Wikipedia tre ganger (s. 6 og 7)

4.1.6 Et ord kan utgjøre stor en forskjell

I kapittel 3 i Handlingsplanen finner vi denne påstanden:

Evalueringen av handlingsplanen i 2009 avdekket at det fortsatt er behov for at politiet, i samarbeid med andre offentlige myndigheter og samfunnet ellers, aktivt bekjemper kriminelle MC-klubber (s. 8).

Dette samsvarer ikke med evalueringsrapporten (Politidirektoratet 2009) hvor flertallet i evalueringsgruppen konkluderte med at det ikke var behov for en særskilt MC-satsing, men at disse skulle behandles på samme måte som andre kriminelle gjenger (se kapittel 1.5). Et annet eksempel på villedende argumentasjon finnes i kapittel 4. Kapitlet innleder med å beskrive drivkraften for å bli med en 1 % klubb og det vises til «samstemte» forskere. Jeg understreker ordet som en viktig i denne påstanden:

Forskere og tidligere medlemmer er samstemte i at profittmotivet eller lysten til å begå kriminalitet sjelden alene er drivkraften for å bli en énprosjenter» (s. 9).

I den forrige handlingsplanen, Handlingsplan (2003-2009) (Politidirektoratet 2003) heter det derimot:

Forskere og tidligere medlemmer som har skrevet om rekrutteringen til klubbene er samstemte i at det sjelden er profittmotiv eller lysten til å bedrive kriminalitet som er drivkraften bak ønsket om å bli et 1 % -medlem» (side 9).

Politidirektoratet har i den nye Handlingsplanen tilføyd ordet «alene». Dermed endres setningen slik at man implisitt sier at motivasjonen til å bli en énprosjent også er lysten til å begå kriminalitet.

4.1.7 Frykt som argument

I tillegg til argumentene kriminalstatistikk, og beskrivelse av klubbens organisasjon og ideologi, er «frykten for det som *kan* skje» et tredje sentralt argument i Handlingsplanen:

Rapporten beskriver hvordan politiet skal forhindre den forventede MC-kriminaliteten i årene fremover. For å beskrive kriminaliteten i fremtiden må vi vite hvordan utviklingen har vært (kapittel 2), og hvordan politiet har bekjempet den (kapittel 3). Da kan dagens kriminalitetsbilde beskrives (kapittel 4). Kunnskapen om historikken og dagens situasjon gjør det mulig å oppstille kvalifiserte hypoteser (min understreking) om hvordan kriminaliteten kan utvikle seg (kapittel 5). Når kriminalitetsutviklingen kan beskrives, blir det også mulig å oppstille tiltak (kapittel 6) (s. 4).

Hvilke «kvalifiserte hypoteser» er det som til slutt som «oppstilles»? Det er Drammensbomben og MC-krigen, men med et varsel for det som kan komme:

I fremtiden kan MC-gjengene utgjøre en enda større trussel. I dette perspektivet er det liten grunn til å anta at «Den nordiske MC-krigen» ikke vil kunne overgås (...) Det antas at en åpen konflikt (...) kan få klare konsekvenser for samfunnet ellers, jf. bombesaken i Drammen (s. 19).

Dersom de kriminelle MC-klubbene ikke bekjempes nå, kan altså konsekvensene overgå den nordiske MC-krigen som, ifølge politiet, kostet 11 liv, og la et kvartal i Drammen i ruiner. Madsen Pirie (1987) beskriver i boken *Språklig manipulering* det retoriske knepet «å fekte med vitenskapen»:

Mange mennesker er ivrige etter å gi sine egne oppfatninger vitenskapsmannens autoritet for å gi sine påstander en vederheftighet den ikke har. «Å fekte med vitenskapen» innebærer å bruke teknisk sjargong for å lure tilhørerne til å tro at påstandene som blir satt frem, er vitenskapelige og at det er utført objektiv forskning som understøtter dem. (Pirie 1987: 30)

Gjennom bruk av vitenskapelig sjargong (for eksempel «oppstille hypoteser») gir Handlingsplanen inntrykk av at dette er forskning. Innen hypotetisk-deduktiv metode, som det er nærliggende å tenke på når ordet «hypotese» brukes, skal hypoteser testes. Men datagrunnlaget i Handlingsplanen er som vist svakt, flere steder misvisende og det finnes ingen forsøk på å teste ut alternative hypoteser eller forsøk på å svekke hypotesene.

4.1.8 Straffeloven må endres

På de to siste sidene i Handlingsplanen er «politiets strategiske mål og tiltak» oppsummert (s. 21 og 22):

1. Politiet skal holde seg orientert og analysere MC-gjengenes vekst.
2. Nasjonalt og regionalt politisamarbeid, der Kripos skal være «knutepunkt» og «fagansvarlig».
3. Samarbeide med offentlige (kommuner) og private instanser.
4. Produksjon av en ny MC-håndbok (min understrekning):

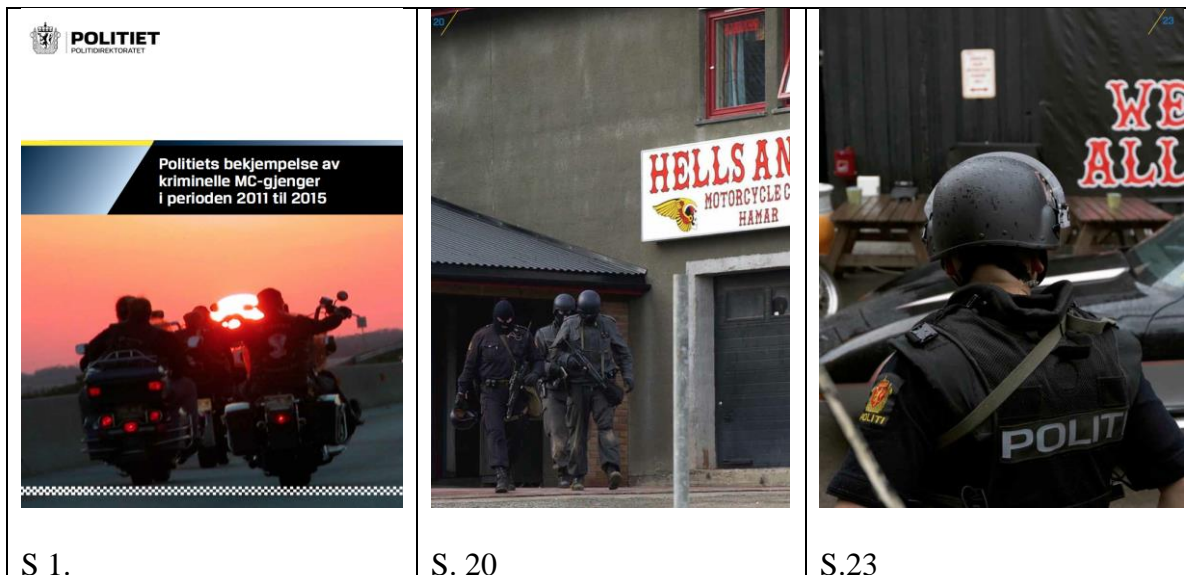
En ny håndbok skal gi leseren nødvendig kunnskap og forståelse om hvordan politiet best mulig kan bekjempe MC-gjengene. Målgruppen for håndboken er alle berørte ledd i politiet og påtalemyndigheten som har behov for fakta og juridisk kunnskap om bekjempelsen av de kriminelle MC-gjengene. Håndboken bør ta mål av seg til å belyse fenomenet tilstrekkelig til at det kan tas initiativ til lovendringer (side 21).

Hvilken lovendring som må til har tidligere ligget skjult i teksten gjennom argumentet om at «Ingen énprosentklubber er i Norge domfelt etter straffeloven § 60a». På Handlingsplanens siste tekstsider blir argumentet synlig.

Øverst på listen av effektive tiltak er de som rammer nettverket, for eksempel ansvarliggjøring av klubben eller avdelingen som sådan (Sml. straffeloven § 48a) eller av medlemmene (fotnote 61) fordi de er medlemmer» (s. 22).

Fotnote 61 i dette sitatet er: «Sml. straffeloven § 60a». Handlingsplanens «løsning» for å bruke et begrep fra dramaturgien, det som blir beskrevet som det mest effektive tiltaket for å ramme de kriminelle MC-gjengene, er en endring av straffelovens § 60a: Det som kan ramme «medlemmene fordi de er medlemmer» (s. 22). En form for klassisk Hollywood-dramaturgi (Harms Larsen 2003) kommer også frem i Handlingsplan (2011-2015)s visuelle innpakning.

Førstesiden er viet et fotografi av en gruppe 1 % -motersyklister, fotografert bakfra - kjørende på en vei inn i solnedgangen.⁶¹

Faksimile 4.3 Forside og bilder fra Handlingsplanen «Politets bekjempelse av kriminelle MC-gjenger i perioden 2011 til 2015».

Bildene i handlingsplanen kan leses som visuell setup som får sin payoff på slutten av handlingsplanen. På side 20 til 23 finner vi «point of no return»: Bevæpnet maskert politi kommer gående ut fra en bygning der skiltet Hells Angels Motorcycleclub Hamar vises på vegg. Tittelen på de to neste sidene er «Politets strategiske mål og tiltak». Fotografiet illustrerer konfrontasjonslinjen norsk politi har anlagt mot dette miljøet. På neste side finnes kun ett bilde av en politimann stående på utsiden av et klubbhus til Hells Angels. Politimannen står med ryggen til, han har hjelm på hode og bærer vest. Også denne vesten er utstyrt med «ryggmerke», men denne gangen står det politi i kontrast til MC-ryggmerkene som vises på førstesiden av handlingsplanen. Dramaet, de gode mot de onde, har dermed fått sin forløsning ved at politiet visuelt vinner «MC-krigen».

⁶¹ Det finnes for øvrig 11 fotografier i Handlingsplan (2011 – 2015) som viser rygg med ryggmerke, eller bare ryggmerke, til énprosentere.

4.2 Analyse av «Hells Angels Norway og kriminaliteten»

Rapporten «Hells Angels Norway og kriminaliteten» (Kripos 2012), heretter kalt Kripos-rapporten, er datert 30. mai 2012. Kriposrapporten kom ut en måned før bladet «Norsk Politi». Da Kriposrapporten ble lansert våren 2012 hadde Hells Angels kommet noe til ordet i pressen, særlig knyttet til motargumenter om at kriminalstatistikken som var presentert i Handlingsplan (2011-2015) om at 75 av medlemmene i HA var straffedømt, var misvisende. Medlemmene viste også til at *klubben* aldri var dømt for er organisert kriminalitet etter § 60a, og dermed kunne de heller ikke kalles for organiserte kriminelle.⁶² I tillegg hadde Hells Angels MC Norway ved sekretær Øyvind Våge skrevet tre brev til justisministeren der Hells Angels etterlyste dokumentasjon (brev datert 05.10. 2011, 21.12. 2011, 16.05. 2012). «Når det gjelder kriminalitet utført av oss, mener vi at dette er misvisende i forhold til hvor mange⁶³, hva vi er dømt for og når dette skjedde» (brev 05.10.2011). I sitt svar til Hells Angels MC Norway viser Justis- og politidepartementet til strafferegistreringsloven som ikke gir hjemmel til å utlevere dokumentasjonen som MC-klubben etterlyste, men at:

Den enkelte kan be om opplysninger fra strafferegisteret vedrørende seg selv. Ut over det kan kun politiet, påtalemyndigheten og domstolene be om opplysninger til bruk i strafferettspleien (Kleivan og Brunsell til Øyvind Våge Hells Angels MC Norway, 24.11. 2011).

Opplysningene fra blant annet strafferegisteret (PAL Strasak) som Kripos samlet inn til Kriposrapporten skulle derimot ikke brukes i strafferettspleien. Tallene skulle brukes retorisk. «Vi håper denne rapporten kan bidra som grunnlag både for fremtidige prioriteringer og for deltagelse i samfunnsdebatten» (s. 2) , heter det i forordet signert avdelingsleder Atle Roll-Matthiesen i Taktisk etterforskningsavdeling i Kripos. I forordet skriver Roll-Matthiesen videre:

Bekjempelse av kriminelle MC-gjenger har blitt viet betydelig oppmerksomhet de siste årene. Dette har kommet til uttrykk gjennom blant annet gjennom Politidirektoratets strategiske rapport av 30.november 2010, «Politiets bekjempelse av kriminelle MC-gjenger i perioden 2011 – 2015», samt Kripos' årlige trusselvurdering, sist utgitt i desember 2011, «Den organiserte kriminaliteten i Norge – trender og utfordringer i 2011 – 2012».

⁶² Se f eks Dagbladet 6.4. 2011, Dagbladet 15.4. 2012 eller Rogalands avis 7.1. 2012

⁶³ I brevet (05.10. 2011) reagerer Hells Angels MC Norway med at de ifølge Kripos er 113 medlemmer. I et senere brev (21.12. 2011) skriver Hells Angels MC Norway at de er 93 medlemmer pr 25.05. 2010.

Samordningsorganet har gjennom sine føringer/prioriteringer, men også tildelinger (2011 – 2012) gitt uttrykk for at politi og påtalemyndighetens innsats mot de kriminelle MC-gjengene og Hells Angels i særdeleshet, skal prioriteres. (...) Fra flere hold – og særlig fra Hells Angels selv – gjøres det et poeng av at ingen av deres medlemmer er dømt for overtredelse av straffelovens § 60a. Dette er riktig, og selvfølgelig ikke uten betydning. Dette reiser flere spørsmål – både i forhold til om politi og påtalemyndighet har vært «gode nok» – men også om bestemmelsens anvendelsesområde er for snevert (s. 2).

Avsnittet illustrerer ikke bare tekstens opponent, men også hvordan et lite miljø i politietaten resirkulerer egne argumenter, erobrer definisjonen over MC-feltet og også bidrar med ekstra midler til politidistriktene innen et felt de selv har ansvaret for. Avdelingsleder i Kripas, Atle Roll-Matthiesen, viser i sitatet ovenfor til en annen Kriposrapport han har signert (Kripos´ årlige trusselvurdering⁶⁴). Sekretariatet i Samordningsorganet, som tildeler midler, er lagt til Taktisk etterforskningsavdeling i Kripas hvor Roll-Matthiesen er sjef. Sekretariatet ledes av Atle Roll-Matthiesen. Samordningsorganet ble opprettet sommeren 2010 som et tiltak i kampen mot organisert kriminalitet. Samordningsorganet disponerer om lag 18 millioner kroner årlig som skal bidra til å dekke ekstra kostnader som politidistriktene får i forbindelse med etterforskning og irettføring av distriktsovergripende organisert kriminalitet (Meld. St. 7 side 74). Bekjempelse av MC-kriminalitet er tildelt midler flere ganger.⁶⁵ Det er m.a.o. et svært lite miljø internt i politiet som produserer rapporter, deler ut midler, deltar på konferanser og som lar seg intervjuer i pressen om bekjempelse av MC-kriminalitet. Dersom vi fører argumentene i avsnittet over inn Toulmins skjema får vi frem Kriposrapportens hovedbudskap:

- **Påstand:** Straffeloven § 60a har et for snevert anvendelsesområde:.
- **Belegg (fordi):** Ingen Hells Angels-medlemmer dømt for overtredelse av straffeloven § 60a
- **Premiss:** Straffeloven § 60a bør endres.

⁶⁴ Kan leses her: https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/kripas/Vedlegg_1581.pdf, lesedato 30.11. 2015

⁶⁵ Årsrapporter Samordningsorganet 2011 her: https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/politidirektoratet/Vedlegg_2965.pdf, 2012 her: https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/politidirektoratet/Samordningsorganet_arsrapport_2012_off_web.pdf, og 2013 her https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/politidirektoratet/Vedlegg_2552.pdf, lesedato alle 30.11. 2015.

Også en annen påstand kan leses ut fra avsnittet:

- **Påstand:** Politi og påtalemyndighet har ikke vært «gode nok».
- **Belegg (fordi)** Ingen Hells Angels-medlemmer er dømt for overtredelse av straffeloven § 60a.
- **Premiss:** Politiet må tilføres ressurser for å bli bedre.
- **Premissargumentene** er eksempler fra politiaksjoner som nevnes i rapporten.

Dersom politiet tilføres ressurser kan politiet bli bedre og kampen mot Hells Angels lykkes. Premissargumentet som det vies mest plass til i rapporten omtales som «Narkotikasak 2011» (s. 19). Politiet fikk her tildelt særskilte midler fra Samordningsorganet, og dermed kunne politiet (ifølge Samordningsorganets årsrapport 2012, s. 11) rulle opp et større narkotikanettverk hvor blant annet den antatte presidenten i Hells Angels Norge, Ove Jørgensen Høyland, ble pågrepet og siktet.⁶⁶ I forbindelse med etterforskningen ble det avlyttet tilsammen 5000 telefonsamtaler på en varighet av 570 timer. I tillegg er 24.000 tekstmeldinger sjekket.⁶⁷

Strukturen i Kriposrapporten følger et mønster som går igjen i flere av de kriminalpolitiske dokumentene. Først en innledning hvor man fremmer en påstand som ofte er variasjoner over: «de kriminelle MC-gjengene er tungt involvert i alvorlig kriminalitet, og således representerer de en alvorlig trussel mot det norske samfunn» (s. 2). I rapportens forord finner vi dette argumentet:

Uavhengig av straffeloven § 60a sin begrensede bruk (og relativt snevre anvendelsesområde) opp mot medlemmer av Hells Angels og andre kriminelle MC-gjenger, kan de likevel betegnes som «kriminelle MC-gjenger», hvilket blant annet politidirektøren har gjort flere ganger.

Politidirektørens ethos fungerer igjen som belegg for at Hells Angels er en «kriminell MC-gjeng».

⁶⁶ Ove Høyland ble i dom xx funnet skyldig i §60A og dømt til xx års fengsel .

⁶⁷ Nordlys 09.120.2013

4.2.1 Kriminalstatistikk som argument

De «nye» argumentene i Kriposrapporten er ny, og adskillig mer detaljert, kriminalstatistikk. Tidligere utgitte dokumenter, Handlingsplan (2003 – 2007)⁶⁸ og Handlingsplan (2011 – 2015) inneholdt også kriminalstatistikk knyttet til énprosentmiljøet og Hells Angels spesielt, men som vi har sett over, kun som et svært kort avsnitt i fortettet form (75 prosent av medlemmene er straffedømte). Det som ble gjenstand for kritikk fra Hells Angels og deres advokater var at man i de gamle handlingsplanene ikke fortalte hvor langt tilbake i tid man hadde registrert Hells Angels-medlemmenes kriminalitet (dommer). I tillegg hadde man i svært liten grad kommentert hva slags lovbrudd det var snakk om. Mao kunne det være snakk om hovedsakelig ubetydelige lovbrudd begått i ungdomstiden og før personen ble medlem av Hells Angels. Kriposrapporten skulle trolig bøte på dette.

Av den nye Kriposrapporten er 175 personer identifisert som en del av den indre Hells Angels-sfæren (fullverdige medlemmer, samt klubbens «street crews»). Av 175 personer er 121 domfelt til sammen 409 ganger. Heller ikke disse tallene sier noe om hvor langt tilbake i tid man har gjort registreringer.⁶⁹ Det gjør derimot tabellen som viser domfelte i perioden 2010 – 2012. 39 av de 175 personene har vært domfelt i denne perioden. Halvparten (19) av dommene er knyttet til medlemmer av «street crew». Tabellen sier ikke noe hva de 39 er dømt for. Av de 175 personene er 128 personer registrert som *siktet/mistenkt* i perioden 2010 – 2012. Til sammen er de mistenkt/siktet for 814 forhold. De er altså mistenkt/siktet, ikke tiltalt eller domfelt. 606 av «de mest alvorlige forholdene» er plassert i en egen grafisk tabell. Den klart største kategorien, straffeloven § 162,1. ledd, er den «mildeste» form for narkotikaforbrytelse med strafferamme på to år. Ut fra søylediagrammene ser det ut som rundt 115 av 606 forhold dreier seg om dette. I tillegg er en stor kategori legemiddeloven § 31, 2.ledd, som gjelder besittelse og bruk av narkotika (1 – 2 brukerdoser). Vold er den nest største kategorien, men her vises det ikke til noen paragrafer og det er derfor ikke mulig vite hvilken type vold og hvilken alvorlighetsgrad det er snakk om.

⁶⁸ I den forrige handlingsplanen fra 2003 heter det: «I Hells Angels er 44 av klubbens ca. 60 medlemmer (2002) domfelt. Medlemmene er blant annet domfelt for legemsbeskadigelse, narkotika (strl.§ 162 1. eller 2.ledd), grovt tyveri og overtredelse av våpenloven» (side 12).

⁶⁹ Det er mulig dette ligger i «Vedlegg» (se fotnote 30 i rapporten). Vedlegg har ikke vært offentliggjort.

Våpen er også en stor kategori og har sammenheng med funn av til sammen 15 våpen eller våpendeler i klubbhuset til Hells Angels i Oslo den 8. februar 2010 og den 13. januar 2011.⁷⁰

Et retorisk grep i rapporten er at man ved ethos-argumentet «erfaring» kobler medlemmene og kriminaliteten til organisert kriminalitet. Gjennom en språklig forvandling fra en påstand, som alle kan være enige i; de er et organisert nettverk (beskrevet på til sammen 7 sider), til en annen påstand, som de fleste kan være enig i; at mange medlemmer er mistenkt, siktet eller dømt for kriminelle handlinger (ny statistikk).

Tabell 2, 3 og 4 viser at medlemmer av Hells Angels og «street crews» dekker et bredt spekter innenfor kriminalitet. Av kriminalitetstypene som oftest knyttes til organisert kriminalitet, er det narkotika, grove tyverier/tyverier og utpressing/ran som er de mest aktuelle. (...). Erfaring viser at denne type kriminalitet i mange tilfeller utføres for å tilrettelegge for og understøtte den organiserte kriminaliteten (side 15).

Når de som utøver denne kriminaliteten er medlemmer i et organisert nettverk er det kort vei fra én tolkningsrammen til en annen tolkningsramme:

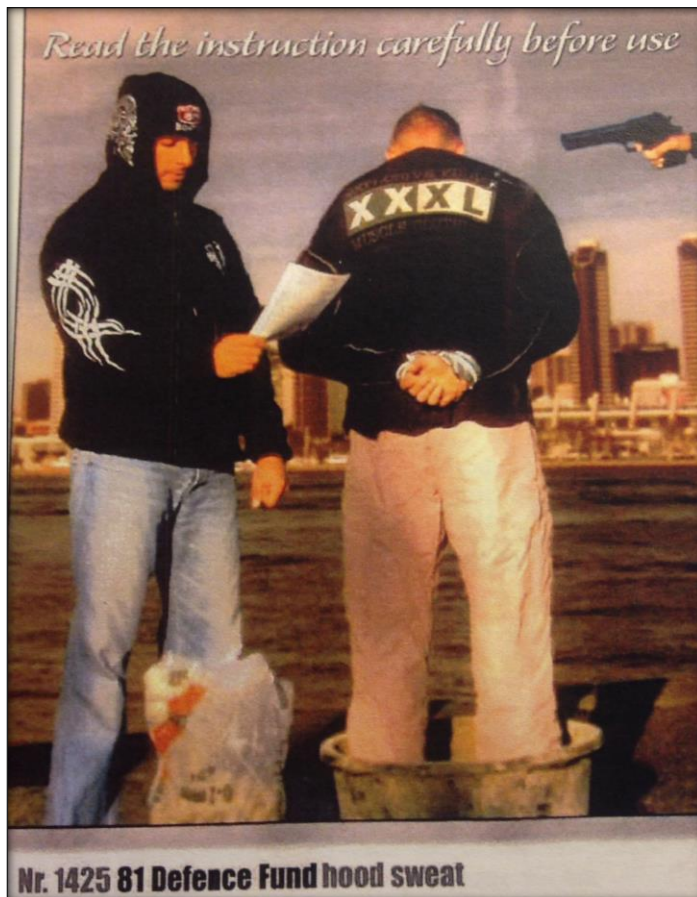
- Hells Angels er et godt **organisert nettverk** (organisering og struktur)
- Mange medlemmene er svært **kriminelle** (statistikk).
- Hells Angels er (dermed) et **kriminelt organisert nettverk**.

4.2.2 Eksempler som argument

Krip rapporten som på «saklig og objektivt vis» skal imøtegå Hells Angels «forutsigbare mediestrategi» inneholder til sammen 14 eksempler (s. 15 og 16) på konkrete norske saker der medlemmer av Hells Angels eller street crews er domfelt. Slike «eksempler» kan retorisk brukes til ulike formål med «*forbilde og avskrekkelsen som to hovedtyper*» (Østby & al 2007:85). Eksemplene er utstyrt med en illustrasjon (Faksimile 4.4) hvor man skimter en amerikansk skyline i bakgrunnen.

⁷⁰ "In one of the most famous bust on Hells Angels in Oslo (2011) 11 guns was seized. What is rarely mentioned is that many of the guns were historic from both WW1 and WW2 and there was also shotguns. What seemed like a depot could easily be described, with some exceptions, as the lot of a nostalgic collector" (Larsson 2016b, under utgivelse).

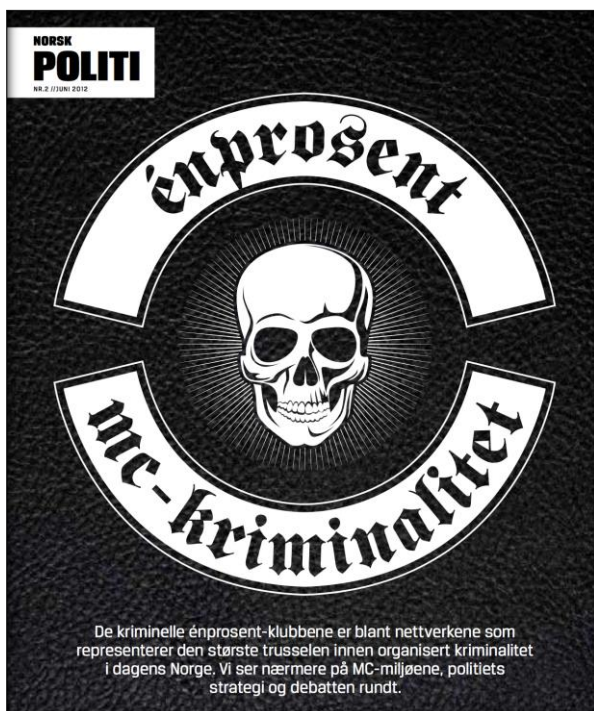
Fotografiet er hentet fra en nettside som selger supporterklær for Hells Angels⁷¹. Det er altså et foto med et konstruert motiv fra USA, hentet fra en slags «motekatalog» for supportere, som blir brukt for å illustrere norske domfellelser.

Faksimile 4.5. Illustrasjon i Kriposrapporten

⁷¹ Bilde trolig er hentet fra nettside som er lagt ned i 2009 (<http://www.badboyswear.com/products/>)

4.3 Analyse av bladet Norsk Politi

Faksimile 4.6 Forsiden av bladet Norsk Politi, nr. 2 juni 2012

Illustrasjonen på førstesiden (Faksimile 4.6) spiller på det tredelte ryggmerke til Hells Angels (og andre énprosentklubber) der overbuen, som skal inneholde navnet på klubben, er erstattet med «énprosent», underbuen som skal vise geografisk tilhørighet er erstattet med «mc-kriminalitet», mens logoen er en stilisert hodeskalle. Hodeskallen er for øvrig den offisielle logoen til Hells Angels, om enn i en litt annen variant. Sammen med teksten og fargebruken (svart /hvitt - kontrast) gir fronten et skremmende uttrykk. Politiets retoriske idealer er formulert i hovedartikkelen: «*Roll-Matthiesen er opptatt av at politiets beskrivelse av problematikken skal være nøktern og saklig, og ikke demoniserende eller romantiserende...*» (s.6). Men det er phatos-argumentene som er fremtredende i bladet Norsk Politi og som tydelig vises på førstesiden. Inne i bladet finnes titler og layout lik det man kjenner fra den tabloide løssalgspresen, en rekke fotografier og en helsides karikaturtegning (s. 5).

Hovedpåstanden dersom man vurderer MC-dekningen i Bladet Politi som en sammenhengende tekst, er skrevet på førstesiden: «De kriminelle én-prosentklubben er blant nettverkene som representerer den største trusselen innen organisert kriminalitet i dagens Norge». Kilden til påstanden fremkommer i bladets hovedartikkel.

At miljøet er en trussel og et samfunnsproblem, er Kripos klinkende klar på. I arbeidet med rapporten «Den organiserte kriminaliteten i Norge, trender og utvikling 2011–2012» har Kripos brukt hele sitt kildennettverk, både nasjonalt og internasjonalt, og har fått innspill fra alle politidistriktene. Konklusjonen er svært tydelig: De kriminelle énprosentklubbene, og særlig HA, er blant de nettverkene som representerer den største trusselen innen organisert kriminalitet i dagens Norge (s. 11).

Argumentet hviler på at man stoler på Kripos, på politiet, eller institusjonene på nivå over politiet. På side 3 heter det: «Politiet er overbevist (min understrekning) om at medlemmene av én-prosent-klubber utøver sin kriminalitet helt eller delvis på bakgrunn av klubbene». Eller som politiinspektør Eivind Vigeland i Politidirektoratet sier i et intervju.

Kriminelle MC-gjenger blir av Stortinget, regjeringen, Justisdepartementet og Politidirektoratet definert som en viktig kriminell trussel for hele samfunnet, og da sier det seg selv at hele politiet må arbeide mot det (s. 18).

Vigeland bruker begrepet «viktig kriminell trussel». Kan en trussel være «viktig»? Spørsmålet inspirer til drøftelse i kapitel 8.

Belegget, - som underbygger påstanden (Hells Angels som den største trusselen innen organisert kriminalitet i dagens Norge ...), kan oppstilles slik etter en kvalitativ og kvantitativ rangering fra min side. I parentes har jeg notert sidetall hvor argumentene fremkommer:

- A. Det er blitt flere «kriminelle MC-klubber». Antall avdelinger og medlemmer øker (s. 4, 9, 11, 14, 18, 26, 27).
- B. Statistikk: Mange medlemmer er straffedømte (s. 3, 4, 8, 11, 13, 20).
- C. Hells Angels truer vitner, journalister og rettsvesenet (s. 8, 13, 15).
- D. Politiet trenger hjelp (s. 3, 4, 10, 11, 12, 14, 17, 21, 26, 27, 28).
- E. De skjuler våpen (s. 3, 7, 8, 12, 13, 24, 28).
- F. Medlemmer blir ikke ekskludert dersom de begår (nye) kriminelle handlinger. De blir derimot belønnet (s. 3, 8, 12, 20, 28).
- G. Medlemmer av Hells Angels får yngre gutter til å begå kriminalitet for seg (s. 8, 18 og 20, 26).
- H. Hells Angels manipulerer mediene og samfunnet ved å fremstille seg selv i godt lys (s. 3, 8, 13, 15, 18, 20).
- I. Er det rolig rundt klubben kan det bety at de kriminelle forretningene deres går bra (s.3)

Løsningen på hvordan den største trusselen innen organisert kriminalitet (i dagens Norge) kan bekjempes finner vi i premisset: Politiet kan ikke vinne kampen mot Hells Angels alene, men trenger hjelp fra kommuner, næringsliv etc.

Premissargumentene er også her eksempler: «- Vi handlet raskt og fikk satt alle krefter inn på å hindre at dette miljøet fikk etablere seg i Leksvik, sier Strøm. – I løpet av fem uker klarte vi det. Kommunen hadde da kjøpt eiendommen som Mongols ønsket. Det kostet oss 8,5 millioner kroner» (s. 14) eller «Fra å være byen hvor Hells Angels bygde opp sitt hovedkvarter i Norge, er Trondheim blitt et kraftsentrum i kampen mot de kriminelle MC-miljøene» (s. 26).

4.3.1 Makten i de små ordene

Hvordan går vi frem for å kartlegge maktens spor? spør Siri Meyer i forordet til Maktens tekster (2003:13). Svaret hennes er at det kan «arte seg som en jakt på små, unnselige ord» (s.13)

KRIMINELLE MC-KLUBBER

**MYTER OG FAKTA OM
KRIMINELLE MC-GJENGER**

<p>MYTE Enprosent-klubbene i Norge er ikke kriminelle. De er bare en gjeng sykkelentusiaster som liker å være sammen og mekke på syklene.</p>		<p>FAKTA Kriminalitet begås som oftest av enprosentene. Det er klubber og personer som tilhører den delen av MC-miljøet som definerer seg ut av det etablerte samfunnet (det vil si det lovlydige motorsykelmiljøet) og som følger sine egne lover og regler. Eksempler på slike klubber er Hells Angels, Bandidos, Outlaws og Coffins. Ca. 90 prosent av enprosentklubbene i Norge støtter Hells Angels. Medlemmene i enprosentklubbene regner seg som eliten innenfor motorsykelmiljøet.</p>
<p>MYTE MC-klubbenes støttegrupper består bare av sykkelentusiaster som liker å mekke sykkel.</p>		<p>FAKTA De offisielle støttegruppene består i stor grad av kriminelle unge menn og springer ut av enprosentklubbene. Den kriminelle aktiviteten til klubbenes støttegrupper er høy og innbefatter all type kriminalitet fra salg av narkotika til vold og trussel. Politiet har grunn til å tro at støttegruppene brukes til å utføre oppdrag som medlemmene selv finner for risikable. Rekrutteringsgruppene for støttegruppene er kriminell ungdom som søker etter tilhørighet og som ikke nødvendigvis har noen spesiell MC-interesse.</p>
<p>MYTE De uoffisielle støtteklubbene er ikke kriminelle.</p>		<p>FAKTA Nei, ikke nødvendigvis. Men politiet mener de uoffisielle støtteklubbene kan ha blitt frunglet inn i systemet som ledet i konspisjonen i MC-miljøet. De er derfor ikke nødvendigvis kriminelle eller tilhøgere av MC-gjengen. Men de utgjør haffet til klubbene og gir dem troverdighet, legitimitet, prestisje og makt. Av for eksempel Hells Angels: 13 medlemmer og prøvemedlemmer i Norge er 85 - det vil si 75 prosent, domfelt for straffbare forhold. Av Bandidos' 48 medlemmer og prøvemedlemmer er 20, altså om lag 1/3 prosent, domfelt.</p>
<p>MYTE Prøvemedlemmer for Hells Angels utfører bare lovlige aktiviteter som vakhold, bartjenester og opprydding.</p>		<p>FAKTA Feil. Som prøvemedlemmer kan de bli pålagt å utføre aktiviteter som vakhold, opprydding og bartjenester. Men det er grunn til å tro at også ulovlige aktiviteter kan styrkes/sandstøttet fra prospect og hangaround til fullverdig medlem. I forbindelse med Tokke-drapet utfalte en av de tilfalte, et prospect i Hells Angels MC Stavanger, at han var underlagt et medlem og derfor måtte utføre de oppdrag han ble gitt. Slike oppdrag kan være narkotikasalg, grove tyverier og liknende.</p>
<p>MYTE Det er helt uproblematisk å delta på MC-fester og arrangementer.</p>		<p>FAKTA Nei. Man må være klar over at man kan bli utsatt for såkalte «horingfeller» - som klubbene legger ut i form av narkotika/sex for å bondefange sympatisører som er interessante for klubben eller avdelingen. Slike sympatisører kan bli ansett som brukere eller tvunget til å ivareta klubbens eller medlemmens interesser. Samtidig bidrar man til å skaffe klubbene inntekter ved salg av eksempelvis klubbrevista og tasteringer. Man bidrar også til å skape miljøet i den offentlige rom.</p>

Kilde: Rapporten «Hells Angels bekjempelse av kriminelle MC-gjenger» (september 2011-2012).

20 NORSK POLITI 2 2012

Faksimile 4.7 Myter og fakta om kriminelle MC-gjenger fra bladet Norsk Politi, nr. 2 juni 2012, s. 20

I Bladet Politi finnes en «myte mot fakta» oppstilling (s.20) (Faksimile 4.7) hvor en rekke «småord» forekommer i det som presenteres som fakta (mine understrekninger):

- Politiet har grunn til å tro at støttegruppene brukes til å utføre oppdrag som medlemmene selv finner for risikable.
- Politiet mener de uoffisielle støtteklubbene kan ha blitt tvunget inn i systemet som ledd i konsolideringen i MC-miljøet.
- Det er grunn til å tro at også ulovlige aktiviteter kan styrke kandidaturet fra prospect og hangaround til fullverdig medlem.
- Man må være klar over at man kan bli utsatt for såkalte «honningfeller», som klubbene legger ut i form av narkotika/sex for å bondefange sympatisører som er interessante for klubben eller avdelingen.
- Kilden til påstanden om honningfeller er NRK Brennpunkt, noe jeg i neste kapittel kommer tilbake til.

De kriminalpolitiske dokumentene inneholder en rekke slike små ord som viser hvordan politiet argumenter med forbehold.

4.3.2 Bladets dramaturgi

Artiklenes prioritering og sideplassering inngår i bladets dramaturgi og er dermed også en del av retorikken. De to dominerende artiklene i bladet er «Nyhetsfeature» (s. 6 – 21) som i all hovedsak dreier seg om det «svarte» 1 % prosentmiljøet. Den andre artikkelen finner vi under tittelen «Lovlydige MC-klubber» (s. 30 – 35). Denne handler om det såkalte 99 % prosentmiljøet (de lovlydige). 1 % -erne defineres, slik vi har sett i de andre dokumentene, slik i artikkelen:

Dette er klubber som selv definerer seg utenfor det norske samfunnet, og har sine egne lover og regler. De anser seg som et brorskap, og 2/3 av medlemmene er straffedømt» (s. 8).

De «gode» 99 %-prosentene er beskrevet gjennom en seks sider lange reportasjen fra Bragernes kirke i Drammen hvor det holdes en minnemarkering over 12 motorsyklister som mistet livet på veien i 2011 (s. 32). Flere av kirkegjengerne ser til forveksling ut som en hvilken som helst biker. «Fellesskap, turer og gleden av å eie og kjøre egen sykkel. Det er

MC-kultur i et nøtteskall» sier leder i Ski MC-klubb Hans Vestre (s. 32). En uttalelse som for øvrig like gjerne kunne vært sagt av en énprosjenter.⁷² Sluttbildet (Faksimile 4.8) over en helside viser bikere og deres sykler plassert rundt kirkens alter, utenfor det aller helligste, men trygt innenfor lov, orden og moral. Fotografiet blir dermed en kontrast til bladets mørke cover «de kriminelle énprosjent-klubbene», de som velger å stå utenfor samfunnets lover og regler. Kampen mot de kriminelle MC-gjengene blir dermed også visuelt fremstilt som kampen mellom «det onde» og «det gode».

Faksimile 4.8 Fotografi fra bladet Norsk Politi, nr. 2 juni 2012, s. 35

⁷² Se for eksempel intervju med Rune Olsgaard i Hells Angels i Dagbladets 06.08. 2011: «-Vi er bare en gruppe mennesker som elsker bikerlivet og som har valgt å leve det ut».

5 Kvalitativ analyse av Brennpunkt

I dette kapitlet foretar jeg en retorisk og kildekritisk analyse av NRK Brennpunkts to dokumentarfilmer om Hells Angels, «Engler uten grenser» og «Broderskapet», sendt våren 2010. Kapitlet starter med å plassere Brennpunkt inn i den journalistiske tradisjonen der både «samfunnsoppdraget», og den ekspositoriske fortellermåten, står sterkt.

Forskningsspørsmålene som besvares i dette kapitlet er: Hvordan beskrives Hells Angels i de to dokumentarfilmene? Hvilke retoriske «bevis» blir lagt frem? Er det et samband mellom retorikken i de kriminalpolitiske tekstene og retorikken i filmene? Hvilke kilder kommer til ordet og har disse kildene hatt innflytelse på innholdet i filmene? En transkribering av det verbale i programmene er tatt med som vedlegg 1 og 2.

5.1 Brennpunkt og samfunnsoppdraget

Brennpunkt startet sine sendinger på NRK i 1996. Ifølge egenomtalen på hjemmesiden er Brennpunkt: «Norges største redaksjon for undersøkende journalistikk. Vår oppgave er å fortelle deg ting du bør vite om, men som noen forsøker å skjule».⁷³ Samfunnsoppdraget (med folket – mot makten) står sterkt når redaksjonen selv skal definerer programmet (Bastiansen 2010:166 ff). Dokumentarfilmen «Engler uten grenser» ble sendt 02.03. 2010 i primetime på NRK1 og kan plasseres innen kategorien «undersøkende journalistikk». Filmen ble fulgt opp av dokumentarfilmen «Broderskapet» (18.05. 2010). Dokumentarfilmene ble samkjørt med til sammen 35 nettsaker, inkludert interaktive kart over medlemmer og klubbhus. I tillegg ble det produsert 10 kortere nettdokumentarer. Samme dag som dokumentarfilmene ble vist, og de påfølgende dagene, publiserte NRK Dagsrevyen og flere distriktskontor i NRK egne nyhetssaker i samarbeid med Brennpunkt. I et intervju på hjemmesiden til Nordvision forteller programskaper

⁷³ <http://www.Haugsbø.no/fordypning/dette-er-brennpunkt-redaksjonen -1.4428552>,

Frode Nielsen i NRK om et seminar helt i starten av prosjektet hvor det svenske sikkerhetspolitiet (SÄPO) var medarrangør:

...idéen til prosjektet var nordisk helt fra starten. Under et seminar om organisert kriminalisert som ble holdt av Kriminaljournalisternas Klubb i samarbeid med svenske SÄPO fortalte etterretningstjenesten om det nordiske samarbeidet for å kartlegge organisert kriminalitet, blant annet i motorsykkelmiljøet (Nettartikkel på hjemmesiden til Nordsvison, 17. 12. 2010)⁷⁴

Programmet «Engler uten grenser» har en lengde på ca. 60 minutter. Selve filmen varer i 50 minutter. De siste 10 minuttene er et intervju med politiinspektør Atle Roll-Matthiesen i Kripos. Filmen starter, og slutter, med en rettssak i Nord-Troms tingrett som ikke handler om organisert kriminalitet, men derimot om et voldelig oppgjør internt i den lokale Hells Angels-klubben i byen. Et medlem står tiltalt for drapsforsøk på et annet medlem.⁷⁵ Dette utgjør en slags sirkeldramaturgi i filmen, en fortellermåte som er mye brukt i nyhetsreportasjer på TV (Larsen 2003). Strukturen i programmet minner om et magasinprogram der enkeltstående historier bindes sammen av reporterens kommentarstemme. Med henvisning til dokumentarfilmteoretiker Bill Nichols (2001) kan filmen plasseres i den ekspositoriske tradisjon. Slike filmer kjennetegnes av en autoritær fortellerstemme. Det er «*the voice-of God*» som forklarer, fortolker, og som binder bildene sammen til en forståelig helhet – til en «reise». Reporter starter sin fortelling slik: «- Dette her en reise inn i et tungt kriminelt belasta miljø. En norsk del av det som fremstår som en internasjonal mafia på to hjul». Den ekspositoriske kommentarstemmen vil, ifølge Nichols, strebe etter å skape en følelse av «*credibility from qualities such as distance, neutrality, disinterestedness, or omniscience*» (Nichols 2001:107). Ekspositorisk film består i tillegg av det Nichols kaller «*evidentiary editing*»: «*Expository documentaries rely heavily on an informing logic carried by the spoken word*» (Nichols 2001:107). I filmen får vi blant annet høre om bombeeksplosjonen i Drammen i 1997, om den nordiske MC-krigen, om et drap i en svensk Hells Angels-avdeling, et trippeldrap i en Nederlands Hells Angels-avdeling. Og vi får se og høre om en episode da Hells Angels i Nederland stormet et direktesendt TV-show.⁷⁶ I tillegg møter vi tre representanter for det lovlydige MC-miljøet og to dedikerte personer som er aktivt med i kampen mot de «kriminelle MC-gjengene»; en politimann og en politiker.

⁷⁴ https://www.nordsvision.org/nyheter/nyhet/Engler_uten_grenser/,

⁷⁵ <http://www.Haugsbø.no/fordypning/fryktens-sal-1.6989946>,

⁷⁶ Episoden fra Nederland er for øvrig også brukt i Handlingsplan (2011 – 2015) som et eksempel på at Hells Angels bruker «vold og trusler» for å påvirke blant annet «media» (Handlingsplan (2011-2015) s. 17).

Filmen veksler mellom en episk fremstilling hvor historiske hendelser blir gjenfortalt. Bombeeksplosjonen i Drammen blir for eksempel fortalt i presens: «I 1997 *eksploderer det i et kvartal i Drammen ...*». Ellers er det argumentene som driver fortellingen fremover: «... *Usikkerhet rundt inntekter, bosted, nettverk er et mønster som går igjen når myndighetene studerer Hells Angels medlemmer ...*». I tillegg til denne didaktiske fremstillingen, finnes det noen «cinema direct/cinema verité» sekvenser, av Nichols (2001) kalt observerende modus, hvor Brennpunkts fotograf har fanget situasjoner og dialoger. Den retoriske styrken i dette formspråket er autenticiteten (Sørensen 2007:297).

5.2 Brennpunkt og samfunnsproblemet

Frykt⁷⁷, som er en følelse, er et helt sentralt begrep i filmen. Hells Angels sprer frykt, alle er redde for Hells Angels. Programleder Håkon Haugsbø i Brennpunkt presenterer innledningsvis programmet slik: «*Ryggmerket til Hells Angels er frykta sitt varemerke. Hells Angels kan bli din nye nabo. Det kriminelt belasta miljøet etablerer seg over hele Norge*». Programmet er et nabovarsel, og programskaperne er på folkets side i kampen mot den kriminelle «makta» som sprer frykt. «Engler uten grenser» er beskrevet slik av programskaperne i en metoderapport innlevert til SKUP⁷⁸:

Programmet avdekker hvordan norsk politi etter Drammensbomben har mislyktes i sine anstrengelser for å stanse veksten til Hells Angels og andre kriminelt belastede MC-klubber i Norge. Programmet avdekker hvordan både politiet og det vanlige MC-miljøet står maktesløse mot Hells Angels' strategiske bruk av frykt, hierarkiske oppbygging, norske nettverksbygging og internasjonale nettverk (Ytreberg og Nielsen 2011: 6).

Politiet «har mislykkes» og politiet «står maktesløse» mot Hells Angels». Språkbruken i reporterens voice-over i filmen er like dramatisk når det gjelder utbredelsen: Antall klubber «har eksplodert», og «dei brer seg over heile landet». Men det er ikke politietaten som blir utsatt kritikk i programmet. Politiet får «takk» (transkribert intervju med Roll-Matthisen under). De «kritikkverdige forhold som avdekkes» (jfr VVP 1.4) ligger implisitt i programmet gjennom intervju med justispolitiker Anders B. Werp og poliskommissarie Bertil Claesson i Gøteborg. I Gøteborg har de, ifølge reporterstemmen i programmet «*skjønt at politiet ikke kan få bukt med den organiserte kriminaliteten alene*».

⁷⁷ I Metoderapporten forekommer ordet frykt 68 ganger. I filmen «Engler uten grenser» er frykt, frykter, frykta nevnt 16 ganger.

⁷⁸ <http://www.skup.no/metoderapporter/2010/2010-22%20Broderskapet.pdf>

Poliskommissarie Bertil Claesson forteller: «Det er et samfunnsproblem. Vi kan være en del av løsningen. Vi kan hjelpe til. Men andre aktører må ta et større ansvar». Eksplisitt kommer det kritikkverdige (som eventuelt avdekkes) frem i et 4 minutter og 55 sekunders langt intervju på slutten av dokumentarfilmen der programleder Håkon Haugsbø⁷⁹ intervjuer Roll-Matthiesen (Kripos). Intervjuet utgjør nærmere 10 prosent av programmet og slutter slik:

Roll-Matthiesen, Kripos: (...) Det finnes ingen kortsiktige løsninger på det her. Og da tror jeg man må begynne med å erkjenne at det er et samfunnsproblem. Det er et samfunnsproblem som mange må ta et ansvar for. Mange nok, har ikke gjort nok, så langt. Det er alt for mange som er stille. Det er alt for mange som ikke sier noe, som ikke melder seg på i denne debatten som jeg mener bør være rundt disse kriminelle miljøene.

Haugsbø, NRK: - Hvem er det du snakker om nå?

Roll-Matthiesen, Kripos: - Jeg tenker på kommuner, jeg tenker på politikere, jeg tenker i og for seg på politiet, næringslivet. Hvor er media? Hva er medias rolle i forhold til kritisk journalistikk? Jeg tror det er veldig mange lokale journalister som kvier seg for å gå til de klubbene som er etablert lokalt og stille kritiske spørsmål. Denne naiviteten må vekk og folk må på banen.

Haugsbø, NRK: - Sier du nå at politiet står nokså alene i kampen mot kriminelle MC-bander?

Roll-Matthiesen, Kripos: - Ja, det tror jeg nok. Svaret på det er ja. Men det er hederlige eksempler og jeg tror også i selverkjennelse må si at også politiet på en del områder kunne gjort mer.

Haugsbø, NRK: - Takk skal du ha Atle Roll-Matthiesen

Politiet står alene i kampen mot Hells Angels (samfunnet har sviktet) og trenger nå hjelp fra kommuner, politikere og fra media.

I den første kommentarblokken i filmen får vi høre at to tredjedeler av medlemmene er straffedømt:

Kommentarstemme: De er Norges største organiserte kriminelt belasta miljø med et skjult kontaktnett som griper dypt inn næringslivet. Mange medlemmer bruker trusler og vold som for å skape seg makt. Frykten gjør folk tause. Mer enn to tredjedeler av medlemmene i norske Hells Angels er straffedømte. Men domstolene har ikke klart å dømme klubben som en kriminell organisasjon.

Hells Angels er ifølge Brennpunkt «Norges største organiserte kriminelt belasta miljø» men domstolene har ikke klart å dømme klubben etter straffelovens §60 a. I Toulmins skjema fremtrer argumentasjonen slik i filmen:

⁷⁹ Håkon Haugsbø var i 2010 også leder av Stiftelsen for en Kritisk og Undersøkende Presse (SKUP).

- **Påstand:** Politiet står maktesløse mot Hells Angels.
- **Belegg** (fordi): Hells Angels breier seg utover hele landet.
- **Premiss:** Hells Angels er samfunnsproblem.
- **Premissargument** (fordi): Hells Angels er «*ei gruppe som har sett seg sjølv på siden av samfunnet og på siden av loven*» (og) «*også i Norge har journalister, politi og andre blitt truet til taushet*».

Samfunnsoppdraget til Brennpunkt blir dermed å bidra til å løse samfunnsproblemet.

5.3 Brennpunkts rollegalleri

Filmens to viktigste kilder er poliskommissarie Bertil Claesson i Gøteborg og Anders B. Werp, tidligere ordfører i Øvre Eiker kommune, nå medlem av justiskomiteen (Høyre), på Stortinget. For Werp står énprosentbegrepet slik Kripas har definert det, helt sentralt:

Werp: De er ifølge Kripas landets best organiserte kriminelle nettverk (...) Fra Øvre Eiker kommune så var dette med énprosentbegrepet helt avgjørende for å begynne å nøste opp og ha en systematisk tilnærming til hva vi skal gjøre.

Begge intervjuobjektene blir av reporteren tillagt stor ethos. Claesson blir presentert slik (min understrekning):

Reporter: Bertil Claesson i Gøteborg er en av Nordens mest erfarne politimenn på område. Han advarer sterkt mot å være naiv og la slike klubber vokse i fred. Han ble med oss som guide til disse organisert kriminelt belasta miljøene.

Werp blir presentert slik (mine understrekninger):

Anders Werp har som ordfører i kommunen kjempet innbitt mot de kriminelt belasta klubbene i årevis. I dag sitter han i justiskomiteen på Stortinget. (..) Ander Werp er en av de få folkevalgte Norge som aktivt har motarbeide de kriminelt belasta klubbene.

Hells Angels-medlemmer, mange navngitt, er konsekvent presentert på en negativ måte:

- **Leif Ivar Kristiansen:** «hans truende oppførsel (kan) nærmest karakteriseres som en slags mafiavirksomhet». (Brennpunkts reporter siterer en dom, min kommentar).
- **Klaus Sekse Kvalvik:** «har fra før en dom for det retten karakteriserte som grov mishandling».
- **Kjell Arne Hansen:** «Han er sjøl nylig straffedømt for uprovosert vold ...»

Einar Pedersen, kriminalsjef i Troms politidistrikt er intervjuet om den lokale Hells Angels klubben i Tromsø:

Pedersen: Altså det er jo interessant for oss å registrere hvem som går på fest i klubblokalet til noen som driver med organisert kriminalitet.

Når Brennpunkt filmer medlemmer av Hells Angels utenfor et klubblokale er det under beskyttelse av politiet (back region), noe denne «cinema direct»-sekvensen får frem når et svensk Hells Angels-medlem henvender seg til Brennpunkts fotograf:

Hells Angels-medlem: Er du polis?

Politikvinne: Han er ikke det.

Hells Angels-medlem: Hvem er ham?

Politikvinne: Han har fått tillatelse til å gjøre det.

Hells Angels-medlem: Av hvem? Ikke av oss...

Andre henvisninger til politikilder i filmen er:

- **Svensk politi:** «I følge svensk politi har flere Hells Angels ledere investert penger i Sør Afrika»
- **Politiet i Gøteborg:** «bekrefter overfor Brennpunkt at Kristiansen i virkeligheten ikke har bodd på denne her adressen»
- **Påtalemyndigheten i Nederland:** «Det opptaket du ser nå har Brennpunkt fått fra de nederlandske påtalemyndighetene»
- **Politirapporter:** «bekrefter at kriminelle erfaringer utveksles fra medlem til medlem over landegrensen»
- **Kripos:** «- Takk skal du ha Atle Roll-Matthiesen»

Andre sentrale kilder i filmen er MC-medlemmer (omtalt som «venner») fra det lovlydige 99 % -miljøet.

Reportert: I Tromsø har Kyrre Paulsen og Børre Abrahamsen og noen venner satt i gang en ny motorsykelklubb. En klubb som kan virke som en motvekt til den kriminelt belasta delen av MC-miljøet i byen.

5.4 Brennpunkt og noen fortellergrep

Opptak fra rettsaken i Tromsø (starten og slutten på filmen) brukes for å «vise» hvordan politiet og andre «står maktesløse mot Hells Angels' strategiske bruk av frykt». Brennpunkt – et program med høy ethos, er, sammen med «kilder som kjenner miljøet», sannhetsbevis for at «ryggmerket til Hells Angels er frykta sitt varemerke». Første innslag fra rettssalen er det som i dramaturgien kalles «set up» eller «planting» (Harms Larsen 2003):

I retten opplever vi den tiltalte som skjelvende og engstelig. (...). Vi opplever at nesten ingen vitner ser ut til å vite eller huske noe særlig når de står i rettsaken. (...) Tilstede på tilhørerbenken i rettsaken er også Leif Ivar Kristiansen. (...). Kilder som kjenner miljøet forteller at hans nærvær er nok til å folk tause. Politiet tror han er der for å skremme vitna...

I slutten av filmen – like før intervjuet med Atle Roll-Matthiesen- kommer rettssakens «pay off»:

I Tromsø er rettsaken om knivstikkingen i klubbhuset over. (...) Hva som faktisk skjedde den kvelden på Hells Angels huset i Tromsø vil vi sannsynligvis aldri få vite. De som var tilstede er enten for redde eller ønsker ikke å snakke (...) Taktikken har fungert igjen. Frykten har gjort at den fulle og hele sannheten ikke kom frem denne her gangen heller.⁸⁰

Et annet retorisk grep i filmen er brå overganger der man går fra norske lokale forhold - til internasjonale eksempler - og tilbake til Norge igjen.

⁸⁰ Dom fra Nord Troms tingrett 08-119074 MED-NHER gir en beskrivelse av hva som skjedde på klubbhuset. Tiltalte ble dømt til to og et halvt års fengsel.

Episoden fra der Hells Angels stormer et TV-studio i Nederland avsluttes med denne kommentaren fra reporter: «Også i Norge har journalister politi og andre blitt truet til taushet», men påstanden underbygges ikke.⁸¹ I avsnittet under går turen til Sverige og deretter tilbake til Tromsø.

Reporter: To medlemmer av den kriminelle organisasjonen *Brödrskapet Wolfpack* ble slått ihjel med balltre i andre etasje i klubbhuset. (...) Akkurat som i Troms (rettsaken som innledet programmet, min kommentar) var mangler på vitner det som gjorde saken vanskelig å løse.

En rekke påstander i programmet blir fremsatt som antydninger. Et eksempel på dette er når reporter kobler vestmerker, en veldokumentert del av biker-kulturen, til narkotikasmugling.

Reporter: Klaus Sekse Kvalvik er medlem av Hells Angels Tromsø. (...). Vesten hans viser en direkte link mellom Hells Angels Tromsø og Nederland. Nede på venstre side av vesten står det Rotterdam. Ved siden av han står det et Nederlands Hells Angels-medlem med en vest der det står Tromsø på venstre side og Karibien på høyre side. Karibien, Nederland og Norge representerer også en kjent transportrute i flere narkotikasaker med dømte Hells Angels medlemmer. (...) Smuglere med tilknytning til nederlandske Hells Angels blir stadig tatt med narkotika av norske tollere. Ifølge politiet strekker forbindelsen seg fra Tromsø og tilbake til Karibien - noe vi husker fra vestmerkene fra det her nederlandske medlemmet - på Hamar.

Mellom linjene, som et skjult premiss, antydes det at Klaus Sekse Kvalvik er narkotika-smugler.

5.5 Innsikt eller frykt?

Hva er det Brennpunkt «avslører»? I metoderapporten innlevert til SKUP må journalistene redegjøre for «hva som er nytt». Her heter det:

Vi mener den samlede publiseringen på nett, tv og radio gir en helt ny innsikt i hvordan sentrale medlemmer av Hells Angels opererer i Norge, og hvilken trussel den kriminelt belastede organisasjonen kan utgjøre for enkeltpersoner, næringslivet og ulike miljøer (Nielsen og Ytreberg 2010:5).

⁸¹ Beretninger om trusler fra MC-miljøet finnes derimot i flere nettsaker i andre medier. Ofte lite konkretiserte: <http://www.t-a.no/nyheter/article244958.ece>

Programmet presenterer er oppdatert oversikt over det norske énprosentmiljøet. Oversikten er identisk med oversikten til Politidirektoratet som ble publisert noen måneder senere.

Det nye som kommer frem i programmet (og i nettsatsningen) er, sett hen til påstanden «Norges største organiserte kriminelt belasta miljø med et skjult kontaktnett som griper dypt inn næringslivet», bagatellmessige forhold: Hells Angels-lederen i Troms eier en Mercedes. Han har vært uføretrygdet i flere år og har en inntekt på 150.000 kroner. Han eier klubbhuset i Tromsø sammen med et prøvemedlem (kjøpt) for 3 millioner kroner. I nettartikkel «HAMedlemmer styrer 60 selskaper» (NRK 01.03.2010) har Brennpunkt identifisert 60 selskaper som eies og drives av Hells Angels-medlemmer.⁸² Også her er det bagatellmessige forhold som «avsløres», som for eksempel en anmeldelse for hvitvasking uten videre utdyping hva dette gikk ut på.

I Norge ble ett medlem i 2007 meldt til politiet for hvitvasking, viser dokumenter som NRK Brennpunkt har. Politiet opplyser at de i 2008 henla anmeldelsen på grunn av manglende bevis (NRK Brennpunkt, nettartikkel, 01.03. 2010)⁸³

Denne nettartikkelen avsluttes for øvrig slik: «70 prosent av de næringsdrivende HAMedlemmene er straffedømt».

5.6 En anonym kilde med nye påstander

Det andre dokumentarfilmen «Broderskapet» ble sendt 18.05. 2010. I metoderapporten heter det:

Det er første gang kilder fra innsiden av 1 % -klubbene avdekker hvilke metoder Hells Angels og Bandidos benytter i Norge til etterretning, hvitvasking, rekruttering, nettverksbygging, trusler, voldsmetoder, drap, våpen med mer (Ytreberg og Nielsen 2011:6).

To kilder «fra innsiden» er intervjuet i filmen.⁸⁴ Den mest sentrale kilden er en person som blir presentert som et norsk Hells Angels-medlem. Intervjuobjektet er anonymisert og kun en silhuett vises.

⁸² Også denne artikkelen er referert i Handlingsplan 2011 (Politidirektoratet 2010:22)

⁸³ Kan leses her: <http://www.nrk.no/dokumentar/hells-angels-i-naeringslivet-1.7015805>

⁸⁴ Den andre kilden er Gunnar Evertsen. En person som har vært omtalt i en rekke avisopplag de siste 10 årene med ulike vinklinger. Se f.eks. Altaposten 04.03. 2014 hvor det heter: «Allerede i 2011, i forbindelse med en lengre reportasjeserie rundt «flydroppsaken» som fant sted i 1993, hevdet narkodømte Gunnar Evertsen i en større artikkelserie i Altaposten at han og kompanjongene var utsatt for en politiprovokasjon».

Ifølge programskaperne er det en skuespiller som gjentar hva intervjuobjektet, det angivelige Hells Angels-medlemmet, har sagt. En kommentarstemme opplyser at dette er gjort av hensyn til intervjuobjektets sikkerhet. Transkripsjon av intervjuet er vedlagt bak i oppgaven. Intervjuet preges av ledene spørsmål som for eksempel: *Hvor farlig er Hells Angels? Hvor legitimt i HA-verden er det å tjene masse penger på kriminalitet – og ikke dele med sine brødre? Hvor redd er folk for Hells Angels? Hvor ofte brukes det vold? Man fremstiller jo blant annet fra politiets - side det her som en slags mafiavirksomhet ...?* Svarene fra det angivelige Hells Angels-medlemmet inneholder en rekke påstander: Om vold: «Og så tar du en drill i kneet på de eller noe sånt». Om narkotika: «Det går i amfetamin for dem som har lange vakter. Så går det i kokain for de som vil legge seg tidlig». Også påstander om såkalte «honningfeller» der man lurer folk for deretter å ta kompromitterende bilder, fremkommer i intervjuet – etter ledende spørsmål:

«HA-medlem»: Amfetamin og kokain. Og så har vi dem på kroken. Så får jeg deg til å gjøre noen dumme ting med horer, eller strippere, eller ...

Reporter: Hvis det er en bankmann for eksempel..?

«HA-medlem»: For eksempel. Eller eiendomsmegler, eller takstmann, eller om du er politimann eller om du er lege. Det har ingenting å si. Da har vi noe på deg.

Reporter: Hva skjer da? Hvordan funker det?

«HA-medlem»: Det er bare å knipse noen bilder med mobilkamera, eller vanlig kamera, så er det nok til å få folk på gli så ...

Reporter: Så da er det på en måte en sånn slags utpressing...?

«HA-medlem»: Ja. Da må vi først prøve å presse på den snille måten. Og hvis ikke, så må vi prøve oss på den kjipe måten.

Reporter: Blir det vold ut av dette her? Hvordan skjer det altså?

«HA-medlem»: Nei. I sånne saker så skjer det nesten aldri vold. De folkene, de tør ikke. De betaler seg ut av det.

Også påstander om kvinnesynet til Hells Angels er tema i intervjuet:

Reporter: Hvilket kvinnesyn har man der?

«Medlem»: Jeg gir deg en jente. Og så gir du meg en jente. Og har jeg en elskerinne og du en elskerinne – så bytter vi. Er du misfornøyd med din elskerinne så gir du meg hu i presang. Og da skylder jeg deg en presang.

Reporter: Hvorfor synes jenter det er kult? Det er jo mange kvinner i miljøet?

«Medlem»: Ja. Og de elsker å bli brukt på den måten der. Jeg skjønner ikke hvorfor. De vil helst bli gitt bort til kompiser og besøkende ...

Det finnes to henvisninger til det anonymiserte intervjuobjektet i Handlingsplan (2011-2015) hentet fra intervjusekvensen over:

I NRK-dokumentaren Brennpunkt 18. mai 2010 uttaler et medlem av Hells Angels at det ikke er uvanlig å tilby kvinnelige samboere og venninner til andre (Politidirektoratet 2010:12).

For å rekruttere utro tjenere i for eksempel politiet, skatteetaten, eiendomsmeglerbransjen eller bankvesenet ser klubbene ut til (min understrekning) å benytte såkalte honningfeller. Se for eksempel NRKs Brennpunkt 18. mai 2010 (Politidirektoratet 2010:18)

Det er ikke mulig å kontrollere autenticiteten til intervjuobjektet siden man ikke vet hvem som er intervjuet. Vi må også anta, på grunn av pressens kildevern, at heller ikke politiet vet hvem som er intervjuet. Like vanskelig blir det å vurdere påstandene han kommer med når de ikke bekreftes av andre og pålitelige kilder. Dersom intervjuobjektet for eksempel er en person som er kastet ut fra miljøet i såkalt «*bad standing*», (men presentert som et nåværende medlem av hensyn til kildevern og sikkerhet), vil motivet for å sverte klubben være tilstede. Brennpunkt som program har høy *ethos*, og svarene til den anonyme kilden passer inn i tolkningsrammen til politiet. Dermed ender ukontrollerbare påstander som sannhetsbevis i de kriminalpolitiske dokumentene.

De to TV-dokumentarene hadde til sammen et seertall på over 1,1 million seere. Pressedekningen etter programmene er beskrevet i en metoderapport innsendt til SKUP:

Norske aviser har ikke hatt så stor dekning av Hells Angels siden toppårene i 1996 og 1997, da Norge opplevde MC-krig og så Drammensbomben. NRKs nettside Broderskapet har etter hvert blitt en egen anerkjent kilde både for forskere og journalister. (Ytreberg og Nielsen 2011:19)⁸⁵

NRK Brennpunkt har, som vi også skal se i neste kapittel, vært en av årsakene til at interessen for Hells Angels spredte seg til den øvrige pressen.

⁸⁵ <http://www.skup.no/metoderapporter/2010/2010-22%20Broderskapet.pdf>

6 Hells Angels-dekningen i tre aviser

I dette kapittelet presenteres funnene i den kvantitative innholdsanalysen av avistekstene i Dagbladet, Stavanger Aftenblad og Hamar Arbeiderblad. Forskningsspørsmålene som besvares er: Hvordan beskrives Hells Angels i de journalistiske tekstene?

Hvilke kilder kommer til ordet når pressen skriver om Hells Angels?

Hvilket samband er det mellom retorikken i de kriminalpolitiske dokumentene og i de journalistiske tekstene? Har kildene hatt innflytelse på de journalistiske tekstene?

Innledningsvis beskrives omfanget av pressedekningen knyttet til Hells Angels i perioden 2006 – 2015. Deretter vises, gjennom kvalitative eksempler, hvordan mediedekningen artet seg fra 2011, altså fra starttidspunktet for politidirektoratets nye handlingsplan (Handlingsplan (2011-2015)). Kapittelet avsluttes med å kommentere noen sentrale uttalelser fra PFU som omhandler MC-miljøet. Disse uttalelsene er med på å danne et bakteppe når jeg senere, i kapittel 8, skal reflektere over om de presseetiske idealene, knyttet til kildekritikk, blir overholdt når Hells Angels er tema i pressen.

6.1 Diakront perspektiv: norske aviser 2006 – 2015

Søker vi i alle norske «papirkilder» på ordene «Hells Angels» i perioden 01.01.2006 til 31.10. 2015 finner vi, som vist i tabell 1.1, at det inntreffer en signifikant endring våren 2010 som forsterker seg ytterligere i 2011. Bryter vi tallene i 2010 ned månedsvis skiller mars seg ut. Mars har 146 treff, som er dobbelt så mye som måned nr. to på listen (desember).

Økningen fra mars 2010 sammenfaller med visning av Brennpunkt-dokumentaren (sendt 02.03). Økningen i 2011 sammenfaller i tid med starttidspunktet for politidirektoratets Handlingsplan (2011-2015). Pressedekningen av Hells Angels dabber noe av i 2012, men tar seg opp igjen i 2013. Økningen i 2013 skyldes i hovedsak en rettssak i Nord Troms tingrett og en politiaksjon mot klubbhuset til Hells Angels i Oslo. Begge hendelsene fikk bred medieomtale⁸⁶ som trolig ble forsterket ved at Hells Angels på det tidspunktet var reetablert som en alvorlig samfunnstrussel av politiet, av politikere og av pressen.

⁸⁶ Rettssaken i Nord-Troms tingrett startet den 20.01.2013. Åtte menn med tilknytning til Hells Angels sto tiltalt for organisert kriminalitet knyttet til narkotika. Rettsaken endte med fellende dom for samtlige tiltalte. I tillegg ble, for første gang, sentrale medlemmer i Hells Angels, deriblant Ove Høyland som påtalemyndigheten mener har en ledende posisjon i Hells Angels Norway, dømt etter straffelovens paragraf 60 a. Høsten 2013 slo politiet til mot klubbhuset til Hells Angels i Oslo og kastet ut medlemmene. Bakgrunnen for aksjonen var en tiltalte mot eiendommens eier - firmaet Capitol Eiendom AS — etter at det under to politiaksjoner i 2010 og 2011 ble funnet til sammen 15 ulovlige våpen i lokalene. Påtalemyndighetene la inn påstand om å inndra eiendommen siden huset hadde blitt brukt til oppbevaring ulovlige våpen, men tapte i samtlige rettsinstanser. Hells Angels ble derimot dømt til å betale en bot på xx kr.

6.2 Dekningen i tre aviser 2010 - 2013

Analysematerialet besto i utgangpunktet av 457 artikler hentet fra papirutgavene til Dagbladet, Stavanger Aftenblad og Hamar Arbeiderblad. I 21 av disse var Hells Angels brukt som metafor, ofte litt småhumoristisk, som et bilde på noe farlig eller avvikende.

Etymologisk er det for så vidt interessant, men disse artiklene er utelatt slik at antall artikler som er med i den videre analysen er 436.

År	Dagbladet		HA		Stavanger Aftenblad		Samlet	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent
2010	27	17	14	11	8	5	49	11
2011	59	38	75	58	65	44	199	46
2012	26	17	28	22	49	33	103	24
2013	45	29	13	10	27	18	85	19
Sum	157	100	130	100	149	100	436	100

Tabell 6.1. Dekningen i tre aviser fra 01.01. 2010 – 31.12. 2013. Frekvenser og prosent.

Som vi ser har deknningen mht. antall artikler vært ganske lik i de tre avisene, alle årene sett under ett. Dette selv om det dreier seg om forskjellige typer aviser (storbyavis/lokalavis og løssalgsavis), som i tillegg er lokalisert på ulike steder i landet. Dagbladet topper statistikken med 157 artikler, Stavanger Aftenblad har 149, mens Hamar Arbeiderblad er registrert med 130 artikler. Det skjer en signifikant økning i alle avisene fra 2010 til 2011. Økningen inntreffer ganske tidlig på året og sammenfaller i tid med Politidirektoratets nye strategi. Jeg vil her ta for meg noen kvalitative kronologiske eksempler som viser hvordan politiets «strategisk forhold til media» - slik det er formulert i «Handlingsplan 2011» (s.22) kan avleses i mediedekningen. Kronologien er også interessant sett hen til den kriminalpolitiske tidslinjen som blir beskrevet i kapittel 7.

6.3 Kvalitative eksempler på økningen i 2011

«KS til kamp mot kriminelle MC-klubber» er tittelen i Hamar Arbeiderblad 29.01. 2011. I artikkelen ber KS «alle norske kommuner om å erklære kriminelle MC-klubber for uønsket».

To uker senere følger stortingsrepresentant Thor Lillehovde, medlem i justiskomiteén (Ap), opp med et helsides debattinnlegg hvor han viser til NRK Brennpunkt:

Ifølge NRK fester Hells Angels grepet om Norge. (...) Kriminelle MC-gjenger er organisert kriminalitet, og Stortinget jobber nå med en stortingsmelding om dette temaet. Den organiserte kriminaliteten representerer store og til dels nye utfordringer for oss som er satt til å håndheve norsk lovgivning, men det berører også hver og en av oss (Hamar Arbeiderblad 16.02. 2011).

«Vil jage vekk Hells Angels» er tittel på førstesiden i Hamar Arbeiderblad den 2. mars 2011. Et medlem av den lokale Hells Angels-avdelingen på Hamar er siktet for befatning med 30 kilo amfetamin som politiet har beslaglagt året før. Med vinklingen «vil jage vekk» plasseres Hells Angels i en annen medieramme enn narkotika: «Hells Angels er et samfunnsproblem. Flere aktører, ikke minst kommunene må bidra aktivt for å bekjempe MC-kriminalitet», uttaler lensmann Terje Krogstad til avisen og forteller videre at han i 2009 «registrerte mange unge, lokale jenter» på en fest hos Hells Angels» (Hamar Arbeiderblad 02.03. 2011). I en undersak går det frem at Hamar Arbeiderblad har vært i «byggesaksmappa til Hells Angels eiendom Nederløkken» og funnet ut at der:

... finnes det ikke dokumenter som beskriver svømmebassenget i MC-klubbens hage (...) dermed kan ordfører Anita Ihle Steen og Ringsaker kommune ha en legitim grunn til å «plage» MC-organisasjonen med spørsmål om hvorfor det ikke er søkt om byggetillatelse» (Hamar Arbeiderblad 02.03.2011).

Dermed starter avisen selv det som skal bli en lang føljetong det nærmeste halvannet år, og også i andre medier, blant annet NRK⁸⁷. Åtte dager senere er badebassenssaken spilt over til kommune som allerede har skrevet brev til Hells Angels og gjort dem oppmerksomme på at bassenget (og skiltene på klubbhuset) er søknadspliktig:

Aps Ragnhild Myklebust ønsker (ikke) å ta i Hells Angels med silkehansker: - Det er bra at byggesaksavdelingen tar tak i disse sakene. At Hells Angels og andre énprosentklubber definerer seg utenfor samfunnets lover og regler betyr ikke at de kan få gjøre som de vil (Hamar Arbeiderblad 19.03. 2011).

⁸⁷ <https://tv.nrk.no/serie/distriktsnyheter-oestnytt/DKOP99022212/22-02-2012#t=2m40s>

Politikerne i Ringsaker fattet senere et vedtak om at klubben måtte fjerne bassenget, noe som i mai 2012 ble omgjort av Fylkesmannen som et ugyldig vedtak.⁸⁸

Den 23. og 24. mars 2011 arrangerte KS et «MC-seminar» i København beregnet på norske deltagere. Blant de 120 deltagere på seminaret var en rekke norske politikere, hovedsakelig lokalpolitikere, men også medlemmer av justiskomiteen, lokalt og nasjonalt politi, kommunalt ansatte og rundt 20 norske journalister, blant annet fra Hamar Arbeiderblad. Københavnkonferansen er hovedoppslag i Hamar Arbeiderblad avisen både 24. og 25. mars 2011: «Fikk drapstrusler og knivdrept kanin» er oppslaget den 24. mars. Saken er et intervju med justiskomiteens medlem Thor Lillehovde (Ap) som også er på seminar i København. I intervjuet forteller Lillehovde historien om da han «fant en knivstukket kanin i postkassa (...) såne signaler er det jo kjent at Sicilia gir». Det viser seg at episoden skjedde tidlig på 90-tallet.⁸⁹ Lillehovde vet ikke hvem som la kaninen i postkassa, men dersom man leser undersaken «Glem silkehanskene» er det liten tvil om at mistanken rettes mot MC-miljøet som senere ble Hells Angels Hamar:

Ett av de klareste rådene Ringsaker-lensmann Terje Krogstad fikk da han i går kom til København for å lære om MC-kriminalitet lød slik: Glem silkehansker og dialog! (Hamar Arbeiderblad 24.03. 2011)

Rådet kom fra sjefen National Etterforskningscentrum (NEC)⁹⁰ Kim Kliver, etter at «Atle Roll-Matthisen fra norske Kripis hadde spurt om hvilke erfaringer dansk politi hadde med dialog» går det frem av artikkelen. Neste dag hadde hovedoppslaget i Hamar Arbeiderblad denne tittelen «Hells Angels frister jenter» (Hamar Arbeiderblad 24.03. 2011). Førstesiden var utstyrt med foto av lensmann Terje Krogstad og Atle Roll-Matthisen fra Kripis. Påstandene som ble formidlet av det anonyme intervjuobjektet i NRK Brennpunkt er også her blitt fakta og argument for politiet:

Under konferansen kom det frem at jenter i en del tilfeller regnes som klubbens eiendom. Også av kvinner som er kjæreste med ett medlem kreves i det noen klubber at vedkommende er tilgjengelig for samtlige medlemmer (Hamar Arbeiderblad 25.03. 2011).

⁸⁸ <http://www.nrk.no/ho/-bassengvedtaket-er-som-ventet-1.8141522>

⁸⁹ Den lokale klubben Screwdrivers ble tatt opp som fullverdige medlemmer i Hells Angels World i 1999. Hells Angels Hamar eksisterte ikke da kaninen ble lagt i postkassen. <http://hells-angels.no/?p=241>

⁹⁰ NEC: ”Centret tager sig af kriminalitetsforebyggelse, internationalt efterforsknings samarbejde og monitoring, analyse og understøttelse af politikredsenes arbejde med især organiseret kriminalitet og kriminalitet med internationale relationer. <https://www.politi.dk/da/ompolitiet/rigspolitiet/Politiomraadet/>

Dagbladet er den avisen som har skrevet flest artikler om Hells Angels i analyseperioden. I materialet har jeg funnet 19 utgaver hvor Hells Angels enten har vært oppslag eller vært plassert som en førstesidehenvisning i en eller annen form. I mars 2011 finner vi førstesiden med tittel «- HA-sjef arrestert i går. – Slik styrer han Norges verste mafia» (Dagbladet 09.03. 2011). Men det er først i april 2011 Dagbladet starter deknningen av politiets kamp mot Hells Angels, og da med førstesiden: «Slik er MC-bandenes skjulte MAFIAPAKT» (Dagbladet 06.04. 2011). Her gjentas ganske ordrett argumentene fra Handlingsplan (2011 – 2014) med beskrivelse av struktur og statistikk («Av disse 113 er 85 av medlemmene domfelte»). Et (skrekk)eksempel som skal vise hvor grov kriminalitet Hells Angels bedriver er beskrevet i artikkelen og handler om en drill: «..et prospect-medlem i Porsgrunn ble i 2010 pågrepet etter å ha brukt drillbor i låret og klippet av fingrene på en mann som skyldte 10000 kroner i narkogjeld». Torturmetoden er påfallende lik det som intervjuobjektet i Brennpunktdokumentaren «Broderskapet» (via en skuespiller) fortalte han hadde gjort.⁹¹ Politikildene i intervjuet bruker setninger hentet direkte fra Handlingsplanen (mine understrekinger): «klubben (er) per definisjon en organisasjon som lever av kriminalitet», ifølge politiinspektør Harald Moholt». I Handlingsplanen heter det: «Livsstilen som énprosjenter innebærer per definisjon et brudd med samfunnets lover og regler» (s.18). Men Dagbladet gir også tilsvarende i slike artikler: «Dette er propaganda som faller på sin egen urimelig, sier Hells Angels via talsmann Rune Olsgaard» (Dagbladet 06.04. 2011). 14 dager senere er MC-mafiaen igjen på plass i Dagbladet: «Nå skal politiet KNUSE MC-MAFIAN». Temaet er viet fire sider inne i avisen inkludert to sider med norgeskart der vi finner en oversikt over det norske énprosjentmiljøet. Den grafiske fremstillingen har Kripas som kilde. I ingressen gjentas mafiametaforen: «Norsk politi snur nå alle steiner for å ta knekken på MC-bander de mener er på toppen av et mafialignende nettverk». Et fotografi over syv spalter er også kreditert Kripas. Utfordringen knyttet til straffeloven § 60a blir påpekt av Kripas:

Det er vanskelig å knytte lovbruddene direkte til klubbene, til tross for at 70 prosent av medlemmene har et kriminelt rulleblad. Kripas mener MC-gjengene kan sammenliknes med mafiakarteller (Dagbladet 15.04. 2011)

⁹¹ «Hells Angels-medlem»: Du brekker en arm på de. Slå de med en hammer i albue., i håndleddene eller knærne. Og så tar du en drill i kneet på de eller noe sånt.
Brennpunkt: Det har du vært med på?
«Hells Angels-medlem»: Ja. Og folk anmelder ikke vet du. De tør ikke.

Atle Roll-Matthisen gjentar budskapet han kom med i Brennpunkt:

- Altfor lenge har altfor mange vært altfor naive, sier Roll-Matthisen.

Nå dras kommunene, fylkene og de private aktører mer aktivt inn for å gjøre det mindre attraktivt å være assosiert med såkalte «énprosentere» (betegnelse på den kriminelle delen av mc-miljøet). Mange kommuner har begynt med inndragning av klubbmidler og skjenkebevilling. Utelivsbransjen presses til å nekte MC-gjengens medlemmer adgang i klubbuniform, såkalt «colorsnekt». Biltilsynet skal inn for å se etter uregelmessigheter på motorsyklene, og kommuner og fylker sjekker opp uregelmessigheter ved klubbhus (Dagbladet 15.04. 2011).

Neste dag finner vi en «hjemme-hos-Hells Angels-reportasje» hvor klubben tar til motmæle mot Kripos under tittelen: «MC-KRIG MOT POLITIET». I artikkelen blir vi fortalt at «MC-klubben gir svært sjelden intervjuer» Stikkittelen i oppslaget er «Ber om hjelp fra stjerneadvokat» (Dagbladet 16.04. 2011). Dagbladet gjør ingen forsøk på å stille spørsmål ved politiets statistikk. I stedet blir «alvorlige kriminaliteten» (mafia) – møtt med kjendisjournalistikkens formspråk der tilsvar blir presentert som eksklusivitet og der «kjendisadvokat» John Chr. Elden er tildelt rollen som «hjelper».

I Stavanger Aftenblad finner vi denne overskriften den 20. januar 2011: «Kriminelle MC-gjenger har hatt en kraftig økning».

I en sak til førstkommande bystyre heter det at de kriminelle MC-klubbene har hatt en markant økning i medlemstall de tre siste årene, en økning politiet også mener gjelder for Stavanger. Politiet betegner dette som en alvorlig trussel i forhold til den lokale kriminalitetssituasjonen (Stavanger Aftenblad 20.01.2011)⁹²

I artikkelen beskriver Rogaland politidistrikt det kriminelle MC-miljøet i regionen : Hells Angels (har vært en del av lokalmiljøet siden 1992, min kommentar), og Outlaws som «har liten rekruttering i regionen og mangler klubbhus». I tillegg kommer det frem at Bandidos «er

⁹² Protokoll fra bystyremøte den 31.01. 2011 med vedlegg (bl a fra Kripos) ligger her (lesedato 30.11. 2015)

[http://www3.stavanger.kommune.no/publikum/offentli.nsf/SVGalle/C1256F65004F872BC125781E00442CB3/\\$FILE/11000669.pdf](http://www3.stavanger.kommune.no/publikum/offentli.nsf/SVGalle/C1256F65004F872BC125781E00442CB3/$FILE/11000669.pdf),

[http://www3.stavanger.kommune.no/publikum/offentli.nsf/SVGalle/C1256F65004F872BC125781E00442CC1/\\$FILE/11001009.PDF](http://www3.stavanger.kommune.no/publikum/offentli.nsf/SVGalle/C1256F65004F872BC125781E00442CC1/$FILE/11001009.PDF)

[http://www3.stavanger.kommune.no/publikum/offentli.nsf/SVGalle/C1256F65004F872BC125782C00426095/\\$FILE/11013389.pdf](http://www3.stavanger.kommune.no/publikum/offentli.nsf/SVGalle/C1256F65004F872BC125782C00426095/$FILE/11013389.pdf)

i ferd med å etablere seg i leide lokaler». Det siste blir begrunnet med at en mann som leier et lokale i byen har trykt «liker» på Facebook-siden til «Support Bandidos MC, avdeling Pattaya» (Stavanger Aftenblad 20.01.2011). I en sideartikkel heter det:

«HØYREEKSTREME: Politiet i Kristiansand er bekymret for en gruppe ungdommer «med en betydelig kriminell historikk»». Her vises det til en pressekonferanse året før som jeg kommer tilbake til i kapittel 7 i beskrivelsen av den kriminalpolitiske tidslinjen.

Neste dag står to lokalpolitikere frem i avisen i en artikkel under overskriften: «Til Danmark for å lære mer om MC-gjengene»:

-Det er urovekkende, ja direkte skremmende, at det de siste tre årene har vært en sterk økning i rekrutteringen til disse klubbene. Ikke minst når de samtidig beskrives som de best organiserte kriminelle nettverk som finnes. Det er opplagt at vi, sammen med politiet, må utarbeide en strategi for hvordan vi skal møte denne utfordringen, sier Christine Sagen Helgø (H) (Stavanger Aftenblad 21.01.2011).

I januar 2011 er faktarammene i Stavanger Aftenblad negativt vinklet med titler som: «MC-kriminalitet» eller «Kriminelle MC-gjenger»: «1 %-klubbene stiller seg på siden av samfunnet med egne lover og regler, og tilhører det politiet mener er et godt organisert internasjonalt miljø» (Faktaramme i Stavanger Aftenblad 26.01.2011).

Professor Petter Gottschalk er intervjuet under tittelen «- Truer barn og ektefeller» den 26.01.2011:

Gjennom forskning har han dokumentert at de såkalte 1 % MC klubbene er de best organiserte kriminelle nettverkene i Norge, og han har blitt advart av Kripas mot å snakke for høyt om dette fordi det kan medføre represalier (Stavanger Aftenblad 26.01. 2011).

Aktualitetsknaggen i artikkelen er at rådmannen i Stavanger har bestemt at den kommunale saksbehandleren som skal utrede saken for bystyret (forlag om å ta avstand fra organisert kriminalitet, herunder MC-klubber - sak 11/132, 31.01,2011, se fotnote 93) skal være anonym: «- Sakens tema og innhold viser til et kriminalt miljø og rådmannen har vurdert det slik at en her ikke ønsker å fremstå med enkeltpersoner som avsender» (Stavanger Aftenblad 26.01. 2011).

Også Stavanger Aftenblad dekker MC-seminaret København i mars 2011 med både journalist og fotograf; «MC-bander tvinges til å rekruttere unge kriminelle» er overskriften i artikkelen den 24.03. 2011, hvor kildene kommer fra politietaten:

-Vi har i flere år arbeidet for at de kriminelle MC-klubbene skal bli allment akseptert som et alvorlig samfunnsproblem som vi må gjøre noe med, sier Atle Roll-Matthiesen, sjef for taktisk etterforskning i Kripos (Stavanger Aftenblad 24.03. 2011).

Noen få uker etter Københavnseminaret starter politiet i Stavanger sin konfrontasjonslinje mot Hells Angels.⁹³ «11 pågrepet før Hells Angels-fest» (Stavanger Aftenblad 02.04. 2011). Anledningen var en 40-årsfest for et medlem av Hells Angels Stavanger. En rekke utenlandske gjester, flere av dem medlemmer av Hells Angels, ble pågrepet på Flesland flyplass, satt i varetekt og deretter utvist fra Norge.⁹⁴ Stavanger Aftenblad ryddet førstesiden et par dager senere og slapp til klubbens advokat, et av medlemmene, samt politiet som forklarte aksjonen på denne måten: «Det er det generelle bildet vi har (min understrekning) av dette miljøet som gjør at vi må aksjonerer» (Stavanger Aftenblad 02.04. 2011). Advokaten til de utviste gjestene oppsummerer politiaksjonen på denne måten: «Sjikane, sløsing med ressurser og dårlig politiarbeid» (Stavanger Aftenblad 04.04. 2011).⁹⁵

Kripos-rapporten «Hells Angels Norway og kriminaliteten» er datert 30. mai 2012, og som nevnt unntatt offentlighet. Den 29. mai startet Stavanger Aftenblad en ny serie der hodeskallen til Hells Angels er plassert i en ramme med teksten: «Aftenbladet retter søkelyset mot motorsykelgjengene i en ny artikkelserie». Oppslaget på førstesiden har tittelen: «Ny Kripos-rapport. Frontalangrep på Hells Angels» (Faksimile 6.1). Avisen kan deretter presentere deler av innholdet i den hemmelig stemplede rapporten:

Bare siden 1.januar 2010 har politiet etterforsket mer enn 800 straffbare forhold som de knytter til den omstridte motorsykelklubben (...) Vi har brukt mye energi på å få til en allmenn oppfatning av at dette er et samfunnsproblem (...), sier politiinspektør og leder for taktisk etterforskningsavdeling i Kripos, Atle Roll-Matthisen (Stavanger Aftenblad 20.11. 2011).

⁹³ En rekke politiaksjoner fant sted over hele landet i 2011 - 2013. Et par eksempler her:

https://www.politi.no/salten/aktuelt/nyhetsarkiv/2011_07/Nyhet_10228.xml, lesedato 30.11. 2015

⁹⁴ <https://www.sivilombudsmannen.no/utlendingssaker/bortvisning-av-utenlandske-borgere-tilknyttet-hells-angels-article3083-208.html>, lesedato 30.11. 2015

⁹⁵ I juni 2014 konkluderte Sivilombudsmannen med (sak 2012/1045) med at politiet og Utlendingsdirektoratet ikke hadde foretatt «tilstrekkelig konkrete og individuelle vurderinger» da «22 EØS-borgere og to borgere fra land utenfor EØS-området tilknyttet Hells Angels» ble bortvist fra Norge i forbindelse med MC-festen i Stavanger.

Faksimile 6.1 Fire oppslag i Stavanger Aftenblad (29.05. 2012, 30.05. 2012, 31.05. 2012, 31.05. 2012)

Det kan tenkes at Kripos har valgt Stavanger Aftenblad siden det finnes en lokal Hells Angels-klubb i avisens dekningsområde og fordi avisen har ansatt en rutinet kriminaljournalist med erfaring fra VG (Hans Petter Aass)⁹⁶. Gjennom en samarbeidsavtale innen Schibsteds mediehus⁹⁷ kan Stavanger Aftenblad også tilby nyheter til Aftenposten, Fædrelandsvennen, Bergens Tidende og Adresseavisen og dermed få tilgang til et enda større publikum (se Figur 2.1 Bytteforholdet mellom kilder og journalist). Samarbeidsavisene, med unntak av Fædrelandsvennen, publiserte artikkelen om Kriposrapporten, og delvis også oppfølgingsartikkelen «Politikere vil endre mafiaparakrafen» (Stavanger Aftenblad 31.05. 2012). Begge oppslagene ble i sitert av en rekke andre medier.⁹⁸ Neste dag er Hells Angels igjen på førstesiden. Denne gangen har avisen fått innsyn i et «hemmelig, internt notat» skrevet av sentrale ledere i Hells Angels. Kripos, ved Atle Roll-Matthisen kommenterer også dette dokumentet som «norsk politi er kjent med». Vi må derfor kunne anta at også dette dokumentet er en del av informasjonssubsidiene fra politiet. På dag tre i serien følger avisen opp med «Politikere vil endre mafiaparakrafen»:

Det er et mål for oss å sette slike miljøer under press. Dette gjelder selvsagt ikke bare for MC-gjengene, men det er ikke til å legge skjul på at ønsket om å endre den såkalte mafiaparakrafen i straffeloven blant annet er begrunnet i erfaringer fra politiets arbeid med dette miljøet, sier Jan Bøhler (Ap) i Stortingets justiskomité (Stavanger Aftenblad 31.05.2012).

⁹⁶ Om journalisters «styrke», se f.eks Mathiesen 2010:167.

⁹⁷ <http://www.dagbladet.no/2012/02/22/kultur/debatt/kronikk/medier/eierskap/20352637/>

⁹⁸ Se f.eks <http://www.tv2.no/a/3794179>, «Justispolitikere vil endre mafiaparakrafen»

Samme dag heter det på lederplass: «HA kan ikke få være i fred», hvor redaktøren også trekker frem rettssikkerhetsperspektivet for medlemmene:

Det må ikke herske tvil om at også HA-medlemmer har krav på å beholde grunnleggende rettigheter. Ytringsfriheten er en av dem. Selvfølgelig må også retten til å være organisert som en organisasjon få bestå. (..) Det er også grunn til å være skeptisk til vedtak som legger opp til at HA og andre klubber ikke får adgang til kommunen, lov til å ha medlemslokaler eller annen virksomhet (Stavanger Aftenblad 31.05.2012)

Lederartiklene i Stavanger Aftenblad fremstår med en mer nøytral holdning, i motsetning til de mange negative lederne i Hamar Arbeiderblad, som blir omtalt senere, i kapittel 6.7.

6.4 Sjangermessige forskjeller i tre aviser

Avisene fremstår med en ganske lik fordeling mellom de ulike sjangrene, men med noen unntak. Dagbladet ikke har skrevet lederartikler eller redaksjonelle kommentarartikler om det som på redaksjonell plass blir fremstilt som «Norges verste MAFIA» (Dagbladet 09.03.2011). Hamar Arbeiderblad har derimot skrevet 16 ledere om Hells Angels. Stavanger Aftenblad fem ledere.

Sjanger	Dagbladet		HA		St. Aftenblad		Samlet	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent
Nyhetsartikkel	89	57	71	55	83	56	243	56
Faktaramme	24	15	25	19	30	20	79	18
Notis	24	15	7	5	18	12	49	11
Leder	0	0	16	12	5	3	21	5
Feature	11	7	1	1	7	5	19	4
Leserinnlegg	4	3	9	7	1	1	14	3
Annet	4	3	1	1	3	2	8	2
Humor, kuriososa	1	1	0	0	2	1	3	1
Sum	157	100	130	100	149	100	436	100

Tabell 6.2 Artikler per avis og sjanger. Antall og kolonneprosent.

Dagbladet har derimot skrevet flest featureartikler i perioden (11 stykker).

En gjenganger i disse artiklene er Rune Olsgaard, som er pressetalsmann for Hells Angels i Norge, men også kjent fra flere tv-programmer i realitysjangeren⁹⁹ og dermed en slags «kjendis» om enn ikke på A-laget.

Smilet og de tykke brilleglassene står ikke helt i stil til kikkhullet i jernporten til Hells Angeles MC på Alnabru. Det er mandag morgen i pinsen, klokka er rundt ett og Rune Olsgaard er tydelig preget av gårsdagens festligheter hos HA-MC-kollegene på Hamar. Rune byr på kaffe og forteller at han er uføretrykdet etter en skade (Dagbladet 06.08. 2011).

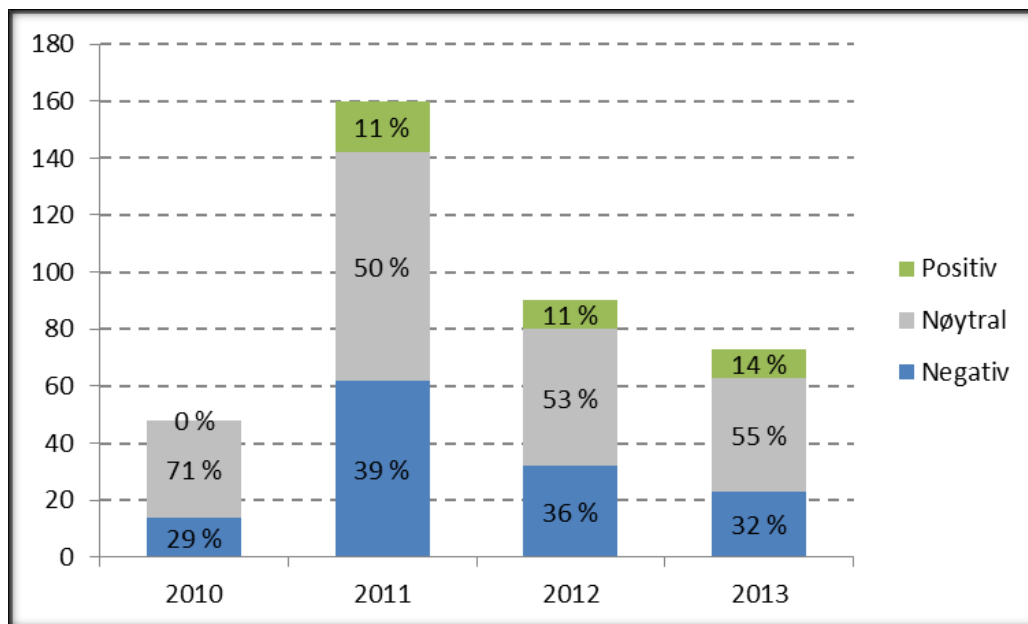
Et kjennetegn både ved mediedrev og moralske panikker er føljetong-preget. Bruken av faktarammer er et dominerende trekk ved dekningen i alle de tre avisene. Faktarammene er i alltid koblet sammen med nyhetsartikler, og med 243 nyhetsartikler og 79 faktarammer er rundt 30 prosent av nyhetsartiklene utstyrt med faktarammer. Hells Angels engasjerer ikke avisleserne til å skrive leserinnlegg. Kun 14 leserinnlegg finnes i materialet. Dette kan tolkes som en indikasjon på at Hells Angels ikke skaper engasjement, eller fører til moralsk panikk, blant leserne, men trolig like mye et tegn på at leserinnlegg i papiravisene er i ferd med å bli en anakronisme. Debatter foregår i dag på avisenes nettsider og i sosiale medier. Et eget fora for det miljøet selv kaller «MC-rasisme» finnes på hjemmesiden siden til organisasjonen «Payback».¹⁰⁰

6.5 Vinkling i nyhetskategorien

Hvordan vinkler avisene saker om Hells Angels? Verdiene her var positiv, nøytral og negativ. Slår vi sammen kategoriene nyhetsartikler, faktarammer og notiser får vi «nyhetskategorien» (se figur 6.1). Denne utgjør 85 prosent av analyse materialet og omfatter til sammen 371 artikler.

⁹⁹ Se f eks Dagbladet 19.01.2012 om realityserien «Berserk»: I kveld har serien om den ekstreme seilassen mot Sydpolen premiere. Flere ganger kjemper Christian Foss og Rune «Supern» Olsgaard for livet - på land.

¹⁰⁰ Finnes her: <http://www.payback.name/>, lese

Figur 6.1 Vinkling av «nyhetskategorien» i tre aviser samlet i fire ulike år. Prosent.

Det skjer en signifikant endring i antall artikler som vinkles negativt fra 2010 til 2011. Isolert sett er også 2011 det året hvor den negative vinklingen er størst. 39 prosent av alle artikler i nyhetskategorien er negativt vinklet i 2011. Som nevnt kodes verdien «nøytral» romslig (og tvilstilfellene er i tillegg kodet nøytral). Kategorien «negativ» formidler dermed en svært ensidig, ofte demoniserende, fremstillingen av klubben eller miljøet. Dersom vi analyserer vinklingen i samtlige tre avisene gjennom hele perioden 2010 – 2013 er 35 prosent av tekstene i nyhetskategorien (371 artikler) negativt vinklet, 54 prosent.

Dagbladet	Prosent				
Vinkling	2010	2011	2012	2013	Total
Negativ	50	31	48	50	42
Nøytral	50	54	48	39	48
Positiv	0	15	4	11	9
Sum	100	100	100	100	100
Antall (N)	26	52	23	36	137

Hamar Arbeiderblad	Prosent				
Vinkling	2010	2011	2012	2013	Total
Negativ	7	43	29	17	32
Nøytral	93	53	58	67	61
Positiv	0	4	13	17	7
Sum	100	100	100	100	100
Antall (N)	14	53	24	12	103

Stavanger Aftenblad	Prosent				
Vinkling	2010	2011	2012	2013	Total
Negativ	0	42	33	12	31
Nøytral	100	44	53	72	56
Positiv	0	15	14	16	14
Sum	100	100	100	100	100
Antall (N)	8	55	43	25	131

Tabell 6.3 Vinkling (2010 – 2013) i nyhetskategorien (371 artikler) innen tre aviser aviser.

Andelen negativt vinklede saker er høyest i Dagbladet (42 prosent) og lavest i Stavanger Aftenblad (31 prosent). Denne avisen har også flest positivt vinklede saker (14 prosent). Andelen nøytrale saker er høyest i lokalavisen Hamar Arbeiderblad (61 prosent) men her er det, som vi skal se under i tabell 6.4, andelen nøytrale «faktarammer» (25 stk.) som trekker opp.

Ser vi nærmere på hvordan den negative vinklingen har utviklet seg i hver enkelt avis fra 2010 til 2011 er det to aviser som skiller seg ut; Stavanger Aftenblad og Hamar Arbeiderblad. Her må det påpekes at tallene for 2010 er små. Den negative vinklingen går fra 7 prosent i 2010 til 43 prosent i 2011 i Hamar Arbeiderblad. Den negative vinklingen går fra null i 2010 til 42 prosent i 2011 i Stavanger Aftenblad.

Andelen artikler med negativ vinkling i Dagbladet går ned fra 50 prosent i 2010 til 31 prosent i 2011, for deretter å stabilisere seg på rundt 50 prosent i 2012 og 2013. I Hamar Arbeiderblad blir dekningen mer nøytral i 2012 og 2013 hvor den negative vinklingen ligger på henholdsvis 29 prosent og 17 prosent. Tilsvarende tall i Stavanger Aftenblad er 33 prosent i 2012 og 12 prosent i 2013.

Det finnes 79 faktarammer i analysematerialet. Ingen faktarammer havner naturlig nok i kategorien «positiv» (tabell 6.4).

Vinkling	Dagbladet	HA	St.Aftenbl.	Samlet
Negativ	46	0	30	25
Nøytral	54	100	70	75
Positiv	0	0	0	0
Sum	100	100	100	100
Antall (N)	24	25	30	79

Tabell 6.4: Vinkling, faktarammer. Prosent.

I Hamar Arbeiderblad er samtlige 25 faktarammer nøytrale. To tredjedeler av faktarammene i Stavanger Aftenblad er også nøytrale. I Dagbladet er fordelingen lik mellom nøytrale og negative faktarammer. Det vil si at halvparten av faktarammene i Dagbladet viderefremidler politiets 1 % -definisjon. Faktarammene brukes også for å lage føljetongpreg: «MC-bandene» eller bare «Hells Angels MC» heter det i Dagbladet, mens Stavanger Aftenblad blant annet bruker «1%»-symbolet som vignett i faktarammer.

6.6 Holdning i lederartiklene

Lederartiklene er kodet ut fra en holdningsvariabel der jeg bruker de samme verdiene; negativ, nøytral, positiv, beskrevet i den vedlagte kodeinstruksjonen. Det finnes tilsammen 21 lederartikler i materialet. 16 i Hamar Arbeiderblad (inkludert to redaksjonelle kommentarartikler hvorav den ene er skrevet av redaktøren), fem i Stavanger Aftenblad, og som nevnt, ingen i Dagbladet. 4 av de 5 lederne i Stavanger Aftenblad har en nøytral holdning. Samtlige ledere i Hamar Arbeiderblad har en negativ holdning. Det er altså et skille mellom Hamar Arbeiderblads holdning på lederplass og en nøytral beskrivelse i faktarammene. Et utvalg sitater hentet kronologisk fra 13 lederartikler i Hamar Arbeiderblad viser både holdningen (negativ), og ikke minst, hvilke forventninger redaktøren stiller til lokalpolitikere. Bakgrunnen for den første eksempelet under er et nyhetsoppslag dagen før, der det i ingressen heter: «Frp-topp Tor Andre Johnsen nekter å være med på et politisk vedtak som forbyr motorsykelklubber ala Hells Angels i Ringsaker» (Hamar Arbeiderblad 03.03. 2011).

- Fremskrittspartiet viser etter vårt syn det som må kunne kalles grenseløs naivitet når han nekter å være med på et politisk vedtak i Ringsaker kommune. (Kommunestyrerepresentantene) kan gi et viktig bidrag til å knekke en av de meste kriminelle bandene i Norge (04.03. 2011).
- Våger politi og politikere å stå sammen i kampen mot ettprocentsamfunnet Hells Angels, kan det vise seg å bli like viktig som da rasisttempelet ble jaget på dør i Brumunddal (05.03. 2011).
- Vi er enige med stortingsrepresentant Thor Lillehovde i at Hells Angels representerer kamp om territorier og markeder i det øye å drive med kriminelle virksomhet. Dette er noe vi må bli kvitt så langt det er mulig. Vi tror også som lensmann Terje Krogstad at dette ikke er noe politiet kan klare alene (25.03. 2011).
- MC-konferansen i København viser at dette er både en nasjonal og internasjonal sak (31.03. 2011).
- «Politiet må gjøre sitt ytterste for å forsøke drive dette miljøet ut av Hamar-regionen (18.05. 2011).
- Vi minner om at danske eksperter på området hadde et klart budskap da norske politikere og politifolk var i København for å lære om hvordan de kriminelle MC-miljøene skulle møtes: Silkehanskene må tas av. Alle mulige virkemidler må tas i bruk skal kampen vinnes (23.05. 2011).
- Kommunen kan ikke stå alene sammen med det lokale politiet i forsøket på å motarbeide MC-klubben. Tvert imot fortjener de all den hjelp de kan få. Om det viser seg at lovverket ikke er tilstrekkelig for å bekjempe det som er definert som organisert kriminalitet, vil vi anbefale våre lovgivende myndigheter å se på dette så raskt som mulig (30.09.2011).
- Politiet trenger hjelp for å vinne kampen mot en organisasjon som opererer uten respekt for lover og regler. Så langt ser det ut til at Ringsaker-politikerne har resignert (10.10.2011).
- Politiet driver kontinuerlig arbeid for å motarbeide Hells Angels, men trenger hjelp til å presse klubben ut av sine faste tilholdssteder. Her har fortsatt Ringsaker kommune og forsikringsselskapet Gjensidige en jobb å gjøre (04.11.2011)
- Høyres gruppeleder Roel Børke berører sakens kjerne når han påpeker at man ikke bør behandle Hells Angels som alle andre. Det er nødvendig med hardere lut mot et miljø som ikke vil forholde seg til lover og regler (23.12.2011).
- For en tid tilbake deltok politikere og politi fra Hamar-regionen på et seminar i København (...) Et av de klareste rådene som ble gitt var dette: Glem silkehansker og dialog! Den oppfordringen sender vi videre til rådmannen i Ringsaker kommune (21.02.2012).
- Kriminaliteten som bedrives av Hells Angels er et nasjonalt spørsmål. Justisministeren skylder Ringsaker kommune et svar på hva som bør være strategien når denne saken ikke har ført frem. Politiet har bedt politikerne om hjelp, og erfaringer fra andre land er at kampen mot organisert kriminalitet ikke kan vinnes av politiet alene. Hva tenker stortingets justiskomiteé om hvordan Hells Angels skal drives ut av Ringsaker? Hvilken hjelp kan ordfører Anita Ihle Steen og kommunen tilbys? (19.05. 2012).
- Hells Angels har de siste årene endret strategi og bruker nå godt betalte advokater når politi, kommunepolitikere eller andre forsøker å komme virksomheten til livs (24.10.2013).

10 av de 16 lederne i Hamar Arbeiderblad inneholder ordet «organisert kriminalitet».

6.7 Kildene i nyhetskategorien (371 artikler)

Jeg har i kodeskjema delt kildene inn i 10 ulike kategorier. Disse er; politi, Kripos, politiker, ekspert, KS (Kommunenes Sentralforbund), klubbmedlem HA, advokat for klubb/klubbmedlem, andre medier, kildeløse og andre. Dersom vi ser på de 371 artiklene i nyhetskategorien har jeg identifisert til sammen 508 kilder. I 39 artikler er kilde ikke oppgitt, noe som innebærer at over 10 prosent av alle artiklene i nyhetskategorien mangler kilde.

Kilde	Antall	Prosent
Politi	154	28
Kripos	44	8
Sum Politi/Kripos	198	36
Politiker	63	12
HA-medlem	61	11
Advokat for klubb	45	8
Andre medier	40	7
Ekspert	12	2
KS	3	1
Andre	86	16
Kilde ikke oppgitt	39	7
Sum alle kilder	547	100

Tabell 6.5: Kilder i nyhetskategorien

Politiet er den helt dominerende kilden. Ikke særlig overraskende temaet tatt i betraktning. Slår man sammen «Kripos» og «politi» representerer politietaten samlet 36 prosent av kildene. Inkluderer man kilden politiker, som med et par unntak¹⁰¹ taler «politiets sak» utgjør disse kildene rundt halvpartene av kildene (48 prosent). HA-medlem og/eller advokat for klubb utgjør til sammen 19 prosent av kildene. Ekspert er nesten fraværende om kilde. Professor Paul Larsen ved Politihøgskolen er oppgitt som kilde tre ganger, og da kun i Stavanger Aftenblad. Professor Petter Gottschalk ved BI er brukt til sammen 5 ganger. Tre ganger i Dagbladet og to ganger i Stavanger Aftenblad. Gottschalk fremstår lite nøytral og opptrer hovedsakelig som en hjelpedommer i artiklene:

¹⁰¹ F.eks.: Intervju med Tor Andre Johnsen (FrP) i Hamar Arbeiderblad 03.03. 2011

Det er for tiden bred oppslutning i domstolene, påtalemyndighet og politi om at disse MC-klubbene er så kriminelt belastede miljøer at det er greit at politiet slår ned på det, så å si uten lov og dom. (...). I løpet av et par år vil vi få samme lovgivning som Canada der det er straffbart å være medlem av HA, selv om man ikke har gjort noe kriminelt selv, sier Gottschalk (Stavanger Aftenblad 22.08. 2011).

Kripos dominerer som kilde: Både grafiske illustrasjoner som kart eller faktaramme har ofte Kripos som kilde. Atle Roll-Matthisen i Kripos fremstår som et sentralt intervjuobjekt i materialet: «- MC-gjengene er Norges største kriminelle trussel» er sitattittelen i Stavanger Aftenblad 31.10.2011, der Atle Roll-Matthisen er intervjuet. Tittelen er for øvrig nesten identisk med teksten på førstesiden i bladet Norsk politi (Nr. 2, 2012). Atle Roll-Matthisen «roser KS» i samme artikkel: «Mange kommuner er nå svært oppmerksomme når det kommer til å bruke lovverket for å gjøre det verre å etablere seg, sier Roll-Matthisen» (Stavanger Aftenblad 31.10.2011).

Kilden «andre» trenger en kommentar. 16 prosent av kildene tilhører denne kategorien. Den dominerende kilden «andre» er, ser jeg ved en ny gjennomlesning av artiklene, rene rettsreferater, altså der kilden er en navngitt domstol. Jeg kunne med fordel ha rekodet materiale (nok en gang), og skilt ut rettsreferater som en spesifikk kilde. Andre kilder bak denne kategorien er forvaltningen, rådmenn, byggesakssjefer, kemneren, UDI, Kommisjonen for gjenopptagelse av straffesaker, anonyme vitner, kunstnere, og venner og familie til HA-medlemmer.

Bryter man kildene ned på hver enkelt avis er 44 prosent av kildene i Dagbladet politietaten (Politi og Kripos). Politikere er derimot helt fraværende som kilde i Dagbladet. Dagbladet skriver mest om Hells Angels, har den mest negative og langt på vei den mest demoniserende vinklingen, men trekker ikke inn det politiske aspektet og har som nevnt heller ingen lederartikler om Hells Angels. Dagbladet siterer derimot hyppig «andre medier» i små kriminalnotiser.

Sum alle kilder	Dagbladet		HA		St. Aftenblad		Samlet	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent
Politi / Kripos	95	44	32	22	71	38	198	36
Politiker	0	0	47	32	16	9	63	12
HA-medlem	34	16	7	5	20	11	61	11
Advokat for klubb	19	9	8	5	18	10	45	8
Andre medier	23	11	8	5	9	5	40	7
Ekspert	5	2	0	0	7	4	12	2
KS	0	0	1	1	2	1	3	1
Andre	30	14	27	18	29	16	86	16
Kilde ikke oppgitt	10	5	16	11	13	7	39	7
Sum	216	100	146	100	185	100	547	100

Tabell 6.6 Kilder etter avis.

I motsatt ende finner vi Hamar Arbeiderblad. Hele 32 prosent av kildene i Hamar Arbeiderblad er politikere. Her er utgjør politikildene bare 22 prosent. Hamar Arbeiderblad har heller ikke intervjuet noen eksperter.

6.8 Tilsvar i nyhetsartiklene (243 stk.)

Hva så med tilsvar? Det er hovedsakelig nyhetsartikler som krever tilsvar (VVP 4.15¹⁰²) og ikke alle nyhetsartiklene påkaller nødvendigvis tilsvar fra Hells Angels. Men 74 prosent av de 243 «nyhetsartiklene» er registrert uten tilsvar.

Tilsvar	Dagbladet	HA	St.Aftenbl.	Samlet
Ja	34	14	29	26
Nei	66	86	71	74
Sum	100	100	100	100
Antall (N)	89	71	83	243

Tabell 6.7 Tilsvar i nyhetsartikler alle aviser

Dersom vi ser på de ulike avisene er Dagbladet avisen med flest tilsvar. Her finnes tilsvar i 34 prosent av nyhetsartiklene. Dagbladet har den meste negative vinklingen i materialet, men scorer samtidig høyt på tilsvar. 86 prosent av nyhetsartiklene i Hamar Arbeiderblad står uten tilsvar.

6.9 Forekomsten av utvalgte ord og begreper

Jeg har telt forekomsten av en rekke ord som kan gi en indikasjon på hvilken tolkningsramme Hells Angels plasseres inn i.

¹⁰² De som er blitt utsatt for angrep skal snarest mulig få adgang til tilsvar, med mindre angrep og kritikk inngår som ledd i en løpende meningsutveksling.

Tabellen under viser forekomsten av disse ordene i samtlige 436 artikler og ikke bare nyhetskategorien. Sum prosent blir mer enn 100, men det skyldes at artikler kan inneholde mer enn ett av disse ordene

	Antall	Prosent
Organisert krim	71	16
Mafia	53	12
Sum Org.krim/Mafia	124	28
Narkotika	113	26
Vold	60	14
Våpen	42	10
Danmark	37	8
Trussel	25	6
MC-krig	23	5
Frykt	21	5
Drammensbomben	20	5
Sykkel/brødre	18	4
Nynazisme	14	3
Nordisk MC-krig	9	2
HA-mytologi	7	2
Dialogmodell	5	1
Terror	1	0
Antall (N)	436	

Tabell 6.8: Forekomsten av utvalgte ord i alle artikler (436)

Narkotika topper listen. Hver fjerde artikkel kobler Hells Angels til narkotika. Det skyldes blant annet narkotikarelaterte rettssaker i analyseperioden. Ordet «organisert kriminalitet» er brukt i 16 prosent av alle artiklene. Slår man sammen «organisert kriminalitet» med «mafia» er organisert kriminalitet/mafia nevnt i til sammen 28 prosent av artiklene og passerer dermed narkotika på listen.

Koblingen til nynazisme/høyreekstremisme har ikke fått det store gjennomslaget i dekningen. I kun tre prosent av artiklene finnes disse ordene. I kapittel 7 nedenfor viser jeg at koblingen Hells Angels/nynazisme var utløsende for at KS engasjerte seg i politiets kamp mot «de kriminelle MC-miljøene». Dialogmodellen, brukt av politiet i Oslo og beskrevet i en egen politirapport (Oslo politidistrikt 2011),¹⁰³ er nesten ikke nevnt i materialet. Heller ikke referansen til bomben i Drammen i 1997 har fått det store gjennomslaget i pressedeckningen, selv om dette var et vesentlig fryktargument i Handlingsplan (2011-2015) for å bekjempe MC-klubbene.

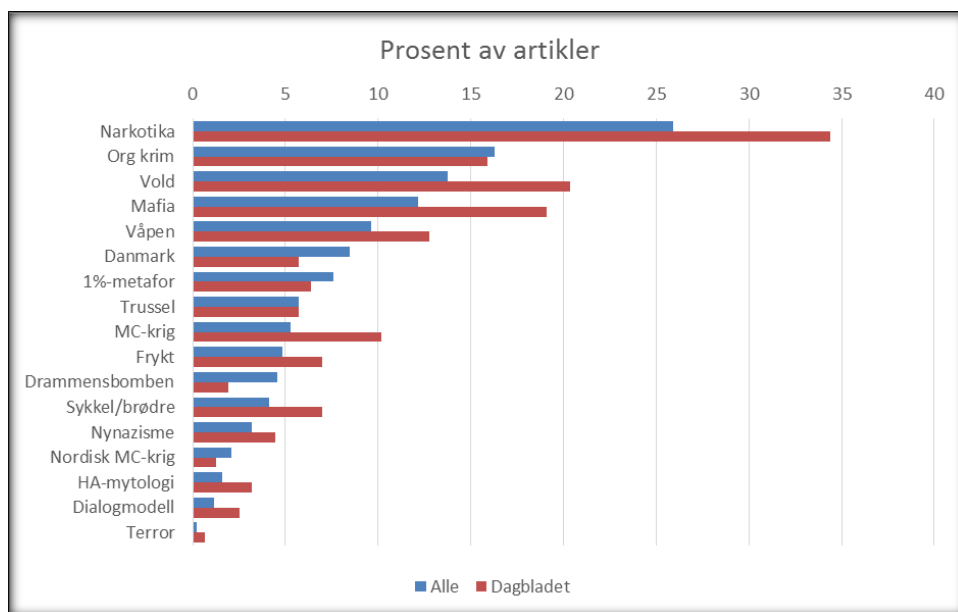
¹⁰³ Kan leses her: https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/oslo/Vedlegg_1548.pdf

En mulig forklaring kan være at en hendelse i 1997 er «gammelt nytt» for nyhetsjournalister. Ifølge politiet har Hells Angels en klart mediestrategi: «Klubbene synes aktivt å profilere seg i media for å skape et positivt bilde av klubben» (Politidirektoratet 2010:16). Jeg har derfor telt forekomsten av ordene sykkel/motorsykel/brødre. Spor etter denne påståtte mediestrategien finnes i kun fire prosent av materialet, hovedsaklig i Dagbladet, og er lite synlig i materialet.

Er det så noen skilnad mellom de tre avisene? Dagbladet skiller seg ut innen de fleste kategorier. Hyppig bruk av ordet «mafia» er et særtrekk ved Dagbladets dekning (Faksimile 6.2). Det samme er bruken av ordene «vold», «frykt» og «MC-krig». Til sammen 35 prosent av artiklene i Dagbladet inneholder ordene «organisert kriminalitet» og/eller «mafia».

Faksimile 6.2 Eksempler på Dagbladets førstesider. Øverst fra venstre; 18.10.2010, 09.03. 2011, 06.04. 2011, 15.04. 2011, 19.09. 2011, 19.09. 2011

Figur 6.2: Dagbladets bruk av ord målt mot de to andre avisene.

Dagbladet er imidlertid også den avisen som gir mest plass til den positive motorsykel/brorskaps-rammen. I 11 artikler (av til sammen 157) er denne rammen på plass, og da hovedsakelig i featuresjangeren.

Stavanger Aftenblad skiller seg markant fra Dagbladet og Hamar Arbeiderblad når det gjelder bruk av foto. Mens Dagbladet og Hamar Arbeiderblad har utstyrt rundt halvpartene av sine nyhetsartikler med foto som gir en umiddelbar referanse til Hells Angels (klubbsymboler, klubbhus), er bare 20 prosent av nyhetsartiklene i Stavanger Aftenblad utstyrt med slike bilder. Artiklene er enten billedløse, eller de inneholder for eksempel portrett av en advokat eller et medlem. «Tre tatt for narkotikabruk på HA-fest» er tittelen på en artikkel i Stavanger Aftenblad den 20.8. 2012. Artikkelen er imidlertid ikke utstyrt med foto av festlokalet; klubbhuset til Hells Angels Stavanger.

6.9.1 MC-klubber i Pressens Faglige Utvalg (PFU)

I perioden 2010 – 2014 har jeg identifisert 17 klager i «PFU basen» hvor klagerne er MC-klubber som politiet definerer inn i, eller i tilknytning til, 1 % -miljøet.¹⁰⁴

Hells Angels Norway klaget Dagbladet inn for PFU etter hovedoppslaget med tittelen «Interne regler. Straffemetoder. Absolutte forbud.

¹⁰⁴ Sakene: 040/11, 095/00, 147/14, 110/11, 94-165, 005/03, 141/11, 173/12, 077/13, 277/11, 007/03, 162/04, 145/01, 178/13, 129/07, 131/02, 126/12. Kan leses her: <http://presse.no/pfu/pfu-basen/>

Hells Angels indre liv» (Dagbladet 20.05. 2014). Oppslaget var illustrert med bilde av en sladdet person med Hells Angels Norway-logo på ryggen. Hells Angels mente at Dagbladet ikke hadde dokumentert påstanden om at Hells Angels er en kriminell organisasjon, og det ble vist til flere dommer som tilbakeviste en slik påstand. I argumentasjonen overfor PFU viste Dagbladet på sin side til flere politirapporter. I uttalelsen fra PFU påpekes viktigheten av at redaksjonene er «bevisst hvem som er gitt definisjonsmakt»:

Dette er rapporter som i det alt vesentlige er utarbeidet av politiet og myndigheter som har til oppgave å arbeide mot kriminalitet og en interesse av å bruke karakteristikken «kriminell organisasjon». I denne og tilsvarende strider om merkelapper og karakteriseringer mener utvalget det er viktig at redaksjonene er seg bevisst hvem som blir gitt definisjonsmakt.(...) Gitt historien og striden om hvorvidt HA kan kalles en kriminell organisasjon, mener imidlertid utvalget at det er presseetisk akseptabelt å omtale organisasjonen slik Dagbladet gjør (...) dette er innenfor det presseetisk akseptable, gitt HA Norways internasjonale tilknytning (PFU-sak 147/14).

Hells Angels Stavanger og Hells Angels Hamar er i PFU-databasen registeret med en klage hver. Uttalelsene fra PFU tyder på at man kan gå langt i negative beskrivelser av miljøet dersom det «dreier seg om miljøet generelt» (f eks PFU-sak 077/13 og PFU-sak 147/14) og dersom tilsvarende (VVP 4.15) blir ivarettatt. To, etter min mening, ganske identiske saker, endte imidlertid med forskjellig resultatet og jeg vil kort kommentere disse:

NRK Sørlandet ble felt i PFU-sak 126/12 fordi reportasjen rettet seg direkte mot et miljø som lokalbefolkningen kunne identifisere. I nettartikkelen til NRK Sørlandet heter det:

Politiet og Arendal kommune oppfordrer utesteder i Arendal til å nekte medlemmer av en ny kriminell MC-klubb adgang til utestedene. (...) Klubben Coffin Cheaters, som politiet ser på som kriminell, har etablert seg ved det gamle bedehuset på Bråstad. – Disse klubbene definerer seg selv på utsida av samfunnet og har sine egne regler. Vår etterretningsinformasjon er at de driver med kriminalitet, sier politistasjonssjef Jan Sverre Krogstad. Det er først og fremst narkotikakriminalitet gjengen på 10 til 15 medlemmer driver med (NRK Sørlandet 25.04.2012).¹⁰⁵

¹⁰⁵ NRK Sørlandets artikkel kan leses her: <http://www.nrk.no/sorlandet/ber-utesteder-nekte-mc-medlemmer-1.8101497>

Coffin Cheaters MC klaget NRK inn for PFU:

Dette er svært stigmatiserende, ærekrenkende og diskriminerende av medlemmene i Klubben. Det er heller ikke noe sannhet i dette, da det ikke foreligger en eneste dom på noen av medlemmene i klubben som omhandler narkotika/omsetning av narkotika eller lignende. Det burde vært en smal sak for NRK Sørlandet å sjekke faktiske forhold (kriminelle rulleblad osv), i stedet for ukritisk å publisere uttalelser fra Politistasjonsmester Jan Sverre Krogstad.

NRK Sørlandet ble i denne saken felt med henvisning til VVP 3.2: «Vær kritisk i valg av kilder, og kontroller at opplysninger som gis er korrekte». I uttalelsen skriver PFU at «mediene ikke bare skal gjengi kilder korrekt, men «også kontrollere at de faktiske opplysningene kildene kommer med, er korrekte»:

Pressens Faglige Utvalg vil innledningsvis minne om mediens selvstendige ansvar når det gjelder kontroll av opplysninger. Dette gjelder også for opplysninger som kommer fra politiet. Politiet er også en kilde som må være gjenstand for kildekritiske vurderinger. (...) Selv om utvalget ser at påstanden peker tilbake på politiet, fritar det ikke NRK for ansvaret det innebærer å sette en slik påstand på trykk. Utvalget har tidligere uttalt at mediene ikke bare skal gjengi kilder korrekt, men også kontrollere at de faktiske opplysningene kildene kommer med, er korrekte. Spesielt viktig blir det i de tilfeller der opplysningene er av en svært alvorlig karakter (...) Etter utvalgets mening er det en avgjørende forskjell på å vise til politiets etterretningsinformasjon når det gjelder klubben generelt, og det å påstå at de 10-15 medlemmene i Arendal-klubben driver med narkotikakriminalitet. Sett i lys av påstandens konkrete innhold og konstaterende form, mener utvalget at NRK burde tatt flere forbehold eller gjort mer for å dokumentere disse opplysningene (PFU-sak 126/12).

I en ganske identisk sak ble Rogalands Avis «frifunnet» for brudd på den samme paragrafen (VVP 3.2), men felt for manglende tilsvar (PFU-sak 195/00). I førstesideoppslaget med tittelen: «Spesialgruppe skal stoppe Hells Angels: - Raner for å feste» heter det:

For å skaffe penger til fester og dyre motorsykler, står Hells Angels bak utstrakt organisert kriminalitet i Stavanger-området. Det mener politistasjonssjef Per Kvam ved Rogaland politidistrikt (Rogalands Avis 09.12. 2000).

Reportasjen var illustrert med foto av det lokale klubbhuset til Hells Angels Stavanger. Hells Angels mente reportasjen brøt med fem punkter i VVP og klaget artikkelen inn for PFU. I denne saken uttalte PFU:

«Rogalands Avis var i sin fulle rett til å sette søkelyset på Hells Angels-miljøet, og anser at politiets påstander ble presentert på en saklig og nøktern måte som klageren må tåle» (min understrekning). (PFU-sak 195/00).

Rogalands Avis ble som sagt felt for manglende tilsvarende (VVP 4.14) i samme saken: «De konkrete påstandene er av en slik art at avisen burde ha anstrengt seg ytterligere for å gi den angrepne part anledning til å komme samtidig til orde» (PFU-sak 195/00). En lignende fellelse på manglende tilsvarende finnes i PFU-sak 141/11 og 277/11.¹⁰⁶

Redaktøren i Hamar Arbeiderblad ble klaget inn av Hells Angels Hamar etter kommentaren «Helvetes engler!» hvor han blant annet skriver. «Et miljø som først og fremst livnærer seg på organisert kriminalitet, trusler og vold...» Redaktøren ble ikke felt. PFU har i sin uttalelse lagt vekt på «kommentar plass skal være stor takhøyde»:

Utvalget kan videre forstå at det er belastende for medlemmer av Hells Angels Hamar å bli knyttet til påstanden om at miljøet «først og fremst livnærer seg på organisert kriminalitet», men utvalget mener denne påstanden kan leses slik avisen hevder at den bør: den omhandler HA-miljøet generelt, og ikke miljøet rundt Hamaravdelingen spesielt (PFU-sak 110/11).

Uttalelsene viser av at man ikke blir felt i PFU dersom man omtaler klubben Hells Angels som en kriminell organisasjon, altså mer «generelt» og ikke «spesielt», selv om uttalelsene spriker. Halvparten av nyhetsartiklene i Hamar Arbeiderblad er forøvrig utstyrt med foto som illustrerer Hells Angels, ofte med bilde av det lokale klubbhuset. For leserne må det derfor fremstå som det er «bygdas» egne énprosentere, bestående av rundt 10 medlemmer, som blir omtalt i den samlede dekningen i Hamar Arbeiderblad og ikke «HA-miljøet generelt».

¹⁰⁶ Uttalelsene kan leses her: <http://presse.no/pfu/pfu-basen/>

7 Myndighetenes fornyede kamp mot Hells Angels

I dette kapitlet beskriver jeg det har kalt «Myndighetenes fornyede kamp mot Hells Angels», så vidt omtalt som «*fase fire*» i kapittel 1.3. Fasen startet i 2010 og varte til begynnelsen av 2014. Det er samspillet mellom politiet, pressen og politikerne som skal belyses, og som endte med en endring av straffeloven § 60a, en rekke kommunestyrevedtak der «kriminelle MC-gjenger» ble erklært for uønsket og utgivelse av en kommunal håndbok i «mc-bekjempelse». Den politiske tidslinjen er med på å danne nok et bakteppe når jeg i neste kapittel skal svare på spørsmålet om pressens dekning av Hells Angels kan leses som del av en moralsk panikk.

7.1 Kripos tok dissens

Fase fire startet, slik jeg allerede har nevnt, med at Kripos tok dissens i arbeidsgruppen som skulle evaluere (den første) «Handlingsplanen mot MC-kriminalitet 2003 – 2009», og hvor konklusjonen på politidistriktsnivå var at det ikke var behov for en særskilt plan mot MC-miljøene (Politidirektoratet 2009).

Kripos har tatt dissens i arbeidsgruppen og ønsker en annen tilnærming til fenomenet MC-kriminalitet. I korte trekk anbefaler de en revisjon av dagens handlingsplan og en implementering av denne. (Politidirektoratet 2009:15)

Ifølge Larsson (2016 b, under utgivelse) har det siden tidlig på 90-tallet vært en håndfull politifolk «hawks» (ibid: s. 4 - 5) som i mange år har tegnet et dystert bilde av énprosentmiljøet, men som ikke har fått fullt gjennomslag i politietaten fordi det samtidig har vært andre stemmer innad i politiet som har hatt andre perspektiver på dette miljøet. «Alternative stemmer» dreier seg først og fremst om Oslo politidistrikt og deres «dialogmodell» (som vist i Tabell 6.8 er «dialogmodellen» nesten ikke nevnt i de journalistiske tekstene). Dialogmodellen blir for øvrig nærmere omtalt i kapittel 7.8 nedenfor.

En gruppe innen politiet som konsekvent har tegnet et svært ensidig negativt bilde av énprosentmiljøet er en liten avdeling i Etterretningsseksjonen i Kripos, som har hatt dette miljøet som ansvarsområde.¹⁰⁷ Dissensen i evalueringsrapporten viser at det blant annet var «haukene» i Etterretningsseksjonen, som på norsk muligens kan oversettes med «krigshissere»¹⁰⁸, som ønsket en (ny) konfrontasjonslinje mot «MC-bandene».

Våren 2010 ble det jobbet internt i Politidirektoratet med Handlingsplan (2011-2015)¹⁰⁹ og Kripos leverte underlagsmaterialet til dette arbeidet. Samtidig publiserte NRK Brennpunkt sin dokumentarserie «Broderskapet», med politiet som den dominerende kilden.

Myndighetenes fornyede kamp mot Hells Angels blir dermed synlig i offentligheten i mars 2010 gjennom NRK Brennpunkt.

7.2 Pressen satt dagsorden

Som en «teaser» til det første Brennpunkt-programmet hadde Brennpunkt solgt inn saken til Dagbladet. «MC-gjengen besitter eiendommer for flere titalls millioner, og de fleste medlemmene er straffedømt, avslører NRK Brennpunkt i kveld» (Dagbladet 02.03. 2010). Politiet hadde bidratt med informasjonssubsidier til Brennpunkt, mens Brennpunkt på sin side bidro med informasjonssubsidier til Dagbladet og ble «belønnet» med en «salgsplakat» i form av et førstesideoppslag og tre sider inne i avisen.

Våren 2010 starter det Cohen (1972) kaller *diffusion*. Politikere og politi på lokalt nivå ble mobilisert. Aktørene bak mobiliseringsprosessen er politiet/Kripos, politikere - og pressen. Drøye to uker etter Brennpunkt-dokumentaren kunne leder i Tromsø Høyre fortelle til NRK Troms at han på neste kommunestyremøte ville be kommunestyremøtet «erklære organiserte kriminelle for uønsket i kommunen» (NRK Troms 19.3.2010).¹¹⁰ I løpet av 2010 erklærte kommunene Tromsø, Ringsaker, Eidsvoll og Mandal «kriminelle MC-bander» for uønsket gjennom kommunestyrevedtak. (Kilde: Hamar Arbeiderblad 16.02. 2011)¹¹¹.

¹⁰⁷ Jon Sivert Langmoen som representerte Kripos i Evalueringsgruppen har jobbet med analyse av «MC-kriminalitet» i Kripos siden tidlig på 90-tallet. Se også Politiforum 02.04. 2004 side 8

¹⁰⁸ https://en.wikipedia.org/wiki/War_hawk

¹⁰⁹ Statsråd Grete Faremo svarer kl 11:53:46 i Stortingets spørretime den 23.02.2011 at arbeidet med MC-planen «ble påbegynt våren 2010: Referat her: <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2010-2011/110223/ordinarsporretime/8/>

¹¹⁰ <http://www.nrk.no/troms/vil-ta-opp-kampen-mot-hells-angels-1.7044453>

¹¹¹ Det kan være flere kommuner, men hverken KS eller Kripos sier på telefon de ikke har en samlet oversikt.

Tre uker etter Brennpunkt-dokumentaren 3. mars 2010 ble det arrangert folkemøte i Tromsø: «Bakgrunnen er avsløringene om motorsykelklubben Hells Angels og klubbens kriminelle virksomhet» (NRK Troms 20.03.2010¹¹²). Alle artiklene til NRK Troms har lenker til NRK Brennpunkt. Flere steder i landet skjedde en lignende mobilisering. På bildet under (Faksimile 7.1) er det visning av Brennpunkt-dokumentaren «Engler uten Grenser» for kommunestyret i Haugesund, etter at politiet tidligere, på et lukket formannskapsmøte, hadde orientert politikerne om en mulig MC-etablering i byen. «Avsløringene har fått politiet og politikere til å slå alarm og mane til kamp mot de kriminelle mc-bandene, for å hindre at de får fotfeste på Haugalandet, het det i en nettartikkel Haugesunds Avis. (19.04. 2010)¹¹³

Faksimile 7.1. Fotografi hentet fra nettartikkelen i Haugesunds Avis, 19.04. 2010. Lokalpolitikere ser dokumentarfilmen «Engler utan grenser.» (Foto: Harald Nordbakken)

Den 18. mai 2010 ble Brennpunktfilm nr.2 «Broderskapet» sendt. Samme dag innkalte ordføreren (H) og politistasjonssjefen i Kristiansand til pressekonferanse. Hovedbudskapet var at rundt ti unge kristiansandere var forsøkt rekruttert av motorsykelklubben Hells Angels. NRK Brennpunkt (nettsider) kunne presentere nyheten aller først under overskriften «Hells Angels rekrutterer nynazister». Brennpunkt brukte pressekonferansen til å markedsføre den nye filmen:

Politiet har avslørt at en gruppering høyreekstreme ungdommer fra bydelen Justvik har hatt tett kontakt med Hells Angels og nå opptre i Hells Angels uniformseffekter.

¹¹² <http://www.nrk.no/troms/folkemote-mot-hells-angels-1.7047305>

¹¹³ Kan leses her: <http://www.h-avis.no/nyheter/haugesund/nyheter/sa-banden-pa-film/s/2-2.921-1.5186089>

NRK Brennpunkt sender i kveld filmen «Broderskapet», der folk fra innsiden av Hells Angels og Bandidos avslører klubbens kriminelle hemmeligheter (NRK Brennpunkt 18.5.2010 kl. 16:02 ¹¹⁴).

Sammenfallet i tid mellom pressekonferansen og filmpremieren tyder på at NRK og politiet var koordinerte.

7.3 Frykten spredte seg til kommunene

Dagen etter pressekonferansen, den 19.5.2010, ble det avholdt et møte i KS Storbynettverk. Dette er et politisk nettverk der målet er å gi norske storbyer en mer fremtredende plass i KS (tidligere Kommunenes Sentralforbund). I referatet fra møtet går det frem at Kristiansand «har meldt inn en sak».

Kristiansand meldte inn sak om hvordan forebygge MC kriminalitet. De andre byene er enige i at dette er en felles utfordring. Storbyene vedtok at denne saken tas opp i neste møte. Byene ønsker at Anders Werp, tidligere ordfører i Øvre Eiker, inviteres.¹¹⁵

I en mail til KS spurte jeg hvilken «sak» som ble meldt. I svaret het det:

Grunnen til at kriminelle MC-miljøer ble tatt opp i KS, var en bekymring i Kristiansand for at HA rekrutterte kriminelle (og til dels høyreekstreme ungdommer). Temaet ble brakt inn i KS Storbynettverk (høsten 2010) – hvor også Trondheim, Tromsø og Bergen utrykte at de var bekymret. Deretter ble dette definert som noe KS burde ta tak i. (Mail fra Yngve Carlsson i KS datert 27.11.2012)

Koblingen mellom Hells Angels og «høyreekstreme ungdommer» var dermed årsaken til at KS ble engasjert. I referatet fra neste møte, 01.10.2010, kan vi lese at Anders B. Werp, tidligere ordfører Øvre Eiker (hjemkommune til Hells Angels Drammen), nå medlem av justiskomiteen på Stortinget, har redegjort for sine lokale erfaringer samt «*hvilke lover og hvilket regelverk de brukte i sitt arbeid med MC kriminalitet*». Werp var også en hovedkilde i Brennpunktdokumentaren «Engler uten grenser».

¹¹⁴ <http://www.nrk.no/fordypning/hells-angels-rekrutterer-nynazister-1.7128926>, lesedato 30.11. 2015

¹¹⁵ Referater og program sendt på mail fra Yngve Carlsson i KS den 16.11.2011.

Politioverbetjent Jon Sivert Langmoen fra Kripos – som også representerte Kripos i evalueringsutvalget (Politidirektoratet 2009), «redegjorde for bakgrunnen for MC kriminaliteten og for hvordan de arbeider». Yngve Carlsson fra KS «redegjorde for KS arbeid med saken og informerte om en studietur til Danmark i januar/februar hvor dette blir hovedtema».¹¹⁶ På det neste møtet i KS Storbynettverk, den 26.11.2010, presenterte byene sine utfordringer knyttet til MC-kriminalitet.

7.4 Frykten spredte seg til Regjeringen

Den 17. desember 2010 ble Meld. St. 7 (2010–2011) godkjent i statsråd. Ifølge justisministeren hadde «politidirektoratet, POD, (...) bidratt aktivt i arbeidet med stortingsmeldingen». (Grete Faremo i Stortingets spørretime 15.02. 2011).¹¹⁷ MC-kriminalitet/gjeng/miljø er nevnt 50 ganger i Meld. St. 7 (2010–2011) og «bekjempelsen av MC-kriminalitet» blir beskrevet som en «sentral del av innsatsen mot organisert kriminalitet i Norge» (s.120). Det legges opp til en konfrontasjonslinje med oppstart i 2011:

Det er viktig at politiets innsats er bredspektret og vedvarende over tid. (...). De kriminelle MC-gjengene skal følges gjennom politiets uro-virksomhet, og så vel små som store lovovertrедelser skal følges opp raskt og aktivt. (min understrekning) En ny rapport for politiets bekjempelse av kriminelle MC-gjenger for perioden 2011 til 2015, erstatter handlingsplanen fra 2003 og vil videreføre og legge rammene for politiets innsats på området (Meld. St. 7 (2010–2011), s.120).

Stortingsmeldingen argumenterer indirekte for at straffelovens § 60a bør endres «det er av sentral betydning at lovverket er tilpasset de utfordringene som man står overfor» (s. 7). Den nye handlingsplanen, Handlingsplan (2011 – 2015), er datert 30. november 2010, men ble ikke offentliggjort før 7. februar 2011.

7.5 1% MC-klubber ble erklært uønsket

Den 26. januar 2011 fattet Hovedstyret i KS et vedtak der styret ba om at samtlige norske kommuner «erklærer all form for organisert kriminalitet, herunder 1% MC-klubber for uønsket i kommunen».

¹¹⁶ Carlsson har tidligere forsker og «forebyggingserfaring» blant annet fra Danmark og Kristiansand. Se NIBR-notat 2006, 117, NIBR-rapport 2002 [Voldelige ungdomsgrupper - intervensjon på kommunenivå : erfaringsrapport fra Kristiansand 2001 - 2004](#) og Bjørge & Carlsson (1999).

¹¹⁷ Se referat fra Stortingets spørretime spørsmål 8: <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Sporstmal/Sporretimesporstmal/et-sporretimesporstmal/?qid=49466>, lesedato 30.11. 2015

I saksfremlegget het det: «Det faktum at disse gruppene vokser til tross for en betydelig politiinnsats, tyder allikevel på at politiet ikke kan forebygge og bekjempe slike miljøer alene» (Sak 09/00277-6/030).¹¹⁸ To dager senere, den 28.01. 2011, var formannskap i Stavanger kommune «rungende enige om at kriminelle MC-klubber er uønsket i kommunen»:

Politikerne i formannskapet er rungende enige om at kriminelle MC-klubber er uønsket i kommunen. Forslaget om å si nei til såkalte 1 % MC-klubber ble enstemmig vedtatt i går kveld. Politikerne vedtok også at Stavanger kommune skal ta kontakt med øvrige rogalandskommuner for å vurdere felles retningslinjer i kampen mot organisert kriminalitet (Stavanger Aftenblad 28.01. 2011).

Handlingsplan (2011-2015) er ikke spesifikt nevnt i Meld. St. 7 (2010–2011), selv om dokumentene ble utgitt med få ukers mellomrom. Den 23.februar 2011 stiller representant Ander B. Werp (H) i Stortingets spørretime gjentatte spørsmål til justisministeren for å forsikre seg om at Handlingsplan (2011-2015) er tilstrekkelig forankret i Justisdepartementet og ute i politidistriktene. Justisministeren svarer etter flere replikkvekslinger: «Dette er det sterk fokusering på fra Justisdepartementets underliggende etater (min understrekning). Vi ønsker en forsterket innsats mot organisert kriminalitet».¹¹⁹

Den 23. og 24. mars 2011 arrangerte KS «MC-seminar» i København beregnet på norske deltagere. Journalist Frank Brandås i Hamar Arbeiderblad var en av de rundt 20 norske journalistene som deltok på seminaret. Han har beskrevet sitt inntrykk fra konferansen slik i en kommentarartikkel (kodet som en av de 16 lederartiklene) i Hamar Arbeiderblad:

KS (Kommunesektoren) traff forrige uke blink med sitt dansk/norske seminar om hvordan man kan bekjempe kriminelle MC-miljøer som Hells Angels. Få av de om lag 100 norske deltagerne, ei heller noen av de om lag 20 norske journalistene, dro uberørt hjem. Ingen forlot konferansen uten å se for seg og frykte tilsvarende utvikling her til lands (Hamar Arbeiderblad 01.04. 2011)

Hovedbudskapet under konferansen kom fra politiinspektør Kim Kliver, Chef for Nationalt etterforskningscentrum (NEC), som tilsvarende norske Kripos: «Glem silkehansker og dialog!» (Hamar Arbeiderblad 24.03. 2011). Blant paneldeltakerne under seminaret var blant annet stortingsrepresentant Anders B. Werp og politiinspektør Atle Roll-Matthiessen (som er tidligere nevnte politioverbetjent Jon Sivert Langmoens overordnede).

¹¹⁸ Referat fra styremøte her: <http://opengov.cloudapp.net/Meetings/KS/Meetings/Details/250996>

¹¹⁹ Underliggende etater er i denne sammenhengen Politidirektoratet og Kripos.

På dag to under konferansen ble dette spørsmålet (presentert på powerpoint) stilt til deltagerne i plenum: «Hvis dere skal gi ett godt råd hver til Justiskomiteen når de nå skal behandle Stortingsmeldingen om Organisert kriminalitet; hva vil det være? («Spørsmål 4», dag 2, program sendt på mail fra KS den 16.11. 2011). Flere seminardeltakere poengterte viktigheten av å få med mediene. En representant fra Kristiansand fortalte at de hadde opplevd at to MC-klubber ble lagt ned fordi de mistet lokalene. «Mediene støttet kommunen i dette» (referat på www.kard.no).¹²⁰ En representant fra Stavanger mente det var «helt nødvendig med felles, nasjonale føringer. I tillegg er det viktig å ha «mediene på lag». Tromsø opplyste at de hadde et kommunestyrevedtak på at 1 % -gjengene er uønsket i kommunen og at «mediene har vært kritiske til klubbens virksomhet». Hamar-/Ringsaker-regionen mente «Seminaret har vært en inspirasjon til å jobbe fire kommuner sammen mot en etablert klubb. Viktig å få med mediene, som ikke må glorifisere klubbtilværelsen». (referat på www.kard.no)¹²¹

Den 12. april 2011 kom Justiskomiteen med sin innstilling til Meld. St. 7 (2010 - 2011).¹²² I Justiskomiteen satt både Anders B. Werp (H) og Thor Lillehove (Ap), som begge var deltagere på MC-seminaret i København og aktive i det offentlige ordskrift om MC-kriminalitet.¹²³ I innstillingen flettes Meld. St. 7, (2010 -2011), Handlingsplan (2011-2015) og vedtaket i Hovedstyret i KS, sammen.

Våren 2011 økte antall politirazziaer og politikontroller mot Hells Angels (og andre?). Larsson (2016b, under publisering) beskriver aksjonene slik:

These busts were characterized by massive use of force. Police in bulletproof vests, shields and helmets. The numbers of officers in these raids was immense, and there was use of armored cars and helicopters on clubs with a handful of members. The logic behind this was proactive policing, crime prevention and zero tolerance. The idea to scare of members and potential members. (...) Most of the raids and measures produced meager results, usually some grams of cannabis or amphetamines (Larsson (2006b, under publisering)

¹²⁰ Kan leses her: <http://www.krad.no/forebygging/organisert-kriminalitet/mc-kriminalitet>

¹²¹ Kan leses her: <http://www.krad.no/forebygging/organisert-kriminalitet/mc-kriminalitet#diskusjon>

¹²² <https://www.stortinget.no/Global/pdf/Innstillinger/Stortinget/2010-2011/inns-201011-300.pdf>

¹²³ Thor Lillehove er blant annet intervjuet i Hamar Arbeiderblad i et førstesideoppslag: «Fikk drapstrusler og knivdrept kanin» (24.03. 2011). Omtalt i kapittel 6.3.

En snau måned senere, den 5. mai 2011, ble «Meld. St. 7 (2010–2011) bifalt av et samlet Stortinget. Ordfører for saken, Jan Bøhler (A), uttrykte glede over tverrpolitisk enighet i Stortinget:

I dag har justiskomiteen et gledelig budskap å overbringe Stortinget. Vi har hatt et utmerket samarbeid om en innstilling om organisert kriminalitet, der Stortinget samler seg om det aller meste.¹²⁴

Flere Stortingsrepresentanter takket mediene fra talerstolen. En av dem var Kåre Simensen (A):

Den som så på Brennpunkt¹²⁵ på tirsdag, fikk også et innblikk i hvordan man fra de kriminelle MC-miljøene arbeider for å rekruttere ungdommer inn i organisert kriminalitet. Jeg synes det som ble framstilt i Brennpunkt, var skremmende, (min understrekning) og også tankevekkende. (...).

Utfordringene vårt samfunn står overfor, er ganske formidable.¹²⁶

Den 30. mai 2012 kom Kripos-rapporten «Hells Angels Norway og kriminaliteten». Den var unntatt offentlighet, men dagen før kunne Stavanger Aftenblad presentere deler av innholdet, med Kripos som kilde.

7.6 Straffeloven endres

En drøy måned senere, den 12.07. 2012, ble forslag til endringer i straffeloven 1902 § 60a¹²⁷ sendt ut på høring. Høringsfristen ble satt til 1. november 2012.¹²⁸ Politietaten bifaller i det store og hele forslaget, mens advokatforeningen advarte mot endringen i sitt høringsvar: «det var (...) ikke hensikten at bestemmelsen skulle ramme flest mulige forhold» (Høringsuttalelse fra Advokatforeningen 29.01. 2013).

¹²⁴ <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2010-2011/110505/1/#a2>

¹²⁵ Brennpunkt hadde et nytt innslag om Hells Angels 03.05.2011: <https://tv.nrk.no/serie/brennpunkt/MDUP11000811/03-05-2011>

¹²⁶ <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2010-2011/110505/1/#a2>

¹²⁷ Sammen med forslag til endringer i straffansvaret innenfor terrorlovgivningen – altså kriminalisering av forberedelse til terrorhandling.

¹²⁸ Høringsuttalelsene kan leses her: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---kriminalisering-av-forberedelse/id696588/>

Norsk forening for kriminalreform (KROM) var svært negativ til en lovendring:

I praksis er dette en helt usedvanlig streng straffeskjerpelse i norsk lovtradisjon, med dobling av straff for en rekke forbrytelser som med en retorikk omskrives til «organisert kriminelt nettverk», uten at det gis noen som helst juridisk eller samfunnsmessig dokumentert sammenheng. Dette er en desidert betenkelig måte å føre kriminalpolitikk på...» (Høringsuttalelse fra Norsk forening for kriminalreform 31.10. 2012.)

Politidirektoratet, som sammen med Kripos, hadde levert premissene til den kriminalpolitiske debatten, skriver i sitt svar:

Fra Politidirektoratets ståsted er det ønskelig å ha et forbud som kan ramme medlemskap i énprosentklubber, eventuelt mer indirekte gjennom et forbud mot bruk av symboler som viser tilhørighet til slike miljøer» (Høringsuttalelse fra Politidirektoratet 18.12.2012).

Riksadvokaten (Høringsuttalelse 14.12. 2012) pekte på at den foreslåtte utvidelsen av anvendelsesområdet for § 60 a var etterspurt av Stortinget og viste til Innst. 300 S (2010-2011) som altså er behandlingen av Meld. St nr. 7 (2010-2011) En stortingsmelding som «*politidirektoratet, POD, har bidratt aktivt i arbeidet med*»¹²⁹, ifølge justisministeren. Dermed var ringen sluttet. Påtalemyndigheten viste til politikerne som viste til mediene som viste til politiet som på sin side også kunne vise til mediene (blant annet Brennpunkt). Den 20. juni 2013 ble endringen av straffeloven § 60a enstemmig vedtatt i Stortinget.

7.7 Liten interesse for dialogmodellen

Parallelt med konfrontasjonslinjen utarbeidet Oslo politidistrikt en annen tilnærming til MC-klubbene. I november 2011 publiserte Oslo politidistrikt rapporten «Alt starter og slutter med et håndtrykk. Dialog med gjengstrukturer, erfaringer, resultater og råd». Her het det: «Dialog er ikke bare politiets mest brukte verktøy, men den aller viktigste» (Oslo politidistrikt 2011:4). Larsson peker på at «dialogmodellen hviler på idealer om proporsjonalitet, smidighet og minst mulig bruk av makt, nedfelt i Politilovens paragraf 6» (Larsson 2016a, under utgivelse). Hovedstadens «dialoglinje» mot de «kriminelle MC-klubbene» vant lite oppslutning i politiet, i Stortinget, i norske kommuner, og som vi har sett i analysekapitlene; i pressen.

¹²⁹ Se referat fra Stortingets spørretime spørsmål 8: <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Sporsmal/Sporretimesporstal/et-sporretimesporstal/?qid=49466>

I februar 2014 publiserte Politidirektoratet i samarbeid med KS en «håndbok» i hvordan «Forebygge og bekjempe kriminalitet fra énprosentmiljøet og kriminelle MC-gjenger».¹³⁰

Det ligger klart innenfor kommunepolitikernes handlefrihet å f.eks. treffe prinsippvedtak om at kriminelle MC-gjenger, herunder énprosentmiljøet, er uønsket i kommunen, (...) Likeledes står kommunepolitikerne fritt til å bruke media til å formidle kommunens holdning til slike gjenger (Politidirektoratet 2014: 26).

«Boklanseringen» fikk følgende overskrift i VG: «Slik skal politiet knuse det kriminelle MC-miljøet» (VG nett 20.02. 2014).¹³¹ Håndboken er en videreføring av politiets konfrontasjonslinje og mediene er fortsatt tiltenkt en rolle i årene fremover.

Faksimile 7.1: Forside av håndboken; Politidirektoratet 2014

¹³⁰ https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/politidirektoratet/Vedlegg_2456.pdf

¹³¹ Kan leses her: <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/slik-skal-politiet-knuse-det-kriminelle-mc-miljoet/a/10129695/>

8 Konklusjoner

I dette kapittelet oppsummerer jeg noen sentrale funn i analysen av de kriminalpolitiske dokumentene og i de journalistiske tekstene. Deretter besvares følgende forskningsspørsmål: Har kildene hatt innflytelse på de journalistiske tekstene? Overholdes de presseetiske idealene knyttet til kildekritikk, når Hells Angels er tema i pressen? Har pressens beskrivelse av Hells Angels, gjennom visse tolkningsrammer, bidratt til et justispolitisk klima som bidro til en endring av straffeloven paragraf 60a? Og inngår mediedekningen av Hells Angels som del av en moralsk panikk? Avslutningsvis i kapittelet spør jeg om analysens funn kan danne grunnlag for en generalisering.

8.1 Ethos- og phatosargumentene dominerer

I analysekapitlene har jeg vist hvordan Hells Angels er beskrevet i de kriminalpolitiske dokumentene og hvilke retoriske «bevis» som politietaten presenterer. Tekstene domineres av ethos- og phatosargumenter, egnet til å overtale (og ikke overbevise) tilhøreren. (Roksvold 2007, Bergström & Boréus 2005). Avsenderens ethos, politietaten/politidirektøren, fremstår som tekstenes aller viktigste argument. Kriminalstatistikk fremstår som det mest sentrale (overbevisende) logosargument. Men som vist i kapittel 4.2.1, har statistikken produsert av Kripos en rekke svakheter og gir inntrykk av å være laget mer med tanke på avviksstempling, enn for å beskrive den faktiske kriminaliteten. Phatos-argumentene brukes også for å fremkalle frykt. Dette kommer til syne gjennom eksempler der mange er hentet fra utlandet, og gjennom «hypoteser» om hva som *kan* skje i fremtiden. Phatos-argumenter blir også brukt for å fremkalle håp og glede gjennom beskrivelse av 99 % -samfunnet (blant annet reportasjen fra i kirken i Drammen) og gjennom rapporter om vellykkede politiaksjoner. Tolkingsrammen i de kriminalpolitiske tekstene er knyttet til den énprosentmyten importert fra Danmark via USA (Bay 1998, Larsson 2016b, under utgivelse) og Hells Angels blir, slik klubben også ble det på 90-tallet, koblet til begrepet organisert kriminalitet. Etter min mening innebærer dette at de kriminalpolitiske tekstene også kan plasseres inn i den generiske moralrammen. Klubben bryter, slik politi- og justismyndighetene, politikerne og KS ser det, konsekvent moralske normer ved å bevisst velge et liv «utenfor samfunnet». De «frister jenter», har et løssluppet sexliv, setter ut «honningsfeller», bruker og selger narkotika og lokker til seg høyreekstreme ungdommer.

39 prosent av avisartiklene nyhetskategorien? hadde i 2011 en negativ, svært ofte demoniserende, vinkel. Pressedekningen av Hells Angels kan sees på som et utslag av «kriminaljournalisme» (Røssland 2003), der pressens oppgave blir å beskytte vanlige folk mot makthaverne, og der Hells Angels (og ikke politiet) representerer makten. Vinklingen blir noe mindre spisset i 2012 og 2013.

Analysen viser at avisene fremstår påfallende like når det gjelder antall artikler, kildeutvalg og mangel på tilsvarende. Den alternative tolkningsrammen knyttet til bikerliv og brorskap er så godt som fraværende, selv om både Stavanger Aftenblad og Dagbladet hadde enkelte artikler som beskriver den mer positive delen av bikerkulturen. De positive artiklene i Dagbladet gir mer inntrykk av å være et resultat av kildearbeid fra avisens side («MC-klubben gir svært sjelden intervjuer», Dagbladet 16.04. 2011), enn PR-fremstøt fra Hells Angels.

Det er vanskelig å finne konkrete eksempler på kildekritikk knyttet til for eksempel politiets bruk av kriminalstatistikk, bortsett fra noen få kommentarer (tilsvarende) fra Hells Angels (se fotnote 61). Et funn i oppgaven er dermed at kriminalstatistikk fremstår som en svært autoritativ kilde. Det gjøres heller ikke forsøk på å problematisere begrepet «organisert kriminalitet» i de journalistiske tekstene, og det stilles heller ikke kritiske spørsmål knyttet til hvilke konsekvenser det kan medføre å utvide virkeområdet for straffeloven § 60a.

Politiets definisjon av énprosentideologien i kombinasjon med kriminalstatistikken fra Kripos, fremstår som de to dominerende «avsløringshjemlene» som har legitimert pressens «publisitetsstraff» av énprosentmiljøet. I tillegg vil politiaksjonene mot miljøet og pågående straffesaker (brudd på straffeloven) også være slike hjemler som gir pressen «rett» til å «straffe» miljøet kollektivt. Politikere, både lokalt og nasjonalt, fremstår i roller som «hjelpedommere» (Raaum 1999). Rollen som hjelpedommer inntar også «ekspert» og professor Petter Gottschalk som mente at «disse MC-klubbene er så kriminelt belastede miljøer at det er greit at politiet slår ned på det, så å si uten lov og dom» (Stavanger Aftenblad 22.08. 2011).

Mediedekningen er uten referanser til internasjonal forskning på énprosentmiljøet, og ekspertene, bortsett fra noen få i Norge, brukes i svært liten grad som intervjuobjekter. Det finnes få eksempler på at pressen har forsøkt å finne «motstemmer» eller forsøkt å skape debatt, bortsett fra tilsvarende fra den angrepne part.

Mangel på tilsvarende er et annet typisk trekk ved avisartiklene. Tre firedeler av «nyhetsartiklene» er registrert uten tilsvarende.

Det er nærliggende å koble den lave tilsvarsprosenten til pressens rolle som aktør innen avviksstempling: «I avviksrapporteringa gjeld ikkje normale balansereglar» (Røssland 2003:21-22). Samtidig må det påpekes at mange artikler neppe vil ha «krav» på tilsvar i forhold til Vær Varsom-plakatens regler.

Slik jeg ser det har tolkningsrammen til politietaten (organisert kriminalitet/mafia/umoral) fått gjennomslag i de journalistiske tekstene og i den politiske debatten. Som Atle Roll-Matthisen uttrykte det i Stavanger Aftenblad (20.11. 2011): «Vi har brukt mye energi på å få til en allmenn oppfatning av at dette er et samfunnsproblem». Denne «energien» har, sett med politietatens øyne, dermed vært vellykket. Det kan konkluderes med at kildene har hatt stor innflytelse på de journalistiske tekstene. Den gjentatte påstanden fra politietaten om at Hells Angels har en bevisst mediestrategi og ofte fremstiller seg i et positivt lys blir ikke bekreftet i denne studien.

8.2 Pressen sviktet sitt maktkritiske ideal

Det å unngå å bli felt i PFU er ingen en målestokk på kvalitetsjournalistikk i betydningen granskende og maktkritisk journalistikk. Presseetikken handler, som Brurås (2006:8) tar opp, ikke bare om varsomhetsregler, det er også å «stimulere til dristighet og pågåenhet i arbeidet for å oppfylle pressens ideelle målsettinger».

Overholdes så de presseetiske normene og idealene om kildekritikk når Hells Angels er tema i pressen? Jeg bruker ordet «ideal» og svaret heller tungt i retning av et nei, selv om de fleste artiklene trolig er «innenfor det presseetisk akseptable» jf. uttalelsene i PFU som er beskrevet ovenfor.

«Politi og påtalemyndighet representerer en del av det offentlige maktapparat som det er pressens erklærte oppgave å overvåke» (Allern 1996: 262). I kampen mot de «kriminelle MC-gjengene» finner vi på den ene siden Hells Angels og resten av énprosentmiljøet, som totalt utgjør mellom 500 og 1000 personer i Norge. På motsatt side står et samlet norsk maktapparat; Regjeringen, Stortinget, politi- og justismyndighetene, samtlige norske kommuner representert gjennom KS, samt store deler av norsk presse. Maktubalansen er betydelig.

Analysen får samtidig frem at det finnes nyanser når det gjelder spørsmålet om pressen overholder sine kildekritiske idealer i sin dekning av Hells Angels. På den ene siden finner vi NRKs Brennpunkt-redaksjon som opptrer ukritisk som politiets talerør og delvis også som premissleverandør til politiet (honningfeller, konebytte, etc. se kapittel 4.3.1).

Det kan, ifølge programskapernes metoderapport innlevert til SKUP, se ut som journalistene har gjort et forsøk på å plassere Hells Angel-dekningen inn i en ansvarsramme «Programmet avdekker hvordan norsk politi etter Drammensbomben har mislyktes (min understrekning) i sine anstrengelser for å stanse veksten til Hells Angels» (Ytreberg og Nielsen 2011:6). Men siden politiet «står maktesløse» ender programserien raskt inn i moralrammen. En kontrast til dette er flere artikler i Stavanger Aftenblad hvor Hells Angels og deres advokat har kommet til ordet i et omfang som er mer enn bare tilsvar. Layouten fremstår, dekningen sett under ett, som mer dempet og fire av fem lederartikler i Stavanger Aftenblad trekker inn rettssikkerhets-perspektivet knyttet til medlemmene i Hells Angels og deres supportere.

Stavanger Aftenblad er også den avisen som mottok det som må kunne sies å være den mest eksklusive informasjonssubsidien i materialet jeg har analysert, nemlig Kriposrapporten. På tross av dette er det likevel Stavanger Aftenblad som i analysen fremstår med den meste balanserte dekningen.

Dagbladet dekker Hells Angels innen rammene av tradisjonell tabloidjournalistikk, der Hells Angels stort sett fungerer som råmateriale i fryktproduksjon (Glassner 1999). Det gjøres ingen forsøk i Dagbladet på å sette «trusselen fra mc-mafiaen» inn i en større samfunnsmessig kontekst eller belyse politiets motiver fra alternative vinkler, ut over tilsvar fra Hells Angels. I tillegg blir pressetalsmannen til Hells Angels, Rune Olsgaard, i enkelte artikler plassert inn i «kjendisrammen» som realitydeltaker, noe man muligens ikke ville gjort dersom avisen i fullt alvor mente han representerte en av de farligste gruppene i det norske samfunn. Ingen justispolitikere er intervjuet i Dagbladet og temaet behandles heller ikke på leder- eller kommentarplass. Men Dagbladet gir mer plass til tilsvar enn de to andre avisene.

Hamar Arbeiderblad deltar ukritisk i det lokale «korstoget» mot Hells Angels, der «kampen» mot det ulovlige badebassenget på plenen i hagen til MC-klubben får komiske overtoner, ikke minst fordi badebassenget overskygget en mer alvorlig sak: Beslag av 30 kilo amfetamin i 2010 knyttet til ett av klubbens medlemmer (Hamar Arbeiderblad 02.03. 2011). Avisens dekning er i tillegg preget av det som Røssland kaller «urealistiske forventningar i ålmenta om politikarane si evne til å handtera dei kriminalpolitiske problem (...), og der dei med makt og mynde i samfunnet er dømt til å mislykkast» (Røssland 2003: 29). Badebassengvedtaket i kommunestyret kom etter en ganske massiv pressedekning i Hamar Arbeiderblad, men ble senere opphevet av Fylkesmannen fordi hjemmelsgrunnlaget manglet.

Lokalpolitikere er, i motsetning til de to andre avisene, en dominerende kilde i Hamar Arbeiderblad. Dette kan tolkes som et utslag av at lokalaviser også har et samfunnsoppdrag som skiller seg noe fra de større avisene: «Lokalavisa har sterk symbolverdi. Det handler om følelsen av trygghet og felleskap» (Dalviken 2010:31).

Nyhetsstoff om kriminelle MC-gjenger «selger godt» (Politidirektoratet 2010:22) var en påstand i Handlingsplan (2011-2015). Figur 1.1 viser at norske medier har omfavnet informasjonssubsidiene, med en markant økning i antall artikler fra 2010 til 2011. Hells Angels har fått kraftig økt «nyhetsverdi». Når Dagbladet gjentatte ganger plasserer Hells Angels på førstesiden er det nærliggende å tenke at dette skyldes kommersielle hensyn (*if it bleed it leads*). Programmene til Brennpunkt hadde høye seertall, noe som understreker at interessen for denne stoffkategorien har stor publikumsinteresse.

En underliggende problemstilling i oppgaven har vært å undersøke hvorvidt pressens beskrivelse av Hells Angels gjennom visse tolkningsrammer kan ha bidratt til et justispolitisk klima som bidro til en endring av straffeloven § 60a. Analysen viser at innhold og kildeutvalg er sterkt influert av politiets retorikk og tolkningsrammer. Pressen har etter min mening vært en helt sentral aktør for å skape en stemning av bekymring og frykt, som igjen medvirket til at endringen av straffeloven § 60a kunne bli vedtatt av et samlet Storting, uten debatt.

8.3 Moralsk panikk?

Kan pressens dekning av Hells Angels i perioden 2010 – 2013 leses og tolkes som del av en moralsk panikk? Som jeg har redegjort for under kapittel 2.6 har Goode og Ben-Yehuda (2008) satt opp fem vilkår som må være tilstede for å kunne definere en tilstand som moralsk panikk: 1) bekymring, 2) fiendtlighet mot en gruppe, 3) konsensus om at trusselen er reell, 4) disproporsjonalitet i forhold til virkeligheten, og 5) flyktighet.

Slik jeg vurderer det har det vært en bekymring og frykt i deler av samfunnet, men stort sett begrenset til den kriminalpolitiske offentligheten. Bekymringen kommer blant annet til syne gjennom intervjuer og kommentarer i pressen (den kvantitative innholdsanalysen) og gjennom politiske debatter og vedtak.

Det andre kriteriet, fiendtlighet mot en gruppe, har utvilsomt vært til stede. Politiets og politikernes mange verbale angrep mot Hells Angels kommer til syne både i de kriminalpolitiske- og i de journalistiske tekstene, og i de politiske debattene. Sammen med politiaksjonene mot énprosentmiljøet ble det startet en avviksspiral og «snøballeffekten» (Cohen 1972:82) nådde en topp allerede i 2011.

Det tredje vilkåret som må være tilstede er *konsensus*. Det var, som vi har sett, konsensus i Stortinget, i KS, i en rekke kommuner, og i den dominerende delen av politietaten om at trusselen fra Hells Angels mot samfunnet var reell. Mellom 50 og 60 kommuner hadde i juni 2014 fattet vedtak der de erklærte MC-bander for uønsket i en eller annen form (mail fra KS datert 16.06. 2014). Også pressedekningen bærer preg av konsensus.

Det fjerde vilkåret som må være tilstede for at en tilstand skal kunne kalles moralsk panikk, er *disproporsjonalitet* eller *overdrivelse*. Goode og Ben-Yehuda (2008) argumenterer for at overdrivelser kan måles gjennom en kvantitativ innholdsanalyse, altså metoden som blant annet er brukt i denne oppgaven. Forfatterne har skissert fem kriterier som må besvares positivt for at disproporsjonalitet skal være til stede: **1)**Inneholder tekstene overdrevne tall og overdreven statistikk? Bruken av kriminalstatistikk fremstår som politiets viktigste argument, og som vist i kapittel 4.2.1 er det nærliggende å peke på at statistikken er konstruert på en slik måte at formålet er å skape et mest mulig negativt inntrykk av Hells Angels, og ikke for å gi et reelt bilde av kriminaliteten. Dette kan forstås slik at de kriminalpolitiske dokumentene inneholder overdrevne tall og statistikk. **2)** Kan man også si at tekstene inneholder fabrikkerte eller usanne opplysninger? Svaret på det spørsmålet er mer komplisert ettersom politiets påstander, som vist i kapittel 4, ofte ligger som skjulte premisser i argumentasjonen, og fordi politiet bruker eksempler fra utlandet for å vise hvilken trussel Hells Angels utgjør i Norge. Politiet (og politikerne) bruker imidlertid opplysninger fra Brennpunktprogrammene som «bevis» for hvor farlige Hells Angels er, blant annet ved å sitere utsagn fra intervjuet med den anonyme kilden i programmet «Broderskapet» i sine dokumenter og i offentligheten. I intervjuet hevdes det at Hells Angels i Norge driver utstrakt spaning og etterretning mot dommere, politifolk, journalister og andre og at klubben styrer narkotikamarkedet med overdoser, (dreper narkomane) og at det finnes uoppklarte drap osv. Etter min mening fremstår kilden i filmen «Broderskapet» lite troverdig for en kritisk seer. Videre har politiet brukt store ressurser på dette miljøet, et miljø som i tillegg er svært synlig. Som nevnt i kapittel 4.2 ble det i forbindelse med narkotikaetterforskning av medlemmer i Hells Angels avlyttet 5000 telefonsamtaler i tillegg til spaning og andre skjulte etterforskningsmetoder. Vi bør kunne anta at noen av de påståtte alvorlige kriminelle forholdene som beskrives i Brennpunkt hadde blitt avdekket dersom de var sanne. Uansett er det svært vanskelig å verifisere de spesifikke påstandene ettersom kilden er anonymisert. Koblingen mellom norske Hells Angels, nynazisme og rasisme fremstår også konstruert.

De antatte «nynazistene» i Kristiansand som angivelig ble rekruttert av Hells Angels forsvant helt ut av pressedekningen etter kort tid. Slik jeg ser det er det vanskelig å konkludere med at tekstene inneholder bevisst fabrikerte og usanne opplysninger, men «bevisene» som brukes er svake og dårlig dokumenterte.

3) Inneholder tekstene vandrehistorier (urbane legender)? Hells Angels er på mange måter en vandrehistorie i seg selv. Mytologien fra klubbens tilblivelse på slutten av 40-tallet og frem til i dag har skapt en hel katalog med vandrehistorier. Den mest utbredte myten handler trolig om énprosentersamfunnet: «Livsstilen som énprosentere innebærer per definisjon et brudd med samfunnets lover og regler» (Politidirektoratet 2010:18). De udokumenterte påstandene om honningfeller og utstrakt «konebytte» fortjener kanskje også betegnelsen «urbane legender» etter at de nå sirkulerer i politiretorikken?

4) Dersom oppmerksomhet om et fenomen er mye større enn det som blir et annet fenomen til del, og det siste fenomenet medfører like mye, eller mer samfunnsmessig skade, er kriteriet for misforhold oppfylt. Et hovedproblem med politiets fremstilling av Hells Angels er at gruppen ikke blir sammenlignet med andre grupper. Dette kommer klarest til syne når kriminalstatistikk brukes for å vise hvor kriminelle og farlige denne gruppen er, men uten å ha en referansegruppe. Dette er samtidig en svakhet også i min analyse. Jeg måler ikke pressedekningen av Hells Angels opp mot andre fenomener det kunne vært interessant å sammenligne dette med. Oslo politidistrikt har imidlertid rangert de åtte fremste kriminelle aktørene i hovedstaden (Aftenposten 14.05. 2013).¹³² Her havner «MC-gjengene» på syvende plass, etter aktører som «vestafrikanere», «nordafrikanere», «balkan-grupper», «grupper fra Baltikum» og «kurdiske miljøer». Med erfaring fra kriminaljournalistikken vil jeg påstå at dette er kriminelle «grupper» eller miljøer som er langt unna Hells Angels når det gjelder oppmerksomhet i pressen. Tidligere rådgiver for politimesteren i Oslo, Eirik Jensen, sier det slik i sin bok (2015):

MC-folk dukker opp i saker her og der, men i alvorlighetsgrad og potens kan de ikke sammenlignes med for eksempel kriminelle albanere, marokkanere, somaliere og pakistanere (...) Jeg forstår rett og slett ikke hvorfor Kripos fastholder beskrivelsen av MC-miljøet som den verste mafiaen vi har. Det er ikke sant (Jensen 2015:123-124)¹³³

¹³² <http://www.osloby.no/nyheter/krim/Disse-kriminelle-nettverkene-er-den-storste-trusselen-i-Oslo-7201429.html>

¹³³ Eirik Jensen er for tiden siktet for grov korrupsjon og innførsel av mellom 25 og 30 tonn hasj. Det er per 30.11. 2015 ikke avgjort om det blir tatt ut tiltale. <http://www.tv2.no/a/7374594>

5) Dersom oppmerksomhet om et fenomen er mye større enn det som det samme fenomenet er blitt til del tidligere (eller senere) er kriteriet for misforhold oppfylt. «Norske aviser har ikke hatt så stor dekning av Hells Angels siden toppårene i 1996 og 1997» ifølge rapport innlevert til SKUP (Ytreberg og Nielsen 2011:19) Men da var det MC-krig og i 1997 eksploderte bomben i Drammen. Oppmerksomheten i pressen denne gang som i periode hvor det var rolig i MC-miljøet og skyldes en planlagt strategi fra politietaten.

Den femte og siste faktoren som kjennetegner en moralsk panikk er flyktighet. Figur 1.1 viser at oppmerksomheten rundt Hells Angels sank i 2014 og er i ferd med å fordampe helt nå i 2015. Oppmerksomheten er nå tilbake på samme nivå som før 2010, selv om antall klubber som inngår i énprosentfæren er historisk høy¹³⁴. «Fienden» er med andre ord ikke nedkjempet, så faren burde ut fra politiets beskrivelser være stor. Etter at straffeloven § 60a ble endret synes det imidlertid som om politiet, og dermed også pressen, har mistet sin interesse for Hells Angels.

Resultatet av det tette samspillet mellom politi, presse og politikk *kan* beskrives som en moralsk panikk. Den kan sies å ha ligget i dvale i tiåret etter 1997, men fienden ble «gjenoppdaget» av Kripos og Politidirektoratet i 2009, og gjennom et strategisk forhold til pressen og gjennom tette bånd mellom noen få aktører innen politiet og politikken ble det skapt en kortvarig moralsk panikk.

Moral panics are a matter of degree; they come in different sizes – some gripping the vast majority of the members of a given society at a given time, others creating concern only among certain of its group or categories. At no exact point are we able to say that a panic exists» (Goode & Ben-Yehuda 2008:39)

Cohens tre faser – *diffusion*, *innovation* og *escalation* - lar seg identifisere i analyseperioden og panikken kan i dag sies å ha blitt «institusjonalisert» (Goode og Ben-Yehuda 2008:41) gjennom endring av mafiaparagrafen og deretter «håndboken» som beskriver hvordan kommunene fremover skal «Forebygge og bekjempe kriminalitet fra enprosentmiljøet og kriminelle MC-gjenger» (Politidirektoratet 2014).

De moralske entreprenørene er også til stede i analyseperioden. Gjennom de kriminalpolitiske dokumentene og gjennom medietekstene har jeg identifisert noen få aktører som opptrer som gjengangere, som premissleverandører, og som også passer til Beckers beskrivelse av *korsfarere* (Becker 1963:147).

¹³⁴ <http://www.tv2.no/a/5756967>

En typisk «korsfarer» er omtalt av kriminolog Cecile Høigård i boken «Gategallerier» (2002). Høigård bruker her psevdonymet «Jens Harald Kongsnes» om mannen som frontet politiets kamp mot grafittimiljøet i Oslo på nittitallet:

Det var først da grafittikontrollens sentrale tjenestemann i politiet gjennom første halvdel av nittitallet, Jens Harald Kongsnes, entret arenaen at det ble ordentlig fart på arbeidet mot grafitti (..) For Kongsnes fungerte dette som en karrierenisje. Han reiste rundt og holdt foredrag, var den som oftest ble intervjuet i aviser, og deltok i rettssakene mot malerne (Høigård 2002:116).

Et helt sentralt virkemiddel i kampen mot grafitti var bruk av kriminalstatistikk. I løpet av noen få år på 90-tallet ble grafittianmeldelsene «en helt sentral del av hovedstadens totale kriminalitetsbilde» (ibid:240). «Jeg kjenner ikke til noe lovbrudd i noe samfunn til noen tid som er i nærheten av en tilsvarende eksplosiv utvikling av anmeldelse som grafittinmeldelsene» (ibid 23). Poenget for Høigård er å vise at «skjerpes kriminalitetsdefinisjonen og kriminalitetskontrollen, *stiger* den registrerte kriminalitet» (ibid 241). Ifølge Becker har enkelte korsfarer «a taste for crusades and seek new problems to attack» (Becker 1963:155).

Politikonstabel Jon Sivert Langmoen gikk fra Stovner politistasjon og grafittibekjempelse¹³⁵ til mer prestisjefylte Kripos med ansvaret for MC-kriminalitet i 1996 (Politiforum nr 4 2004 s. 9) og har hatt den funksjonen frem til i dag. Hans navn dukker opp i flere av de sentrale kriminalpolitiske dokumentene, blant annet i evalueringsrapporten hvor Kripos tok dissens. (Politidirektoratet 2009) og i Håndboken (Politidirektoratet 2014).

Anders B. Werp fremstår sentral i arbeidet med å forankre strategien til Kripos og Politidirektoratet i Stortinget og hos regjeringen. Werps forrige kamp mot et avvikermiljø var mot høyreekstreme ungdommer i hjemkommunen Øvre Eiker. (se for eksempel Dagbladet nett 03.03. 2010)¹³⁶

Glassner siterer antropologen Mary Douglas og Aaron Wildavsky (1983) som påpeker at ethvert samfunn har en nærmest ubegrenset mengde med potensielle farer de kan velge mellom, men hvilke farer og hvor mange farer som blir valgt ikke er tilfeldig:

Dangers get selected for special emphasis, either because they offend the basic moral principles of the society or because they enable criticism of disliked groups and institutions (Glassner 1999: xxxiv).

¹³⁵ Se for eksempel artikkel i VG den 15.02. 1994 «Skader for 60 mill.»

¹³⁶ http://www.dagbladet.no/2010/03/03/nyheter/hells_angels/innenriks/10676230/

Politiinspektør Eivind Vigeland i Politidirektoratet hevdet et intervju i Norsk Politi (nr 2, 2012, s.18) at kriminelle MC-gjenger var «definert som en viktig kriminell trussel for hele samfunnet». Larsson skriver i en artikkel (2016b, under publisering) at den offentlige oppmerksomheten rundt Hells Angels fra 2011 har trekk av «den gode fiende», og viser her til boken med samme navn (Christie og Bruun 1985) hvor forfatterne beskrev narkotika som «den gode fiende» som samler troppene til kamp: «Fiender er ikke bare en trussel, de kan også være meget nyttige» (Christie og Bruun 1985:55). Christie og Bruun beskriver, som nevnt tidligere i oppgaven, den gode fiende gjennom en rekke kjennetegn. «MC fyller en rekke av disse kriteriene på en ypperlig måte», mener Larson, men han konkluderer:

Vi har likevel ikke kommet til en tilstand av moralsk panikk, men et stykke på vei. Deler av media har sluppet til andre stemmer og oppfatninger. Kriminalpolitisk har det, trass i iherdige forsøk, ikke helt tatt av som samfunnsønde (2016b, under utgivelse)

Jeg er som det framgår noe uenig med Larsson i hans konklusjon. Kriminalpolitisk tok det etter min mening «av» gjennom de kriminalpolitiske tiltakene nevnt overfor (endring av lovverket, en rekke kommunestyrevedtak og ny håndbok). De alternative stemmer i mediene har ikke vært mange. Jeg vil altså hevde at oppmerksomheten rundt Hells Angels i perioden 2010 – 2013 kan leses som en moralsk panikk. Mobiliseringen som KS satte i gang førte «panikken» ut til hele kommune-Norge. Men den begrenset seg til stort sett til kommunestyrene, som i denne sammenhengen er en del av den kriminalpolitiske offentligheten. Den moralske panikken har ikke ført til et folkelig engasjement på grasrotnivå. Den har primært funnet sted i samspillet mellom politi, presse og politikk. Mange av disse aktører har neppe følt en reell «panikk» eller «frykt» for Hells Angels. Det finnes likevel eksempler på at frykten reelt har vært til stede, noe anonymiseringen av den kommunale saksbehandleren i Stavanger viser (se kapittel 6.3).

Pollack (2001) argumenterer for at begrepet *mediepanikk* kan brukes i en videre betydning enn Drotner (2000), som reserverte begrepet for den frykten som oppstår når barn og unge tar i bruk nye medieformer. Pollack mener begrepet «med fördel» kan brukes som en «övergripande beteckning på alla de olika mediekonstruerade panik- och hotfenomen vi möter» (Pollack 2001:319). Det er da av mindre betydning hvilken subjektiv frykt aktørene føler, ifølge Pollack: «Medierna *tilskriver* människor rädsla och upplevelser av hot och mobiliserar publika responser (...)

Paniken eksisterer framfor allt i *det institutionella spelet* mellom eksempelvis medierna och den kriminalpolitiska offentligheten (ibid:320). Kanskje er «mediepanik», slik Pollack bruker det, mer dekkende for det som skjedde i forbindelse med pressedekningen av Hells Angels i 2010 – 2013.

Hvorfor ble Hells Angels reetablert som en samfunnstrussel i 2010/2011? Jensen (2015:121). mener Kripas har økonomisk interesse av «å opprettholde bildet av MC-miljøet som en av våre verste mafialignende organisasjoner», Larsson er inne på det samme når han i en bok fra 2008 skriver at «Den organiserte kriminaliteten gir penger i kassa. Ikke bare for lovbrysterne, men også for de som arbeider med bekjempelsen av den (s.152). For Kripas og Politidirektoratet er kampen mot organisert kriminalitet en sentral del av virksomheten og Hells Angels ble, som vist i denne oppgaven, et symbol på denne type kriminalitet i perioden 2010 – 2013. Et annet mulig motiv som etter min mening fremstår som interessant kan knyttes til politietatsens «behov» for å endre, i betydningen utvide, straffeloven § 60a. Hells Angels var en sentral del av argumentasjonen da straffeloven § 60a ble innført i 2003, og det demoniserende bildet av Hells Angels ble igjen manet frem da politietaten ønsket å utvide virkeområde til mafiaparagrafen.

In the process of giving some meaning to the term organized crime, a term that felt foreign and un-Norwegian, the biker groups, especially Hells Angels and Bandidos, played an essential role as “role models” (Larsson 2016a:under utgivelse).

Svaret på om dette har vært en planlagt og styrt strategi fra 2009, da Kripas tok dissens, eller om det er mer tilfeldigheter som førte til at sentrale korsfarere fra politiet og politikken var «på rett sted til rett tid», må overlates til andre forskere. Svaret finnes kanskje i dokumenter og referater i justissektoren, eller svaret kan kanskje senere finnes ved å intervju de sentrale aktørene.

Kan analysens funn gjøres allmenngyldig – er det grunnlag for noen type av generalisering? Min oppgave er jo primært en case-studie som belyser én «panikk». Pollack mener «varje mediepanik kræver sin studie» (2001:231). Thagaard (1998:178, sitert i Østbye & al, 2007:118) bruker begrepet «overførbart framfor generaliserbarhet». Kanskje kan nye studier på området gi et empirisk grunnlag for å trekke mer allmenne konklusjoner.

I dag kan det virke som om Hells Angels nå har utspilt sin rolle som «*folk devils*», spesielt etter at mediedekningen bidro til at straffeloven § 60a ble endret i hvilket år? I juli 2011 demonstrerte Behring Breiviks terroraksjon mot regjeringskvartalet og drapene på

Utøya at det finnes mer akutte samfunnstrusler enn mc-gjenger. I dag kan det virke som om en islamistgruppe ved navn Profetens Ummah, og potensielle muslimske terroristgrupper, har overtatt rollen som samfunnsfiende. Den ukritiske dekningen av de kriminalpolitiske kampanjene med Hells Angels i hovedrollen bør her være en påminnelse om betydningen av at journalister har, og stadig opprettholder, en kritisk distanse til alle «trusler» som får et liknende kampanjepreg.

9 Litteraturliste

Aasgaard, Anne Margrete. 2012. "Journalistikk under angrep. Om journalister og gjerningsmann". Masteroppgave, Universitetet i Oslo.

Allern, Sigurd. 1996. *Kildenes makt: ytringsfrihetens politiske økonomi*. Oslo: Pax Forlag

Allern, Sigurd. 1997. *Når kildene byr opp til dans*. Oslo: Pax Forlag

Allern, Sigurd. 2001. *Nyhetsverdier. Om markedsføring og journalistikk i ti norske aviser*. Kristiansand: IJ-forlaget

Allern, Sigurd & Ester Pollack (red.). 2009. *Skandalenes markeds plass. Politikk, moral og mediedrev*. Bergen: Faktabokforlaget.

Allern, Sigurd. 2015. *Journalistikk og kildekritisk analyse*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Andenæs, Johs. 1984. «Rettsvesenet og massemedia». Foredrag holdt på det 30. nordiske juristmøtet. Oslo. 1984. Side 451 – 483. –Hvor er den publisert?

Andersen, Øyvind. 1995. *I retorikkens hage*. Oslo: Universitetsforlaget.

Aristoteles. 1983. *Retorik*. København: Museum Tusulanums Forlag.

Aristoteles. 1997. *Om diktetekunsten*. Oslo: Grøndahl og Dreyer.

Asker og Bærum tingrett. 19.04.2004. «Statsadvokatene i Oslo mot flere medlemmer av Hells Angels.» Saksnr.: 03-014857/MED-AHER/1

Auglend, Ragnar L, Henry John Mæland og Knut Røsandhaug. 2004. *Politirett*. Oslo: Gyldendal akademiske.

Barger, Sonny Ralph. 2001. *Hell's Angel*. Trondheim: Forlaget kulørt kultur.

Bay, Joi. 1992. «Myter og virkelighet omkring rockerkriminalitet». *Lov & Ret* 2, (8):17-21.

Bay, Joi. 1994. «Præventiv intervention – nye politimetoder overfor rockere». *Kriminalistisk Instituts Årbog* 1993:39-162.

Bay, Joi. 1997. «Fra ungdomskultur til subkultur – rockere og bikere». *Dansk Sociologi* 8, (3): 7-25.

Bay, Joi. «Konflikter mellom MC-klubber». Paper presentert ved seminaret Born to be wild: Om brødraskap ved sidan av lagen, Gøteborgs Universitet 19.03.1997.

Bay, Joi. 1998. «Da organiseret kriminalitet blev indført til Danmark». *Nordisk tidsskrift for kriminalvidenskab*.

Bay, Joi. 1998. «Hvorfor Danmark? 1970-erne som forudsætning for «Den Store Nordiske Røckerkrig»». *Kriminalistisk årbog 1997*. København: Det retsvidenskabelige Institut.

Bech-Karlsen, Jo. 1988: *Featurereportasjen*. Oslo: Universitetsforlaget

Bech-Karlsen, Jo. 2002. *Reportasjen*. Oslo: Universitetsforlaget.

Becker, Howard S. 1963. *Outsiders*. New York: The Free Press of Glencoe.

St.meld. nr. 63 (1996-97)

Bergström, Göran og Kristina Boreus. 2010. *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*. Lund: Studentlitteratur.

Bertrand, Jean-Claude (red) og Olof Peterson. 2007. *Medieetikk i Europa*. Stockholm: SNS Förlag.

Bjerke, Paul. 2009. «Etikkens plass i journalistisk seleksjon. Refleks eller refleksjon? En sosiologisk analyse av journalistisk profesjonsmoral». PhD, Universitetet i Oslo.

Bjørge, Tore. 2015. *Forebygging av kriminalitet*. Oslo: Universitetsforlaget

Boorstin, Daniel. 1961/1992. *The Image. A guide to pseudo-events in America*. New York: Vintage Books.

Borgarting lagmannsrett. 20.09.2004. «Oslo statsadvokatembeter mot flere medlemmer av Hells Angels» Saksnr.: 04-016789ASAT-BORG/03

Borgarting lagmannsrett. 22.06. 2015. «Den offentlige påtalemyndighet mot Capitol Eiendom AS og Hamcon (akronym for Hells Angels MC Oslo Norway).»

Borge, Laila. 2003. «Juryen og media». Semesteroppgave, Høgskolen i Oslo.

Bourdieu, Pierre. 1998. *Om fjernsynet*. Oslo: Gyldendal

Brurås, Svein og Lars Arve Røssland. 2003. *Kompiser i krim. Aktører, strategier og relasjoner i mediedekningen av Orderudsaken*. Oslo: Norsk Journalistlag.

Brurås, Svein. 2006. *Etikk for journalister*. Bergen: Fagbokforlaget.

Brurås, Svein. 2009. «Kriminaljournalistikkens etikk. PFU-uttalelser belyst fra tre moralfilosofiske posisjoner». PhD, Universitetet i Bergen.

Bull, Cathrine Andenæs. 2012. "Er terroristen gal eller fanatisk? En komparativ analyse av Aftenpostens og Dagbladets dekning av gjerningsmannen i forbindelse med terroraksjonen i Norge den 22. juli 2011». Masteroppgave, Universitet i Oslo.

Carlsson, Yngve. «Referater og program fra møter i KS Storbynettverk.» Upublisert manuskript, 16.11.2011. E-post.

Charpentier, C. J. 1997. *Live to ride - Knuttar och ryggmärken*. Simrishamn: Gondolin.

Christie, Nils og Ketil Brun. 1985/1996. *Den gode fiende*. Oslo: Universitetsforlaget.

Cohen, S. 1972. *Folk Devils and Moral Panics: The Creation of the Mods and Rockers*. New York: St. Martin's Press

Cornwell, Benjamin and Annula Linders. 2002. "The Myth of "Moral Panic": An Alternative Account of LSD Prohibition". *Deviant Behavior* 23, (July –August): 307-330.

Cressey, Donald R. (1969): *Theft of the nation. The structure and operations of organized crime in America*. New York: Harper & Row.

Den norske dommerforening. 2012. *Dommerne og mediene- en håndbok om regelverk og god praksis for dommernes forhold til mediene*. Bergen: Vigmostad & Bjørke AS.

Den norske redaktørforening. Udatert. «Om lovstridige krenkelser». Lest: 30.11.2015. <http://www.nored.no/Juss/Krenkelser>

Detlef, Claus. 1988. *Bogen om sagprosa*. København: Dansk lærerforening.

Det kriminalitetsforebyggende råd. 2011. «MC-kriminalitet: Her er Danmarks metoder.» Lest 30.11.2015.

<http://www.krad.no/forebygging/organisert-kriminalitet/mc-kriminalitet>

Det kriminalitetsforebyggende råd. 2011. «MC-kriminalitet: Her er Danmarks metoder - diskusjon.» Lest 30.11.2015.

<http://www.krad.no/forebygging/organisert-kriminalitet/mc-kriminalitet#diskusjon>

Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD). 2013. *Forebygging av lokal organisert kriminalitet*. Oslo: Det kriminalitetsforebyggende rådet (KRÅD).

Drager, Robin Håset. 2011. «"180 cm høy og av afrikansk opprinnelse". Voldtekt som sosialt problem i norsk presse». Masteroppgave, Universitetet i Oslo

Dulaney, William L. 2004. *Moving Forward with Visual Symbols, Looking Back at Outlaw Motorcycle Clubs*. Chicago: National Communication Association.

Eide, Martin. 1995. *Blod, sverte og gledestårer: Verdens Gang 1945-95*. Oslo: Schibsted Forlag.

Eide, Martin. 2001. «Journalistisk makt. Et oppslag». I *Til dagsorden. Journalistikk, makt og demokrati*, redigert av Martin Eide, 13-59. Oslo. Gyldendal Akademisk.

Eide, Martin. 2011. *Hva er journalistikk?* Oslo: Universitetsforlaget

Entman, Robert M. 1993. "Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm." *Journal of Communication* 43, (4): 51-58.

Entman, Robert M, Jörg Matthes og Lynn Pellicano. 2009. "Nature, Sources, and effects of New Framing". I *The Handbook of Journalism Studies*, redigert av Karin Wahl-Jorgensen og Hanitzsch,. New York: Routledge.

Ericson, Richard V, Patricia M. Baranek and Janet B.L. Chan. 1989. *Negotiating control. A Study of News Sources*. Milton Keynes: Open University Press

Eriksen, A. 2005. «Replik til Urszula Srebrowskas artikkel «ATEKST kan lede på villspor»». *Norsk Medietidsskrift* 12, (1): 44-47.

Fahsing, Ivar A. og Petter Gottschalk. 2008. *Kriminelle organisasjoner*. Bergen: Faktabokforlaget.

Finstad, Liv og Cecilie Høigård (red.) 2007. *Kriminologi*. Oslo: Pax Forlag AS.

Fossum, Egil og Sidsel Meyer. 2008. *Er nå det så sikkert? Journalistikk og kildekritikk*. Oslo: Cappelen Akademiske Forlag.

Fredriksen, Kristian. 2004. *Alene med et kamera*. Aarhus: Ajour.

Frenningsmoen, Linn Elise. 2006. «Skyldig inntil det motsatte er bevist? Et søkelys på pressens rolle i to justismordsaker». Masteroppgave, Universitetet i Oslo.

Gadd, Pia (red). 1994. *Mord, Blod ock Moral. Om kriminaljournalistikk*. Stockholm: Carlssons.

Gentikow, Barbara. 2005. *Hvordan utforsker man medierfaringer? Kvalitativ metode*. Kristiansand: IJ-forlaget.

Glassner, Barry. 1999. *The culture of fear: why Americans are afraid of the wrong things*. New York: Basic Books.

Glomlien, Linda. 2003. «Døden i kårboligen: journalistikk som krimfortelling.» Masteroppgave, Universitetet i Oslo.

Goffman, E. 1959. *The Presentation of Self in Everyday Life*. New York: Doubleday.

Goffman, Erwin, 1974. *Framing Analysis*. Cambridge, MA: Harvard University Press

Goode, Erich and Nachman Ben-Yehuda. 2009. *Moral panics. The social construction of deviance*. Malden: Blackwell

- Greer, Chris and Robert Reiner. 2012. "Mediated mayhem: media, crime, criminal justice".
I *The Oxford Handbook of Criminology*, redigert av Mike, Rod Morgan and Robert Reiner, 245 - 279. Oxford: Oxford University Press.
- Grimen, Harald. 2009. *Hva er tillit?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Grundvall, S. 2005. *Vagabond MC: Gemenskap, manlighet og marginalitet – En studie av en västsvensk bikerklubb*. Göteborg: Göteborgs universitet
- Halse, Ketil Jarl. 1975. *Journalisten som strateg*. Bergen: Universitetet i Bergen.
- Hardcup, Tony. 2007. *The Ethical Journalist*. London: Sage
- Harris, I. R. 1986. *Myth and Reality in the Motorcycle Subculture*. Warwick: University of Warwick.
- Hells Angels. 2007. "Hells Angels MC Norway". Lest 30.11.2015.
<http://www.hells-angels.no/>
- Hill, T. 1980. "Outlaw motorcycle gangs: a look at a new form of organized crime".
Canadian Criminology Forum 3, (1): 26 -36.
- Hille, John. 1995. *Fra holdning til underholdning*. Oslo: Fremtiden i våre hender.
- Hålogaland lagmannsrett. 05.12. 2013. «Troms og Finnmark statsadvokatembeter mot flere medlemmer av Hells Angels.» Saksnr.: 13-137778AST-HALO
- Hopper, Columbus and Johnny Moore. 1983. "Hell on Wheels: The Outlaw Motorcycle Gangs". *Journal of Contemporary Ethnography* 18, (4): 363-387.
- Høigård, Cecilie. 2002. *Gategallerier*. Oslo: Pax Forlag.
- Høigård, Cecilie. 2007. «Hva er kriminologi?» I *Kriminologi*, redigert av Liv Finstad og Cecilie Høigård, 13-29. Oslo: Pax Forlag.
- Ihlen, Øyvind. 2007. *Petroleumsparadiset. Norsk oljeindustri strategiske kommunikasjon og omdømmebygging*. Oslo: Unipub.
- Iyengar, Shanto. 1994. *Is Anyone Responsible? How Television Frames Political Issues*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Jakobsen, Ottar. 2010. *Dagbladet - beretningen om et avismord*. Laksevåg: Baskerville.
- Jensen, Arne (red). 2005. *Ytringsfrihed bør finde sted. Redaktørinstituttets status 2005. Årbok fra Norsk Redaktørforening*. Kristiansand: IJ-forlaget
- Johansen, Anders. 2002. *Talerens troverdighet*. Oslo: Universitetsforlaget.

Justis- og beredskapsdepartementet. 2013. «Endringer i straffeloven 1902 og straffeloven 2005 mv. (forberedelse av terror m.m.). Prop. 131 L (2012–2013)». Lest 30.11.2015.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/dffe7c8cf03f46e69840a264c176a78f/no/pdfs/prp201220130131000dddpdfs.pdf>

Justis- og politidepartementet. 1997. «Svar på forslag fra stortingsrepresentantene datert 4.8.1997». Oslo: Justis- og politidepartementet.

Justis- og politidepartementet. «Om lov om endringer i straffeprosessloven m. m. (oppholdsforbud)» Ot.prp. nr. 85 (1996-97). Oslo: Politi- og justisdepartementet, 1997. <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/regpubl/otprp/19961997/otprp-nr-85-1996-97-/2.html?id=158818>

Justis- og politidepartementet. «Bekjempelse av kriminalitet». St.meld. nr. 23, innst. S. nr. 192 for 1991-92. Oslo: Justis- og politidepartementet, 1992.

Justis- og politidepartementet. «Om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven mv. (tiltak for å beskytte aktørene i straffesaker mot trusler og represalier mv.)» Ot. Prp. Nr. 40 (1999-2000). Oslo: Justis- og politidepartementet, 2000.

<http://www.regjeringen.no/Rpub/OTP/19992000/040/PDFA/OTP199920000040000DDDPDF A.pdf>

Justis- og politidepartementet. «Om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven mv. (lovtiltak mot organisert kriminalitet, menneskehandel, gjengangerstraff mv.)» Ot. prp. nr. 62 (2002-2003). Oslo: Justis- og politidepartementet, 2003.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/b886dc293c194b568fb05d810a9e5785/no/pdfs/otp200220030062000dddpdfs.pdf>

Justis- og politidepartementet. «Politiets organisering, oppgaver og oppgaveløsning» St. meld. nr. 42 (2004-2005). Oslo: Justis- og politidepartementet, 2004.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-42-2004-2005-/id199239/>

Justis- og politidepartementet. «Kampen mot organisert kriminalitet - en felles innsats». Meld. St.t. 7 (2010 - 2011). Oslo: Justis- og politidepartementet, 2010.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/b11f929a45104ab5b11a8a99f8947bf1/no/pdfs/stm201020110007000dddpdfs.pdf>

Justis- og beredskapsdepartementet. 07.05.2013. «Pressemelding fra Justis- og beredskapsdepartementet. Endring i Straffeloven § 60 a.» Lest 30.11.2015.

<http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/jd-2/nyheter-og-pressemeldinger/pressemeldinger/2013/nye-tiltak-mot-terror-og-organisert-krim.html?id=726713>

Journalisten. 2004. "Politiet vurderte å boikotte journalist". Lest 30.11.2015.

<http://journalisten.no/story/2364>

Karbø, Eva Margrete. 2010. «Det vakre landet: om dekingen av Kongo-saken, i kongolesiske og norske medier». Masteroppgave, Universitetet i Oslo.

Kidd-Hewitt, D. og R. Osborne (red). 1995. *Crime in the media*. London: Pluto

Kjølstad, Maria Victoria. 2013. «Blod, sverte og tårer. Journalisters etiske dilemmaer i møte med 22. Juli». Masteroppgave, Universitetet i Oslo.

Kripos. 2011. «Den organiserte kriminaliteten i Norge – Trender og utfordringer i 2011 – 2012.» Lest: 30.11.2015.

https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/kripos/Vedlegg_1581.pdf

Kripos. 2012. «Hells Angels Norway og kriminalitet». Lest: 30.11.2015.

<http://www.tv2.no/a/5756902>

Kripos. «Hells Angels – organisasjon og struktur.» Upublisert manuskript 28.03. 2014. Power point-presentasjon.

KS. 26.01.2011. «Referat fra styremøte i KS.» Lest: 30.11.2015.

<http://opengov.cloudapp.net/Meetings/KS/Meetings/Details/250996>

Kvam, Bjarne og Lars Arve Røssland. 1998. *Tilfeldig gapestokk. Pressens identifisering i kriminalsaker*. Bergen: John Grieg forlag.

Kvam, Bjarne. 2002. *Kriminaljournalisten*. Kristiansand: IJ-forlaget

Larsen, Kristin Karlsrud. 2008. «Straffelovens § 60a og organisert kriminalitet». Masteroppgave, Universitetet i Oslo

Larsen, Peter Harm. 2003. *De levende billeders dramaturgi*. København: DR, København.

Larsson, Paul. 2000: *Organisert kriminalitet*. Oslo: Pax forlag.

Larsson, Paul. 2016 a. «Dialog eller konfrontasjon? Politistategier overfor bikers.» Upublisert manuskript. Microsoft Word-fil.

Larsson, Paul. 2016 b. "The big scare. Bikers and the construction of organized crime in Norway." Upublisert manuskript. Microsoft Word-fil.

Leliönhof, Marcel og Hugo Lauritz Jenssen. 2012. *Helvetes engler*. Oslo: Front Forlag

Loga, Jill Merethe. 2003. «Godhetsdiskursen. I Maktens tekster». I *Makt- og demokratiutredningen*, redigert av Kjell Lars Berge, Siri Meyer og Tom Are Trippestad, 62-80. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Mathisen, Thomas. 2002. *Makt og medier. En innføring i mediesosiologi*. Oslo: Pax Forlag

McGarrell, E.F. og T.C. Castellano. 1991. "An Integrative Conflict Model of the Criminal Law Formation Process". *Journal of Research in Crime and Delinquency* 28, (2):174-196.

- McGuire, P. 1986. "Outlaw motorcycle gangs: organized crime on wheels". *National Sheriff* 37, (2): 68 – 75.
- Mølster, Ragnhild. 2008. «Journalisten, folket og makten. En retorisk studie av norsk journalistisk fjernsynsdokumentar». Masteroppgave, Universitetet i Bergen
- Nichols, Bill. 2001. *Introduction to Documentary*. Bloomington: Indiana University Press.
- Nielsen, Jørn. 2012. *Hells Angels MC Scandinavia – The True Story*. Esbjerg: Soul Media & Route 81.
- Njaastad, Olav. 2012. *Nyhetsjournalistikk*. Oslo: Gyldendal akademiske.
- Nord Troms tingrett. 17.06. 2013. «Troms og Finnmark statsadvokatembeter mot flere medlemmer av Hells Angels.» Saksnr.: 12-167142MED-NHER
- Troms tingrett. 22.12.2008. «Den offentlige påtalemyndighet mot Johan Gunnar Vangberg (tidligere Hells Angels-medlem ("Lillys").»
- Norsk politi. 2012. «En proresents MC-kriminalitet.» Lest 30.11.2015.
https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/politidirektoratet/Vedlegg_1853.pdf
- Norsk presseforbund. 2015. «Vær Varsom-plakaten». Lest 30.11.2015.
<http://presse.no/pfu/etiske-regler/vaer-varsom-plakaten/>
- NOU 1997:15. Etterforskningsmetoder for bekjempelse av kriminalitet— Delinnstilling II.
 Oslo: Justis- og Justis og politidepartementet.
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/NOUer/1997/NOU-1997-15/4.html?id=140922>
- NOU 1999:27. *Ytringsfrihed bør finde Sted* - Forslag til ny Grunnlov § 100. Oslo: Justis- og politidepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/026a9879891a4972b019ce10f20561fe/no/pdfa/nou199919990027000dddpdfa.pdf>
- NOU 2009:12. *Et ansvarlig politi – Åpenhet, kontroll og læring*. Oslo: Justis- og politidepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/b23f9c491cea42f1b99f46aae899377e/no/pdfs/nou200920090012000dddpdfs.pdf>
- NRK Troms. 20.03. 2010. «Folkemøte mot Hells Angels.» Lest: 30.11.2015.
<http://www.nrk.no/troms/folkemote-mot-hells-angels-1.7047305>
- NRK. 18.05.2010. «Hells Angels rekrutterer nynazister.» Lest: 30.11.2015.
<http://www.nrk.no/fordypning/hells-angels-rekrutterer-nynazister-1.7128926>
- Nyland, Jan-Egil. 1993. *Kriminaljournalistikk. Kilder, kildekritikk, kildeetikk*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.

Nærø, Gry Scholz. 1990. «Kriminalreportasjen og politivold». *Norsk Juridisk Tidsskrift* 90, (1): 44 -52.

Odden, Ann Kristin. 2011. «To nordmenn – og “de der nede”. En studie av tre norske avisers dekning av Kongo- saken høsten 2009». Masteroppgave, Universitetet i Oslo.

Offentleglova. *Lov om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd av 19. juni 2006 nr. 16*. <https://lovdata.no/dokument/NLO/lov/1970-06-19-69>

Olsen, Johan P. og Harald Sætren. 1980. «Massemedier, eliter og menigmann» I *Meninger og makt*, redigert av Johan P. Olsen, 13-49. Bergen: Universitetsforlaget.

Oslo politidistrikt. 2009. «Kriminalitetsutviklingen i Oslo. Trendrapport 2010.» Lest: 30.11.2015. https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/oslo/Vedlegg_587.pdf

Oslo politidistrikt. 2011. «Kriminalitetsutviklingen i Oslo. Trendrapport 2011.» Lest 30.11.2015. https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/oslo/Vedlegg_1080.pdf

Oslo politidistrikt. 2011. «Kriminalitetsutviklingen i Oslo. Trendrapport 2012.» Lest: 30.11.2015. https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/oslo/Vedlegg_1549.pdf

Oslo politidistrikt. 2011. «Alt starter og avsluttes med et håndtrykk. Dialog med gjengstrukturer, erfaringer, resultater og råd.» Lest 30.11.2015. https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/oslo/Vedlegg_1548.pdf

Oslo tingrett. 24.04. 2014. «Den offentlige påtalemyndighet mot Capitol Eiendom AS og Hamcon (akronym for Hells Angels MC Oslo Norway).»

Petersson, Olof. 1994. "Journalistene som klass, journalisten som ideologi". I *Media og samfunnsstyring*, redigert av Terje Steen Edvardsen, Bergen: Fagbokforlaget.

Politiet. 2011. «Den organiserte kriminaliteten i Norge – trender og utfordringer 2011 – 2012.» Oslo: Politiet.

Politiet. 2012. «Samordningsorganet årsrapporter 2011/2012.» Oslo: Politiet.

Politiet. 2013. «Den organiserte kriminaliteten i Norge – trender og utfordringer 2013 – 2014.» Oslo: Politiet.

Politiet. 2014. «Om Kripos». Lest 30.11.2015. https://www.politi.no/kripos/om_kripos/Tema_71.xml

Politiet. 2015. «Organiseringa av politi- og lensmannsetaten». Lest 30.11.2015. https://www.politi.no/om_politiet/organisasjon/

Politidirektoratet. 2003. «Politiets bekjempelse av kriminelle MC-miljøer 2003 – 2008.» Lest: 30.11.2015. <https://www.politi.no/politidirektoratet/>

Politidirektoratet. 2004. «Det videre arbeidet med politiets særorganer». Lest: 30.11.2015. https://www.politi.no/politidirektoratet/om_pod/historie/

Politidirektoratet. 2005. «Prosjekt organisert kriminalitet.» Lest 30.11.2015. https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/politidirektoratet/Vedlegg_262.pdf

Politidirektoratet rundskriv 2007/005. *Formalisert samarbeid mellom kommunale myndigheter og politiet*. Oslo: Politidirektoratet.

Politidirektoratet. 2009. *Evaluering av handlingsplanen 2003 - 2008*. Oslo: Politidirektoratet.

Politidirektoratet. 2009 «Organisert kriminalitet i Norge. Trusselbildet, utfordringer og anbefalte tiltak 2008/2009.» Lest 30.11.2015. https://www.politi.no/vedlegg/rapport/Vedlegg_24.pdf

Politidirektoratet. 2009. *Evaluering av handlingsplanen «Politiets bekjempelse av kriminelle Mc-miljøer 2003 – 2008»*. Oslo: Politidirektoratet

Politidirektoratet: 2010. «Politiets bekjempelse av kriminelle MC-gjenger i perioden 2011 til 2015.» Lest 30.11.2015. https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/politidirektoratet/Vedlegg_1096.pdf

Politidirektoratet. 2013. «Informasjon om antall ansatte i direktoratets kommunikasjonsstab på SMS 19.11.2013»: Oslo: Pressevakten i Politidirektoratet.

Politidirektoratet. 2014. «Forebygge og bekjempe kriminalitet fra én-prosentmiljøet og kriminelle MC-gjenger. Håndbok for politi og kommunale myndigheter.» Lest 30.11.2015. https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/politidirektoratet/Vedlegg_2456.pdf

Politiforum. 2004. «Bør kriminelle MC-klubber forbys?» Lest 30.11.2015. http://www.politiforum.no/filestore/Politiforum/Filer/PDF_av_bladet/2004/April2004.pdf

PolitiHøgskolen. 2014. «Prosjektbeskrivelse av «Politimetoder i endring/New trends in modern Policing». Lest 30.11.2015. <http://www.phs.no/om-phs/nyheter/nyhetsarkiv/2014/august/politimetoder-i-endring-innvilget-forskningsmidler/>

PolitiLoven. *Lov om politiet av 4. august 1995 nr.53*. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1995-08-04-53>

Pollack, Ester. 2001. *En studie i medier och brott*. Stockholm: Stockholm universitet.

Quinn, J. F. 1983: "Outlaw Motorcycle Clubs: A Sociological Analysis".
Masteroppgave, University of Miami.
Raaum, Odd. 1999. *Pressen er løs!* Oslo: Pax Forlag AS.

Raaum, Odd. 2003. *Dressur i pressen. Selvjustis i internasjonalt perspektiv.* Oslo: Universitetsforlaget.

Rasmussen, Terje. 2001. *Mediesamfunnets moral.* Oslo: Pax Forlag AS.

Rasmussen, Terje. 2004. *Mektig og aktverdig. Betragtninger om journalistikkens legitimitet.* Kristiansand: IJ - Forlaget.

Reiner, R. 2000. *The politics of the police.* Oxford: Oxford University Press

Regjeringen. St.meld. nr. 63 (1996-97). «Svar på private forslag fra Stortinget og Odelstinget til Regjeringen 1. juli 1996 - 30. juni 1997» (fra representantene Hallgrim Berg, Anders C. Sjaastad og Kristin Krohn Devold).
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-63-1996-97-/id133671/?ch=1>

Regjeringen. 12.07.2012. «Høring - kriminalisering av forberedelse til terrorhandling, utvidet adgang til tvangsmiddelbruk, og endringer i straffeloven 1902 § 60a.» Lest 30.11.2015.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---kriminalisering-av-forberedelse/id696588/>

Regjeringen. 10.10.2012. «Høringsuttalelse fra Hordaland politidistrikt. Endring i straffeloven § 60 a.» Lest: 30.11.2015.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/16acc0d662bf418d9c2b88f2726c4fdf/hordalandpolitidistrikt.pdf>

Regjeringen. 31.10.2012. «Høringsuttalelse fra Norsk forening for kriminalreform. Endring i straffeloven § 60 a.» Lest: 30.11.2015.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/16acc0d662bf418d9c2b88f2726c4fdf/krom.pdf>

Regjeringen. 01.11.2012. «Høringsuttalelse fra Politijuristene. Endring i straffeloven § 60 a.» Lest: 30.11.2015.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/16acc0d662bf418d9c2b88f2726c4fdf/politijuristenenorgesjuristforbund.pdf>

Regjeringen. «Høringsuttalelse fra Riksadvokaten. Endring i straffeloven § 60 a.» Lest: 30.11.2015.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/16acc0d662bf418d9c2b88f2726c4fdf/ra.pdf>

Regjeringen. 29.01.2013. «Høringsuttalelse fra Advokatforeningen. Endring i straffeloven § 60 a.» Lest 30.11.2015.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/16acc0d662bf418d9c2b88f2726c4fdf/af.pdf>

Regjeringen 1. juli 1996 - 30. juni 1997. «Svar på seks private forslag fra Stortinget og Odelstinget til St.meld. nr. 63 (1996-97)» Lest: 30.11.2015.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-63-1996-97-/id133671/?ch=1>

Riksadvokaten rundskriv 1/2012. *Mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i 2012 – politiet og statsadvokatene*. Oslo: Riksadvokaten.

<http://www.riksadvokaten.no/filestore/Dokumenter/2012/Riksadvokatensrundskriv1-2012.pdf>

Roksvold, Thore. 1989. *Retorikk for journalister*. Oslo: Landslaget for norskundervisning (LNU) og Cappelen forlag.

Roksvold, Thore. 2007. *Truverdighet mellom linjene*. Nordicom Information. Vol. 2

Roppen, Johann og Sigurd Allern (red). 2010. *Journalistikkens samfunnsoppdrag*. Kristiansand: IJ-Forlaget.

Rørhus, Kåre. 1999. «Ride to live- live to ride. En oversikt over sentral forskning om outlawbikerkulturen». Oslo: Politihøgskolen (PHS) Forskning.

Røssland, Lars Arve. 2003. *Kriminelt. Kriminaljournalistikk i norske populærmedium*. Oslo: Universitetsforlaget.

Røssland, Lars Arve, Svein Brurås og Helge Østbye. 2006. *Morderjakt og mediemakt. Journalistisk metode, sjanger og etikk i dekningen av Orderudsaken*. Bergen: Cappelen Akademiske Forlag.

Rådet for samordnet bekjempelse av organisert kriminalitet (ROK). «Årsrapporter 2005/2006/ 2007/ 2008/ 2011/ 2012.» Oslo: Kripos.

Semetko, H. A. og P.M. Valkenburg. 2000. "Framing European politics: A content analysis of press and television news". *Journal of Communication* 50:93-109.

Sjøvaag, Helle. 2010. «Samfunnskontraktens opphav og ideologiske funksjon». I *Journalistikkens samfunnsoppdrag*, redigert av Johann Roppen og Sigurd Allern, Kristiansand: IJ-Forlaget.

Slaatta, Tor. 2003. *Den norske medieorden. Posisjoner og privilegier*. Oslo: Gyldendal.

Srebrowska, U. 2005. «ATEKST kan lede på villspor». *Norsk Medietidsskrift*, 12(1): 40-43.

Syvertsen, Trine. 1998. *Dokumentanalyse i medievitenskapen: Tilgang, kildekritikk, problemstillinger*. Oslo: Universitetet i Oslo.

Stavanger kommune. 2011. «Saksprotokoll.» Lest: 30.11.2015.
[http://www3.stavanger.kommune.no/publikum/offentli.nsf/SVGalle/C1256F65004F872BC125782C00426095/\\$FILE/11013389.pdf](http://www3.stavanger.kommune.no/publikum/offentli.nsf/SVGalle/C1256F65004F872BC125782C00426095/$FILE/11013389.pdf)

Stavanger kommune. Udatert. «Status det kriminelle 1 % miljøet i Norge.» Lest: 30.11.2015.
[http://www3.stavanger.kommune.no/publikum/offentli.nsf/SVGalle/C1256F65004F872BC125781E00442CC1/\\$FILE/11001009.PDF](http://www3.stavanger.kommune.no/publikum/offentli.nsf/SVGalle/C1256F65004F872BC125781E00442CC1/$FILE/11001009.PDF)

Stiftelsen for en Kritisk og Undersøkende Presse. 2010. «Broderskapet. Metoderapport innlevert til Stiftelsen for en Kritisk og Undersøkende Presse (SKUP)». Lest: 30.11.2015.
<http://www.skup.no/metoderapporter/2010/2010-22%20Broderskapet.pdf>

Stortinget. 2011. «Innstilling fra justiskomiteen til Stortinget om kampen mot organisert kriminalitet – en felles innsats.» Lest: 30.11.2015.
<https://www.stortinget.no/Global/pdf/Innstillinger/Stortinget/2010-2011/inns-201011-300.pdf>

Stortinget. 2011. «Referat fra møte i Stortinget Kampen mot organisert kriminalitet – en felles innsats.» Lest: 30.11.2015.
<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2010-2011/110505/1/#a2>

Stortinget. 15.02.2011. «Referat fra Stortingets spørretime. Spørsmål fra Anders B. Werp til justisminister Grete Faremo.» Lest: 30.11.2015.
<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Sporstmal/Sporretimesporstmal/et-sporretimesporstmal/?qid=49466>

Stortinget. 23.02.2011. «Justisminister Grete Faremo (Ap) svarer på spørsmål fra Anders B. Werp (H) i Stortinget.» Lest: 30.11.2015.
<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Sporstmal/Sporretimesporstmal/et-sporretimesporstmal/?qid=49466>

Stortinget. 23.02.2011. «Åpen høring i Stortingets justiskomiteé - kampen mot organisert kriminalitet - en felles innsats (Meld. St. 7 (2010-2011)).» Sett: 30.11.2015.
https://www.stortinget.no/no/Hva-skjer-pa-Stortinget/Videoarkiv/Arkiv-TV-sendinger/?mbid=/2011/H264-full/Hoeringssal1/02/23/hoeringssal1-20110223-112503_2m.mp4&msid=297&dateid=10003334

Straffeloven. *Almindelig borgerlig Straffelov av 22. mai 1902 nr. 10.*
<http://www.lovdatab.no/all/tl-19020522-010-008.html#60a>

Stubberud, R. og Jensen, E. 2012. «Alt starter og avslutter med et håndtrykk – dialog med gjengstrukturer, erfaringer, resultater og råd.» *Oslo politidistrikt.* 30.11.2015.
<http://www.salto.oslo.kommune.no>

Thompson, Hunter S. 2012: *Hell's Angels. Den ville og voldsomme historien om de lovløse motorsykelgjengene.* Oslo: Pax Forlag.

Toulmin, Stephen. 1958. *The Uses of Argument*. Cambridge: Cambridge University Press

Universitetet i Oslo. 2014. «Ja, vi elsker frihet». Sett: 16. mai 2014.

<http://www.khm.uio.no/besok-oss/historisk-museum/utstillinger/frihet/helvetes-engler.html>.

Vasterman, Peter L.M. 2005. "Self-Reinforcing News Waves, Journalistic Standards and the Construction of Social Problems". *European Journal of Communications* 20, (4): 5008-30.

Waddington, P.A.J. 1986. "Mugging as a Moral Panic: A Question of Proportion". *British Journal of Sociology* 27, (June): 245 – 259.

Wikipedia. 2015. «Den store nordiske MC-krigen». Lest: 30.11.2015.

http://no.wikipedia.org/wiki/Den_store_nordiske_MC-krigen

Willis, P. 1979. *Profane Culture*. London: Routledge.

Wolf, Daniel R. 1991. *The Rebels: A brotherhood of Outlaw Bikers*. Toronto: University of Toronto Press.

Østbye, Helge, Knut Helland, Karl Knapskog og Leif Ove Larsen. 2002/2007. *Metodebok for mediefag*. Bergen: Faktabokforlaget.

10 Vedlegg/Appendiks

Vedlegg 1 Kodeskjema

Kodeskjemaet definerer variablene og spesifiserer verdiene jeg brukt i den kvantitative innholdsanalysen. Kodeskjemaet inneholder tilsammen 27 variabler (V).

V1: Navn på avis. Tre verdier:

- 1 Dagbladet
- 2 Stavanger Aftenblad
- 3 Hamar Arbeiderblad

V2: Dato for artikkel.

V3: Artikkelens sjanger.

Variabelen inneholder ni verdier:

1. Nyhetsartikkel
2. Notis
3. Faktaramme
4. Portrett
5. Leder og kommentar
6. Leserinnlegg
7. Featurestoff
8. Humor, kuriosa
9. Annet

Enspaltet under 10 cm er kodet som notis. Tospartet under 5 cm er kodet som notis. «Featurestoff» er fortellende (eller skildrende) reportasjer der journalisten gjerne er et deltagende element i teksten. Det kan f.eks. dreie seg om artikler som «*på fest med Hells Angels*».

«Humor, kuriosa» er f.eks. den lille petiten hvor man ironiserer over et fenomen som har preget nyhetsbilde. «Annet» kan være ukens spørsmål (Bør kriminelle MC-klubber forbys?), eller omtale av en film under avisenes tv-guide.

V4: Artikkelens vinkling i forhold til Hells Angels.

Variabelen inneholder tre verdier:

1. Positiv
2. Negativ
3. Nøytral

Verdiene «positiv», «nøytral» og «negativ» forutsetter en vurdering av flere elementer i artikkelen og deretter en tolkning. Variabelen er dermed utsatt for koderens skjønn. Et spørsmål knyttet til vinkling i artikler som handler om Hells Angels vil naturlig være; positiv for hvem? negativ for hvem?

Positiv vinkling: Artikler som kodes med verdien «positiv» kan sies å være positiv for Hells Angels. Artikkelen legger vekt på bikerkultur-elementet eller gir klubben anledning til «å slå tilbake» mot politiets og politikernes argumenter. Ifølge de kriminalpolitiske dokumentene

har Hells Angels en mediestrategi og denne strategien kan det være interessant å få kvantifisert.

Klubbene synes aktivt å profilere seg i media for å skape et positivt bilde av klubben. De inviterer til åpne arrangementer, for eksempel «Factory Party», der de promoterer seg som vanlige motorsykel-entusiaster, med blant annet støtte fra popartister og kjente cateringfirmaer. Siden klubbene vanligvis er svært lukket, trekker slike arrangementer ofte mye folk og får stor mediedekning (Politidirektoratet 2010:16)

Et eksempel på en positiv vinklet sak finner vi i Dagbladet 06.08. 2011: «-Vi er bare en gruppe mennesker som elsker bikerlivet og som har valgt å leve det ut».

Felles fiende: Rune Olsgaard er talsmann for Hells Angels i Norge. Han tror nordmenn har blitt fliskere til å ta vare på hverandre etter det som har skjedd.

«Vi har det såpass godt her til lands at vi har for mye tid til å henge oss opp i bagateller.»

MOTORSYKLISTEN

Rune Olsgaard (48)

Fra: Oslo

Jobb: Uferetrygd

Årsinntekt: Ca 200 000 kroner i året

Smilet og de tykke biflenglassene står ikke helt i stil til kikkhullet i jernporten til Hells Angeles MC på Alnabru. Det er mandag morgen i pinsen. Klokken er rundt ett og Rune Olsgaard er tydelig preget av gårdsdagens festligheter hos HA-MC-kollegerne på Hamar. Rune byr på kaffe og forteller at han er uføretrygdet etter en skade. Han har likevel mange jern i ilden. Han er medeier av Rubber Pub Classic i Oslo sentrum og tatoveringsjappa House of Pain.

- Norge har en fantastisk natur både på sjø og land.

Dessuten har vi det jo temmelig godt, de fleste av oss.

Rune har stemt SV før og er nok sosialist innerst inne, men han hva han skal stemme i år, vet han fortsatt ikke.

Rune lar imidlertid ikke holdningen sin til Norge påvirkes av at politiet gjentatte ganger har gått ut og advart mot Hells Angeles MC som en farlig og kriminell organisasjon.

- Det der med å stemple oss som kriminelle er bare et soloutspill KRIFOS passet på å gjøre da justisminister

Storberget var ute i papapermisjon, sier Rune. Han er Hells Angeles MC talsmann i Norge.

- Etter NOKAS-ranet fikk KRIFOS masse ressurser til saken og mange nyansetters. Da Nokas-saken var ferdig

etterforsket ble A- og B-gjengen samfunnret. Etter at det ble stille fra det miljøet, ble fokus rettet blant annet på oss i

Hells Angeles MC og resten av bikermiljøet. Dette gjør de kun for å skape et fiendebilde og opprettholde alle sine nye stillinger. Det er helt absurd, mener Rune.

Han hevder det har vært ro i bikermiljøet i 15 år.

- Vi er bare en gruppe mennesker som elsker bikerlivet og som har valgt å leve det ut. Sammen er vi vel at vi har det såpass godt her til lands at vi har for mye tid til å

henge oss opp i bagateller, sier Rune. Det er derfor helt andre ting som står på lista over saker han gjerne skulle sett endret her til lands.

- Jeg ville gjort noe med eldreomsorgen. Jeg synes det er trist å se hvor stusslig mange eldre får det når de havner på institusjon. Bygg sykehjem i Syden og server vin til maten, sier nå jeg. Dessuten er selvsagt veiene her til lands temmelig elendig mange steder, det vet jo vi som kjører sykkel. Ja, og så er de norske bilavgiftene komplett uforholdslige. Ta vekk avgiftene og la folk flest ha råd til sikre biler!

Da bomben gikk av i regjeringskvartalet 39 dager etter at vi intervjuet ham, var Rune ute i båt ved Hovedøya utenfor Oslo. Han forteller hvordan trykkbølgen fikk alle om bord til å bøye seg ned og dekke ansikter.

- Det er veldig vondt nå, men på sist tror jeg grusomhetene vil gjære Norge til et ennå bedre land å bo i. Jeg tror kanskje at all lidelsen vil minne oss på hva som betyr noe her i verden, og på hvor viktig det er å stå sammen og stille opp for hverandre i vanskelige tider.

Men det at politiet bruker ressurser på å sjekke legitimasjonen til gjestene på MC-festene våre skjønner jeg ikke. De burde holde fokus på det som er viktig - å kartlegge nynazister og andre ekstremister.

Uten dialog isolerer grupper seg, og verre blir de. Politiet burde prioritere annerledes, nå synes de det er kulere å si at de jobber med oss enn å etterforske veskeranet til en gammel dame. For øvrig er systemet for å få arbeids-

innvandring fra andre land så tungroddet at det er umulig å få den arbeidskraften vi trenger. Vi trengte tatovører fra Sør-Amerika, men de fikk ikke jobbe. Nei, det burde vært forenklet.

Sammen med MC-miljøet har Rune hedret offere etter terrorangrepet. Forrige uke kjørte 1000 bikere fra Rådhus-

pllassen til Utoya. Langs veien sto folk og klappet, biler stoppet. Vel framme la de ned blomster.

Oslo er merkelig om dagen, det er en annen stemning, positivt. Jeg tror vi kommer til å bli flinere på inklu-

dering og det å ta vare på hverandre. Det at vi er sammen mot en felles fiende, bringer oss nærmere hverandre på en merkelig måte. Jeg er stolt av å være nordmann. Jeg er stolt av at vi ikke tenker høyt.

- Har du bestemt deg for hva du vil stemme til høsten nå?

- Nei, det vet jeg fremdeles ikke. ▶

Et annet eksempel på positiv vinkling er et intervju den danske lederfiguren i Hells Angels, Jørn «Jønke» Nielsen:

Politiet i Danmark har forlangt at mediene ikke skal snakke med Hells Angels (...). Pressen har etter min oppfattelse sviktet totalt i Danmark, og sammen med politi og domstol er de fullstendig sammensveiset mot oss (Stavanger Aftenblad 27.07. 2012).

Negativ vinkling:

Dersom politiets og/eller politikernes eller andre kilders tolkningsramme (organisert kriminalitet, Hells Angels er en trussel mot samfunnet) er den enerådene skal artikkelen kodes negativ.

Dersom det fremmes konkrete beskyldninger mot en eller flere medlemmer av Hells Angels, eller mot Hells Angels som klubb, og klubben blir identifisert med navn på chapter (by), eller med bilde av lokalt klubbhus, og artikkelen mangler tilsvar skal artikkelen kodes negativ. Dersom politiets og politikernes tolkningsramme er den dominerende og dette gjenspeiler seg i «tabloidestetikken» (Hillesund 1996:70-71) med sterke nominaluttrykk (krig, trussel, frykter) og visuelle elementer (f eks Hells Angels-logoen) skal artikkelen kodes negativt (selv om det finnes tilsvar). Dersom artikkelen stempler Hells Angels som mafia, «kriminell bande» e.l. skal artikkelen kodes negativ. I alle tvilstilfeller skal artikkelen kodes nøytral.

Verdien «nøytral» tar ikke utgangspunkt i Hells Angels, men i nyhetsjournalistikkens idealer om saklighet i innhold og presentasjon slik de er beskrevet i VVP (VVP 4.1 – 4.17). Artiklene kodet «nøytral» vil nok også bli oppfattet som negativ for medlemmene i Hells Angels i den forstand at de nøytrale artiklene stort sett handler om myndighetenes kamp mot MC-klubben, rettsreferater, politiaksjoner eller notiser knyttet til kriminalitet (mistenkt, pågrepet, siktet etc). Men her er det fravær av sterkt ladede ord, og mer dempet billedbruk og layout. I tillegg finnes det, eller er gitt mulighet til, tilsvar, i den grad det bør forventes (jfr VVP 4.14 og 4.15).

Sjangermessig er det tradisjon for at kommentarartikler (f eks kronikker, ledere og leserinnlegg) er stillingstagende og i disse sjangrene er det «holdningen» som kodes positiv, nøytral eller negativ. Man vil neppe finne lederartikler som er positive til Hells Angels, men dersom lederne eller leserinnlegg inneholder sterke påstander (knyttet til sterke nominaluttrykk og høyt antall kvalifiserende adjektiv) og plasserer Hells Angels inn i tolkningsrammen organisert kriminalitet/trussel mot samfunnet, uten motforestillinger (contra-argumenter) som f.eks. at medlemmene også har krav på rettssikkerhet, skal de kodes negative.

V5: Foto av klubbhus og/eller HA-symbol.

Tegnene eller merkene på MC-vestene kalles «colours». Foto av «HA-symbol» kan derfor være vest eller colours, nærbilder av tatoveringer, klær eller motorsykler med Hells Angels-logo. Verdiene her er «ja» eller «nei».

V6: Faktaramme.

Er artikkelen utstyrt med «faktaramme». Verdiene her er «ja» eller «nei» .

V7. 1%-begrepet.

Blir politiets definisjon av 1 % -begrepet gjengitt som «fakta» i artiklene. Definisjonen er beskrevet i oppgavens kapittel 1.5. Verdiene her er «ja» eller «nei».

V8: Tilsvar.

Er tilsvar fra Hells Angels tilstede i artikkelen. Verdiene her er ja eller nei. Variabelen kodes uten å foreta en skjønnsmessig vurdering hvorvidt artikkelen inneholder beskyldninger som ifølge Vær Varsom-plakaten har krav på imøtegåelse.

V9: Dialogmodellen .

Er ordet dialogmodellen eller dialog nevnt? Oslo politidistrikt har (hatt) en annen polisiær tilnærming til MC-miljøet enn resten av politi-Norge. Dialogmodellen går i korthet ut på at

politiet også «snakker med kriminelle» med tanke på forebygging. «Begge parter skal oppleve respekt og høy personlig delaktighet i dialogen» (Stubberud og Jensen 2011:14) Verdiene her er «ja» eller «nei».

V10: Primærkilde.

Primærkilden er artikkelens hovedreferanse, hvis noen slik tydelig finnes, og ellers (ved tvil eller usikkerhet om dette) har jeg kodet den kilden som nevnes først.

Variabelen inneholder 9 verdier.

1. Politi
1. Kripos
2. Politiker
3. Ekspert
4. Representant for klubben
5. Advokat for Hells Angels som klubb, og/eller advokat for medlem av Hells Angels.
6. KS
7. Andre medier
8. Kildeløse
9. Andre

Politi inkluderer først og fremst lokalt politi, men også Politidirektoratet er tatt med her. Ekspert inkluderer kilder som i artikkelen blir presentert som ekspert og som har en høyere akademisk grad - og som ikke jobber i politiet eller i Kripos. Forskere fra Politihøyskolen kodes derimot som «ekspert».

Verdien «advokat for Hells Angels som klubb, og/eller advokat for medlem av Hells Angels» inkluderer også medlemmer av supportklubber og deres advokater. Disse klubbene havner primært i politiet og medienes søkelys nettopp på grunn av koblingen til Hells Angels. I praksis gjelder det noen få artikler i Stavanger Aftenblad som handler om MC-klubben «Hog Riders».

«Politiker» er både lokal- og rikspolitiker, mens ansatte i forvaltningen (f eks i kommuner og fylke) kodes som «andre». KS er det som inntil 2004 het Kommunenes Sentralforbund.

V11: Sekundærkilde

Sekundærkilde er kilde nr. 2 i artikkelen etter hovedreferansen. Ved tvil eller usikkerhet om hvilken kilde som er primær- eller sekundærkilde dette har jeg kodet den kilden som nevnes som nr. 2.

Variabelen inneholder 9 verdier. Verdiene er samme som for V10.

V12: Kilde nr. 3

Dersom det er flere enn to kilder kodes kilde nr. 3 her.

Variabelen inneholder 9 verdier. Verdiene er samme som for V10.

V13: Kilde nr. 4

Dersom det er flere enn tre kilder kodes kilde nr. 4 her.

Variabelen inneholder 9 verdier. Verdiene er samme som for V10.

Forekomsten av ord og begreper. Her en verdiene ja eller nei.**V14: Narkotika.**

Artikler som inneholder ordet narkotika, eller navngir et narkotikum, f eks amfetamin, hasj, etc., kodes ja, ellers nei

V15: Vold.

Artikler som inneholder ordet vold, eller beskriver voldelige handlinger, f eks knivstakk, voldtok etc., kodes ja, ellers nei.

V16: Organisert kriminalitet.

Artikler som inneholder dette ordet, eller varianter av ordet f eks «kriminell organisasjon», «organiserte kriminelle» kodes ja, ellers nei.

V17: 60A.

Artikler som viser til straffeloven § 60a eller «mafiaparagrafen» kodes ja, ellers nei.

V18: Mafia, bande.

Hells Angels heter offisielt Hells Angels Motorcycle Club. De er en «klubb», men blir ofte kalt bande og/eller mafia. Artikler som inneholder ordene mafia og/eller bande, kodes ja, ellers nei.

V19: Krig/MC-krig.

Artikler som handler om en potensiell MC-krig, f eks «frykter MC-krig», «nå kan det bli MC-krig» kodes ja, ellers nei.

V20: Frykt, frykter.

Dette er sentrale begreper innen teorien om moralsk panikk. Artikler som inneholder disse ordene kodes ja, ellers nei.

V21: Terror.

Finnes det referanse til terror i artikkelen? Altså en kobling mellom «MC-kriminalitet» og terror»? Bakgrunnen for denne variabelen er en samtale med en ansatt i Kripos som brukte ordet «urbane terrorister» om Hells Angels. Ifølge Glassner er det ikke noe som har skapt mer frykt i moderne tid enn frasen «the war on terror» (Glassner 1999:xii). Artikler som kobler Hells Angels til terror, kodes ja, ellers nei.

V22: Trussel.

Artikler som inneholder ord som «trussel», «trusler», «truer», «truende» eller lignende, kodes ja, ellers nei.

V23 Nynazist/nynazisme.

Koblingen mellom Hells Angels og høyreekstremisme dukket under en pressekonferanse i Kristiansand i mai 2010. Artikler som inneholder ord som nynazist, nynazisme, høyreekstrem eller høyreekstremisme, kodes ja, ellers nei.

V24: Drammensbomben.

Referer artikkelen til bombeattentatet mot klubbhuset til Bandidos i Drammen i 1997?, kodes ja, ellers nei.

V25: MC-krigen.

Referer artikkelen til «den nordiske MC-krigen» 1994 – 1997?, kodes ja, ellers nei.

V26: HA-mytologien.

Referer artikkelen til «popkulturelle begivenheter» som f eks konserten til Rolling Stones i Altamont i 1996 hvor Hells Angels hadde ansvaret for vaktholdet, boken til Hunter S. Thompson eller Hollywoodfilmer som f eks «Hells Angels on Wheels», «The Wild One» eller «Hells Angels»? Kodes ja, ellers nei.

V27: Motorsykkel, sykkel, brødre, familie, biker, bikerliv, brorskap.

Artikler som inneholder disse ordene der Hells Angels blir plassert i en broderskap og bikerliv-ramme, kodes ja, ellers nei..

V28: Danmark/København.

Inneholder teksten referanse til MC situasjonen i Danmark og/eller København? I 2011 arrangerte KS et seminar om MC-kriminalitet i København i 2011. Kodes ja, ellers nei.

V29: Våpen.

Inneholder artikkelen ordet «våpen» eller navn på våpen f eks «pistol», «hagle», «kniv», «batong» etc.? Kodes ja, ellers nei.

Kodeskjemaet inneholder i tillegg en kolonne kalt «**kommentar**» hvor koder kan notere eksempler, sitater eller stikkord til bruk i en eventuell kvalitativ analyse.

Vedlegg 2

Logg NRK Brennpunkt: Engler uten grensen, sendt 02.03. 2010.

Kanalvert:

I Brennpunkt nå er det Hells Angels og andre kriminelt belastede MC-miljøer vi ser nærmere på.

Vignettmusikk:

Stemmen til programleder Håkon Haugsbø:

Ryggmerket til Hells Angels er frykta sitt varemerke.

Intervjuobjekt i ruta (lovlydig biker): De har basert systemet sitt på frykt, og ikke respekt.

Stemmen til programleder Håkon Haugsbø: Hells Angels kan bli din nye nabo. Det kriminelt belasta miljøet etablerer seg over hele Norge.

Vignett Brennpunkt.

Programleder Håkon Haugsbø i ruta - HTOT – han står utenfor klubbhuset til Hells Angels i Drammen: Velkommen. Kveldens sending gir et sjeldent innblikk i ei gruppe som har sett seg sjølv på siden av samfunnet og på siden av loven. Her i Nedre Eiker, på et jorde mellom Drammen og Hokksund, har Hells Angels overtatt en gammel kro og gjort den til klubbhus. Tross i at politiet for 6 år siden lovet kamp mot mc-bandane har tallet på klubber, og støtteklubbar, økt kraftig og de brer seg nå over hele landet. (Haugsbø NÆ): Hells Angels har et varemerke som er kjent verden over. For mange er det bare en følelse som er knyttet til varemerket. Frykt.

Bilde går i sort/lyd bilde fades opp. Bilde av kjørende motorsykler fra én-prosentmiljøet.

Reporter: Internasjonale mc-gjenger, der mange medlemmer har grov kriminalitet på samvittigheten, er i sterk vekst over hele Norge. De kaller seg en-prosentklubber, med navn som Hells Angels, Bandidos og Outlaws. De er Norges største organiserte kriminelt belastede miljø, med et skjult kontaktnett som griper dypt inn næringslivet. Mange medlemmer bruker trusler og vold som virkemiddel for å skape seg makt. Frykten gjør folk tause. Mer enn to tredjedel av medlemmene i norske HA er straffedømte. Men domstolene har ikke klart å dømme klubben som en kriminell organisasjon. Dette her er en reise inn i et tungt kriminelt belasta miljø. En norsk del av det som fremstår som en internasjonal mafia på to hjul.

Programtittel: Engler uten grenser

Reporter: Vår historie starter i Tromsø. Det er ofte fester på lokalet til Hells Angels i byen. I klubben er det slett ikke bare medlemmer som deltar. Her samles både eiendomsめglere, advokater, bankfolk, journalister, entreprenører og eiendomsutviklere. En vinternatt i januar 2008 avsluttes festen med en vill slåsskamp mellom to sentrale klubbmedlemmer. Politiet har store problemer med å finne ut hva som egentlig har skjedd. Det skal vise seg at mange av vitnene er for redde til å fortelle hva de så eller hørte denne natta.

Ellen Katrine Hætta (statsadvokat): Ærede rett. Saken gjelder forsøk på drap. Fornærmede er Kjell Arne Hansen og åstedet er klubblokalet i Tromsdalen her i Tromsø. Det som er klart er at det har vært fest i lokalene til Hells Angels den kvelden og det er også klart at fornærmede har blitt påført knivstikk i halsen og nakken.

Reporter: Vi får ikke filme tiltalte Johan Gunnar Wangberg, med tilnavnet Lillys, som var president i Hells Angels Tromsø. En intern konflikt i klubben ender med at medlemmet stikker medlemmet Kjell Arne Hansen fem ganger med kniv.

Ingen i klubben vil anmelde saken, men politiet starter sin egen etterforskning. Det skal bli vanskelig å finne ut hva som egentlig har skjedd. I retten opplever vi den tiltalte som skjelvende og engstelig. Han er nå kastet ut av klubben i såkalt «bad standing». Dermed er Lillys erklært utstøtt og fredløs av Hells Angels.

Ellen Katrine Hætta (statsadvokat – snakker til retten): Kniven som blir brukt er funnet i gangen.

Reporter: Dette her en historie om hvordan Hells Angels gjennom frykt beskytter sitt varemerke. En frykt som gjør vitna tause. Vi opplever at nesten ingen vitner ser ut til å vite eller huske noe særlig når de står i rettsaken.

Paal Berg Helland (forsvarsadvokat til tiltalte): Nei det er noe uklart og det er det vi prøver å belyse gjennom de neste vitnene som kommer i dag og i morgen.

Reporter: Selv om det var mange medlemmer til stede på festen er Hells Angels-medlemmet Kenneth Høgmo det eneste vitnet som skal ha sett selve knivstikkingen. Han er selv nylig dømt for, i narkorus, å ha slått, sparka og drapstruet flere personer på et utested. (Det vises faksimile av avisen Tromsø, tittel på artikkel: «Trodde han skulle drepe»).

Reporter: Han skal ifølge dommen ha holdt et knust glass mot halsen på en av de ansatte mens han sa «Æ ska ta livet av deg. Jeg er det siste du ser for dør. Høgmo møter aldri som vitne i saken mot Lillys. Selv om dommeren sender politi på jakt etter han. Kjell Arne Hansen er knivofferet, men han vil ikke la seg intervju om saken. Han er selv nylig straffedømt for uprovosert vold og har en tidligere dom i en amfetaminsak. Det sies av kilder som kjenner klubben godt at Kjell Arne Hansen nå er den nye presidenten i byen. Tilstede på tilhørerbenken i rettsalen er også Leif Ivar Kristiansen. Mannen som i miljøet regnes for å være leder av Hells Angels i Norge. Heller ikke han vil la seg intervju.

Reporter spør: - Er du fornøyd med rettsaken? (*En taus Kristiansen smiler*)

Reporter: Hells Angels-lederen er tidligere straffedømt i flere saker. Kilder som kjenner miljøet forteller at hans nærvær er nok til å få folk tause. Politiet tror han er der for å skremme vitnene. De ber om at han fjernes fra salen, slik det finnes lovhjemmel for. Men hverken statsadvokaten eller dommeren vil det. Kristiansen er tidligere straffedømt flere ganger også for trusler. I en av dommene heter det at hans truende oppførsel nærmest kan karakteriseres som en slags mafiavirksomhet. Retten har bestemt at vi ikke kan filme vitnemålene. Det vi opplever er at noen vitner ikke møter opp. Vi ser at vitner står og skjelver i vitneboksen og det er nesten umulig å høre hva de sier. Det ser ut til at skremselstaktikken til Hells Angels fungerer.

Torstein Lindquister (politiadvokat): Vi har erfart tidligere at det er vanskelig å få klare utsagn fra vitner som har opphold seg ... hvor det har oppstår episoder rundt Hells Angels-miljøet her i byen. Og vi kan heller ikke utelukke at folk vegrer seg for å fortelle hva de egentlig har sett.

Reporter: Det er også påfallende hvor nervøs Lillys sin forsvar Pål Berg Helland virker og hvor forsiktig han opptre i retten. I en pause forteller aktor Ellen Katrine Hætta at hele saken er som en rettsfarse, men hverken hun eller forsvarer vil intervjues om det. Etter flere dager i retten er det fortsatt svært mange uavklarte spørsmål rundt hendelsen i klubbhuset den her natta. Hvorfor angrep Lillys med kniv? Var det selvforsvar? Eller uprovosert vold? Svært få vitneforklaringer henger sammen eller gir noe som helst svar. Kun ett vitne har i politiavhør forklart om en åpen konflikt mellom Lillys og Kjell Arne Hansen. Der er det Kjell Arne Hansen som skal ha kommet med drapstrusler både mot Lillys og ei venninne av han. Det her vitne møter aldri opp i rettsalen og nekter også på telefon til retten å ha sagt det her til politiet.

Musikk/ blues. Bilder av motorsykler.

Reporter: Historien om Lillys har røtter tilbake til 70-tallets motorsykelklubben Harry MC. Kyrre Paulsen og Børge Abrahamsen er to av motorsykelveteranene i Tromsø. Kyrre var med på å starte Harry MC.

Kyrre Paulsen: Harry MC var ikke en en-prosentklubb. Harry MC var en sammensveiset gjeng med kompisar som hadde sammenfallende interesse for motorsykler.

Mer musikk/blues.

Arkivbilder fra NRK 1978: En stemme i arkivopptaket sier: «Kommer det en søring her og tror at han eier hele Norge – ikke sant – så er det bare klappe han ned ...»

Einar Pedersen, kriminalsjef: Jeg husker godt den klubben. Vi hadde en del oppdrag knyttet til den klubben da. Bla annet tyveri, skadeverk, trusler og eller skremmende plagsom adferd.

Kyrre Paulsen: Vi var ikke kriminelle. Vi foretok oss ingen ting mer enn det vi anser for lette ungdommelig rampestreker.

Børge Abrahamsen: På den tiden der, dersom noen sloss, da sloss dem med hendene. Ikke sånn som i dag hvor det plutselig dukker opp en kniv eller pistol.

Det vises mer MC-reportasje fra NRKs arkiv 1978:

Intervjuobjekt fra 1978: Vi tar jo etter f, eks Gøteborg, eller så har du da noen klubber nede i Danmark som holder på denne stiler der vet du. Lærjakker, vester på yttersiden, lang hår og skjurf. Litt kjetting her og litt kjetting der. Solbriller vet du. Så er det måten de oppfører seg på. Vise stil altså. Rett og slett vise stil.

(Reportasje fra 1978 NRK fortsetter/kort sekvens som viser tur m/båsamlingl: Noen sier: «du er jo speiderleder du - hva er det det heter? ... ulvunger ...».

Einar Pedersen, kriminalsjef: Harry som klubb var jo ikke noen sentral drivende faktor i det, men de var gjerne der hvor det var tumulter. Men så oppsto jo Loaded MC og etter hvert så ble jo klart at de aspirerte med Hells Angels.

Kyrre Paulsen: Han Lillys var ikke med på Harrys, men han var med på Loaded etter hvert. Og så valgte han å bli da, mens vi andre gikk. Og det var jo gammelgutta fra Harrys som gikk ut derfra. Og hans agenda er det ikke noe å legge skjul på..

Reporter: ... og de ble til Hells Angels ...?

Kyrre Paulsen: Ja

Reporter: Politiet i Tromsø har satt faste ressurser inn på å begrense og overvåke Hells Angels-miljøet i Tromsø. I stadig flere land oppdager myndighetene at medlemmene bevisst bygger nettverk i finans og eiendomsbransjen. I Norge innrømmer politiet at de ikke har god nok oversikt.

Einar Pedersen: Altså utbytte for kriminell aktivitet pløyes jo tilbake til ny kriminalitet eller at man prøver å få det utbyttet legalisert på en eller annen slags måte.

Reporter: Nå samarbeider politietterforskere og lokale skattekrimenheter for å granske flere forhold knyttet til MC-kriminelle og deres forbindelser i finans- og eiendomsnæringen.

Einar Pedersen: Altså, det er jo interessant for oss å registrere hvem som går på fest i klubblokalet til noen som driver med organisert kriminalitet.

Reporter: I både Sverige og Danmark ser myndighetene nå på Hells Angels og de andre én-prosentklubbene som en alvorlig samfunnstrussel. Bertil Claesson i Gøteborg er en av Nordens mest erfarne politimenn på område. Han advarer sterkt mot å være naiv og la slike klubber vokse i fred. Han ble med oss som guide til disse organiserte kriminelt belastede miljøene.

Bertil Claesson (poliskommissarie i Gøteborg): Ved begynnelsen av 1990-årene opprettet vi en narkotikapolitiforening. Vi hentet inn noen amerikanske politimenn. Og deriblant var det en politi som over en periode hadde infiltrert disse såkalte ”mc-gjengene”. Det var første gangen noen hadde pratet med oss om dette. Jeg tenkte at det ikke kunne bli aktuelt for oss. Det virket så amerikansk, veldig mye cowboy. En machostil. Han advarte mot dette og sa at vi lå ti år etter USA. Han sa at det ville komme også her. Og det drøyde ikke ti år. De tok vel fem-seks år.

Det vises bilder fra filmen “The wild ones”.

Reporter: Med Marlon Brando i “The Wild Ones” og Jack Nicholson i “Hells Angels on Wheels” var med på å skape myten. I dag er situasjonen en helt annen.

Faksimile 22.5 2007 fra Romerikes blad: ”Frykter bandekrig i MC-miljø”. Deretter aviskavalkade med MC-oppslag.

Reporter: Myten om frihet, spenning og broderskap i kriminelt belasta mc-miljøer er for lengst knust. De her klubbene er nå mer kjent for kynisk organisert kriminalitet. Trusler og grov vold er blitt deres varemerke.

Bertil Claesson (poliskommissarie): Det er skikkelig rå vold. Det er det jeg opplever i mc-sfæren. Rå vold.

Overgang til Tromsø (panorerer over byen).

Reporter: Nesten samtidig med rettsaken i Tromsø jobber medlemmene fra MC-klubben Renegades fra Bergen for harde livet med å sette opp et festtelt utenfor klubbhuset i byen. Såkalte hangarounds og prospectklubber som drømmer om medlemskap i Hells Angels gjør hva som helst for å bli fullverdige medlemmer. De må også stille opp som gratisarbeidere når det måtte passe Hells Angels. Rekruttene fra Bergen setter i stand for landsmøte og fest. Vår gjennomgang av dommer mot medlemmer av slike prøveklubber viser at noen av dem har utført grove kriminelle handlinger, drap og attentater samtidig som de har søkt medlemskap i Hell Angels.

Bertil Claesson: Hells Angels har innflytelse på de andre MC-klubbene. Hvis du er en ryggmerke-klubb i dag, så har Hells Angels veldig stor innflytelse.

Reporter: Dagen før det årlige MC-treffet i Fredrikstad blir et Outlaws-medlem presset av veien. Han er bare ett av flere offer i en skjult maktkamp mellom de kriminelt belasta MC-klubbene. Torget i Fredrikstad er fylt av vanlige mc-entusiaster. Men fra hver sin ende av torget viser én-prosentklubbene sin styrke med stort oppmøte fra både Outlaws og Bandidos og Hells Angels. Situasjonen er så spent at politiet har pansrede kjøretøy i beredskap. Sist det var krig mellom disse klubbene smalt det en bombe i Drammen sentrum.

(Bilder av Drammen i flammer)

Reporter: I 1997 eksplodere det i et kvartal i Drammen. Det er et attentat mot Bandidos sitt hovedkvarter og en uskyldig kvinne blir drept. Politiet tror det er Hells Angels som står bak. Ett år etterpå får MC-klubben Screwdrivers på Hamar fullverdig Hells Angels - medlemskap. Ved hjelp av en svensk politimann som utgir seg for å være Hells Angels-medlem røper folkene fra Hamar seg. Flere av medlemmene i Screwdrivers blir dømt for bombeattentatet. 12 år senere feirer Hells Angels Hamar jubileum. Bomben i Drammen er glemt og Hells Angels fra inn og utland samles til fest på Hamar.

Musikk (hard rock) og bilder av kjørende motorsykler.

Reporter: Alle som skal inn på festen blir kontrollert av politiet. Papirer og kjøretøy kontrolleres grundig. Men viktigst for politiet er kartlegging av medlemmer og nettverket rundt dem. Det forteller noe om veksten i miljøet og hvem utenfor som opererer som støttespillere i nettverket.

Bertil Claesson: Vi kan lese mye av vestene. Det er et signalsystem de har. Vi får mye informasjon via dem.

Reporter: Klaus Sexe Kvalvik er medlem av Hells Angels Tromsø. Han er sist straffedømt for oppbevaring av 1,4 kg marihuana og har fra før en dom for det retten karakteriserte som

grov mishandling. Vesten hans viser en direkte link mellom Hells Angels Tromsø og Nederland. Nede på venstre side av vestens står det Rotterdam. Ved siden av han står det et Nederlandsk Hells Angels-medlem med en vest der det står Tromsø på venstre side og Karibien på høyre side. Karibien - Nederland - Norge representere også en kjent transportrute i flere narkotikasaker med dømte Hells Angels medlemmer. På Hamar stiller både presidenten og visepresidenten fra en Nederlandsk Hells Angels-klubb opp. Tross oppvisningen fra den nederlandske visepresidenten går ikke ting helt etter planene. En kort stund etterpå blir han, sammen med et nederlandsk prøvemedlem, påsatt håndjern etter funn av hasj under politiets ransaking av hotellrommet deres. Den norske Hells Angels-lederen Leif Ivar Kristiansen er selvsagt gjest på jubileumsfesten. Han kommer med privatsjåfør fra Renegades MC i Bergen. Kristiansen er ikke spesielt begeistret for at han blir fotografert når han ankommer. Han forteller en av fotografene at Hells Angels ikke er offentlige folk og han vil ha navn på pressefolkene som er til stede. Renegades fra Bergen er igjen løpegutter fra Hells Angels. De kjører i skytteltrafikk med gjestene. Siden de hjalp til i Tromsø har de kommet seg et steg nærmere fullverdig medlemskap. De har fått påsydd merke med ordene Bergen og Norway i Hells Angels farger på forsiden av vestene sine. Hells Angels har i flere år hatt ønske om å etablere seg i Bergen og nå ser det ut til at en lokal klubb kan klare å møte kravene til opptak.

Bertil Claesson: For å bli medlem i Hells Angels ... Det er en prosedyre som tar ca.. to år. Så må klubben stemme. Alle må være enige i at du er en god bror. Men det kan skje at de ikke synes du er en god bror. Da har man gjort drittjobbene i to år. Kjørt dem frem og tilbake, vasket opp og holdt vakt. Alle de tingene.

Bilder fra Hells Angels-fest Hamar.

Lyd opp: politimann. Du kan bare kjøre ned til han..

Bertil Claesson: Man er nøye på hvem man slipper inn i Hells Angels, hvis man sammenligner med Bandidos. Bandidos rekrutterer raskere. Man kan nesten kjøpe seg inn der. Hells Angels har mye høyer kvalitet på sine rekrutteringer.

Lyd opp. Motorsykkkel

Bertil Claesson: Det er indre splid. Man prater dritt om hverandre. Hvem som tjener penger og hvem som ikke gjør det. Det skjer mye internt også. Hva skjer da med lojaliteten mot klubben? Jeg tror det er den største trussel mot dem selv. Enkelte medlemmer i klubben tjener så store penger at lojaliteten mot klubben kommer i annen rekke. Hells Angels har innflytelse over de andre MC-klubbene. Fargene deres og merkene er hellige. Og om du vil ha en av deres farger som ryggmerke ...? Ja, det avgjør Hella Angels.

Frank "Rotor" Banggren: "Hells hemmat".. ja det er jo noe man normalt sier når man drar hemmat igjen - det jo er hells hemmat... Men i den tiden var det jo en amerikansk klubb som het noe med Hells så det var jo liksom litt morsomt. Det var jo det at jeg tok navnet som klubbnavn, men jeg fikk en telefon fra dem at dere bare får legge ned. Så da var det ikke noe annet å gjøre enn å legge ned. Og jeg visste jo hva en slik liten reprimande kunne avstedkomme. De har jo basert systemet sitt på frykt og ikke respekt. Har du respekt for noen så lar du dem få lov til å være i fred, men har du frykt for noen så lar du dem også være i fred. Så for dem som vil bestemme i dette miljøet så er vel frykt og respekt det samme. Så da løste vi opp disse greiene og startet "Ryk og reis".

Reporter: Ryk og reis – er det en hilsen til noen?

Frank: Det får de ta som de vil egentlig. Hvis de er så sårbare så ... okey (he he)

Litt cinema direct her: Kyrre og Børre filmes på industritomt.

Kyrre Paulsen: Kan vi få løftet opp grinda i løper av nærmeste fremtid så vi kan løfte brakkeriggen på plass så vi får tingene på stell?

Reporter: I Tromsø har Kyrre Paulsen og Børre Abrahamsen og noen venner satt i gang en ny motorsykelklubb. En klubb som kan virke som en motvekt til den kriminelt belasta delen av mc-miljøet i byen.

Børre Abrahamsen: Det vi gjør vil vi gjøre på vår måte. Hva andre klubber gjør og ikke gjør får bli deres situasjon. Men jeg håper jo det at dersom politiet ønsker å på komme på besøk så slipper de å ta med rambukk og bevæpne seg før de kommer å banker på døra.

Musikk.

Reporter: De ser og høres kanskje skumle ut. Men det store flertallet av motorsyklister er helt vanlige folk som ikke har kontakt med Hells Angels og de andre kriminelt belasta mc-miljøene. De holder seg rett og slett unna én- prosenterene og har minst mulig med dem å gjøre. Tusenvis av slike Harley Davidson-entusiaster er på vei til Roskilde for å dra på Harley-treff.

Frank "Rotor" Banggren: Vi er 99 % av mc-miljøet, men vi representeres kun oss selv. Det er familiefolk, fedre, mødre. Vi er enkeltmennesker og ikke ei gruppe. Vi kan møte opp til 1000 - 2000 stykker på ei helg og kose oss sammen. Det er ikke et eneste spetakkel. Da er det moro. Du kan føle deg litt trygg. Vi fortjener kanskje ikke noe respekt fordi vi kjører motorsykel. Vi fortjener ikke å bli nedverdiget som gruppe pga det som er negativt, som noen få utfører. Det må gå an å få respekt for at man ikke er kriminell. Folk er reserverte bare man sier man kjører motorsykel. «Er denne blant de som vi leser om eller er han en annen type?» Vi er jo blitt innfiltrert av de samme konstellasjonene som skal bestemme i dette miljøet. Som gjør seg litt høyere enn det vi andre får lov til å være. Det som er problemet for 99% - miljøet det er at vi er 99% individualister, en mann er en mann. Mens de andre opererer i grupper, så man må være litt forsiktig mange ganger.

Bertil Claesson: Det finnes klubber som velger å legge sine fester samtidig med Hells Angels, man vil ikke bli innblandet, man vil ikke dra dit. Men det er vanskelig å stå imot. Er du ryggmerke-klubb så har Hells Angels stor innflytelse.

Frank "Rotor" Banggren: I dag har det fått konsekvenser. Det er ikke slik at noen kommer bort til deg og sier «fy, fy det vil vi ikke ha noe av». Det kan eller det kan være represalier av hele klubber. Og man skal helst ikke si sånt heller så det kan jo hende at jeg får både en og to telefoner etter dette her .

Overgang fra program-vignett til nederlandsks tv-program

Reporter: Tv-programmet Barend & Van Dorp var et de mest populære talkshowene i Nederland. Programlederne hadde kjente gjester i studio og diskuterte ting i nyhetsbildet. Hells Angels ble i et program kalt en kriminell organisasjon. Det første til at

klubbmedlemmer stormet tv-studio og krevde en unnskyldning. Av frykt for Hells Angels er alle arkivopptak av hendelsen sperret av Nederlands tv-arkiver. Det opptaket du ser nå har Brennpunkt fått fra de nederlandske påtalemyndighetene.

(Viser arkivopptak. Dialog oversatt fra nederlandsk til norsk av NRK)

HA-medlem: Vi er bare en motorsykelklubb og vi driver med ... Jeg skal sparke livskiten ut av deg!

Programleder: Ja, du er sterkere.

Hells Angels-medlem: Hold kjeft! På kamera skal du si at du ikke mente det. Greit?

Programleder: Jeg skal si det.

Hells Angels-medlem: Det med "kriminell organisasjon".

Programleder: Jeg skal si det på luften.

Hells Angels-medlem: Det må bli slutt på dette tullet. Du pusser politiet på oss. Det må ta slutt. Jeg vet hvor du bor...

Programleder: Ja...

Hells Angels-medlem: Rett det opp på luften.

Programleder: Bli her å se.

Hells Angels-medlem: Det skal vi.

Programleder: Bare bli her.

En stemme: Skit, skit, skit.

En stemme: Har du ringt politiet? Hallo? Paul, vi er blitt raidet av Hells Angels. Vi ble begge banket opp.

Reporter (Brennpunkt): «Jeg skal sparke livskiten ut av deg» og «Jeg vet hvor du bor». Slike trusler, og vold fra Hells Angels medlemmer, gjør altså til og med store tv-stasjoner tause.

Arkivklipp igjen fra nederlandsk tv: Programleder ser inn i kamera. Vi har nettopp hatt besøk av Hells Angels. De understreker at Hells Angels bare er en motorsykelklubb. Vi kastet mistanke på dem i programmet vårt. De vil at vi skal rette opp det inntrykket. Noe jeg herved gjør.

Reporter Brennpunkt: Også i Norge har journalister, politi og andre blitt truet til taushet.

Bilder fra brannruiner i Drammen.

Reporter: Etter Drammensbomben ble forsøk på etablering av en-prosentklubber stoppet i sentrum av norske byer. Dermed søkte Hells Angels og andre klubber ut på landet. Som her i Øvre Eiker kommune nord for Drammen. Anders Werp har som ordfører i kommunen kjempet innbitt mot de kriminelt belasta klubbene i årevis. I dag sitter han i justiskomiteen på Stortinget.

Kjøretur med Werp.

Anders Werp: Det er ifølge Kripas landets best organiserte kriminelle nettverk. Dette er voksne menn som har tatt et bevisst valg om å støtte dette miljøet og det får en konsekvens her i Øvre Eiker: at vi gjør det vi kan for å bli kvitt miljøet. Vi har også lyktes med, i alle fall bidratt til, at det ikke har vært nyrekruttering inn i miljøet til det som nå er Hells Angels og ikke minst har vi vært veldig bevisste på at klubben og det de står på, det skal komme ut til

kommunenens innbyggere. At de blir informert på en slik måte at det ikke blir en naivitet hva dette en-prosentmiljøet og hva Hells Angels står for.

Reporter: Ander Werp er en av de få folkevalgte Norge som aktivt har motarbeidet de kriminelt belasta klubbene. Derfor er han invitert til Bergen hvor MC-klubben Renegades er i ferd med å bli Hells Angels.

Anders Werp (snakker til politifolk på et møterom): Det jeg presenterer er ikke en fasit, men det er de tankene vi har gjort, de erfaringene vi har skaffet oss underveis. Én-prosentklubbene er uønsket i Øvre Eiker kommune. Og fra Øvre Eiker kommune så var dette med én-prosentbegrepet helt avgjørende for å begynne å nøste opp og ha en systematisk tilnærming til hva vi skal gjøre.

Reporter: En av de første utføringene Anders Werp fikk var når MC-klubben Norsemen, med sine tette forbindelser til Hells Angels, kjøpte tidligere Eiker gjestegård.

Anders Werp (snakker til politifolk i Bergen): At vi med en gang vi fikk rede på at MC-klubben Norsemen hadde kjøpt den eiendommen, som lå i et uregulert fnl-område, så startet en reguleringsprosess for å få en reguleringsplan for den eiendommen i tråd med den bruken som hadde vært. Altså serveringsted. Det er ikke lov med gjerder over en meter. Det er ikke lov å ha kontor og verksted. Området skal være åpent for allmennheten som i forhold til en tradisjonell virksomhet til en MC-klubb passer veldig dårlig. Og vi møtte advokat i alle punkter i denne reguleringsprosessen.

Politimann fra Bergen: En omregulering tar jo gjerne et år eller mer.

Anders Werp: Jada. Og med disse klagerundene tror jeg det tok to år.

Reporter: Hell Angels bygger borger rundt i hele Europa. Werp greide å hindre at MC-klubben bygde en festing av den tidligere gjestegården.

Anders Werp: Men de er der fortsatt. De eier eiendommen fortsatt og nå har de fått fullverdig Hells Angels status.

*Amatørøpptak fra Hells Angels fest: Supret med "Hells Angels egne bilder".
Kontentum: Festlyder.*

Reporter: De bildene vi nå er ser er Hells Angels egne bilder fra festen der Norsemen fikk fullverdig medlemskap i klubben. De fikk sine nye vester og ble Hells Angels Drammen . Tilstede på den samme festen var også mannen til venstre Mikael Johansson. Han var president i Gøteborg. Sammen med Oslo-president Ove Jørgen Høyland feiret han bursdagen sin på denne festen.

Kontentum: Festlyder

Reporter: Det er tette bånd mellom Hells Angels i Norge og Sverige. Her er Gøteborgspresidenten ferdig ransaket på Hamar i mai 2009.

Bertil Claesson: Jeg er ikke overrasket over at Hells Angels-avdelinger i Norge har et stabilt samarbeid med Hells Angels-avdelinger i Sverige. Det som er, vi har jo E6 som går gjennom Sverige til Oslo.

Reporter: Hells Angels vil leve etter sine egne regler. Utenfor samfunnet. En verden der vold og trusler sikrer dem makt. Og hindre mediene innsyn. Mikael Johansson forsøkte å stoppe NRKs fotograf.

Seksven under filmet i observerende modus (cinema direct):

Johansson: Er du polis?

Politikvinne: Han er ikke det.

Johansen: Hvem er ham?

Politikvinne: Han har fått tillatelse til å gjøre det.

Johansson: Av hvem? Ikke av oss. Hva heter du da... (henvendt til fotografen)?

Reporter: En av Mikael's undersåtter sendes ut for å hindre filmingen. Og sjåføren i bilen forøker å rygge etter tv-fotografen. Men politiet griper inn. Noen måneder senere blir Mikael Johansson, Gøteborg-presidenten, kastet ut av Hells Angels. Han havner i såkalt «*bad standing*». Samtidig brenner det nybygde huset hans ned til grunnen. Svensk politi bekrefter at huset er påtent.

Kjøring med Claesson i Gøteborg.

Reporter: I Gøteborg finnes to Hells Angels klubber. Vi blir med poliskommissarie Bertil Claesson til den ene Hells Angels-festingen utenfor byen.

Bertil Claesson: Dette er uten tvil Europas beste Hells Angels-festninger. Dere kan smile. Vi blir video-overvåket fra nå av. De er sikkert svært interessert og har notert bilnummeret. Området er inngjerdet. Det er alarm og videoovervåking her. De sitter et kamera oppe i det vinduet der. Det er fin bar der oppe. Nede er det verksted. I annen etasje skjedde drapene.

Reporter: To medlemmer av den kriminelle organisasjonen Brödrskapet Wolfpack ble slått ihjel med balltre i andre etasje i klubbhuset. Har pusset opp hele etasjen etter drapene. Men politiet fant til slutt blodspor under takbjelkene. Bevis nok til å få et medlem dømt til 10 års fengsel for drap og et annet medlem til ett års fengsel for å ha skjult en forbryter. Akkurat som i Tromsø var mangler på vitner det som gjorde saken vanskelig å løse.

Bertil Claesson: Etter drapene valgte man å bygge om hele etasjen. De har store ressurser.

Reporter: I Norge forsøker én-prosentklubbene å ligge utenfor offentlighetens søkelys sånn at de kan drive med sitt i fred. Likevel kan stadig store kriminalsaker knyttes direkte til disse miljøene, som er i sterk vekst over hele landet. I Gøteborg og København har det de siste årene vært nærmest åpen krig mellom mc-bandene og andre kriminelle. Men det går også ut over uskyldige.

Bertil Claesson: Vi er på vei til Storgatan nå. Der man sprengte bilen. Midt i sentrale Gøteborg. Det er masse folk her.

Reporter: Det som skjedde var at Mehdi Seyyed, Bandidos-sjefen i Gøteborg, ble neket å komme inn på en nattklubb. Som hevn sørget han for at det ble plassert en håndgranat under dørvaktens bil. Bare flaks hindret at dørvakten eller uskyldige i nærheten ble drept av den voldsomme eksplosjonen.

Bertil Claesson: Når mener man at det holder? Folk Gøteborg er lei av dette nå. Vi lagde en rapport i 2004 om rekruttering til gjengene. Han som analyserte situasjonen sa at dette i bunn og grunn ikke er et politiproblem. Det er et samfunnsproblem. Vi kan være en del av løsningen. Vi kan hjelpe til. Men andre aktører må ta et større ansvar.

Reporter: I Gøteborg har de skjönt at politiet ikke kan få bukt med den organiserte kriminaliteten alene. Stat og kommune har stiftet en felles enhet som skal bekjempe MC-gjengene og andre med alle lovlige midler. Nå driver politi, skatt, toll, kommunene og andre etater felles etterforskning og innsats mot de kriminelle. Årsaken er at klubber som Hells Angels stadig infiltrerer nye grener av næringslivet.

Bertil Claesson: Kanskje de må slutte å drive sin virksomhet på gata. Og i stedet drive på et annet nivå. I stedet for å drive narkotikamarked på gaten. De toner ned sin rolle som Hells Angels. De er svært godt etablert i forretningsverdenen.

Bilde av heisekraner/byggeplass – deretter opptak fra rettsaken i Tromsø - voldssaken – småskummel musikk.

Reporter: Politiet i flere land har avslørt at Hells Angels-medlemmer er involvert i kriminalitet i bygg og eiendomsbransjen. Norsk politi ser nå på flere saker sammen med skatteetaten. Usikkerhet rundt inntekter, bosted, nettverk er et mønster som går igjen når myndighetene studerer Hells Angels medlemmer. Kjell Arne Hansen, leder i Hells Angels Tromsø, oppgir at han bor i klubbhuset, men i folkeregisteret har han de siste tre årene stått oppført som bosatt i hjemmet til en kjent lokal entreprenør som pleier nære forbindelser til medlemmer i Hells Angels. Entreprenøren er også nylig dømt i en voldssak sammen med Kjell Arne Hansen. Like før årsskifte meldte Hansen flytting. Hells Angels-lederen har vært uføretrygdet i flere år og har de siste årene en årlig inntekt på knappe 150.000 kr. Han eier nå denne her Mercedesen. Nylig ble han fradømt retten til forsikringsoppgjør for en annen bil som han meldte stjålet. Forsikringsselskapet mente pengene til å kjøpe en sånn bil ikke kunne komme fra lovlige inntjente midler. Hansen har sammen med et prøvemedlem kjøpt klubbhuset for 3 millioner kroner. Han har også gjort flere eiendomsinvesteringer i byen. Oppgjørsmegleren som har håndtert minst en av disse transaksjonene har selv vært samboer med en som nå er fullverdig medlem av Hells Angels. Bilder vi har fått tilgang på viser henne på fest i klubbhuset og ute på kjøretur til Kjell Arne Hansen.

Leif Ivar Kristiansen utvandret fra Norge i 2005, og er offisielt sett bosatt i Gøteborg. Han skal bo i en leilighet i denne her villaen. Politiet i Gøteborg bekrefter overfor Brennpunkt at Kristiansen i virkeligheten ikke har bodd på denne her adressen. Vi vet at han har bodd i leiligheten til en beryktet pakistansk gjengleder på Mortensrud utenfor Oslo. Kristiansen har nå flyttet over til en leilighet i Oslo sentrum. En leilighet som eies av en investor som pleier nær omgang med Hells Angels-medlemmer. Hells Angels-lederen har drevet en rekke tatoveringsstudioer i Norge. Og i februar i år etablerte han et nytt selskap i England. Han har tidligere opprettet et eget investeringsfond i Sør-Afrika. I følge svensk politi har flere Hells Angels ledere investert penger i Sør-Afrika. En tidligere svensk Hells Angels-president har får utbetalt to millioner i uføretrygd de siste ti årene. Svensk myndigheter har funnet 4,8

millioner kroner på hans konto i Sør-Afrika. Selv hevder han at han vunnet penger på lotteri og spill.

Tilbake i parkeringsanlegget i leiligheten der Kristiansen bor sto det tidligere i år parkert en Harley Davidson og en Audi S8 som står registrert på medlemmer i Sverige. Begge ble brukt av Kristiansen og ble konfiskert av norsk politi for kort tid siden. Han bor altså ikke der han bor. Han eier ikke det han kjører, og han har en aktiv reisevirksomhet med nettverk i mange land.

Skjult opptak. Viser Hells Angels-medlemmer på flyplass.

Reporter: Torsdag 6. november 2008 er Leif Ivar Kristiansen på vei til Zagreb i Kroatia. Han reiser sammen med Oslo-president Ove Jørgensen Høyland og to andre norske medlemmer. De flyr til Kroatia for å stille opp på dette årets andre verdensmøte i Hells Angels. Møtene og møtested er hemmelig. På flyplassen møter nordmennene ledere fra klubber i andre land. Møter med toppleder fra andre land gir Hells Angels mulighet til å utveksle informasjon som er for sensitiv til å ta opp på telefon eller internett, som kan overvåkes. Langt færre er tilstede enn ventet. Politiet har stoppet flere av medlemmene pga deres kriminelle rulleblad. Ingen av de fire norske blir stoppet selv om alle er dømt for vold, narkotika eller vinningsforbrytelser. Det er her møtet foregår. Brennpunkt har fått tilgang til de hemmelige referatene fra møtet i Zagreb. Her skrives det mest om klubbens lover, juridiske saker og varemerkesikring. Medlemmenes kriminelle aktiviteter er ikke klubsaker og omtales ikke i referatene. Politirapporter om kriminalsaker som involverer medlemmer fra land til land viser at fremgangsmåter og mønster ofte er lik. Politiets rapporter bekrefter at kriminelle erfaringer utveksles fra medlem til medlem over landegrensen. Det referatene avslører er at Hells Angels er et strengt styrt internasjonalt foretak med ambisjoner om fortsatt vekst.

Bertil Claesson: Det er klart at de samarbeider og at de utnytter sitt nettverk. Nettverket utnyttes av andre. Det de kan tjene penger på. Det kan være narkotika, smugling av luksusbiler, ja hva som helst. Og man må også huske på at våpen og narkotika skal transporteres. Narkotika skal transporteres. Det kommer ikke av seg selv. Og der er Hells Angels og Bandidos sterke. De har en organisasjon som finnes over hele verden.

Reporter: Norske og nederlandske medlemmer av Hells Angels er her på klubbhuset til Caribien Brothers MC i Curacao i Karibien. De sitter midt i den viktigste narkoruten mellom Sør-Amerika og Europa. Smuglere med tilknytting til nederlandske Hells Angels blir stadig tatt med narkotika av norske tollere. Ifølge politiet strekker forbindelsen seg fra Tromsø og tilbake til Karibien, noe vi husker fra vestmerkene fra det her nederlandske medlemmet, på Hamar. Nederlandsk politi har dokumentert at Caribien Brothers, Hells Angel-medlemmer og colombiansk mafia har samarbeidet for å få smuglet tunge stoffer til Europa. En forbindelseslinje med en blodig fortid. De tre nederlenderne Paul de Vries, Serge Wagener og Cornelius Pijnenburg var medlemmer av Hells Angels Nomads avdeling i Nederland. De gjorde for noen år siden en dødelig forretning med utgangspunkt i Curacao. Med en Karibisk mellommann hentet Paul de Vries 293 kilo colombiansk kokain til Nederland. Paul de Vries og de to andre Hells Angels-medlemmene kuttet ut mellommannen. Det vil si; de parterte han og kastet restene i elva i en bag. Deretter stjal de kokainet uten å betale den colombianske mafiaen. Dermed havnet hele klubben til de tre på dødslista til colombianerne. Brødrene i Hells Angels løste dette her på sin måte. De tre kokaintyvene ble invitert på klubbmøte. Der ble de brutalt henrettet av sine egne brødre. Slik betalte nederlandske Hells Angel seg ut av

problemene med colombianerne. Akkurat som etter drapene i klubbhuset i Gøteborg ble hele andre etasje også i dette klubbhuset pusset opp. Politiet fant likevel blodspor og DNA fra alle de tre døde på åstedet.

Bertil Claesson: Mange av disse gutta er lei av dette livet. De vil ikke snakke med politiet om kriminaliteten sin. Men de er lei av at de alltid er utsatte og redde. At de alltid må stille opp og begå forbrytelser.

Bilde av norgeskart med oversikt over hvor det er mc-klubber i Norge

Reporter: Politidirektoratet lovte å stanse veksten av disse mc-bandene med en offensiv handlingsplan i 2004. Siden den gang har klubbene eksplodert i antall. De har sikret seg et utall av supportmiljøer i og utenfor kriminelle miljøer over hele landet. I det kriminelt belasta én-prosentmiljøet sloss nå Hells Angels, Bandidos, Outlaws og nykommerne fra Australia-klubben Coffin Cheaters om hvem som skal styre og bestemme. I Sverige er én-prosentklubber definert som samfunnstruende virksomheter. I Norge får de stort sett vokse i fred.

Bertil Claesson: Hells Angels er et multinasjonalt firma. Når man sier det så mener man at de fins over hele verden. Hells Angels tar svært godt vare på navnet sitt. Bandidos også. Det er to multinasjonale selskaper innen forbrytelser. Så enkelt er det.

Musikk: Hard rock

Reporter: I Tromsø er rettsaken om knivstikkingene i klubbhuset over. Retten har funnet at tiltalte Lillys hadde handlet i nødverge, men likevel så brutalt at det ikke kunne forsvares av nødvergeretten. Den tidligere Hells Angels-sjefen i byen blir dømt til to og et halvt års fengsel. Lilys, som fra guttedagene hang i buksebenet på sin storebror i MC-klubben Harrys og vokste opp med drømmen om sykkelen og åpne landeveier, er på flukt fra sine gamle brødre i Hells Angels. Han er ute i «bad standing» og ifølge folk som kjenner han har han lagt mc-livet på hylla for godt. Hva som faktisk skjedde den kvelden på Hells Angels huset i Tromsø vil vi sannsynligvis aldri få vite. De som var tilstede er enten for redde eller ønsker ikke å snakke. Leif Ivar Kristiansen, Hells Angels lederen i Norge, kan reise hjem. Taktikken har fungert igjen. Frykten har gjort at den fulle og hele sannheten ikke kom frem den her gangen heller.

Bilde: Kristiansen ut av rettsal. Fullmåne over Tromsø

Hoveddel av programmet slutt.

Programleder Håkon Haugsbø går deretter inn døren til Kripas.

Håkon Haugsbøs kommentarstemme: Vi har gitt flere ledere i Hells Angels Norge tilbud om å se dette programmet på forhånd. Men ingen har benyttet muligheten til å se filmen eller kommentere opplysningene.

Programmet sluttet med et 4 minutter og 55 sekunders langt intervju der programleder Håkon Haugsbø intervjuer politiinspektør Atle Roll-Mathiesen fra Kripas. Intervjuet opptar nærmere 10 prosent av programmet:

NRK: - Er den tause dramatikken i rettssalen i Tromsø et godt bilde på hvordan Hells Angels styrer på?

Kripos: - Det er nok en god illustrasjon hvor frykt og taushet er sentrale deler av deres virksomhet. Så jeg er ikke overrasket over det jeg har sett nå.

NRK: - Denne frykten som disse bandene spiller på. Påvirker den også politiet?

Kripos: - Nei, politiet frykter ikke disse kriminelle MC-organisasjonene. Men å jobbe lokalt på et lite lensmannskontor opp mot disse miljøene, det er klart det er krevende og helt sikkert også skaper noe frykt. Når man står der mer eller mindre alene opp imot et slikt miljø så er det klart at det kan gå ulike tanker gjennom hodet på folk, også politifolk.

NRK: - For fem- seks år siden kom den store planen for bekjempelse av organisert MC-kriminalitet der målet var å begrense antall klubber og medlemmer og hindre nyetableringer. Hvordan har det gått siden den gang?

Kripos: - Det er blitt flere klubber. Det er blitt flere medlemmer. Det har vært en ekspansjon så hvis man måler det ut fra det alene så har man ikke lyktes. Men det blir jo for snevert.

NRK: - Det var et viktig mål i denne handlingsplanen å begrense antall klubber og hindre antall klubber og begrense antall medlemmer og så har tallet gått til værs. Hvor er det dere har feilet?

Kripos: - Hvis man tar det isolert så har man ikke lyktes, men 75 prosent av alle Hells Angels medlemmer er jo domfelt så det er klart det er gjort veldig mye bra politiarbeid underveis. Men jeg tror rett og slett det må jobbes på en bredere front, med større langsiktighet, og større tyngde over tid for å lykkes. Foreløpig har det vært litt for smalt og litt for spredt.

NRK: - Hvor er det politiet har hatt sitt fokus i bekjempelsen av organisert MC-krim?

Kripos: - Det sentrale over tid har jo vært i forhold til narkotika, grov vold, bruk av trusler, den mer tradisjonelle organiserte kriminaliteten. Men politiet i Norge er godt kjent med at de er i ferd med å involvere seg i type hvitvasking, eiendomsforhold, transportbransje, entreprenør, restaurant, tatoveringsvirksomhet, den type ting.

NRK: - Nå vet vi at medlemmer i Hells Angels kontrollerer over 60 firmaer i Norge, vi vet at de investerer i bygg og eiendom. Hvorfor har ikke politiet skiftet fokus og gått etter pengene?

Kripos: - Uansett kriminalitet. Uansett om man går etter kriminalitetsformene, eller de ulike nettverkene, så er det viktig å ramme dem økonomisk. All erfaring viser at det er krevende. Men det er ikke riktig at politiet ikke går etter pengene. Men det er helt åpenbart at man kan gjøre en bedre jobb enn det som er gjort.

NRK: - Men har politiet hatt det rette fokuset i kampen.?

Kripos: - Det er alltid et spørsmål. Det er i alle fall ikke mangel på fokus som er årsaken til at vi har såpass mange klubber som vi har i dag

NRK: - Hva er årsaken?

Kripos: - Det er ganske sammensatt. Dette har vært miljøer som har vært etablert i mange, mange, mange år. Det finnes ingen kortsiktige løsninger på det her. Og da tror jeg man må begynne med å erkjenne at det er et samfunnsproblem. Det er et samfunnsproblem som mange må ta et ansvar for. Mange nok, har ikke gjort nok, så langt. Det er alt for mange som er stille. Det er alt for mange som ikke sier noe, som ikke melder seg på i denne debatten som jeg mener bør være rundt disse kriminelle miljøene.

NRK: - Hvem er det du snakker om nå?

Kripos: - Jeg tenker på kommuner, jeg tenker på politikere, jeg tenker i og for seg på politiet, næringslivet. Hvor er media? Hva er medias rolle i forhold til kritisk journalistikk? Jeg tror det er veldig mange lokale journalister som kvier seg for å gå til de klubbene som er etablert lokalt å stille kritiske spørsmål. Denne naiviteten må vekk og folk må på banen.

NRK: - Sier du nå at politiet står nokså alene i kampen mot kriminelle MC-bander?

Kripos: Ja, det tror jeg nok. Svaret på det er ja. Men det er hederlige eksempler og jeg tror også i selverkjennelse må si at også politiet på en del områder kunne gjort mer.

NRK:- Takk skal du ha Atle Roll-Mathiesen.

Vedlegg 3

Logg NRK Brennpunkt: Broderskapet, sendt 18.05.2010.

Kun andre del av programmet, den delen som er analysert i oppgaven, finnes i transkripsjon under.

Reporter: Det finnes en person sentralt i Hells Angels som faktisk er villig til å fortelle hva som egentlig foregår på innsiden. For at han skal møte oss må vi flytte han fra en landsdel til en annen, under falsk navn. Som mange i Hells Angels har han en tung kriminell bakgrunn. Vi har på en diskret måte nøye kontrollert hans posisjon og historikk i Hells Angels gjennom å sjekke detaljer, navn og beskrivelser av hendelser. Med andre tilgjengelige kilder har vi verifisert hans historie. For å beskytte hans identitet får du ikke se han og det er en annens stemme du får høre.

«**HA-medlem**»: Alle må du ikke ta under samme kam. Det er alltid noen som er gode karer, men det er veldig få av dem.

Reporter: Hvorfor er de med i klubben?

«**HA-medlem**»: Det er vanskelig dette her. Det er nok en søken om den drømmen de hadde fra de var liten. Kanskje lest bøker, lest blader, sett på filmer at dette skulle være et spennende liv med fester og reising. I realiteten er det bare masse politipes og narkotika, kriminalitetluring, lure hverandre, gå bak ryggen på hverandre.

Reporter: De gode Hells Angelsene, de som er lovlige, la oss kalle dem lovlige, vil det være et klubbkrav å være med på represalier?

«**HA-medlem**»: Ja. Men så kan det også være slik at hvis vi to ikke har gjort noe galt og hadde et prikkfritt rulleblad, så kan det hende at klubben gjør alt for å beskytte oss to for at vi skal ha et prikkfritt rulleblad lengst mulig. Så vi kan være talspersoner, frontpersoner for klubben.

Reporter: Da blir du ikke tatt med på sånt?

«**HA-medlem**»: Nei. Du vet hva som skjer, men du blir holdt utenfor.

Reporter: De ser våpen, de ser narkotika, de ser vold, de hører om vold. Hvor mange av dem får nok?

«**HA-medlem**»: De fleste. De fleste slutter ganske kjapt etter at de har skjønt opplegget.

Reporter: Hvor farlig er Hells Angels?

«**HA-medlem**»: Det er en gutteklubb for de verste. For de som er hypp på å yte mye og få heftige smeller tilbake. Og fengsel er helt normalt. Det må du bare se på som en lekestue, feriekoloni og bosted.

Reporter: Men da er vi vel inne på ... på alvorlig vold da?

«**HA-medlem**»: Ja. Men det er jo det det er basert på da. På frykt og vold. Det er én-prosentsamfunnet.

Reporter: Men de blir jo fremstilt som MC-klubber?

«**HA-medlem**»: Hvor mange ganger har du sett en én-prosenter kjøre på en motorsykkel?

Reporter: Nei, ikke så mange ganger.

HA-medlem»: Hvor mange ganger har du sett dem på bensinstasjoner i en Mercedes eller BMW? Tenkt på det neste gang du ser en én-prosenter. Han kjører jo aldri motorsykkel. Han har ikke noe på motorsykkel å gjøre. Det er fake det livet der. De drar bare på noen fester av og til i året med motorsykkel.

Reporter: Hvor legitimt i HA-verden er det å tjene masse penger på kriminalitet og ikke dele med sine brødre?

«**HA-medlem**»: Det er veldig normalt. Derfor har det blitt så mye splittelse de siste åra nå. Det er sjalusi. Noen gjør mye penger. Noen gjør mye penger og noen gjør nesten ingen penger.

Reporter: Hvor redd er folk Hells Angels?

«**HA-medlem**»: De har nok et heftigere rykte enn det de er. Men de er ikke noen smågutter for det, asså. På det kriminelle markedet.

Reporter: Hvor ofte brukes det vold? Har du brukt vold?

«**HA-medlem**»: Ja. Du tar de tre-fire første og så går ryktet foran deg. Så slipper du å ta de 20- 25 neste. Så kan du ta en tre-fire igjen. Og så slipper du å ta 20-25 neste.

Reporter: Og når du sier tar, hva mener du med det?

«**HA-medlem**»: Du brekker en arm på de. Slå de med en hammer i albue, i håndleddene, i knærne. Og så tar du en drill i kneet på de eller noe sånt.

Reporter: Det har du vært med på?

«**HA-medlem**»: Ja. Og folk anmelder ikke, vet du. De tør ikke.

Reporter: Hvorfor ikke det?

«**HA-medlem**»: Frykt.

Reporter: Vil du si at det er et viktig verktøy?

«**HA-medlem**»: Det er det viktigste.

Reporter: For Hells Angels?

«**HA-medlem**»: Ja. Hvis jeg har drevet med torpedoppdrag, da er det veldig lett for meg etter en liten periode å få noen under meg så jeg ikke blir tatt i det hele tatt da. Så, etter et år eller to, kan politiet bare etterforske meg så mye de vil for jeg gir jo bare ordre. Og ingenting går jo over mobil eller nettverk. Alt går jo face til face da. Så da må dem jo stå mellom fjesa for å ta oss.

Reporter: Og det klarer de åpenbart ikke?

«**HA-medlem**»: Det klarer de ikke.

Reporter: Hvor godt organisert er det? Hvordan er det organisert?

«**HA-medlem**»: Det er organisert med en president i landet. En president i hver klubb. Og så har hver klubb sine medlemmer, sine jobber. Det kan være talsperson for klubben. Det kan være våpenansvarlig. Det kan være etterretningsoffiseren i klubben. Det kan være partyoffiseren i klubben.

Reporter: Etterretningsoffiser? Hva gjør en etterretningsoffiser i Hells Angels?

«**HA-medlem**»: Han skaffer opplysninger om alle i politiet. Personer vi kan få ut opplysninger fra innen forskjellige etater. Bank, kommunen, leger, naboer, uvenner og venner.

Reporter: Bruker han trusler også da eller, for å få frem informasjon?

«**HA-medlem**»: Nei, det er mye mer hemmelig. Da ligger vi å ... alt fra spaning til små videokameraer vi setter opp rundt omkring for å holde øye med, ikke med hverandre, men andre. Så da sitter vi en i en kassebil eller vanlig bil og følger med. Eller vi ligger rett og slett i camu-klær i hekken til noen.

Reporter: Og da snakker du om fiender eller det kriminelle miljøet, eller snakker vi om dommere eller noen i politiet, journalister ...?

«**HA-medlem**»: Alt. Hele regla. Altså, det er et lag som har med etterretning å gjøre og de gjør ikke noe annet ulovlig enn at de går rundt og lusker i andres hager eller spionerer gjennom vinduer eller prøver å avlytte telefoner. Stjele post. Sjekke bilruter. Daglige rutiner. Barnehage, skoler, arbeid, butikk og fritidsaktiviteter, bekjentskapskrets og familie. Det er veldig enkelt.

Reporter: Du snakket om våpensjefen. Hvorfor må Hells Angels ha en våpensjef?

«**HA-medlem**»: Det er bra at en mann har kontroll på depotet og ammunisjon. Samtidig som han står for innkjøp og bestilling. Det går hele tiden våpen vekk i razziaer, stjeling, eller bare rett og slett misting. Rett og slett nye våpen må bringes på plass.

Reporter (kommentarstemme): Vår kilde forteller hvordan Hells Angels-medlemmer gjemmer våpen på loft og i kjellere, hos bekjente og ute på landsbygda. Nylig ble det funnet våpendeler under en politirazzia hos Hells Angels på Hamar. Politiet avslørte en Hells

Angels-rekrutt, en såkalt «hangaround», som er ansatt som børsemaker i Forsvaret. Han er nå siktet for brudd på våpenloven, og det ble blant annet funnet en militær maskinpistol av typen MP5, som tidligere var meldt stjålet. Klubbhuset på Hamar eies av ni medlemmer i felleskap. Som for de andre klubbhusene i Norge er det noe uklart for offentligheten hvordan de eksklusive lokalene er finansiert. Vår kilde fra Hells Angels hevder at mange av husene er finansiert gjennom det han kaller «kriminelle stunt». Da snakker han om torpedooppdrag, spritsmugling, amfetaminsalg, inntekter fra prostitusjon, og det han kaller oppsparte midler.

(Musikk, videoopptak fra en Hells Angels-fest)

Reporter: Hvilket kvinnesyn har man der?

«**HA-medlem**»: Jeg gir deg en jente og så gir du meg en jente. Og har jeg en elskerinne og du en elskerinne, så bytter vi. Er du misfornøyd med din elskerinne, så gir du meg hun i presang. Og da skylder jeg deg en presang.

Reporter: Hvorfor synes jenter det er kult? Det er jo mange kvinner i miljøet?

«**HA-medlem**»: Ja. Og de elsker å bli brukt på den måten der. Jeg skjønner ikke hvorfor. De vil helst bli gitt bort til kompiser og besøkende.

Reporter: Er det noe du tror eller noe du ...?

«**HA-medlem**»: Jeg vet, jeg har vært med på det. Jeg har fått, jeg har gitt bort, jeg har vært med på alt det der.

Reporter: Men det snakkes så mye om respekt?

«**HA-medlem**»: Ja.

Reporter: Har man ikke respekt for kvinner?

«**HA-medlem**»: Man har egentlig bare respekt for dem innad i klubben. Alle andre driter vi i. Kvinner, de kommer aldri til å bli medlem. Bruksvare, samboere, føde barn. Den innstillingen er det. Det er kjekt å ha på fester og nachspiel.

Reporter: Narkotikamisbruk eller ...? Hvordan ligger det an i det miljøet der?

«**HA-medlem**»: Det blir nok heller bare kalt narkotikabruk. Alle bruker litt. Kanskje ikke alle, men nesten alle.

Reporter: Hvilke stoffer snakker vi om?

«**HA-medlem**»: Det går i amfetamin for dem som har lange vakter. Så går det i kokain for de som vil legge seg tidlig. Og så går det i hasj.

Reporter: Når du sier lange vakter, hva mener du da?

«**HA-medlem**»: Når det er fest f. eks, så har vi da 24-timers vakter. Visst det er mye å gjøre. Så er det bare å spa innpå amfetamin og jobbe i 24-timer.

Reporter: Og det gjelder nesten alle?

«**HA-medlem**»: Det gjelder alle. Alle har sin egen vakt og alle må jukse av og til for å klare å holde seg våken, kanskje i 24 timer.

Reporter: Jeg har lest om fakejobber, finnes det?

«**HA-medlem**»: Ja.

Reporter: Hvordan funker det?

«**HA-medlem**»: Hvis jeg driver som en gulvlegger f. eks, så ansetter jeg en to-tre andre fra miljøet da. Så betaler jeg arbeidsgiveravgift og feriepenger, selv om det da kommer inn fra en annen kant. Og så har de gutta vært ansatt i tre-fire år. Og da er de klare for å få arbeidsledighetstrygd, eller attføring, eller trygd.

Reporter: De har vært ansatt, men har de jobba da?

«**HA-medlem**»: Nei, nei, nei. De har vært på ferie og reist rundt. Da er det litt rart at de som er uføretrygdede kjører rundt i Mercedes, BMW, har enebolig, kan dra til Syden annenhver måned, dra på Europaturne, dra til London, Amsterdam, en gang i måneden. Ingen andre har råd til det. Ikke normale folk.

Reporter: Hvor viktig er nettverket rundt? Man fremstiller jo, blant annet fra politiets side, det her som en slags mafiavirksomhet?

«**HA-medlem**»: Vi har forskjellig ringer med sånne nettverk. Vi har det indre og så har vi det litt ytre og så har vi de langt utover. Og hver av de ringene er jo et ledd i seg selv. Så du skal gjøre veldig mye for å komme inn ett hakk i neste ring

Reporter: Hvor viktig er, de har jo 50-60 supportklubber ... Hvor viktig er det? Nå tenker jeg kriminelt?

«**HA-medlem**»: De er jo fundamentet for at HA skal gå videre. Hvis ikke de her 50-60 småklubbene hadde backet opp Hells Angels, så måtte Hells Angels gjort alle sine kriminelle ting selv, og da hadde de blitt oftere tatt. Men hvis disse 50-60 klubbene hjelper én-prosenterne, så vil jo da egentlig medlemmene av disse 50-60 klubbene bli tatt, og ikke HA.

Reporter: La oss ta Fredrikstad som eksempel da.

«**HA-medlem**»: Chopper Freaks ...

Reporter: Ja. Hva er Chopper Freaks?

«**HA-medlem**»: Det er en supportklubb til HA som da gjør vaktmestertjenester, slavejobber, tjenester, ulovlige handlinger for nærmeste HA-klubb.

(Kort billedsekvens med motorsykkeltkjøring)

Reporter: Jeg har ikke tilgang til politiet ... til ... I Folkeregisteret kan ikke jeg gå inn å se på hva kona di heter og sånne ting. Har HA tilgang til sånne ting?

«**HA-medlem**»: Ja.

Reporter: Hvordan da?

«**HA-medlem**»: Rett og slett ved at det har jenter de har truffet på byene eller familiemedlemmer som jobber i f. eks Skatteetaten. Og om de jobber i Skatteetaten i Drøbak, det har jo ingen ting å si for om du skal ta ut noen skatteopplysninger om en i Tromsø.

Reporter: Har HA noen rike onkler som hjelper dem?

«**HA-medlem**»: Ja.

Reporter: Hvilke type folk er det?

«**HA-medlem**»: Det er helt normale A4-folk. Det kan være eiendomsspekulanter, valutaspekulanter. Rett og slett sjefer i investeringsselskaper.

Reporter: Altså, kjøper man folk? Altså da mener jeg med cash liksom?

«**HA-medlem**»: Nei, det er veldig uvanlig. Når man først har kommet inn i deres miljø, så er det så hyggelig som mulig og ber deg på fest og ber dem hjem til meg. Og så er det mye lettere å sponse dem med noen drinker og noen streker og noen damer.

Reporter: Streker? Hva mener du da?

«**HA-medlem**»: Amfetamin og kokain. Og så har vi dem på kroken. Så får jeg deg til å gjøre noen dumme ting med horer, eller strippere, eller ...

Reporter: Visst det er en bankmann f. eks?

«**HA-medlem**»: F.eks. Eller eiendomsmegler, eller takstmann, eller om du er politimann eller om du er lege. Det har ingenting å si. Da har vi noe på deg.

Reporter: Hva skjer da? Hvordan funker det?

«**HA-medlem**»: Det er bare å knipse noen bilder med mobilkamera, eller vanlig kamera, så er det nok til å få folk på gli så ...

Reporter: Så da er det på en måte en sånn slags utpressing?

«**HA-medlem**»: Ja. Da må vi først prøve å presse på den snille måten. Og hvis ikke, så må vi prøve oss på den kjipe måten.

Reporter: Blir det vold ut av dette her? Hvordan skjer det altså?

«**HA-medlem**»: Nei. I sånne saker så skjer det nesten aldri vold. De folkene, de tør ikke. De betaler seg ut av det.

Reporter: Så visst det da er en bankmann f. eks. Hva kan man bruke den bankmannen til?

«**HA-medlem**»: Han bankmannen kan du f. eks. ta et lån hos. Og på det lånet, så kan du jo betale ned igjen med svarte penger, på kortest mulig tid. Så alt må gå veldig kjapt så det de ikke får tid til å reagere.

Reporter (kommentarstemme): I Tromsø har vi tidligere i filmen hørt om en helt vanlig person som har havnet i nettopp en sånn her Hells Angels-felle. Vi reiser tilbake til vår kilde i Tromsø, som lever i konstant frykt for Hells Angels. Kilden gir oss tillatelse til å vise utdrag av opptaket vi har gjort tidligere, til politimester Truls Fyn. Det kan vise om det kilden forteller samsvarer med politiets innsikt i hvordan Hells Angels opererer i byen.

(Bilde av Truls Fyhn som ser på en pc-skjerm)

Reporter (kommentarstemme): En risikovurdering, gjort av Brennpunkt og kilden, i samråd med politiet, avgjør at vi overhodet ikke kan fortelle vedkommets historie på TV nå. Personen og historien må holdes fullstendig skjult.

Truls Fyhn: Det er det eneste fornuftige nå. Noe annet ville være livsfarlig for vedkommende, som ellers rett og slett risikerer å bli tatt av dage. Ja, her er vi jo inne på det som i Tromsø har vært tema flere ganger, nemlig de såkalte nachspiel i huset til HA. Og vi har jo på det sterkeste i politiet frarådet folk til å ta del i nachspiel der, fordi at risikoen er så stor for at man kan bli plassert i, eller havner i en situasjon, som man i all ettertid kommer til å angre på. Og når vi vet at der er folk fra advokatbransjen, leger, altså andre som det ville være nyttig å kunne bruke som allerede har frekventert disse lokalene, så er det all grunn til å rope et varsku. Det er ikke for å være hyggelig at de er blitt invitert til nachspiel, men siktemålet er at de skal kunne brukes i en eller annen sammenheng. Vi ser på dette som en bevist politikk fra HA sin side.

(Intervjuet med «**HA-medlem**» fortsetter)

«**HA-medlem**»: Vi går rett og slett på byen og så finner vi ut hvor de vanker på byen. Vi finner offer, et lett offer. Og det er da normalt ei jente, alenemor. Eller en gift politidame oppe i 30-40-års alderen som har lyst på litt mer. Du trenger ikke si hvem du er før den tredje eller fjerde gangen du møter dem. (Litt uklart hva intervjuobjektet sier her, min kommentar). Hvis de sender en eller to karer jevnlig fra systemet, så glir de jo sakte, men sikkert inn i de miljøene. Og du kan hente ut nye opplysninger etter at du har vært på nachspiel. Dratt på nachspiel, tatt med seg folk på nachspiel, eller fått ting til å skje. De sakene med narkomane, psykisk ustabile og sånn, der kan det lett bli vold. Og andre folk som dras med inn som ikke har noe med dette å gjøre rett og slett. Familie, venner, naboer ...

Reporter: Du var inne på narkomane. Det har jo vært mange rykter i det kriminelle miljøet om at man har liksom styrt en del av markedene med jernhånd. Det vil si med overdoser, sånne ting. Hva ligger det i det?

«**HA-medlem**»: Akkurat det du sa. At de styrer det med overdoser og sånn. At det ikke blir etterforsket. De er narkomane. Syke. Svake mennesker.

Reporter: Det er jo ikke veldig mange norske Hells Angels-medlemmer som er tatt for drap?

«**HA-medlem**»: Nei. Det er vel to eller tre prøvemedlemmer.

Reporter: Betyr det at det er et lavt nivå på dette i Norge eller ...?

«**HA-medlem**»: Nei. Det er bare det at det ikke har blitt avdekket.

Reporter: Okay. Snakker vi da om drap som har skjedd i Norge, eller andre steder?

«**HA-medlem**»: Det kan skje over alt. Men det er nok best at norske én-prosenter gjør kriminelle handlinger som det i Tyskland, Danmark, Sverige. Og så kommer det da svensker, dansker og tyskere hit for å gjøre det samme her. Så da har vi ryggen dekket.

Reporter: Kjenner du til sånne drap som har skjedd i Norge, som ikke er oppklart?

«**HA-medlem**»: Ja.

Reporter: Du vil vel ikke gi noen eksempler på det kanskje?

«**HA-medlem**»: Ikke på tape.

Reporter: Du har hatt blod på henda dine?

«**HA-medlem**»: Ja.

Reporter: På vegne av Hells Angels?

«**HA-medlem**»: Ja.

Reporter: Hva tenker du om det nå?

«**HA-medlem**»: Skammelig, rett og slett.

Reporter: Hvorfor tør du prate om dette?

(Småskummel, melankolsk musikk i bakgrunnen)

«**HA-medlem**»: Noen må begynne. Egentlig burde jeg ha stått frem med navn og bilde, men jeg er for feig, rett og slett.

Reporter: Hva kan skje med deg?

«**HA-medlem**»: Bli drept, rett og slett.

Reporter: Har det skjedd før i Norge?

«**HA-medlem**»: Ja.

Reporter: Ting som man ikke har oppklart, liksom?

«**HA-medlem**»: Ja.

(Intervju slutt)

Programleder Håkon Haugsbø (ser i kamera): Påstandene og opplysningene som kommer frem her har vi ettergått og fått stadfestet, så langt det har latt seg gjøre. Vi har gitt de tre omtalte klubbene mulighet til å se filmen og kommenterer den. Bandidos har sett filmen. Deres kommentar er at de ikke har noen kommentar.

Vignett. Programmet slutt.